The Department of Public Instruction, Bombay.

THE KUMÂRAPÂLACHARITA

(PRÂKRITA DVYÂS'RAYA KÂVYA)

BY

HEMACHANDRA

BEING A PRÂKRITA POEM INTENDED TO ILLUSTRATE

THE EIGHTH ADHYÂYA (CHAPTER) OF HIS OWN

SIDDHA-HEMACHANDRA OR GRAMMAR,

WITH

A COMMENTARY

BY

PÚRNAKALAS'AGANI.

EDITED BY

SHAṄKAR PÂṆḌURANG PAṆḌIT, M. A.,

BOMBAY.

GOVERNMENT CENTRAL BOOK DEPÔT.

1900.

Bombay Sanskrit Series No. LX.

Price Rs. [illegible]

BOMBAY
Printed at Javaji Dadaji's "N

PREFACE.

I.

This edition of S'ri Kumârapâlacharita-Prâkṛita-Dvyâs'ra-
-Mahâkâvya is based chiefly upon the MS. B, which with
nother, C, was obtained for the late Mr. Shankar P. Paṇḍit M.A.
y his friend the late Mr. Hariprasâda Santokhrâmbhâi Desâi
f Bhâvnagar. After as many as six cantos of the poem had
one through the press, a third MS., D, was obtained from the
Deccan College Library. As it was obtained late, the various
eadings of it could not be given in the footnotes and, therefore,
they are given in a list at the end; because, they were found
to be very useful, in some places by way of improving the text,
and in others by way of supporting the improvements already
suggested by the editor in the printed text.

As the work of editing this poem was coming to its end,
the idea, which the late Mr. Paṇḍit had in his mind, that
the text of the Prâkṛita portion of Hemâchârya's S'abdânu-
s'âsana with his own Vṛitti might be usefully given as an Ap-
pendix, and which was still entertained by his Paṇḍita, grew
stronger; and, as a good manuscript was obtained from th
library of S'eṭh Maṇibhâi Premâbhâi of Ahmedabad, it w
fully confirmed. There were already two printed editions
this work and the MS. now obtained was very good; theref
no efforts were made to obtain more MSS.

II.

The following is a brief account of the MSS. and p
...d above on which th... ...ition of S'ri Kumâr...

been interpreted in the *Dhundhikā* commentary. stated that an Anunāsika व is added *below* म, whic mean that there should be a form like कम्वँतु, जिम्वँ this interpretation, the example of कम्वँतु and जिम्वँ followed in several instances in the text of the poem

Where ए or ओ is followed by conjunct consonan shortened into इ or उ promiscuously, पन्द्रोस is written i MSS. as पन्तुम, देव्वा as दिव्वा.

Similarly no difference is observed between ख and क्ख दरिक्ख &c. are written as दिष्ण, दरिसण &c.

Where optional forms being allowed by grammatical some MSS have adopted certain forms and others have adc certain others, such cases have not all been given as var readings.

IV.

Before concluding this preface, the valuable services whi Paṇḍita Sîvarâma Sâstri Tâtke has rendered in determinin correct readings, preparing the index of words and carrying th work through the press have to be thankfully acknowledged The great learning and perseverence of this Paṇḍita entitle him to high respect generally, but the special interest he takes in the study of Prâkṛita requires it to be mentioned that but for his zealous assistance, this work could not have been placed in the hands of students.

...TRODUCTION

I.

... Śrī ...
... is ... several MSS ...
... although several MSS. which ...
... there are many others which ... The first ...
... Dvyāśraya Mahākāvya ... devoted to the ...
... the poem as a whole are devoted to the ...
... Chālukya princes including Prince Kumāra ...
... illustration of the first seven chapters or adhyāyas ...
... Sūtras of Sanskrit Grammar. The eighth ...
... exclusively to the description of Prince Kumāra ...
... and exploits, and to the illustration of the ...
... grammar of the Prākrita language which form the ...
... last chapter. The whole poem, the first twenty ...
... which are Sanskrita and the last eight cantos, Prā-...
... the work of one and the same author; but the ...
... is written by two different scholars. The colophon ...
... commentary on the poem illustrating the Sanskrita part ...
... grammar runs as follows:—

...श्रीजिनेश्वरसूरिशिष्यलेशाभयतिलकगणिविरचितायां श्रीहेमचन्द्रा-
...शानुशासनद्याश्रयवृत्तौ विंशः सर्गः समर्थितः ।

... verses at the end of the commentary illustrating the ...
... part are as follows:—

दत्तो मुदा तैर्जिनरत्नसूरिश्रनाथिपैर्वोधनगिप्रदीपः ।
श्रीप्राकृतद्याश्रयगेहगर्भस्थितं पदादर्शयदर्थजातम् ॥
...श्रीमज्जिनेश्वरयतीश्वरदत्तदीक्षादिक्षोत्र पूर्णकलशो गणिरल्पबुद्धिः ।
...सन्योपकारिषु पदं परिलब्धुकामो वृत्यानया किमपि सप्रकटीचकार ।

---

१ ग आ

been interpreted in the Dhundhikā commentary. Ther[e is] stated that an Anunāsika व is added below म, which seem[s to] mean that there should be a form like कर्वँतु, सिर्वँ Follow[ing] this interpretation, the example of कर्वँतु and सिर्वँ has b[een] followed in several instances in the text of the poem.

Where ए or ओ is followed by conjunct consonants, it [is] shortened into ऍ or ऒ promiscuously, घम्मोल्ल is written in so[me] MSS. as घम्मुल्ल, देव्वा as दिव्वा.

Similarly no difference is observed between ण and ण्ण ; दि[ण] दविण &c. are written as दिण्ण, दविण्ण &c.

Where optional forms being allowed by grammatical rules, some MSS have adopted certain forms and others have adopted certain others, such cases have not all been given as various readings.

IV.

Before concluding this preface, the valuable services which Pandita S'ivarāma S'āstri Tātke has rendered in determining correct readings, preparing the index of words and carrying the work through the press have to be thankfully acknowledged. The great learning and perseverence of this Pandita entitle him to high respect generally, but the special interest he takes in the study of Prākrita requires it to be mentioned that but for his zealous assistance, this work could not have been placed in the hands of students.

[illegible] are devoted [illegible] The first seven [illegible] are devoted to the des- [illegible] Prince Kumāra [illegible] adhyāyas [illegible] The eighth [illegible] Prince Kumāra [illegible] description [illegible] to the illustration of the [illegible] Prākṛita language which form the [illegible] The whole poem, the first twenty [illegible] Sanskrita and the last eight cantos, Prā- [illegible] and the same author; but the [illegible] by two different scholars. The colophon [illegible] illustrating the Sanskrita part [illegible] on the poem [illegible] as follows—

इति श्रीजिनेश्वरसूरिशिष्यलेशजिनपतिलब्धगणिविरचितायां श्रीहेमचन्द्रा-
[illegible]नुस्मृतद्व्याश्रयवृत्तौ विंशः सर्गः समर्थितः ।

Two verses at the end of the commentary illustrating the [illegible] part are as follows—

दृष्टो बुधा जिनेश्वरसूरिशिष्यमाधिपर्यायमणिप्रदीपः ।
श्रीप्राकृतद्व्याश्रयगोहगर्भस्थितं यदादर्शपदार्थजातम् ॥
श्रीमज्जिनेश्वरयतीश्वरदत्तदीक्षादिदीक्षोत्र पूर्णकलशो गणिरल्पबुद्धिः ।
अन्योपकारिषु पदं परिलब्धुकामो वृत्त्यानया किमपि तत्प्रकटीचकार ॥

fully confident that he would receive help from the elephant-driver of Kumârapâla, forced his elephant on Kumârapâla's and tried to step on his head, sword in hand. Sâmala, who foresaw the attack, slightly withdrew his elephant, so that Vâhada fell down between the two elephants, where he was seized and taken prisoner by the foot-soldiers of the brave king. Immediately Kumârapâla hastened against Ânâka, and, challenging him to fight as 'the best of Kshatriyas' with his usual practice shot an arrow exactly in his face and when he lay prostrate on his elephant, shouted victory, waving his garment with great joy. When the two leaders were thus defeated, all rendered obedience to Kumârapâla whose victory was thus complete.

The next great encounter of Kumârapâla's men was with Mallikârjuna, the king of the Concan. Once while Kumârapâla was sitting in his court surrounded by his generals and dependents, a bard described Mallikârjuna as having assumed the title, "the grand-father of kings." Kumârapâla, unable to bear the insult looked around and was astonished to see one of his councillors, Âmbada by name, showing to him his joint hands in an attitude of prayer, so after the council was separated, the king sent for him and asked him what he meant. Âmbada said that from the demeanour of the king he inferred that the king wished to find out whether there was any warrior in the assembly by sending whom he could reduce Mallikârjuna who being vain-glorious had assumed false dignity; and that, being himself competent to execute the commission, he had made that silent request. Immediately the king brought together the various sections of his army and his dependents, and despatched them against Mallikârjuna with him. Having made several long and consecutive marches Âmbada had just crossed the river Kalavini and was pitching tents when Mallikârjuna attacked him and routed his army. Being thus defeated and driven to the other side of the river, he attired himself in black clothes and, having used black flags in his army, lived in black tents. Kumârapâla, who was in that part of the country, having seen

[illegible] dismal camp and being informed that it was Ámbada's and that the appearance he had assumed was owing to his being unable to bear the disgrace of the defeat he had met with, was struck with the highly sensitive nature of that general and sent another army and some more of his powerful feudatory princes to his aid. Being thus assisted Âmbada again crossed the river Kalavinî, and after constructing a road, again assailed the army of Mallikârjuna. Directing his attention particularly towards the king and getting up to the head of his elephant using his tusks as a ladder, he challenged him to a single fight and calling upon him to invoke his favourite deity and to be the first to strike, threw him down and cut off his head, the feudatory princes who had been sent to his aid being in the meanwhile engaged in plundering the town. Having promulgated the authority of Kumârapâla in the Concan, he returned to Anahillapura and in the Court of the King offered his salute with Mallikârjuna's head covered in gold "in the presence of 72 feudatories." He also presented the enormous *wealth he had brought from the treasury of Mallikârjuna to the king who rewarded him by conferring upon him the title of "the grand-father of kings" which was as it were thus wrested from Mallikârjuna.

After giving a poetic description of this victory, the Prâkrita Dvyâs'raya mentions briefly how Kumârapâla extended his power further by conquering S'rinagar, Kânchi and Tilinga. From the North-west also the king of Sindh is described as devoting himself to the service of Kumârapâla.

The Prâkrita section of Dvyâs'raya Mahâkâvya is extremely brief in mentioning the submission tendered by princes of other countries to Kumârapâla. The king of Javana is described as abandoning all pleasures owing to the fear he feels for him.

---

* [illegible] See [illegible] p. 20.

"Uvves'vara"* is spoken of as presenting to him abundant wealth and excellent horses. The Prince of Vârânasî (Benares) is mentioned as daily waiting at the portico of the palace for his visit. Kumârapâla receives presents of rich gems from the country of Magadha and excellent elephants from Gauda. His army devastates the country of Kânyakubja and terrifies the king. The sufferings of the country of Das'ârna are extreme. The king *is terrified to death. The wealth of the vast capital is carried* away by his soldiers and several generals of that king meet with [illegible]

Revâ, the crocodiles in its deep waters and the gardens on its spacious banks are mentioned as suffering at the hands of the brave soldiers. The army then crosses the river Jamunâ and assails the king of Mathurâ, who being aware of his weakness, protects his town by gratifying the assailants by presents of gold. The potentates finally mentioned as contributing to the greatness of Kumârapâla are "the king of Jangala," "the ruler of Turkish Mahomedans," and "the Emperor of Delhi." This takes us to the end of the sixth canto of the poem, at the end of which the poet describes the hero as hearing the praises offered *by the king of Jangala and then going to sleep.*

The seventh canto introduces the hero as waking up early in the morning and meditating on the serious duties of man and the verses in the canto are couched in the words of the hero. The last two cantos do not refer to any historical events but contain moral and religious reflexions. After describing how the sinful acts of a man cause his soul to wander about in the universe and how saints are happy in holy places when free from the in*fluence of love, and after effectively denouncing the conduct of* vicious men and women and the evil consequences of yielding to the influence of women, the hero is made to bestow praises on such individual saints as Sthûlabhadra, Vajra, Gajasukumâla,

* The commentary does not say whether this shows the name of a king, town, or country.

Gautama, Abhayakumâra, Sudharma, Jambû, Prabhava, and to extol the Jaina doctrine and Jaina teachers and ascetics generally. Then after describing the necessity of confining devotion to the five principal Jaina deities, the hero offers prayer to S'rutadevi and requests her to give him proper counsel concerning his duties.

The last and eighth canto is couched in the words of the goddess, S'rutadevi, who is represented by the poet as imparting knowledge to Kumârapâla in compliance with his prayer. The substance of the advice contained in the canto is as follows:— Patient thought, freedom from anger, freedom from sinful operations, a mind devoted to absolution, righteous conduct, sharp intelligence, kindness towards the whole world, following the path of saints, making no distinction between friend and foe, looking upon all with a kind eye, speaking short and sweet, and the constant thought that lust and other hostile passions have to be kept always in check are some of the means of attaining absolution. The repetition of the prayer of Arhat and other deities viz. what is known in the Jaina doctrine as Pañcha Parameshṭhi-Namaskâra, and abstaining from taking life and saving a man of whatever caste he may be; the repetition of the sacred spell, चत्तारिमङ्गलम् &c. and the constant contemplation of the feet of Arhat enable a man to be free from attachment to all objects of senses; to carry on the practice of all the particular postures recommended in Yogas'âstra; to acquire perfect acquaintance of, and control over, all the passages of the vital airs and fluids; and to abstract the mind from all worldly objects and to concentrate it on Brahma, which gives freedom from the fear of disease, old age and death and secures final absolution. "Save all life from destruction" is the best religious instruction that a man can confer upon man. The praise or censure coming from others should not cause one to bestow praise or censure on them. One should always secure the favour of his religious preceptor and thus attain the purity of his own mind. By following the words of saints by means of severe self-discipline one should destroy the effects of bad actions. Those preceptors sho-

be abandoned who by the desire of wealth bring their pupils into difficulties. One that has faith in the words of Arhat naturally understands the philosophy of such subjects as birth, death, creation, absolution &c. Doctrines which are false (other than Jaina doctrines) should be avoided as leading to evil consequences. The attainment of absolution should be preferred even to the attainment of godhead, as the happiness of the former is eternal while that of the latter is temporary. One should always bow to the preceptor who puts down in public discussion the preachers of false doctrines. Without the three gems—faith (ज्ञान) knowledge of religious truths (दर्शन) and good conduct (चारित्र)—absolution cannot be obtained, as valuables do not fall from the skies, but can only be purchased with money. Mercy practised daily towards living beings leads to salvation and it makes no difference whether one is in a holy place or in a jungle or in his own house. Those who violate religious binding by eating at night fall into depths of sins and have to pass through innumerable lives. To attain heaven one should be merciful towards living beings and to attain absolution one should practise self-control all other efforts are utterly useless. Those ears and hearts are blessed which every moment receive, and hold fast fresh words of sound sense coming from saints. The distinction between mine and yours altogether disappears from the minds of those into whose ears even the mention of the revelation of Jina has found its way. Firm thought should be fixed on religion in order to make one's heart free from passions, to make one's word true and to make one's conduct pure. Can waters have the power of bestowing good, that people go to the Narmada, the Sarasvati, the Yamuna and the Bhagirathi and throw themselves like beasts into them? Jina should be fixed firmly in mind as if he were made a resident there or as if he were painted or engraved or reflected there or as if he were there by nature. Without mercy all show of holiness is worthless, and one possessed of mercy cannot fail to get salvation.

IV.

The next thing that remains to be done is to give to the reader some account of the author Hemâchârya. As this is given very fully in the well-known work, Forbes' Râsmâlâ, I beg to subjoin a few extracts from that work and, as they contain a description of the death of Kumârpâla as well as that of Hemâchârya, thus conclude this introduction :—

*His (Hemachandra's) parents, whose names were Châchig and Pâheenee, belonged to the Modh Wâneeo caste, and resided at Dhundhooka in "Urddhâshtum-land," the southern border country of Soreth and Goozerat. The father professed the orthodox Hindoo faith, the mother was "as it were a Devee of the Jain religion." Their son received at his birth the name of Chung Dev. When he had attained the age of eight years, Devchander Âchârya, travelling in that part of the country, came to Dhundhooka. Châchig being at this time from home, his wife was persuaded by the Âchârya, who had been much struck by the appearance of Chung Dev, to entrust her son to his care, in order that he might receive the initiatory rite as a Jain ascetic. The Âchârya accordingly carried off the boy to his convent at Kurunâwutee. When Châchig returned from foreign parts, and heard what had happened to Chung Dev, he was much distressed, and vowed that he would eat no food until he had seen his son. Having ascertained the spiritual teacher's name and place of residence, he set off to Kurunâwutee. When he arrived there he went to Devchunder to demand his son. Chung Dev was at the house of Oodâyun Muntree, who took upon himself the task of reconciling Châchig to the step which his son wished to take, and as he succeeded therein, Chung Dev took the initiatory vow and assumed the name of Hemchunder. He soon became famous, and having at an early age made himself acquainted with all the lean [illegible] l as of the Jains, he received from th[illegible]

* Ra[illegible]

Hemchunder was the author of the Ubheedhân Chintâmunee (अभिधानचिन्तामणि), the Hymns to Jin Dev (a commentary on which bears date A.D. 1292), "a pure Yog Shâstra, containing the story of the sixty-three Jain heroes (Shulâkâ pooroosh), with the prayer of the twenty passionless ones (virâg)," the Dwyâshray, and other works.

While Koomâr Pâl was with his army in Malwa, the Monk Hemchunder came to him to seek his protection on account of an outrage which had been committed by the Shaivite ascetics, on the occasion of the rejoicings at his mother's funeral. "One's own royalty," was the reflexion of Hemâchârya, "or the subjection of the king to one's self, these are the only roads towards effecting an object." The Âchârya was introduced to the king by Oodâyun Muntree; and Koomâr Pâl, recollecting the predictions and promises of Cambay, received him with great favor, and admitted him to a familiar intercourse. The Brahmins about the king were alarmed at the influence Hemchunder was gaining over him, and brought several charges against him, of which the most serious appears to have been, that he refused to worship the Sun Hemchunder who was of a politic character, and, for a long time at least, disposed to seek toleration for his own religion, rather than to attack that of his opponents, made an answer which satisfied the king of his faith in the great deity of the Kshutrees.—"This splendid mansion of light I ever retain in my heart; at the time of whose setting I abandon food." In accordance with the same line of policy, he strengthened his recommendations by quoting the Hindoo as well as the Jain scriptures in their support, and when on one occasion Koomâr Pâl consulted him as to the selection of some object on which he should expend money as a religious action, the Âchârya advised him to restore the temple of Someshwar at Dev Puttun, which was endangered "by the strength of the ocean waves."

* * * * * *

† The royal suite were then (after arriving at the temple of Someshwar when it was restored) dismissed, and Koomâr Pâl and Hemâchârya entered alone the adytum of the temple, closing the door behind them.

Koomâr Pâl addressed Hemâchârya. "Among so many religions, I am anxiously desirous to establish one religion which may be assented to with certainty. There is no Dev like Someshwur; there is no king like myself; there is no ascetic like you. My wealth of fortune has thus brought the whole three together. Do you, therefore, in the presence of this great Dev, point out to me, with true speech, the divinity who is the giver of liberation." Hemâchârya replied, "we have no need now of the matters that are contained in the Poorâns. I will bring the illustrious Someshwur in corporeal presence hither, that you may hear the truth from his own mouth." He continued: "without doubt, in this place the Dev is concealed. We two, devoting ourselves immoveably to worship in the manner which the spiritual preceptor has pointed out, may cause the Dev to present himself. I will profoundly meditate; do you, from this wood of aloes, raise incense, ceasing not until the three-eyed god, appearing, restrains you." They laboured both of them thus, the smoke of the incense filling the adytum, darkening the light of the lamps which were arranged round the door and the niches on the three sides. Suddenly a light beamed forth, brilliant as the light of the sun. The king started up, dazzled by this effulgence; he shaded his eyes with his hands, and strove to recover the power of seeing. At that moment he beheld, occupying the basin in which the sacred symbol was set, the form of an ascetic, whose hair was matted on his head, of a beauty incomparable, bright as fine gold, the sight of whom mortal weakness could not endure. The king ascertained, by the touch of his hand, that this was, without doubt, the Dev, corporeally present. Prostrating himself, with great de-

† Rás Málá p. 148, l. 29.

votion, he thus addressed the god "Lord of the World! thus worshipping you, my eyes have attained their object; in kindness, therefore, giving some command, cause my ears also to fulfil their desire." The face of the Dev shone as the morning after the night of bewilderment, from his mouth issued the following divine words:—"Oh king! this monk is an incarnation of all the gods, he is without [illegible] to him [illegible] given to behold the Divinity as a pearl in his hand, and he is acquainted with the past, the present, and the future. The path which he shall show you, that understand to be, without doubt, the road to liberation." Thus speaking, the Dev became invisible.

* * * * * *

* The king and the monk returned to Unhilpoor. There Hemâchârya instructed Koomâr Pâl in the [illegible] which proceeded from the mouth of Jin Dev, and [illegible] became great among the followers of Urhunt. Under [illegible] directions, the king forbade the destruction [illegible] of fourteen years in the eighteen countries [illegible] which his order was obeyed. The Brahmins who [illegible] sacrifices in their rights, says the author of Dwyâshrya, were forbidden to continue the practice, and thus began to present offerings of grain. The king's order was obeyed in [illegible] also, and the ascetics who used deer skins for their [illegible] found it impossible to procure any. The people of [illegible] also, who had been great destroyers of life, being [illegible] Koomâr Pâl [illegible]

[illegible]

* * * * * *

† Koomâr Pâl Raja having now completed the thirtieth year of his reign, the curse which the great Sutee, the [illegible] of Lâkho Râj, king of Kutch, had pronounced against the [illegible] of Mool Râj, began to work, and the king found himself [illegible]

* Râs Mâlâ p. 150, l. 1 † [illegible] Mâlâ p. 155, l. 27

ed with the pains of leprosy. At the same time Hemchunder, who had attained the age of eighty-four years, knowing that his end approached, performed the "last worship," and commenced a total abstinence from food, that he might anticipate the mandate of Yuma. The king expressing deep affliction on this account, Hemchunder said, "You have yourself but six months more of life allotted to you; you have no son: do you too, therefore, perform the works that remain to be performed." Thus, instructing his royal pupil, Hemchunder died.* The king

---

* Another account of the death of Hemâchârya is given in the same work as follows:—

At this conjuncture, Shunkur Swâmee, who had been attracted to Unhilpoor by the matter of the bards, made his appearance at Sillhpoor, and the Brahmins, knowing that they would have to leave the kingdom next morning, sent for him during the night, and brought him to Puttun. In the morning, Koomâr Pâl Raja called for the Brahmins, and commanded them to leave the kingdom. Shunkur Swâmee stepped forward, and said, "What need of expelling any from the kingdom? at nine o'clock, the ocean, quitting its boundaries, will swallow up the whole country." The Raja upon this, sending for Hemâchârya, asked him whether the deluge predicted by the recluse would happen. Hemâchârya denied that it would, and asserted the Jain doctrine, that the world never had been created and never would be destroyed. Shunkur Swâmee said, "Set a water-clock, and let us see what will happen." The three seated themselves beside the clock. When nine o'clock came, they ascended into an upper story of the palace, and looking out at the western window, saw the sea-waves rapidly advancing. On and on came the billows, *until they had submerged the habitations of the City. The King and the two* Âchâryas went up higher and higher, but the water still continued to rise upon them. At last they reached the seventh and uppermost story, and, looking down, found that the whole city, the highest trees and tallest spires, were under water, and that nothing was visible on all sides but surging waves. Koomâr Pâl, in great terror, turned to Shunkur Swâmee, and asked him if there were no means of escape. He said, "A boat will come from the west, which will pass close to this window. Whoever jumps quickly into it will escape." The three girded their loins, and prepared to get quickly into the boat. Soon a boat appeared in the distance: it drew nearer and nearer. Then Shunkur Swâmee, seized the king by the hand, saying, that they should assist each other into the boat. It approached the window, and the king attempted to jump in, but the Swâmee dragged him back. Hemâchârya jumped from the window. The ocean and the boat, however, were alike illusions, and he fell on the pavement below, and was crushed to death. A massacre of the Monk's followers ensued, and Koomâr Pâl became a disciple of Shunkur Swâmee. Râs Mâlâ p. 156, I. e.

with a mind bowed down by grief, performed the funeral rites of the great Âchârya. With the ashes of the pile, knowing them to be of incomparable purity, Koomâr Pâl and his chieftains made marks upon their foreheads. For many days the lamentation continued; and the king, abandoning all care for mundane affairs, was engrossed thenceforth in deep and devout meditation, until at length, his life escaping by a door of the body, he passed to Paradise.

EXPLANATION OF MARKS AND ABBREVIATIONS.

I. Out of the three figures following हे० (which is an abbreviation of the word [illegible]) at the top of the right hand page the first figure shows the number of the chapter (अध्याय) of grammar, the second figure shows the quarter (पाद) of the chapter and the last figure shows the number of the last Sūtra quoted or illustrated in that page. For example [हे० ८. १. ११.] on page 7 means that the last Sūtra quoted at the end of the page is the eleventh in the first quarter of the eighth chapter. [हे० ८. १. ३.] on page 5 means that the last Sūtra illustrated in the last line of the text is the third of the first quarter of the eighth chapter.

II. In the commentary the number of the Sūtra quoted for illustration is shown by the single figure in brackets following that Sūtra, other Prākṛta Sūtras being shown by two figures in brackets, the first showing the quarter and the second the number of that Sūtra. For example in "अथ प्राकृतम्" [१] on page 4, in line 22 the figure [१] shows the number of the Sūtra "अथ प्राकृतम्;" and on page 5, in line 21 the quarter and number of the Sūtra referred to in the word [illegible] are shown respectively by the figures [illegible] and [illegible] in brackets thus—[illegible]

III. The examples [illegible]

IV. When [illegible]

V. In [illegible]

VI. The various readings in Prâkrita verses are indicated by Devanâgari numerical figures, and those in the commentary by English ones.

VII. The letters or words which the editor thought were omitted from the MSS. by the inattention of the scribes are supplied as suggestions in brackets.

VIII. Where in brackets following a Sûtra the letter हे० or है० is followed by two figures the first figure shows the number of the Chapter or Adhyâya and the second figure shows the number of the quarter or Pâda of Haima Vyâkarana.

IX. In the foot notes to Kumârapâla, A means the Deccan College MS of Haima Vyâkarana consisting of chapter VIII.

विषयानुक्रमः.

सर्गः १

सर्गः २

सर्गः ३

सर्गः ४

ग्रीष्मर्तुवर्णनम् १–७७.

३२ जलपूरेण क्रीडागिरिनदीवर्णनम् ।
३३ विटलोकचेष्टितं जले दयितासुखवर्णनम् ।
३४ जलमध्यगानां [illegible] मदनाभिवर्धनवर्णनम् ।
३५ जलवापूर्णानि [illegible] मदनाभिवर्धनवर्णनम् ।
३६ [illegible] जलेन [illegible]वर्णनम् ।
३७ क्रीडागिरितटतले [illegible]वर्णनम् ।
३८ चन्दनकुङ्कुमकर्पूरादिभिः सलिला दयितासुखविहारवर्णनम् ।
३९ [illegible]जलानां [illegible]वर्णनम् ।
४० तदा तरङ्गैरुन्मत्ताः परस्परं [illegible]म् ।
४१ [illegible] जलक्रीडायां प्रवृत्तिः ।

जलकेलिः ४२–७१.

४२ [illegible] जलक्रीडनम् ।
४३–४५ [illegible] वर्णनम् ।
४६ [illegible] प्रमोदः ।
४७ [illegible] जलताडनम् ।
४८ [illegible] सह जलक्रीडायां प्रवृत्तिः ।
४९ [illegible] ।
५० [illegible] सह जलकेलिः ।
५१ जले [illegible] ।
५२ जले [illegible]नम् ।
५३ [illegible] प्रिय [illegible]म् ।
५४ [illegible] प्रति [illegible] ।
५५ [illegible]म् ।
५६–५८ [illegible]म् ।
५९–६० [illegible]म् ।
७८ [illegible] ।

सर्गः ९.

[illegible] १–१५.

१ [illegible] ।
२ [illegible] ।
३ [illegible] ।

सर्गः ३

सर्गः ६

२

सर्गः ७

स्वापान्ते राज्ञः परमार्थचिन्ता १–८४.

वेंजिअ-सत्ती, सत्ती-अणाअिओ. मत्ति वंज्झ-जण वज्जो.
लुंडाय-लुण्डणो, संठे सण्ठो जन्थ निच्च लोओ ॥ १८

उद्दंड-बाहु-दण्डा जम्मि कुंडामहा मयम् अकुण्डा
कंतंगा कन्त-गुणा नय-पंथे पन्थिआ पुरिसा ॥ १९

यम् अविमनायं निम्नादि वक्ष्यने विम्नायेने [illegible] न [illegible]नीयम् अनभिलषणीयं परद्रव्यपरदारादि [illegible] [illegible] सदाचारनिरतत्वात् येनापि यस्मिन् ॥

१८. व्यञ्जिता प्रोद्दण्डकन्धरस्थ कुण्डलशोभि[illegible] मने शक्तिः स्वसामर्थ्यं येन । शक्त्या अनञ्जित [illegible] शोभितस्यन्दनरथः । पराक्रमवति अभियुक्त [illegible] वीरे लुण्ठनो मोषकः । शठे मायाविनि [illegible] शिनां हि राज्ञां नयादिषु प्रतिकूलाचरणे न [illegible] [illegible] व्यवहारः ।

चंदुज्जोअव्व वन्दो वंकिअ-बंधूण बन्धवो जम्मि
अणुकंप-कम्पिअ-मणो विहवि-जणो वच्चए धम्मं ; २०
लंबंत-लुम्बि-रंभारम्भिय-तोरण-निरुद्ध-संरंभो,
भरएवि पाउमम्मिव न जत्थ दीसइ फुडो तरणी ;
जत्थ चुलुक्क-निवाणं परिमल-जम्मो जसो, कुसुम-दामं.
नहम् इव सव्व-गओ, दिण-रमणीण सिराइं सुवेइ ; २२

२०. चंदुज्जेति देश्यः कुमुदवाची । ततो यथा कुमुदानां चन्द्रो बान्धवः एवं कान्तिना निराश्रयत्वेन अभिलषिता बान्धवा [illegible] अनुकम्पाकम्पितमना दयावान् [illegible] यत्र बान्धवः विभविजनः ईश्वरलोको यस्मिन् धर्मे याति ॥

२१. लम्बमाना लुम्ब्यः कदलमूला [illegible] तोरणानि चन्दनमालाभिर्निरुद्धः निषिद्धः संरम्भः [illegible] आटोपो यस्य स [illegible] स्फुटः प्रकटो न यत्र दृश्यते [illegible] अत्र तु निपुणवनानां [illegible] न दृश्यत इति विरुद्धार्थः [illegible] ।

[illegible]

[illegible]

[illegible]

तुह आणा-ओमालं सिरम्मि धरिमो, जहा अणिम्मलं,
अम्हे एत्थाम्हेत्थ य इअ भणिउं, जो निवेहि नओ ; २९
तुह हरि-पिआ जइ इमा किंपि पिआ, किम् अवि मेइणी जइमा,
ता किंचि मएत्ति रुसेव जस्स कित्ती गया दूरं ; ३०

फणिपतिभ्यो वा बाहौ स्वदोर्दण्डे धृतधरः संस्थापितवसुंधरः सुप्र तिष्ठः सन्न्यायमार्गस्थितः परीवारो मित्रामात्यादिवर्गो यस्य। सुप्रतिष्ठः प्रतिज्ञाशूरः तत्र अणहिलनगरे श्रीकुमारपालो राजेन्द्र आस्ते॥

बाहाए। "बाहोरात्" [३६] इत्याकारोन्तादेशः॥

वाल्हो। सव्वओ। धरो। वारो। सुपइट्ठो। राइन्दो। "अतो डो विसर्गस्य" [३७] इति विसर्गस्थाने डोः॥

२९. अधुना एकान्नविंशत्या गाथाभिः अस्यैव राज्ञो वर्णनम् आह। तव आज्ञैव शासनमेव निर्माल्यं शेषां शिरसि शीर्षे धरामः वहामः। किमिव। यथा अनिर्माल्यं तत्कालविकसितशतपत्रिकाचम्पकादि दाम। अत्र सिन्धुदेशादौ वयम् अत्र कुङ्कुणदेशादौ च वयं वर्तामहे इति भणित्वा यो नृपैर्नतः॥

इत्थट्ठि सुपइट्ठो। ओमालं अणिम्मलं। "निष्पती ओत्परी माल्यस्थोर्वा" [३८] निर्प्रती माल्ये स्थाधातौ च यथासंख्यम् ओत्परौ वा॥

३०. तव इयं हरेः प्रिया भार्या यदि किमपि अनाख्येयं यथा भवति एवं प्रिया मेदिनी च चाण्डाली इयं यदि किमपि प्रिया तदा किमिति किम् एवं सति मयेति अस्माद्धेतो रुषेव यस्य कीर्तिर्गता दूरम्॥ कान्ता हि यदा नीचान्यकान्तासक्तं भर्तारम् अवलोकयति तदा रोषाद् अन्यत्र व्रजति। कीर्तिरपि तथा सर्वत्र भ्रमणाद् इत्थम् उत्प्रेक्षा। अत्र च हरिप्रिया लक्ष्मीः मेदिनी पृथ्वी॥

"आदेः" [३९]। आदेरिमिरिकार. कगचजेत्यादिसूत्रात् प्राप्त अनित्ये दै रिनस्य॥

अम्हे एत्थ अम्हेत्थ। जइ इमा जइमा। "त्यदाद्य०" इत्यादिना [४०] स्वरादेरव्ययाच्च तयोरैकादेः स्वरस्य बहुलं लुक्॥

जो दूसासण-विइणो आसत्थामस्स राम-सीसस्स
वीसामिअ-जस-पसरो स-जसेणं कासवि-तलम्मि; ३१
वीसुं वामा-वीसित्त-महि-अले ऊस-मालि-तेअस्स
रज्जे जस्स न कासवि नीससं नीससन्तं वा; ३२
गुण-सामिद्धी पयडा, कला-समिद्धीवि पायडा जस्स,
जो दाहिण-पवण-निहो दक्खिण्ण-निही गुणि-यणाण; ३३

विइ विइणो । 'पदाद् अपेर्वा' [४१.] । पदात् परस्य अपेः आदेर्लुग् वा ॥

णिहि । [illegible] । '[illegible]' [४३.] इति पदात् [illegible] आदेर् [illegible] ॥

३१. दुःशासनस्य [illegible] । अश्वत्थाम्नः द्रोणाचार्य-पुत्रस्य । रामस्य परशुरामस्य शिष्यो भीष्मस्तस्य च विश्रामित-[illegible] स्वयशसा कृत्वा यः [illegible] भीमादीनां [illegible] अद्भुतगुणत्वात् [illegible] । अथ च [illegible] विश्रान्तं ॥

३२. [illegible] [illegible] पृथ्वीतले [illegible] यत्र तस्मिन् राज्ये न कस्यापि [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] ॥

[illegible] ॥

३३. [illegible]

सिविणम्मि वारण-बलं सुमिणम्मि अ आस-साहणं जस्स
दिण्ण-भयं पिच्छन्ता दत्त-करा रिउ-निवा जाया; ३४
अङ्गार-पिक्क-गोछे खाए इङ्गाल-पक्क-कन्दे अ
तत्त-निलाडा रिउणो जस्स णलाडं-तवे तवणे; ३५

द्धिरपि यस्य प्रकटा । दाक्षिण्यस्य अनुकूलताया निधिः शेवधिः । गुणिनः सन्तः त एव सर्वसाधारणत्वेन वनानि । तेषां फलसमृद्ध्यादिजनकत्वेन दक्षिणपवनिभो योस्ति ॥

सामिद्धी समिद्धी । पयडा पायडा । "अतः समृद्ध्यादौ वा" [४४.] इति आदेरस्य दीर्घो वा ॥

दाहिण । "दक्षिणे हे" [४५.] इति आदेरस्य दीर्घः । हे इति किम् । दक्खिण्ण ।

३४. स्वप्ने वारणबलं गजसैन्यं स्वप्ने अश्वसाधनं तुरगकटकं च दत्ताभयं वितीर्णत्रासं यस्य प्रेक्षमाणा दत्तकरा अर्पितदण्डा रिपुनृपा जाताः । तद्गजादियलं चरेभ्यः सभयं निशम्य स्वप्ने साक्षादिव पश्यन्तस्त्रस्तचित्ता रिपुनृपाः स्वसौख्याय यं दण्डादिना प्रसादयन्तीति भावः ॥

सिविणम्मि । दिण्ण । "इः स्वप्नादौ" [४६.] इति इत्वम् । आर्षे उकारोपि सुमिणम्मि । वाहुल्यकारणस्याभावे न । दत्त ॥

३५. ललाटंतपे अत्युष्णे तपने मार्तण्डे सति तप्तललाटाः संतप्तभालस्थला रिपवो यस्य अङ्गारपक्वानि यानि गोछेति देश्यत्वाद् निम्बफलानि तानि । अङ्गारेषु पक्वा ये कन्दास्तांश्च खादन्ति भक्षयन्ति । यद्भयाद् अरण्यानीमध्यम् अध्यासीना अङ्गारपक्वनिम्बफलकन्दादिभिः शत्रवः प्राणधारणां कुर्वन्तीत्यर्थः ॥

अङ्गार इङ्गाल । पिक्क पक्क । निलाड णलाडं । "पक्वाङ्गारललाटे वा" [४७.] इति वा इत्वम् ॥

कइमं मज्झिम-लोए रिऊहिँ चत्तं न छत्तिवण्ण-वणं,
नव-छत्तवण्ण-परिमल-मए गए जस्स संभरिउं? ३६
अमयमइओव्व अहवा अमयमयाओवि समहिओ जस्स
हर-हीर-पिआहिवि जस-गीअ-झुणी सुव्वए वीरं; ३७
अखुडिअ-पडिहा-पसरस्स अग्गओ जस्स दप्प-कण्डूलं
खण्डिअ-माण-प्पाढिहं मुहं-सुहं गइअ-चण्डत्तं; ३८

३६. मध्यमलोके मर्त्यलोके कतमत् सप्तपर्णवनं सप्तच्छदकाननं रिपुभिर्न त्यक्तम् नवसप्तपर्णपरिमलमदान् गजान् यस्य संस्मृत्य ॥

कइमं । कतमम् । 'मध्यमकतमे द्वितीयस्य' [४८] इति अत इत्वम् ॥

छत्तिवण्ण छत्तवण्ण । "सप्तपर्णे वा" [४९] इति अत इत्वं वा ॥

३७. अमृतस्य विकारः अमृतमयः स इव अथ वा अमृतमयादपि सुधाविकारादपि समधिकः समभ्यधिको यस्य यशसो गीतस्य गानस्य ध्वनिर्निनादः आस्तां तावद् अन्यजनैः किं तु हरः ईश्वरः हरप्रिया गौरी ताभ्यामपि विस्मयः समन्तात् श्रूयते ॥

अमयमइओ अमयमयाओ । 'मयट्यइर्वा' [५०] इति आदेशो अतः वा ॥

हर हीर । "हरे वा" [५१] इति आदेशो वा ईः ।

झुणी ध्वनिः । 'ध्वनिविष्वचोरुः' [५२] इति आदेशस्य उत्वम् ।

३८. अत्रुटिता अखण्डिता प्रतिभा [illegible] 'प्रज्ञा' प्रतिभा [illegible]

[illegible]

मणि-पुडुमो, धनु-पुडमो, छुरिया-पडुमो अ, सेल्ल पढमो य
मग्गणगुण्ण, अहिण्णू जो सयल-कला-कलावस्स ; ३९
उर पेरन्ताहरि हरिणो सुन्देर-घरम्मि सइ सिरी अथिरा,
जस्स पुण वेल्लि तरुणो थिरासि भू-वल्लि पेरन्ते ; ४०
जस्स य रिउ पजान्ते अहरिअ जोण्हाकरो जसोहरो,
भउंर निरीहाणवि अच्छरिअं किंव न करइ ! ४१

[illegible] । "नाले ष." (४४) इति णत्व [illegible] ॥

३९. मणी प्रथम धनुषि प्रथमः छुरिकायां प्रथमश्च । [illegible] [illegible] । [illegible] प्रथमश्च । [illegible] [illegible] गुणस्य [illegible] । [illegible] [illegible] । किं बहुना [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] ॥

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] (५२) इति [illegible]
[illegible] ॥

[illegible] । [illegible] । [illegible] (५५) इति [illegible]
[illegible] ॥

४०. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] (५५) इति [illegible] ॥

४१. [illegible]

जो आसि बम्भचेर-ग्गहण-गुरू पइ-विओअ-विहुरस्स
रण्णन्तगय-रिउ-अन्तेउर-पोम्मच्छि-मोअस्स ; ४२

पय-पउम-नमोक्कारे परोप्परामद्द-तुट्ट-हारेहिं
जस्स महाइ निवेहिं ओप्पिअमिव सुचिआहरणं ; ४३

जत्थप्पिअ-भू-भारो सुवइ फणी— तत्थ सोवइ हरीवि—
जोगत्थ-दिन्न-भारो न हणाइ. समाउओ न हणा ; ४४

त्यागो न केवलम् अन्येषाम् आश्चर्यैकपुरुषनिर्वाहः [illegible] निष्फलत्वात् [illegible] आश्चर्यं किमपि न करोति । किं तु सर्वम् आश्चर्यं [illegible] ॥

[illegible]

[illegible] [४८] इति [illegible] ।

४२. ब्रह्मचर्यं [illegible] अङ्गीकारे गुरुः [illegible] [illegible]

[illegible] [४१] इति [illegible] ।

[illegible] [६८] इति [illegible] ।

४३. [illegible] इति [illegible] [illegible]

[illegible] [११] इति [illegible] [१.११] इति [illegible] ।

[illegible] [३१] इति [illegible]

४४. [illegible]

जइ सक्को न उण नरो न उणो नारायणोवि सारिच्छो
जस्स, पुणाइ-पुणाइवि भुवणाभय-दाण-ललिअस्स; ४५
रण्णे अरण्ण-साणाउलम्मि लाऊ-लया-हरे रुन्नं
जस्सारि-वहूहि तहा, अलाउ-कुड्डा जह कयाओ; ४६
उग्गय-संठविअ-निवेण जेण वच्छत्थलाओं हरिणोवि
उग्गाया भुय-दण्डे निअम्मि संठाविया लच्छी; ४७

हरिरपि शयित इति । यः पुनः अन्यत्र न दत्तो भारः अर्पाद् भुज एव येन । अत एव स न पुनः शयालुः आलस्योपहतः ॥

ओप्पिअं अप्पिअं । "वार्पौ" [६३] इति अर्पयतेः आदेरस्य ओत्वं वा ॥

सुवइ सोवइ । "स्वपावुच्च" [६४] इति स्वपितेः आदेरस्य ओत् उच्च ॥

४५. यस्य यदि शक्रः इन्द्रः सदृशो न । पुनः नरः अर्जुनोऽपि न पुनर्नारायणोऽपि । कुतः । पुनःपुनरपि भूयोभूयोऽपि भुवनस्य सकलसचराचरलोकस्य यद् अभयदानं वधनिवर्तनं तेन ललितस्य मनोहरस्य । यदीति संभावने । शौर्यादिभिः इन्द्रो यत्तुल्यः संभाव्यते । परमार्थतस्तु सोऽप्यविरतत्वाद् यत्तुल्यो नास्तीत्यर्थः ॥

न उणाइ न उणा । "नात् पुनर्यादाई वा" [६५] इति आदेरस्य आ आइ इत्यादेशौ वा । पक्षे । न उण न उणो । केवलस्यापि दृश्यते । पुणाइ ॥

४६. अरण्ये अरण्यश्वभिः शुनकैः आकुले संकीर्णे अलाबूलतागृहे [illegible] यस्य अरिवधूभिः तथा अनवरताश्रुवर्षणेन रुदितं यथा अलाबूनां संबन्धिन्यः कुड्याः [illegible] कृताः ॥

रण्णं अरण्णं । लाऊ अलाऊ । "वालाब्वरण्ये लुक्" [६६] इति आदेर्लुक् ॥

४७. उद्गत [illegible] । येन [illegible] यस्य वक्षःस्थलात् लक्ष्मीः उत्खाता उत्पाटिता सती निजभुजदण्डे संस्थापिता । कथम् [illegible] हरिरपि [illegible] भाव । [illegible] उत्खाताः अभक्ता [illegible]

अह कइयावि दिवा-मुह-पत्थावे पत्थवोचिअं तस्स
अणुरागागय-मरहट्टमाइ-नूएहिँ इअ पढिअं॥ ४८
हय-मंसल-तम-पसरो नह वामो पंगुल्लाण पच्चूसो,
सामय-च्चय-दिसणो तंव पयहो नवा पुन्नो॥ ४९

तारकायिताः पश्चात् [illegible] संस्थापिता देशाधिपतये नियोजिता नृपा अनेनेति नृपत्वभावेन हृष्टैः प्रियाया अपि इत्थं संभाव्यते । कविमार्गे विभूतिहृष्टिमिथ्योरैक्याद् एवं वर्णना ॥

मरा अह । इयत्त [illegible] । संदरिअ संदर्शिता । "[illegible]" [६०.] इति [illegible] अत् वा ॥

४८. अथ अनन्तरं कदाचिदपि कस्मिंश्चित् काले दिवामुखप्रस्तावे प्रभातप्रारम्भावसरे तस्य श्रीकुमारपालभूपालस्य प्रस्तावोचितं प्रभातवर्णनीयम् अनुरागेण अत्यद्भुतगुणगणश्रवणसंजातदर्शनस्नेहेन आगता ये ते च ते महाराष्ट्रः आदिर्येषां देशानां ते तथा तेषां नृ-पाश्च महाराष्ट्रादिनृपैः इति वक्ष्यमाणं पठितम् ॥

पत्थावो पत्थवो । '[illegible]' [६८] इति आकारस्य अद् वा । पढिअं । अणुराओ ॥

मरहट्ट । "महाराष्ट्रे" [६९] इति आकारस्य अत् । [illegible] ॥

४९. अथ [illegible] गाथाभिः [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] ॥

दिस-कुप्पिसन्त-जस-भर देवय-हरए तुमं सकुप्पासा
दिक्खाइरिआ सिक्खायरिएहि सहोवसप्पन्ति. ५०
गय-थीण-तिमिर-केसे खल्लीडे नह-सिरम्मि संवुत्ते,
धुवआ हंवन्ति लोआ एण्हिं मुण्हाल-चिन्धस्स. ५१

शस्यः प्रवृत्तः संजातः । त्वमिवेति । भवानप्येवंविधः । जिनवचनावबोधाद् ध्वस्तनिविडाज्ञानप्रवृत्तिः । पांशुलानां पाप्मिनां सदा वामः दुःखदायित्वात् । सामजप्रजैः हस्तिघटाभिर्दत्तः अर्घः उपायनं यस्मै । सदाचारनिरतत्वात् पवित्रश्चेति ॥

[मंसलु । पंसुला । "मांसादिष्वनुस्वारे" ॥ ७० ॥ मांसप्रकारेष्वनुस्वारे सति आदेरातोऽत् ॥]

सामय । "श्यामाके मः" [७१] इति मस्य आत अत् ॥

५०. दिक्षु कूर्पासः कञ्चुलिका तद्वद् आचरन् यशोभरो ... तथा तस्यामन्त्रणम् । हे दिक्कूर्पासयशोभर देवतागृहे ... सकञ्चुका दीक्षाचार्या यदुककरणादिसंस्कारकारिणः शिक्षाचार्याः शास्त्रपाठकैः सह त्वाम् उपसर्पन्ति । आशीर्वादप्रदानार्थं आगच्छन्ति । इदानीम् इति प्रक्रमाज्ज्ञेयम् । एवम् अन्यत्रापि ॥

सह मया । कुप्पिसं कुप्पासा । "इः सदादौ वा" [७२] इति आत इत्वम् ॥
दिक्खाइरिआ सिक्खायरिएहि । "आचार्ये चोऽच" [७३] ... आत इत्वम् अत्वं च ॥

५१. गते नष्टे स्त्यानं घनं तिमिरमेव श्यामवर्णत्वात् केशा यत्र अत एव खल्वाटे खलतौ नभ एव सकललोकस्य उपरिवर्तिनि शिरस्यस्मिन् संवृत्ते जाते सति सायाह्नचिह्नस्य वृषभध्वजस्य ... यत आदिनाथस्य ध्वनिनश्च इदानीं प्रत्यूषे लोका ... स्नायकाः स्नोतारो भवन्ति ॥

थीण । खल्लीडे । "ई स्त्यान... ...टे" [७४] इति आदेरातः ई ॥
धुवआ । मुण्हाल । "उः सास्ना... स्तावके" [७५] इति आदेरातः उत्वम् ॥

[1] B C बहुंन.

[2] B C °गन्धारिणः for संस्कारकारिण

गयणे तुहिणोआलिंगि तुहिणासारं पडन्तम् अगणन्ता.
डहन्ति वहूओ पुरो अज्जूणं विणय-गेज्झाण. ५२
कुट्टिम-चउक्कोत्तुं सलिलम् हरिं कुणन्ति रमणीओ
देवागय-पारावय-रवेहि अ पिअ-परिरम्भं. ५३
पारेवय-मणिएहिं नेत्तिअ-देवं रमेसु वेगाओ.
नेत्तिअमत्तं मग्गन्ति चलिअ-पेत्ते सुअङ्गम्मि. ५४

५२. तुहिनस्य प्रालेयस्य आसारो वेगवद्वर्षो विद्यते यस्मिन् एवंभूते गगने सति तुहिनासारं पतन्तं शरीरे लगन्तम् अगणयन्त्यः अनाद्रियमाणा विनयग्राह्याणां मनसा आवर्जनीयानाम् आर्याणां श्वश्रूणां पुरः पूर्वं वध्वः उपविशन्ति ॥

तुहिणोआलिंगि तुहिणासारं । "अत् सासारे" [७६] इति आदेरात् वा ॥
अज्जूणं । "आर्यायां र्यः श्वश्र्वाम्" [७७] इति ईत् आत ऊः ॥
गेज्झाण । "एद्ग्राह्ये" [७८] इति एत् ॥

५३. कुट्टिमानि मण्यादिभिर्बद्धभूतलानि चतुष्कोणानि [illegible] [illegible] सलिलं हिमं [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] इदानीं [illegible] [illegible] [illegible] ये पारावताः [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] परिरम्भम् आलिङ्गनं [illegible] कुर्वन्ति ॥

[illegible] । "[illegible]" [७९] इति [illegible] [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ।

५४. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] इति [illegible] [illegible] ॥

[illegible]

[illegible]

अद्द-नहङ्काण पियाण अल्ल-आलावयाण विलयाओ
उल्लन्ति अङ्कम् अंसुअ-ओलीहिँ ओल्ल-नक्खङ्का. ५५
निअ-ठाण-मीलणं पिक्खिऊण चिन्ता-परा मिउल्लावा
नीलुप्पल-पेण्डे पिण्डिऊण, भसला रुअन्तिव्व. ५६

पारावय पारेवय । "पारापते रो वा" [८०.] इति रस्य आत एत्त्वं वा
तेत्तिअमेत्तं तेत्तिअमत्तं । "मात्रटि वा" [८१] इति आत एत्त्वम् । बा
हुलात् क्वचिन्मात्रशब्देऽपि । भत्तिअ-मेत्ते ॥

५५. आर्द्रास्तत्कालदत्तत्वात् सरसा नखाङ्काः कररुहव्रण
येषाम् आर्द्राः स्नेहमिश्रा आलापाः परस्परोक्तयो येषां ते त
तेषां प्रियाणाम् अङ्कम् उत्सङ्गम् आर्द्रनखाङ्का वनिता योषितः
अश्रावलिभिः नेत्रबाष्पपङ्क्तिभिः आर्द्रयन्ति आर्द्रं कुर्वन्ति । सर्वरात्रं
रत्यादिसुखनिमग्ना वयम् इदानीं च तदुच्छेदजनकः प्रियविप्र
योगो भविष्यतीति दुःखाद् रुदन्तीत्यर्थः ॥

उल्लन्ति ओल्ल । "उदोद्वार्द्रे" [८२.] इति आदेरातः उत् ओत् वा
अद्द । अल्ल ॥

ओलीहिँ । "ओदाल्यां पङ्क्तौ" [८३.] इति आत ओत्वम् ॥

५६. प्रातः संकोचात् प्रागेव नीलोत्पलेभ्यो निर्गत्य रात्रौ स्वमानात्
तत्कोशस्थांश्च भ्रमरान् वीक्ष्य कविः एवम् ऊहमानः प्राह । निज
स्थानमीलनं स्वावासंकोचं प्रेक्ष्य विलोक्य चिन्तापराः क्व वयम्
इदानीं निराश्रयाः स्थास्याम इत्यादिविकल्पसंकल्पनिष्ठाः । मृदु
मधुरालापकत्वात् मृदुः उल्लापः अन्योन्यसल्लपनं येषां ते तथा सन्तो भ
सला नीलोत्पलपिण्डे अभिनवोत्पलकोशे पिण्डयित्वा मिलित्वा रुद
न्तीव । येषां किल राजादिना गृहं मुच्यते तेऽपि मिलित्वा रुदन्ती
त्युक्तिलेशः ॥

मिउल्लावा । "ह्रस्वः संयोगे" [८४] इति यथादर्शनं ह्रस्वः ॥

किंसुअ-कुसुमायम्बो कंसुअ-दल-सामलं विगय-मेरं
दलिऊण अन्धयारं, दंसइ पुहवीइ पहम् अरुणो. ५७
काउं महाविलं अनम-मूसयं कय-पडेसुण मूरे,
नक्खत्त-इन्दह-यंडेय-रयण्व करा विअम्भन्ति. ५८
विरइअ-इन्दहि-सन्दाम-दीवओ नव-हलिद्दि-रस-करो,
अहल्लिहा-राओ कामइव्व पुव्वं भअइ मूरो. ५९

देवे [illegible] इति [illegible] [८६] इति [illegible]। [illegible]।
[illegible]॥

५७. [illegible] विगलितं [illegible]
[illegible] अन्धकारं [illegible] किंशुककुसुमानीव [illegible]
[illegible] सूर्यः [illegible] दर्शयति॥
[illegible] [८६] इति [illegible]॥
[illegible] [८७] इति [illegible]॥

५८. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]॥

५९. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]।
[illegible]

[illegible]

[illegible]

भद नक्षाण पि
उत्तानि अङ्कम्
निम ठाण मील्णं
नीलुपाठ पेण्डे पिं

गाणाण गारेण । " गा
मैभिभयेन मैनिभयण ।
णन वभिग्माभमनेति । र्ण

५५. आहीनम्हानिदरं
वेणाम् भाहीं कोहमिश्रा
नेणां तिणाणाम् अद्गम् रम
भार्शन नेयवाणार्णा द्विन
ण्णारिणुष्णनिमसा गणम ॥
माणेनि द्व णाद् दरर्णाग्न
दर्वीन भोज । " हीन वाई
मई । भम ॥

भार्णीड़ । " भौरामणा गडी ।

५६. प्रण भेदांमाम ग्राणे,
मर्व मुणाश्च धर्मगाव भीरम
णाणर्दीणर्द ण्याणामर्तकोर्व प्र
इरम्भी तिरम्प्रणा णाणणाम
दइन्तणाम कृत्न रणाः अणेः
णवण नाणाणर्णिणई अभिगान
र्णोण गणा हिन णण्णीदना ॥
मृणिहेण ॥

हिरणमणा । " कृण मर्णई" । ६८

किंसुअ-कुसुमायम्बो कंसुअ-दल-सामलं विगय-मेरं
दलिऊण अन्धयारं, दंसइ पुहवीइ पहम् अरुणो. ५७
काइं महाविलं अनम-मूसयं कय-पइंसुए सूरे,
लक्ख-हलद्द-वेढय-रत्त व्व करा विअम्भन्ति. ५८
विरइअ-हलद्दि-कन्दाभ-दीवओ नव-हलिद्दि-रत्त-करो,
अहलिद्दा-राओ कामउ व्व पुव्वं भमइ सूरो. ५९

दण्डे दलिऊण। "इत एद्वा" [८५] इति आदेरित्वस्य एद् वा। पथिव। पिव्य॥

५७. किंशुकदलश्यामलं पलाशपत्त्रश्यामलं विगतमेरं सर्वत्र उच्छृङ्खलम् अन्धकारं दलयित्वा विध्वस्य किंशुककुसुमानीव आताम्रः आरक्तः अरुणः सूर्यः सारथिर्वा पृथिव्याः पन्थानं दर्शयति॥

किंसुअ कंसुअ। "किंशुके वा" [८६] इति आदेरितः एत्वं वा॥
मेरं। "मिरायाम्" [८७] इति इत एत्वम्॥

५८. महाविलं अन्धकारविलम् अविद्यमानान्धकारम् एव सूचितो [illegible] तथाभूतं यतः कृतप्रतिश्रुते विहितप्रतिज्ञे सूर्ये सति करा अंशवो विजृम्भन्ते ऊर्ध्वाः प्रसरन्ति। कीदृशाः लाक्षाहरिद्राविवेष्टिता रक्ता इव॥ प्रातःकाले दिनकरकराणां क्रमेण तथाभावात् इयम् उत्प्रेक्षा॥

५९. विरचिता विहिता [illegible] हरिद्राकन्दाभा दीपा येन। नवहरिद्रया रक्ता इव करा यस्य स सूर्यः पूर्वां [illegible]। अहरिद्रारागो निर्विकल्पं कामुक इव। [illegible] कान्ताया [illegible] हरिद्रा [illegible] आरक्तवस्त्र स [illegible]। [illegible] कामुक [illegible] पूर्वस्याः [illegible]॥

[illegible]

[illegible]

पिक्कुअंव निवडइ पिक्किुअ-धूसरो समौ एस,
सिढिल-करो सढिलङ्गो तित्तिर-मइल-प्फुड-कल्ङ्गो. ६०
इअ आमंसन्ति नि-सीह सिंहदत्ताइणो दिआ तुज्झ,
णीगं तीगं कप्पे जयसु दुजीहारि-नीसङ्क. ६१
भट्टुइअ रवि भा-विइए गयणे, जइ पाइयम्मि दो-वयणं,
कण्थन्ति नत्थि तमो. अहि-निवाग-लोअम्मि व गुमग्गो ६२

[illegible] [४८] [illegible] । [illegible]
[illegible] ॥

६० शिथिलकरो मन्दकिरणः शिथिलाङ्गो मन्दविम्ब । [illegible] । [illegible] स्फुट कलङ्को यस्य । [illegible] धूसरो धूम्र [illegible] ॥

[illegible] ॥

[illegible] ॥

६१. हे नृसिंह [illegible] सिंहदत्तादयो द्विजा [illegible] । [illegible] । हे [illegible] । [illegible] ॥

[illegible] ॥

[illegible] ॥

[illegible] ॥

[illegible] ॥

६२. [illegible] ।

जत्थोत्थड-रइ चन्दो निस-पिअ-पाआलुओव्व नो सहइ,
मज्ज-जहुट्ठिन्व सूरे भू-सग्ग-दुहाइअ-करोहे. ६३
धम्मे जहिट्ठिला दोहाइअ-पवहा दुहावि मल-पटलं,
ओज्झर-निज्झरिणीसुं न्हाऊण पिवन्ति वम्हाणो. ६४

त्तनम्" [२. १२०.] इति वचनात्। तथा अद्रिर्नागविमाद्रिर्नामि निकरसभास्करमायुक्ते गगने सति तमः क्वापि नास्ति। निर्गूढर्नादिदेशेषु तद् अवस्थान् कविबेध्यत् ऊह्ने। अहीनां सर्पाणां वासे लोके पाताल इव निमग्नं प्रविष्टम्॥

सुर्दीत। तुम्हो। "[इत्योत्]" [९४.] इति [illegible] इत इद्। [illegible] वर्धिर वा। अप्पुक। निउ॥ पत्रिक। [illegible] [illegible]। दो-[illegible]॥

६३. हे [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] तथाभूतश्चन्द्रो नो भासते। अत उत्प्रेक्षते। [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] इव। अन्योऽपि यः [illegible] स [illegible] भवति॥

[illegible]। पाआलुओ। "[illegible]" [९५] इति [illegible] [illegible]।

६४. धर्मे [illegible]॥

[illegible] [illegible]। "[illegible]" [९६] इति [illegible] [illegible]।
[illegible] [illegible]। "[illegible]" [९७] इति [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]। [illegible]।
[illegible] [illegible]। "[illegible]" [९८] इति [illegible] [illegible]।

[illegible]

[illegible]

हय-कम्हार-हरडई-चिक्किण-तिमिरस्स, गहिय-पाणीया,
पाणिय-तडम्मि विप्पा अजुण्ण सूरस्स देन्तग्घं. ६५
जिण्ण-तमं मल-हीणा अहूण-तेअं विहीण-अन्न-पहं,
अविहूणं तुह-दिआ थुणन्ति तित्थे रविं तं व. ६६
पेऊसासण-सामिय-दिस-आमेले रविम्मि उअ तारा,
केरिस-एरिसिआओ बहेडयाभाओ नह-पेढे. ६७

६५. हतं विदारितं कश्मीराणां हरीतकीव चिक्कणं निबिडं तिमिरं येन तस्य। अजीर्णो नवः स चासौ सूर्यश्च तस्य पानीयस्य निर्झरनद्यादिसंबन्धिजलस्य यत् तटं तस्मिन्। गृहीतं करपुटे कृतं पानीयं यैस्ते विप्रा अर्घम् अर्घाञ्जलिं ददति त्रिःप्रदक्षिणापूर्वं वितरन्ति॥

हरडई। "हरीतक्याम् ईतोऽत्" [९९] इति आदेरीतः अत्॥

कम्हार। "आत् कश्मीरे" [१००] इति ईत आत्॥

पाणिअ। "पानीयादिष्वित्" [१०१] इति ईत इत्॥ क्वचिद् वा। पाणीय॥

६६. जीर्णं ध्वस्तं तमस्तिमिरम् अज्ञानं च येन। अविहीनतेजसम् अन्यूनद्युतिम् उग्रप्रतापं च। विहीनः सन्मार्गप्रदर्शनेन विध्वस्तः अन्यो विपरीतः पन्था मार्गः अन्यायश्च येन। अविहीनम् अत्युग्रं पूर्वाचलचूलासंस्थं सकलभूपालप्रवरं च। तीर्थे आदित्यालये नद्याद्यवतारे वा तीर्थस्य तीर्थभूता वा द्विजा रविं त्वामिव स्तुवन्ति। रविं त्वां च स्तुवन्तीत्यर्थः॥

अजुण्ण। "उर्जीर्णे" [१०२] इति ईत उत्॥ क्वचिन्न। जिण्ण॥

हीण अहूण। विहीण अविहूणं। "ऊ हीनविहीने वा" [१०३] इति ईत ऊत्वं वा॥

नढ। "तीर्थे हे" [१०४] इति ईत ऊ। हे इति किम्। तित्थे॥

६७. पीयूषाशना देवास्तेषां स्वामी इन्द्रः तस्य दिक् पूर्वा तस्या आपीडे शोभाकृत्त्वेन अवतंसे रवौ सति उअ इति पश्य। विभीतक-

१ B C केरिस्यएरिसअ ते

चइऊण नेड-वीढं नीड-घरा मउलिआ, मही-मउड,

विहाय-निड्डम् उड्डन्ति थरोवरिं रुक्ख-अवरिं च. ६८

गरुआवि गुरुअ-भिउडीहिँ वार-वालेहिं पडिखलिज्जन्ता,

बहु-पोरिसावि पुरिसा निरुद्ध-छीआ दूरं एन्ति. ६९

यद् आभा सादृश्ये [illegible] नभःपीठं पीठस्य [illegible]। न पीठस्योपरीत्यर्थः॥

पेऊस। आमेलो। वेलिंब। लोलिमिआओ। पढेला। "एत् पीयूष" इत्यादिना [१०५.] ईत एत्वम्॥

६८. हे पृथ्वीमुकुट पूर्वं मुकुलिता [illegible] स्थितास्तत्र नीड-पीठं कुलायस्थानं त्यक्त्वा नीडगृहाः पक्षिणो विहायनिड्डं गगनं यथा भवति एवम् उड्डीयन्ते गृहस्योपरि वृक्षस्योपरि च॥

नेड वीढं। नीड वीढ। "नीडपीठे वा" [१०६.] इति ईत एत्वम्।

मउलिआ। मउड। "उतो मुकुलादिष्वत्" [१०७.] इति एषु आदेरुतः अ-त्वम्। क्वचिद् आत्वमपि। विहाय॥

थरोवरिं अवरिं। "वोपरौ" [१०८.] इति उतः अद् वा॥

६९. गुरुकभ्रुकुटिभिर्द्वारपालैः प्रतिस्खल्यमाना निरु-ध्यमाना गुरुका अपि गुर्वादिदेशकालिनोऽपि बहुपौरुषा अपि प्र-भूतपौरुषा अपि पुरुषा [illegible] इति निरुद्धक्षुता इव [illegible] आयान्ति आग-च्छन्ति।

गरुआ। गुरुअ। "गुरौ के वा" [१०९.] इति स्वार्थे के आदेरुतः अद् वा।

भिउडीहिं। "इर्भ्रुकुटौ" [११०.] इति आदेरुत इः।

पोरिसा। पुरिसा। "पुरुषे रोः" [१११.] इति रोरुत इत्वम्।

छीआ। "ई क्षुते" [११२.] इति आदेरुत ईः।

---

१ [illegible]

मुसल-धर-बाहु-मूसल रइ-सूहव-सुहय तुज्झ मुह-कमलं
दट्ठुं, ऊसुअ-नयणा पुणो-पुणो ऊससन्ति निवा. ७०
अणउच्छन्नोच्छाहो रिउ-दुसहो दूसह-प्पयावेण,
वोकन्त-निद्द-पसरो अह राया ओट्ठिओ सयणा. ७१
कोऊहल-कुसलेहिं कुऊहलत्थेसु कोउहल्लीवि,
सण्हाणवि सुण्हयरं परमप्पं थुणिय सव्वण्णुं, ७२
अमलोव्वीढ-दुअल्लो उव्वूढ-दुऊल-दण्डि-दिन्न-करो,
सो अत्थाणि पत्तो दुगुल्ल-उल्लोअ-सोहिल्लं. ७३

७०. मुसलधरबाहू इव बाहुमुसलौ यस्य तस्य आमन्त्रणम्। तथा रतिसुभगः कन्दर्पः तद्वत्सुभग सकललोकप्रिय हे राजन् तव मुखकमलं दृष्ट्वा उत्सुकानि सोत्कण्ठानि नयनानि येषां ते नृपाः पुनःपुनः उच्छ्वसन्ति भूयोभूयः पुलकिताङ्गा भवन्ति ॥

मुसल मूसल। सुहव सुहय। "ऊत् सुभग॰" इत्यादिना [११३] आदेरुत ऊद् वा ॥

७१. अनुच्छिन्नोत्साहः अखण्डितोद्यमः दुःसहप्रतापेन उग्रतेजसा रिपुदुःसह अथ एवं मङ्गलपाठकपठितानन्तरं व्युत्क्रान्तनिद्राप्रसरो जागरितः सन् राजा शयनाद् उत्थितः ॥

ऊसुअ। ऊससन्ति। "अनुत्साहोत्सन्ने त्सच्छे" [११४] इति आदेरुत ऊत्[1]। अनुत्साहोत्सन्न इति किम्। अणउच्छन्नोच्छाहो ॥

दूसहो दुसह। "लुकि दुरो वा" [११५] इति रलोपे उत ऊत् वा ॥

वोकन्त। ओट्ठिओ। "ओत् संयोगे" [११६.] इति संयोगे परे आदेरुत ओत्त्वम् ॥

७२. ७३. अधुना राज्ञः प्राभातिकं कृत्यम् आह। युग्मम्। कुतूह-

[1] B is wanting in the commentary on the two couplets from कुतूहलकुशलै up to करो करोति We with C

तस्स सुवयाइ वयणा, अवाउल्ला पेलणिक्क-इक्खुमल्ला,
वल्ल-कण्डुअमाण-सुआ, सुरी निविट्ठा निवा नमिरा. ७४

पासम्मि ठिआ तस्स य मउअ-गोरीओ मउअ-मउर-गिरा,
वलन्त-कणय-नूउर-मणि-नेउर-वउर-निउराओ ; ७५

[illegible] कौतुकनिपुणैः कृत्वा [illegible] [illegible] [illegible] सुकन्तानां [illegible] सवैरपि [illegible] [illegible] अद्भुतं स- [illegible] लोकालोकपदार्थसंविज्ञानचतुरं [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] आस्थानीं [illegible] । [illegible] [illegible] । अनन्तानि [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] । ' [illegible] ' [११८] इति [illegible] [illegible] [illegible] ।

[illegible] [illegible] । " [illegible] " [११८] इति [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] ।

[illegible] [illegible] । ' [illegible] ' [११९] इति [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] ।

[illegible] [illegible] । " [illegible] " [१२०] इति [illegible] [illegible] ।

७४. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] ।

[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । " [illegible] " [१२१] [illegible] [illegible]

७५. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

कोहण्डि-कुसुम-मउवीओ, काम-तोणीर-थोर-कवरीओ
निम्मोलङ्गय-मण्डिअ-कोप्परया, गहिअ-तम्बोला ; ७६
विब्भम-गलोइ-मेघा, रम्भा-थोणा-निहोरु-थूणाओ,
तोणीहविअ सयंचिअ रइ-वइणो तूणँ-छड्डवणा ; ७७
मरउग्गय-मय-लञ्छण-सरिच्छ-वयणाओ वार-जुवई
चामर-दप्पण-हत्था अकास-कन्ती किसङ्गीओ. ७८

पार्श्वे स्थिता । किंभूताः । मधूकवद् गुडपुष्पवद् गौर्यः गौरा मधूकवन्मधुरा मनोज्ञा गीर्यासाम । वदन्तौ चङ्क्रमणवशात् [illegible] नौ कनकस्य नूपुरौ मञ्जीरौ मणयः पद्मरागाद्याः तत्खचितौ यथाणि हीरकाणि तत्खचितौ च नूपुरौ यासाम् ॥

७६. कूष्माण्डीकुसुमवद् मृद्व्यः कोमलाङ्ग्यः । कामतूर्ण बद्धानानां पुष्पाणां तत्र प्रक्षेपात् स्थूलाः कबर्यः घना वेणयो यासाम । निर्मूल्याङ्गदमण्डितकूर्पराः अनर्घ्यकेयूरभूषितभुजमध्यैः [illegible] हीतताम्बूलाः ॥

७७. विभ्रमा विलासास्त एव गुडूची अमृता तत्र तृढि [illegible] स्येव मेघा. । रम्भायाः स्तूणां स्तम्भस्तत्संनिभा ऊरुस्थूणा स्वयमेव तूर्णामूत रतिपतेस्तूणमोचना ॥

७८. शारदुद्गतमृगलाञ्छनसदृशवदना. अकृत्या सर्वत्र [illegible] त्वाद् घना कान्तिर्यासाम कृशाङ्ग्यस्तनुदरीग. ॥

गउअ गइअ । गइक वा' [१२०] इति क्रम गद् वा ॥

[illegible] विइरहआं । [illegible] (१२६) इति क्रम [illegible] वा । [illegible]

[illegible] । विब्भम । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥

मत्तेभ-मउअ-गमणे तस्सि माउक्क-आगमाणामणे,
माउक्कं अमउत्तंवि मुट्ठ-गिराणं फुड-गिरेहिं ७९.
आसंसिअं दिएहिं, किवालु-हिअओ हवेहि महि-वट्टे,
तुह पिट्ठ-चरा देवा हवन्तु नागावि पट्ट-चरा. ८०
अह नग्गि-गिद्ध-पत्ते मसिणे मगणेण चन्दणेण गहे
अधिअ, राय-मयङ्को अकासि निलयं मिअङ्क-निहं. ८१

धोआ धृता । धोणी [illegible] । '[illegible]' [१२६] इति [illegible] ।
[illegible] । '[illegible]' [१२७] इति [illegible] ॥

७९. गुम्मम् ॥ मत्तेभस्येव मृदुकं मन्थरं गमनं यस्य । मृदुकं [illegible] कोमलं यद् आगमनं [illegible] तस्मिन् [illegible] श्रुतिगिरां वेदवाक्यानां मृदुत्वे [illegible] स्फुटगीर्भिः । [illegible] ॥

८०. द्विजैः इति आशंसितम् आशीर्वादः कृतः । [illegible] । कृपा-[illegible] महीपीठे त्वं भव । तथा तव [illegible] देवा [illegible] नागा अपि भवन्तु । [illegible] ॥

[illegible] [१२८] [illegible] ।

[illegible] [१२८] [illegible] ॥

[illegible] [१२९] [illegible] ॥

८१. अथ [illegible]

निव-उमहो दिय-वसहे पिउ-कम-माउ-हर-आगए तत्तो
दाणेण तप्पिऊणं, संपत्तो माउ-हरयम्मि. ८४
माईण अमोमामीमयाण राया अमूस-परिवारो
अमुना-बाइ थुट्टो धण-थुट्टी-रयण-विट्ठीहिं. ८५
विहु-यण-निम्मल्लेणं देवाणं पिहय पुइय देवीणं
नेणाहिट्टं गीअं सुर्द्धि-कर-माडिय-सिट्टं. ८६

दह । " हस्व... " [१११.] इति ओत्वे... हुइ ॥

[illegible] । [illegible] । "[illegible]" [११२.] इति [illegible] [वा] ॥

८४. ततः [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] आगतान् द्विजवृषभान् प्रधानब्राह्मणान् दानेन तर्पयित्वा [illegible] नृपवृषभो मातृगृहं संप्राप्तः ॥ [illegible] प्रधानार्थाभिधायित्वम् । यदुक्तम् ।

[illegible] ।
[illegible] ॥

[illegible] । " [illegible] " [११३.] इति [illegible] ॥

[illegible] । " [illegible] " [११४] [इति] [illegible] ।

८५. [illegible] । [illegible] ।

[illegible] ११५ [illegible]
[illegible] ।

[illegible] ११६ [illegible]
८६. [illegible]

[illegible]
[illegible]

कुल-मरईणं नचिअ-नतुअ-सहिआण सो वसु अदासि,
धरणि-विहप्फइ-सीमो बुहप्फइ-सरिच्छ-गुरु-पुरओ. ८७
सो कुसुम-विण्ट-तिरस-प्पण्णाइ बहप्फइव्व, लच्छीए
काही पूर्अं सह-वेण्ट-फलेहिँ स-वोण्ट-फुलेहिँ. ८८
रिद्धि-हय-अणत्त-रिणो, राय-रिसी, धणुह-वेअ-राम-इसी,
रिज्जु, गहुज्जुएहिँ नर-उसहेहि चलिओ निवइ-रिसहो. ८९

पूगम् दृष्टं मुक्तमलो यो घनमन्द्रझिमिर्मलेन गतकलुषेण तेन गङ्गा गीतम् आदिष्टं कारितम् । कीदृशम् । मृदङ्गिकरैः मार्देङ्गिकहस्तैराहता मृदङ्गा यत्र तत् तथाभूतम् ॥

८७. कुले भवन्तो मुद्दलिन्नः तासाः । नप्तृकैर्युक्ता नप्तृकाः सहितास्तासां पौत्रपौत्रीयुक्तानां धरण्यां बृहस्पतेः शिल्पकरस्य । देवाचार्यविचारचतुरत्वात् । स राजा बृहस्पतेः सदृशमतिविभवसदृशबुद्धित्वेन समो यो गुरुः पुरोहितस्तस्य पुरस्तु द्रव्यम् अदात् ॥

यो सिद्ध । हठी रिद्धीति । निहय पुहय । मुहेश मिहश । नतिअ नतु इदुतो वृहः इत्यादिना [१३०] वस्य अतः इकारोकारो ॥

८८. कुसुमवृन्तत्रय तीक्ष्णा या प्रज्ञा तया नूनं बृहस्पति राजा लक्ष्म्याः सवृन्तफलैः सवृन्तपुष्पैश्च पूजाम् अकार्षीत् ॥

विहप्फइ बहप्फइ । "वा बृहस्पतौ" [१३८] इति अत इदुतौ वा ॥ बहप्फइ ॥

विण्ट वेण्ट वोण्ट । इदेदोद्वृन्ते" [१३९] इति ऋत इत् एत् ओत् ॥

८९. ऋद्ध्या हतं स्वदानेन निवर्तितम् ऋणेन ऋणाः पीडितजनस्य ऋणं येन । राजेव ऋषिस्तपस्वी स्वाधिपत्येन ऋषिः । धनुर्वेदे परशुरामऋषिरिव ऋषिः । ऋजुः सरलः । ऋषभैर्नरश्रेष्ठैः सह चलितः नृपतिऋषभः ॥

[illegible]

सो वसन्त-रिउ-विलासओ, तह य गिम्ह-उउ-सरिस-लीलओ,
महुर-तिव्व-तेआमरिच्छओ, सम-हरं दरिअ-आढिअं गओ. ९०

भिर्नरवृषभैः सह नृपतिकृतप्रश्नलितः गुणनिकां कर्तुं प्रस्थितः ॥ विद्युन्माला छन्दः ॥

गिद्ध । " इः सेवादौ " [१४०] इति व्यञ्जनेन असंयुक्तस्य ऋतो इः ॥

९०. मधुरं सदाचारिप्रमोदकत्वेन प्रियं तीव्रं शत्रुसंतापकत्वेन प्रचण्डं यत् तेजो माहात्म्यं तेन असदृक्षः निरुपमः । अत एव वसन्तर्तुसदृक्षः विलासो विलसितं यस्य । तथा ग्रीष्मर्तुसदृशा लीला केलिर्यस्य च । मित्रामित्रेषु शान्ततीव्रवृत्तिरित्यर्थः । स राजा दृप्तादृतं बलिष्ठभटवृतं श्रमगृहं गुणनिकास्थानं गत इति उत्तरसर्गार्थसूचनम् ॥ पञ्चचामरिका छन्दः । पदचतुष्कं वा ॥

अत्र रिउ । रिसी । सम-हरं । रिच्छ सहुरुकर्णादि । इसोदर रिस्त्रो । रिच्छ । " ऋणर्जुवृषभर्तुवृषौ वा " [१४१.] इति ऋतो रिः ॥

सरिस । सरिच्छ । " दृशः क्विप्टक्सकः " । [१४२] क्विप् टक् सक् इत्येतदन्तस्य दृशो धातोः ऋतो रिरादेशो भवति ॥

आढिअं । " आदृते ढिः " [१४३.] इति ऋतो ढिः ॥

दरिअ । " अरिर्दृप्ते " [१४४] इति ऋतः अरिः ।

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्र[illegible]प्राकृतद्व्याश्रय[illegible]
[illegible] प्रथमः सर्गः समाप्तः ।

पङ्कय-केसर-कन्ती, अकिलिट्ठो, हरि-चवेल-चविलो सो
म-किसर-किलित्त-दामो निवो पयट्टो समं काउं. १
गुरु-मण-थेणो रेवइ-देअर-सीअ-दिअराण वल-थूणो,
काही रिभणं सो सयम् अवेअणो मल्ल-सेल्लाण. २

१. त्रि पद्‌ द्विक चतुष्क द्विक एक एक एक इत्येवं त्रि(...) गाथाभिर्यथाक्रमं राजो मल्लश्रमं धनुःश्रमम् असिश्रमं शक्ति चक्रश्रमं मल्लश्रमं परशुश्रमं शल्यगौरश्रमम् आह ॥ पङ्कजकेसरः मर्दितः अलंकृतद्रुम् कान्ति शरीरच्छविर्यस्य । स्वर्णवर्ण इत्य अक्लिष्ट धर्मरहित । हरिचपेटाचपल् सिंहतलप्रहारचपल् येनेत्य मंकसरं कृतं कण्ठकन्दले स्थापितं दाम पुष्पमाला येन स श्रमं मल्लकलाभ्यासं कर्तुं प्रवृत्त इति ॥

अकिलिट्ठो । क्लिष्ट । " क्लृप इति: कृपाकृते " [१४६] इति क्लृप इति

२. गुरोः कलाचार्यस्य मनःस्तेनः निरवधिकलाकौशलक विस्मयकारक. । बलस्य सामर्थ्यस्य स्तम्भः । कर्णा । रेवती प्रिया यस्या देवर कृष्ण स च सीतायाः जानक्या देवरो लक्ष्मण तयोः । तद्दन्तरकमयाम इत्यर्थः । स राजा स्वयम् अवेदन मल्ला हस्तात् इडवानाम् शैलम्भेना येदना संतापम् अकार्षीत् ॥

देअर । दिअर । कर्मण । वाअ । देअर दिअराण । रिभणं रेभणं । इया " [१४६] इति क्लृप इत् वा ॥

थूणो थूणा । " [१४७] इति क्लृप ऊत् वा ॥

सेल्ल । " वेल्ल " [१४८] इति आदेशाख्य वा ॥

तस्स मणिक्कर-पिङ्गणोव्व कर-द्दयं सिन्धवंव मह-कुम्भं
धम्म-अम्मोद्धं जायं स-भिन्न-पर-भेन्न-महिअंपि. ३
सुरव्वेरिओव्व रसिग्गअ-दुउद्ध-कयं-वइर-द्दइवय-गइन्दो
गेण्डीअ स तस्स धणुं, कइलास-सओव्व केलासे. ४
दे‍ववालरम्मो, दइवेवि असढो, महि-अले नव-दइच्चं,
इयअ-नीसअ-स्सवंव अणन्तुसो, अवर-थीर-दरो. ५

३. तस्य राज्ञः [illegible] करद्वयं [illegible] सिन्धवमिव [illegible] जातम् । अविविक्तमेव ॥

[illegible] । [illegible] । [illegible] [१४९.] इति [illegible] ॥

[illegible] । [illegible] [१५०.] इति [illegible] ॥

४. [illegible] [illegible] । [illegible] ॥

[illegible] । [illegible] [१५१.] इति [illegible] ॥

[illegible] । [illegible] [१५२.] इति [illegible] ॥

५. [illegible]

[illegible]

अन्नन्नं जोहेहिं सलाहिओ तह बुहेहि अन्नोन्नं,
मण-हर-सरलिअकुञ्चिअ-उहय-पवट्ठो सरे बुट्ठो. ६
कण्णो वलिअ-मणोहर-पउट्ठ-कर-सररुहेण नर-वइणो
लम्बिर-नाल-सरोरुहवतंसिओव्वासि संधाणे. ७
कय-दुज्जण-सिर-विअणं, सिर-कुसुमाहरणम्, अणसिरोविअणं,
आवज्जिअ-वाइअ-आउज्जस्साद्दिट्ठ-पुड-दलणं. ८
सूमास-वलिअ-चिबुओ अकासि सो गउअपुञ्छपमुहेहिं,
गाअइ-कोञ्चरिउ-सुन्देरं पत्तो धणुह-मुण्डो. ९

६. अन्योन्यं योधैस्तथा बुधैश्च श्लाघितः प्रशंसितः। मनोहरसलितः सरलः कृतः आकुञ्चितः कुटिलः कृतः उभयप्रकोष्ठः कलाचिको येन तथाविधः। स इति राजवाचकम् अनुक्तमपि प्रकमाज्ज्ञेयम्॥

देवा दइवे दइवं। "एच दैवे" [१५३.] इति ऐत एत् अइश्चादेशः॥
वयअ। नीचअ। "वर्चैर्नीचैस्यअः" [१५४.] इति ऐतः अअः॥
धीर। "ईर्धैर्ये" [१५५] इति ऐत ईत्॥

७. संधाने शरासनशरारोपे वलितः आकर्णाकर्षणे पश्चाद्गतो मनोहरप्रकोष्ठो यः करः स एव सरोरुहं तेन कृत्वा। उद्वेस्यते। लम्बमाननालं यत् सरोरुहं तेन अवतंसितः शोभितो नरपतेः कर्णं आसीत्॥

८. युग्मम्। कृता दुर्जनानां शिरोवेदना संतापो यत्र। शिरसि कुसुमान्येव अलंकारो यत्र। शोपालंकारान् मुक्त्वेत्यर्थः। अशिरोवेदनं यथा भवति एवं राज्ञा आतोद्यिकैर्वादितं यद् आतोद्यं मृदङ्गटक्कादिकं तस्य अदृष्टपुटदलनं गोपुच्छप्रमुखैः शरविशेषैरकार्षीत्।

९. किंभूतः। सोच्छ्वासं वलितं तिर्यग् नामितं चिबुकम् अध

१ B C °मिअब्भासि. २ C °वअणं ३ B °वअणं. ४ B C °कुंच°.

१ B C °रणवं व.

अह कुच्छेअय-हत्थो कोच्छेअय-कउसलेण सो दिट्ठो,
कोवि स कउच्छेअय-सिद्धोत्ति, असेस-पउरेहिं. १०
अब्भास-गारवेणं गोविअ-सव्वङ्ग-गउरवो फलए,
नावाकारे तेरह-तेतीस-गुणोव्व सो आसि. ११

राधः प्रदेशो येन । धनुषि प्रसक्तः शौण्डः धनुःशौण्डः । सप्तमी शौण्डादिभिरिति समासः । धनुःकलाकुशल इत्यर्थः । अत एव गवाक्षमौक्तिकरिष्योर्हरभार्गवयोः सौन्दर्यं सौभाग्यं प्राप्तः प्राप्नोति स्मेति ॥

अन्नन्नं अन्नोन्नं । मणहर मणोहर । पवट्ठो पउट्ठ । सररुहेण सरोरुह । सिर-विअणा सिरो-विअणं । आवज्जिअ आउज्जस्स । "ओतोऽद् वान्योन्य" इत्यादिना [१५६] एषु ओतः अत्वं वा तत्संनियोगे च यथासंभवं वत्वं आदेशः ॥

ऊसास । "ऊत् सोच्छ्वासे" [१५७.] इति ओत ऊत् ॥

गउअ गाअइ । "गव्यउआअः" [१५८.] इति ओतः अउ आअश्च ॥

कोस । "औत ओत्" [१५९.] इति आदेरौतः ओत् ॥

सुन्देरं । सुन्दरं । "उत् सौन्दर्यादौ" [१६०.] इति औत उत् ॥

१०. अथ अलक्ष्यपुटव्यधनानन्तरं कौक्षेयककौशलेन हेतुना कोऽपि कौक्षेयकः खड्गच्छेदः कौक्षेयकसिद्धः खड्गविद्यासिद्ध इत्यशेषैः पौरैः निखिलनागरैः कौक्षेयकहस्तः सन् स राजा दृष्टः ॥

कुच्छेअय कोच्छेअय । "कौक्षेयके वा" [१६१] इति औत उत् ॥

कउसलेण । कउच्छेअय । पउरेहिं । "अउः पौरादौ च" [१६२.] इति औतः अउः ॥

११. नावाकारे फलके अभ्यासगौरवेण [illegible] गोपित-सर्वाङ्गगौरवः गोपितसकलशरीरगुरुत्वोऽपि स राजा आसीत् त्र-योदशत्रयस्त्रिंशद्गुण इव । स यदा [illegible] [illegible] इत्यर्थः । [illegible] । [illegible]

[illegible]

घडिआ अथेर-एक्कारएहि वहुएहिँ दुव्वहा सत्ती

वेइल्ल-केल-कणेरयंव मामिय भुवि निहित्ता. १२

विअइल्ल-कण्णिआरय-कयलेहिँ ऐ-अइत्ति भणिरेहिँ

जोहेहि वोर-पोप्फल-पोरं-मन्नेहिँ सा महिआ. १३

नोमालिअ-नोहलिआ-सोमालाहिँ सलोण-पोहाहिँ

तस्सोब्भामिअं लवणं सुउमाल-मऊह-माल्लिस्स. १४

गात्रः स एकोपि न लक्ष्यते कथं पुनस्त्रयोदशगुणस्त्रयस्त्रिंशद्गुणो वेति विरोधः । परिहारस्तु उक्त एव ॥

गारवेणं गउरवो । "आच्च गौरवे" [१६३] इति औत आत्वम् अउश्च ॥

नावा । "नाव्यावः" [१६४.] इति औत आवादेशः ॥

तेरह । तेतीस । "एत् त्रयोदशादौ"¹ इत्यादिना [१६५.] त्रयोदशन् इत्येवंप्रकारेषु संख्याशब्देषु आदेः स्वरस्य सस्वरेण व्यञ्जनेन सह एत् ॥

१२. वहुभिः अस्थविरायस्कारैः दुर्वहा शक्तिः आयुधविशेषो घटिता निर्मापिता विचकिलकदलकर्णिकारमिव भ्रमयित्वा वारि समन्ततश्चलयित्वा तेन राज्ञा भुवि निक्षिप्ता । तेनेति अत्र ज्ञेयम् ॥

१३. अयिअयि भोभो इति भणितृभिः भुवाणैः बदरपूगफलदरवद् आत्मानं मन्यन्ते ये ते तथा । तैर्योधैः विचकिलकर्णिकारकदलैः पुष्पफलैः सा शक्तिः महिता अर्चिता ॥

अथेर । एक्कार । वेइल्ल । "स्थविरविचकिलायस्कारे" [१६६.] इति ... एत् । विअइल्ल इत्याद्यपि दृश्यते ॥

केल कयलेहिँ । "वा कदले" [१६७.] इति पूर्ववद् एत् वा ॥

कणेरयं कण्णिआरय । "वेतः कर्णिकारे" [१६८.] इति पूर्ववद् एत् वा ॥

ऐ-अइ । "अयौ वैत्" [१६९] इति पूर्ववद् ऐत् वा ॥

१४. नवमालिका यूथिका नवफालिका नूतनम् अलं

---

¹ B C एत for एद

चोद्दह-मणु-चोग्गुणओ, भुवण-चउद्दहय-चउ-चउग्गुणओ,
चोत्थेवि जुगे ति-गुणिम-चउत्थओ लक्खिओ म तया. १५

मागोक्खल-पउरोहल-लोहोऊखल-सिला-उऊहलया
चवेण तेण दलिआ चोव्वारं पुण चउव्वारं. १६

इअ सइअ-कोउहल्लो कोहल-दवणेहिं लक्खिओ राया,
उअ कण्हो एस इहं भरहेसर-चक्कवट्टी ओ. १७

[मयूखाः मा] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ॥

पोर । पोप्फल । बोर । नोमालिअ । नोहलिअ । "ओत् पूतर" इत्यादिना [१७०.] पूतरादौ ओत् ॥

१५. चतुर्दशानां मनूनां [illegible] समाहारश्चतुर्दशमनु । समाहारद्वंद्वः । [illegible] इति भावः । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ॥

१६. [illegible] [illegible] इति भावः ॥

१७. [illegible] ॥

ओआरे अवयार-क्खमेण तेणावसह-रहिएण,
संडि-कला-अवयासे भग्गो जोहाण ओआसो. १८
पम्मास पलोऽवगओ किं जलणो उअ रवित्ति तस्स करे
उवहसिअ परसुरामस्सुहासिअ-पयो महा-परसू. १९

सोमालाइँ सुउमाल । सल्लोण लवणे । मोहाइँ मऊह । चोद्दह चउद्दह चोग्गुण चउग्गुणओ । चोत्थे चउत्थओ । सागोक्खल लहरोहल ओक्खल उलूहलकया । चोव्वारं चउव्वारं । कोहलो कोहल । "न वा मयूख" इत्यादि [१७१] पूर्ववद् ओत् वा ॥

१८. अपकारे अपकारक्षमेण । सापराधे शिक्षाकरणसमर्थेनेत्यर्थः । अपशब्देन अपशब्दाना रहितेन । क्वचिदपि स्खलिताभावात् तेन राज्ञा । संडेति देश्यः ग्रामवाची । तस्य कलावकाशे योधा नाम अवकाशः स्फूर्तिः भग्नः । ग्रामेण वेष्टनबन्धनम् अस्य ति लोकस्य तथाविधकलाविकलत्वेन सभोपहासपात्रं स्वं तर्कयन्तो भ- न ग्रामं कोऽपि चक्रुरित्यर्थः ॥

१९. पञ्चाशत् पलानि मानम् अस्य स्यात् । 'मात्रटि'ति मात्रट् । द्विगौ संशये चेति तस्य लुप् । उपहसित दीप्तितैक्ष्ण्याभ्यां तिरस्कृतः परिवर्तः येन स महापरशुः उपहसितस्वपाविधप्रहरणाङ्ग- कारेण अनुकूल. परशुरामो येन स तथा तस्य राज्ञः करे स अवगतः ऊर्ध्वं किं ज्वलनः उत रविरिति ॥

एत ओ । ओआरे अवयार । अवयासे ओआसो । "अवापोते च" [१७२] इति पूर्ववद् ओत् वा ॥ क्वचिन्न । अवगइ । अवगओ । उत रवि ॥

उवहसिअ उपहसित रामस्योहसिअ । "उपरि" [१७३] इति पूर्ववद् अत ओत् वा ॥

* B C [illegible] ‡ B C '[illegible]'. The author means that we should read '[illegible]' (= '[illegible]') as well as '[illegible]' (= '[illegible]')

‡ B C [illegible]

मुन्द-कलाइ पुसन्तो सीस-पिणन्तो अ किमि-पहुण्णो,
सो किथी-पाउरणं सिइ-पावरणं व अहुकासी. २०

अह गय-वाहिअन्वं नाओ आणाइणो विइ-वहो
दुइ-अहिमाणक-सुगहि-मओ हुहूहूय-हुवाणे. २१

मम्मह-कलो विहूणो गय-वाओ देव-कुलओ विहणे
सो धरिओ पर-वारण-ववलण-मसंधे-वारिओ. २२

वाल्क-हूणो मूढ-र-गालो सूपयगाई अ इअ पुणिओ,
अण-आणादिओ बहुलर-आभदिअ-कलोहि पहुअन्दं. २३

२०. [illegible] [स] [illegible] [illegible] [व] [illegible]

[illegible] "[illegible]" [१०४.] इति [illegible]

[illegible] "[illegible]" [१०५] इति [illegible]

[illegible]

२१. [illegible]

२२. [illegible]

२३. [illegible]

[illegible]

जलयर-अजलचर-वई जस्स य इन्धं रुसा-पिसाजी सो

सुहदेसुवि सुहओ. जइ एरिसओ सो उण सुरेहो. २४

अमुगो कर-आउण्टण रम्मो चाउँण्ड-काउँए तुडे

लब्भइ, अणिउँत्तय-सुरहि-जउँण-जल-वहुल-मय-वट्टो. २५

गर्जिर्बृंहितं यस्य शुभे करगर्जी यस्येति वा शुभतरगतिः आगता आगमितो ज्ञातश्च स गजः इति वक्ष्यमाणप्रकारेण बहुतरा भाग मिता ज्ञाता कला यैः पुरुषैस्तैर्बहुतरकम् अतिशयेन स्तुतः श्ला घितः । स इति प्रक्रमात् ज्ञेयम् ॥

२४. जलचराजलचरयोः । हस्तिनोरिति गम्यम् । उत्कृष्टत्वेन पती यस्य चिह्नं कृपापिशाची । कोपेन चण्डाल इत्यर्थः । शुभदेष्वा राज्यसमृद्धिकृत्त्वेन शुभदः स गजः ॥ अथवा अलं बहुनोक्तेन यदि पुनरीदृशः एतत्समः स त्रिभुवनप्रसिद्धः सुरेभ ऐरावणः यदीति संभावने ॥

२५. अमुकोयं गजः करस्य शुण्डादण्डस्य आकुञ्चनं मण्डन करणं तेन रम्यः । अतिमुक्तकानीव माधवीलताकुसुमानीव सुरभि यमुनाजलवद् बहुलः शितिः मदपट्टो दानप्रवाहो यस्य स तथा चामुण्डाकामुके चन्द्रशेखरे तुष्टे परितोषं गते लभ्यते प्राप्यते ॥

"स्वराद् असंयुक्तस्यानादेः" [१७६.] अधिकारोयम् । यद् इत ऊर्ध्वम् अ नुक्रमिष्यामः तत् स्वरात्परस्य असंयुक्तस्य अनादेर्भवतीति वेदितव्यम् ॥

तत्र कादिलुगर्थं । नाओ । आगाइओ । रिऊ । सुहड-सईमेणं । गओ । "क गचजतदपयवां प्रायो लुक्" [१७७.] इति कादीनां लुक् ॥ प्रायोग्रहणात् क्वचि न्न भवति । सुकुसुम पयागो । सचमर । पिदुरो । गय पावो । देव । विजओ । स्स ईसर । सर्वेश्वर ॥ असंयुक्तस्येति किम् । दुग्गओ । चरिलो । वालक । गाढी कचित् संयुक्तस्यापि । सर्वेश्वर ॥ अनादेरिति किम् । गिदुरो । गय । विजो वर । जग । समस्तु अगम आदी बर्ज्यते ॥ समासेतु वाक्यविभक्त्यपेक्षया वि

[illegible]

[illegible]

खप्पर-खीलय-कुज्जय-कुसुम-समा जस्स सेल-सम्भ-दुमा,
रन्धिअ-खामिअ-छिर्के पिच्छिज्जइ मय-गलो एस. २८

मरगय-गेन्दुअ-सरिमालि-गुच्छ-गण्डे निवो इहारूढो,
जयइ चिलाए व्व परे सिरिकण्ठ-किराय-वीरेवि. २९.

जिअ-घण-सीभर-गङ्गा-सीहर-चन्दिम-सुसीअ-सीअरओ
फलिहामल-वीस-नहो निहस-प्पह-चिहुरओ एस. ३०

२८. कर्परश्च घटखण्डं कीलकश्च शङ्कुः कुब्जकः शतपत्रि
विशेषः तस्य कुसुमानि च तैः समाः । एतान् अनायासेन उत्
यतीत्यर्थः । यस्य शैलस्तम्भद्रुमाः । एष मदकलो मदोत्कटः
कामितसुतं यथा भवति एवं प्रेक्ष्यते ॥

अक्षुब्ज । खप्पर । खीलय । "कुब्ज०" इत्यादिना [१८१] एषु कस्य
पुष्प चेत् कुब्जाभिधेयं न ॥ अपुष्प इति किम् । कुज्जय ॥ आर्षेन्यत्रापि ।
सिअ ॥

२९. मरकतकन्दुकसदृशा अलिगुच्छा ययोस्तौ तथाभूतौ
ण्डौ यस्य तस्मिन्निह गजे आरूढः स नृपः श्रीकण्ठकिरात
वीरानपि परान् शत्रून् किरातानिव पुलिन्दानिव जयति ॥

मय-गलो । मरगय । गेन्दुअ । "मरकत०" इत्यादिना [१८२] कस्य गः ॥
न्दुके तु आद्यस्य गः ॥

चिलाए । "किराते चः" [१८३] इति कस्य चः । कामरूपिणि तु नेष्यते
किराय ॥

३०. जिताः शैत्येन अभिभूता घनशीकरा गङ्गाशीकराश्च
अत एव चन्द्रिकावत् सुशीताः शीकरा मदबिन्दवो यस्य । स्फटि

१ B C °गेंदुअ°.

पुन्नाम-दामवन्तो पुलोइओ भामिणीहि पउरीहिं
छालङ्क-देव-तेओ सुहओ रइ-सुहवोव्व निवो· ३३
इन्दो दुहओ चन्दोवि दूहवो आसि खेअर-वहूणं
तंस्सि दिट्ठे तइआ मणि-खसिआहरण-सइअङ्गे· ३४

सादीनां हः । असंयुक्तस्यैव । चोत्थि । मयानरत्थं ॥ प्राय इत्येव । सरितवया अधिरो । निव-धम्म । नभम्मि ॥

पिध अपिहं । "पृथकि घो वा" [१८८] इति धस्य घो वा ॥

असङ्कलं । "शृङ्खले खः कः" [१८९.] इति खस्य कः ॥

३३. गाथासप्तकेन राजवर्णनम् आह । पुन्नागदामवान् सुवर्णिकाकुसुममालायुक्तः । छागाङ्कदेवो वह्निः । तद्वद् द्विषद्दाहकत्वात् तेजो यस्य । सुभगः अनुकूलाचरणेन जगज्जनप्रियः रतिसुभग इव कन्दर्पवद् भामिनीभिः भाग्ययुक्ताभिः पौरीभिः नगराङ्गनाभिः प्रलोकितः सोत्कण्ठम् ईक्षितः ॥

पुन्नाम । भामिणीहि । "पुन्नागभागिन्योर्गो मः" [१९०.] इति गस्य मः ॥

छालङ्क । "छागे लः" [१९१] इति गस्य लः ॥

३४. तदा राजवीथीचलन्मदकलपृष्ठतलारोहकाले मणिखचिताभरणैः पद्मरागेन्द्रनीलादिरत्नरोचिष्णुकटककेयूरमुकुटादिभिः खचितानि युक्तानि अङ्गानि हस्तचरणोत्तमाङ्गप्रमुखा अवयवा यस्य तस्मिन् राज्ञि दृष्टे सति खेचरवधूनाम् इन्द्रो दुर्भगश्चन्द्रोऽपि दुर्भग आसीत् ॥ सौम्यसौभाग्यलावण्योपेततत्तनुविलोकने सर्वाङ्गीणनयनसहस्रेण भीषणत्वाद् इन्द्रः अन्तर्मलीमसत्वेन च चन्द्रस्तन न प्रियंभावुकतां जगामेत्यर्थः ॥

दुहओ । दूहवो । "ऊत्वे दुर्भगसुभगे वः" [१९२] इति गस्य वः ॥ ऊत्व इति किम् । दुहओ । सुहओ ॥

दृढ-खन्ध-हार-नाडि पेल्लन्तो निविड-कच्छ-नालिम् इभं,
उव्वेलु-अणुच्छड्डुस-अंलुच्छ-वेणूहि आवरिओ; ३८

अणतुरुच्छ-टयर-कप्पूर-धूव-महमहिअ-टसर-सुइ-वत्थो,
कुमर-विहारे पत्तो दुवर-पडिहार-दिन्न-करो. ३९

गतल्लानां कल्लानां पिठरो भाजनम् । लघु जठरं बुभुक्षाक्षामकुक्षि तदेव पिठरकस्य प्रतीकारो भोजनलाभः तेन पातनम् इतस्ततो भ्रमणं तेन श्रान्ताः । पीडिता इत्यर्थः । तेषां कृता मनोरथपरिपूरणेन भणिता क्रीडा स्वेच्छाविलसनं येन स तथा ॥

३८. दृढा स्कन्धे हारभूता नाडिर्वरत्रा यस्य । निबिडा श्लिष्टा कक्षायां मध्ये च नाडिर्यस्य स तथा । तम् इभं क्षिपन् प्रेरयन् । उद्वेगकर उद्घूर्णनशब्दकारिणो च अनुच्छा ह्रस्वाश्च ऋजुभूता वेणवः अनुच्छा वेणव प्रभृता गजविशेषास्तैरावृतः । वेणुशब्दो हस्ती इति वेणुशब्दो गजार्थदेश्यवाच्यपि ॥

३९. अनुच्छा तगरश्च सुरभिद्रव्यभेदः कर्पूरो घनसारः धूपः नानासुरभिद्रव्यसंयोगः तैः । अर्थात् तद्भूमि प्रसृतानि दशानानि सूक्ष्मतरत्वात् शुचीनि वस्त्राणि यस्य । तूवर अनुत्थितश्मश्रुर्नाम श्मश्रुर्णो न प्रतीहारस्तेन दत्तः करो यस्य स तथा ॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

सुपइट्ठं, सुपडायं, वेडिस-दल-नील-भित्ति-गब्भिणयं,
अणिउँत्तय-फुल्ल-हरं बालाणवि रुण्ण-अवहरणं; ४०
बाहत्तरि-कल-सालाहण-सम-जणम्, अलसि-कुसुम-कय-सोहं,
पलिअ-सिर-पलिअ-पीअल-करण-घुसिणुम्मीस-ण्हवण-जलं. ४१

पडाया । "टो डः" [२०२.] इति टस्य डः ॥ क्वचिद् वा । नाडि नाटि । दविग्ग । निहिट ॥

वेडिस वेअस । "वेतसे डो वा" [२०३.] इति तस्य डो वा ॥

अणिउँत्तय अइउत्तय अइमुत्तय । "मुक्ते तथणौ वा" [२०४] इति तस्य णौ वा ॥

टगर । टसर । टूवर । "तगरत्रसरतूवरे टः" [२०५.] इति तस्य टः ॥

४०. अधुना यादृशं तज्जिनमन्दिरं यादृशश्च सन् राजा प्रविष्टस्तद् गाथाद्वादशकेनाह ॥ द्वादशभिः कुलकम् । निजनाम्ना अङ्कितम् उपलक्षितं यद् जिनकीर्तनम् । कुमारविहार इत्यर्थः । तद् भक्त्या आदरेण ततः प्राप्त्यनन्तरं स श्रीकुमारपालभूपः प्रविष्टः प्रविशति स्म । कीदृशं तत् । सुप्रतिष्ठं शास्त्रविधिविहितविधानविशेषम् अतिशयप्रसिद्धं वा । सुपताकं चञ्चद्वैजयन्तीकं वेतसो वानीरस्तस्य दलानीव नीलमणिनिर्मितत्वेन या नीला भित्तयस्ताभिर्गर्भितं गर्तापुरोर्ध्वशिखरान्तराले युक्तम् । अतिमुक्तकफुल्लानां गृहाणि पूजार्थं कृता गृहाकारा विच्छित्तयो यत्र । किं बहुना । बालानामपि रुदितापहरणम् कौतुकात् कृतसस्मितबालकम् इत्यर्थः ॥

४१. द्विसप्ततिः कला येषाम् अत एव सातवाहनसमा जनाः श्रावकलोका यत्र । अतसीकुसुमकृतशोभं क्षुमाप्रसूनजनितान्तराविच्छित्ति । पलितशिरसां यानि पलितानि तेषां पीतकरणं स्वर्णवर्णापादनं यद् घुसृणं कुङ्कुमं तेन उन्मिश्रं स्नपनजलं यत्र तत्.

१ B C अंतिउंतय°. २ B C °कुसुमम्मि°.

१ B C रुद्द. २ B °तेंहुरो°. We with C. ३ So

पीअल-धाउ-विणिम्मिअ[1]-विहत्थि-पम-माहुलिङ्ग-आहरणं,
भरह-जिण-भवण-सरिसं मङ्गल-वसहिं सिरी-वसइं; ४२
अध काहल-भव्व-जणं, सिढिलिअ[2]-कलि-कालम्, अमढिलाणदं,
नयरस्स मेढिभूयं, पढमं तित्थंव पुढवीए; ४३
पुहवी-निसीढ-तम-भर-निसीढिणीनाह-सरिस-जिण-विम्बं,
खण्डिअ-डम्भिअ-दम्भं, उद्दण्ड-सुवण्णमय-डण्डं; ४४
डरिआणं दर-हरणं, डड्ढागरु-दड्ढ-धूव-सुह-गन्धं,
अहि-डमण-डड्ड-सरणं, दसण-कवाडंसु-दढ-तमं, ४५

तथा । स्नानजलचन्दनेन यत्र पलितशिरसः स्वर्णवर्णकचा भ न्तीत्यर्थः ॥

४२. पीतधातुना गाङ्गेयेन विनिर्मितं वितस्तिप्रमं मातुलिङ्ग भरणं यत्र । भरतजिनभवनसदृशं मङ्गलानां कल्याणानां वसति स्थानं श्रियः शोभाया लक्ष्म्या वा वसतिम् ॥

४३. अथ कातराः पापभीरवो भव्यजना यत्र । शिथिलि अनवरतधर्मनिष्ठजनतापूर्णत्वेन मन्दीकृतः कलिकालो येन । अ शिथिलः निविडः आनन्दो यस्मात् । नगरस्य मेथिभूतं नाभि तम् । अन्यतीर्थपरित्यागेन तदाराधनधार्मिकलोकदर्शनात् उदे क्षते । पृथिव्यां प्रथमं तीर्थम् ॥

४४. पृथिव्यां निशीथे अर्धरात्रे यस्तमोभरस्तत्र निशीथिनी नाथसदृशं निर्मलकार्यकरत्वेन चन्द्रकल्पं जिनविम्बं यत्र खण्डि तदाम्भिकदम्भम् । विघ्नविधानेन ध्वस्तमायिकमायम इत्यर्थः । उद ण्डसुवर्णमयदण्डम् ॥

४५. दरितानां भीतानां दरहरणं भयध्वंसकम् । दग्धागरुदग्ध

१ B °विनिम्मिन°. C °विणिमिअ° २ BC सिढ़िडि°

डाहत्त-दाह-हरणं, कय-डोहल्याण पुन्न-डोहलयं,
कडण-मइ-चत्त-कडणं, दब्भङ्कुर-नील-नीलमणि; ४६

दब्भग्ग-मई दर-डोलिर-सीसम् अदोलिरेण हिअएण,
दूरम् अहरं डसन्तो डहमाणो मिच्छ-दिट्ठि-जणे; ४७

थुणिरो देवं बारह-रवि-तेअं भत्ति-गग्गर-गिराए,
धम्म-करि-करलि-द्धओ, कयलि-मिऊ, कोह-अपलित्तो; ४८

धूपाभ्यां शुभगन्धम् । अहिदशनदष्टानां शरणं त्राणस्थानम् । लग्न-गाढविषादिदोषाऽपि तत्रागता जीवन्तीत्यर्थः । दशनानां दन्तिदन्तानां कपाटानि तेषाम् अंशवः तैर्दष्टं ग्रस्तं तमो येन ॥

४६. दाहार्तदाहहरणं भवदावानलतापापनोदकम् । कृतदोहदानां संजातदोहदानां पूर्णदोहदम् । पूरिताभिप्रेतम् इत्यर्थः । कदनमतिभिः हिंसाबुद्धिभिः । पापिष्ठैरित्यर्थः । तैरपि त्यक्तं कदनं यत्र । दर्भाङ्कुरवद् नीला नीलमणयः प्राङ्गणादिषु यत्र तत् तथा ॥

४७. स च कीदृशः । दर्भस्य कुशस्य अग्रं तद्वत् सूक्ष्मार्थपरिच्छेदकत्वेन मतिर्यस्य । अदोलायता निश्चलेन हृदयेन उपलक्षितः । दरदोलायत् शीर्षं जिनबिम्बरामणीयकविलोकनविस्मयेन ईषच्चलन्मस्तकं यथा भवति एवं प्रविष्टः । जिनप्रवचनप्रभावनामात्सर्येण मिथ्यात्विकतया च दूरम् अतिशयेन अधरं दशन् मिथ्यादृष्टिजनान् दहन् संतापयन् ॥

४८. द्वादशरवितेजसं देवं वीतरागं भक्तिगद्गदगिरा जयजयेत्यादिवाचा स्तोता स्तवनशीलः । धर्म एव करी तत्र कदलीभूतः शोभाकृत्वेन पताकातुल्यः । कदलीवद् मृदुः कोमलाङ्गः । क्रोधेन अप्रदीप्तः । प्रशान्त इत्यर्थः ॥

दोहल-दुउणिअ-धाराकयम्ब-धूलीकलम्ब-कण्टइओ,
धिप्पिर-सुवन्न-दिप्पिर-तनु-कन्ति-कवट्टिअन्न-पहो; ४९
चइउं निव-कउहाइं निसिंढाइ-निवाण धम्म-सिक्खाओ
ओसहम् ओसढिओ इव दिन्तो, स निसीढिअं काउं; ५०
निअ-नामङ्किअ-णिअ-कित्तणयं अनिलोव्व अतुल-थामेन.
पज्जलिआनल-तेओ भत्तीइ तओ पइट्ठो सो. ५१

४९. दोहदेन स्वसमयोद्भूतधूलिधाराधरधाराधोरणीदोहनस दौहृदपरिपूर्त्या द्विगुणितौ वृद्धिं गतौ यौ धाराकदम्बधूलीकदम्बौ तावित्र कण्टकितः संजातरोमाञ्चः । दीप्रसुवर्णवद् दीप्रा या तनु कान्तिस्तया कदर्थितान्यप्रभः ॥ एकस्यैव कदम्बस्य द्विधा अभिधा यद् उक्तम् ।

ग्रीष्मसमये विकासी कथितो धूलीकदम्ब इति लोके।
जलधरसमयप्राप्तौ स एव धाराकदम्ब स्यात् ॥

५०. नृपककुदानि छत्रखड्गवाहनमुकुटचामररूपराजचिह्नानि त्यक्त्वा निषधादिनृपेभ्यो धर्मशिक्षाः धर्मोपदेशान् ददत् त्रिवर्ग कियत् । यथा औषधानि पण्यम् अस्य औषधिकः गान्धिकः औ षधम् इति । स ततु.समुद्रवसुंधराप्रसिद्धनैषेधिकीं कृत्वा ॥

५१. अतुलस्थाम्ना अमितबलेन कृत्वा अनिल इव वायुरिव प्रज्वलितानलतेजा आज्वलितज्वलनप्रतिमप्रताप इति ॥

परिहार । दुगहरं । " स्त्यारौ हः " [२०६] इति तस्य हः ॥ आर्द्रे दुहरि भैषम् ॥ माय इस्सेर । सुपइट्ठं ॥

वेढिम । " इतो वेतसे " [२०७.] इति तस्य डः ॥

गब्भिणयं । अणिउँतय । " गर्भितातिमुक्तके णः " [२०८.] इति तस्य णः ।

रुण्ण । " रुदिते दिना ण्णः " [२०९] इति दिना सह तस्य ण्णः ॥

सत्तरि । " सप्ततौ रः " [२१०.] इति तस्य र. ॥

मालाइण । अलसि । " अतसीसातवाहने लः " [२११.] इति तस्य लः ।

१ B C निसिढाइ°.

१ B C °ऐ°...

लिम्बासय-निम्बगिरा कलि-ण्हाविअ-पाव-नाविआइरिसा
धम्म-विउणो वि तम्मि दिट्ठे धम्मोम्मुहा हूआ. ५२

पलिल पलिअं । "पलिते वा" [२१२.] इति तस्य लो वा ॥
[पीवल] पीअल । "पीते वो ले वा" [२१३.] इति तस्य वो वा स्वार्थे ले परे ॥
विहत्थि । माहुलिङ्ग । भरह । वसहिं । काहल । "वितस्ति" इत्यादिना [२१४.] तस्य हः ॥ बाहुलकाद् हविअ । वसइं ॥
सिढिलिअ । अमढिला । मेढि । पढमं । "मेथि" इत्यादिना [२१५.] थस्य ढः ॥
पुढवीए पुहवीं । निसीढ निसीहिणी । "निशीथपृथिव्योर्वा" [२१६.] इति थस्य ढो वा ॥
डम्भिअ दम्भं । डण्ड दण्डं । डरिआणं दर । डड्ढा दड्ढ । डसन दसन । डड्ढ दड्ढ । डाह दाह । डोहलयान दोहलयं । कडन कदनं । डब्भ दब्भ । डोलिर अदोलिरेन । "दशन" इत्यादिना [२१७.] दस्य डो वा ॥ दरस्य भयार्थवृत्तेरेव । अन्यत्र दर ॥
डसन्ते । डहनाओ । "दंशदहोः" [२१८.] इति दस्य डः ॥
बारह । गग्गर । "संख्यागद्गदे रः" [२१९.] इति दस्य रः ॥
करलि । "कदल्याम् अद्रुमे" [२२०.] इति दस्य रः ॥ अद्रुम इति किम् । कयलि ॥
पलित्तो । दोहल । "प्रदीपिदोहदे लः" [२२१.] । प्रदीप्यतौ धातौ दोहदे च दस्य लः ॥
कलम्ब कयम्ब । "कदम्बे वा" [२२२.] इति दस्य लो वा ॥
धिप्पिर दिप्पिर । "दीपौ धो वा" [२२३.] इति दस्य धो वा ॥
कवट्टिअ । "कदर्थिते वः" [२२४.] इति दस्य वः ॥
ककुहाइं । "ककुदे हः" [२२५.] इति दस्य हः ॥
निसढाइ । "निषधे धो ढः" [२२६.] इति धस्य ढः ॥
ओसहं ओसढिओ । "वौषधे" [२२७.] इति धस्य ढो वा ॥
निरुणद्धं । "नो णः" [२२८.] इति नस्य णः ॥ आर्षे अनिलो । अनल इत्यादि ॥
णिअ । निअ । "वादौ" [२२९.] इति नस्य णो वा ॥

५२. निम्बवत् कटुः । क्रूर इत्यर्थः । एवंभूत आशयः अभि-

सो फणस-फालिहद्दय-दीहर-भुअ-फलिह-जोडिअ-णडालो
अफरुस-गिराइ फालिअ-मोहो इअ जिण-थुइम् अकासि. ५३
फलिहा-जलं बहुत्तम्भुजेहि जह, जह वणं च नीमेहिं,
जग-सिरि-नीवावेडय सहइ मही तह तुह पएहिं. ५४
तुह कय-कुसुमामेला, पणट्ठ-पारद्धि-पमुह-पाव-मला,
मुत्ताहल-विमला इह हवन्ति रेभव्व मुद्धला. ५५

प्रायः तथा निम्बवद् गौरव येषाम् । कलिरेव कुत्सितकर्मणा स्नापितः पापमेव नापितः तयोः उपकरणभूतत्वेन ज्ञापकत्वेन च ... दर्शाः अत एव धर्मरिपवोपि तस्मिंस्तथाविधनृपे दृष्टे सति धर्मोन्मुखा भूता जाताः । अपिर्विस्मये ॥

लिम्बो निम्बं । ण्हाविअ णाविअ । "निम्बनापिते लण्हं वा" [२३... इति मस्य ण्हौ वा ॥ "पो वः" [२३१] इति पस्य च वः ॥ प्राय इत्येरिउणो ॥

५३. पनसपारिभद्राविव यौ दीर्घौ भुजपरिघौ ताभ्यां योजितं ललाटं भालस्थलं येन । ललाटे योजितकर इत्यर्थः । पाटितमोहः विनाशितविपरीतावबोधः सन् अपरुषगिरा मृदुस्वरेण इति वर्णमाणरीत्या स राजा जिनस्तुतिम् अकार्षीत् ॥

५४. परिखा खातिका तस्या जलं यथा प्रभूताम्बुजैः वनं यथा नीपैः राजति । जगतां श्रियो नीपानां कदम्बकुसुमानाम् आपीड शोभाकृत्त्वेन [हे] शेखर तथा तव पादैर्मही राजति ॥

फणस । फालिहद्दय । फलिह । अफरुस । फालिअ । फलिहा । "पाटि... इत्यादिना [२३२.] ण्यन्ते पटिधातौ परुषादिषु च पस्य फः ॥

बहुत्तं । "प्रभूते वः" [२३३.] इति पस्य वः ॥

५५. तव कृतकुसुमापीडाः प्रनष्टपापद्धिप्रमुखपापमला अत्र मुक्ताफलवद् विमला विगतकर्ममला इह अस्मिन् जन्मनि भ...

१ C तह सहइ मही तुह पएहि.

सहलो जम्मो सभलं च जीविअं ताण, देव फणि-चिन्ध,
जे तं चम्पय-सवलेहिँ भिसिणि-कुसुमेहिँ अच्चन्ति. ५६
अ-सिर-कमन्धे अकयन्ध-सिरे समरम्मि तुज्झ झाणेण,
केढव-रिउणोव्व, निवा विसढाविसमं न जाणन्ति. ५७
वम्मह-पिआहिवन्नू अहिमन्नु-पिआ य अहरिओ तेण,
तह भसल-साम पय-पङ्कएसु भमराइअं जेण. ५८

रेफवद् मूर्धन्याः सकललोकासत्याः । सिद्धा भवन्तीत्यर्थः । रेफोऽपि "ऋवर्णटवर्गरषा मूर्धन्याः" इति मूर्धन्यः ॥

नीमेहि नीव । आमेडय कुसुमामेला । "नीपापीडे मो वा" [२३४.] इति पस्य मो वा ॥

पारद्धि । "पापर्द्धौ रः" [२३५.] इति अपदादौ पस्य रः ॥

५६. हे देव पार्श्व फणिचिह्न तेषां जन्म सफलम् जीवितं च सफलम् । ये त्वां चम्पकशबलैर्बिसिनीकुसुमैः अर्चन्ति पूजयन्ति ॥

क्वचिद् भः । रेभ ॥ क्वचित्तु हः । मुत्ताहल ॥ क्वचिद् उभावपि । सहलो । सभलं । "फो भहौ" [२३६.] इत्यनेन ॥ अनादेरित्येव । फणि ॥

सवलेहिँ । "बो वः" [२३७.] इति बस्य वः ॥

भिसिणि । "बिसिन्यां भः" [२३८] इति बस्य भः ॥

५७. अशिरांसि कबन्धानि यत्र अविद्यमानकबन्धानि शिरांसि यत्र तस्मिन् समरे तव ध्यानेन भवतः स्मरणेन कैटभरिपव इव विष्णव इव [नृपा] विषमाविषमं न जानन्ति ॥ सर्वत्र विजयवैजयन्तीं प्राप्नुवन्तीति भावः ॥ अशिर इति कबन्धविशेषणं स्वरूपभणनार्थम् । केढव-रिउणो इत्यत्र बहुत्वं मत्स्याद्यवतारापेक्षया ॥

कमन्धे अकयन्ध । "कबन्धे मयौ" [२३९.] इति बस्य मयौ ॥

केढव । "कैटभे भो वः" [२४०] इति भस्य वः ॥

विसढाविसमं । "विषमे मो ढो वा" [२४१.] इति मस्य ढो वा ॥

५८. मन्मथपिता विष्णुः अभिमन्युः अर्जुनाङ्गजः अभिमन्यु-

पहु तुम्हकेर-अह-खाय-संजमे सोवओग-साहूण
न समो अह-जाओ तव-किसङ्ग-लट्ठी वि हु कुदिट्ठी॰ ५९
करणिज्जाकरणीअं पेआपिज्जं च जे नवि मुणन्ति,
ते दोस-दुइज्जावि हु गुण-वीआ हुन्ति तई दिट्ठे॰ ६०

पिता च तेन अधरितः न्यकृतः। स सर्वोत्कृष्ट इत्यर्थः। हे मन्मथ यत् श्यामल तव पदपङ्कजयोः येन भ्रमराधिनं चञ्चरीकवदाचरितम्। यस्त्वां प्रणत इत्यर्थः॥

वम्मह। "मन्मथे वः" [२४२.] इति मस्य वः॥

पिआहिवम् अहिमन्नु। "वाभिमन्यौ" [२४३] इति मो वो वा॥

भमल भमराइअं। "भ्रमरे सो वा" [२४४] इति मस्य सो वा॥

५९. हे प्रभो पार्श्व त्वदीये भवत्संबन्धिनि यथाख्यातसंयमे यथाख्यातचारित्रे सोपयोगसाधूनां सावधानयतीनाम्। हु इति निश्चितम्। न समो न सदृक्षः। कः। यथाजात शीतातपादिसहनाय प्रावरणरहितः तपसा कृशाङ्गयष्टिः दुर्बलगात्रोऽपि कुदृष्टिः मदष्ट्यादिः॥

जैय। "आदेर्यो जः" [२४५.] इति यस्य ज.॥ आदेरिति किम्। बहुलाधिकारात् सोपसर्गस्य अनादेरपि। संजमे॥ क्वचित्। सोवओग॥ आर्षे अपि। अह-खाय। अह-जाओ॥

तुम्हकेर। "युष्मदर्थपरे तः" [२४६.] इति यस्य त.॥

लट्ठी। "यष्ट्यां लः" [२४७] इति यस्य लः॥

६०. हे देव करणीयाकरणीयं पेयापेयं न ये नैव जानन्ति ते दोषद्वितीया अपि गुणद्वितीयाः सगुणास्त्वयि दृष्टे सति भवन्ति भवति भवदर्शनात् भव जैनम्॥

१ B C °णी॰
२ C °णी ३ C दीर्घत्पादु°

वेकल्ल-उत्तरीआ धवल-दुगूलोत्तरिज्ज-पिहिअ-मुहा
तुह कय-न्हवणा घण-छाय-छत्त-छाहीओं माणन्ति. ६१
इय मच्छाओ कइवाह-परिअणो कइअवं थुइं काउं,
आइ-किडिव्व अभेडो जिण-न्हवणे अह पयट्टो सो. ६२
पल्लाणिअ-अपडायाणिअ-हयम् आणेहि अवर-राणेहि
कणवीरञ्चिय-कलसो हलिद्द-गोरो स किर दिट्ठो. ६३

६१. हे देव वैकल्ये उत्तरासङ्गे उत्तरीयम् उपरितनं वस्त्रं येषाम् धवलं तदेव धौतत्वाच्छुचि यद् दुकूलं क्षौमं तच्च तद् उत्तरीयं च तेन पिहितं विगन्धोच्छ्वासलगनाशातनाशङ्कया स्थगितं मुखं यैस्ते तथा । तव कृतस्नपना घना सान्द्रा छाया आतपाभावो यस्मात् तच्च तच्छत्रं च तेन याश्छायाः शोभास्ता अनुभुञ्जते अनुभवन्ति ॥

करणिज्ज करणीअं । पेआ पिज्जं । दुइज्जा बीआ । उत्तरीआ दुगूलोत्तरिज्ज । "वोत्तरीयानीयतीयकृद्ये ज्जः" [२४८.] इति यस्य ज्जो वा ॥

६२. इति पूर्वोक्तरीत्या कतिपयां स्वशक्त्युचितां स्तुतिं कृत्वा मच्छायः शोभनकान्तिः कतिपयपरिजनः मितपरिवारः । आदिकिरिः आदिवराहः स इव अभीरः अकातरः स श्रीकुमारपालभूपः जिनस्नपने अथ स्तवनभणनानन्तरं प्रवृत्तः ॥ अत्र स्तुतिं कृत्वेति क्त्वाप्रत्ययेन स्नानप्रवृत्तेरानन्तर्यमात्रे उक्तेऽपि अत्यानन्तर्यप्रतिपादनार्थम् अथशब्दः । यथा देवदेवं प्रणम्यादौ इत्यत्र आदिशब्दः अ-सामीप्यप्रतिपत्त्यर्थः ॥

छाय छाहीओ । "छायायां होऽकान्तौ वा" [२४९.] इति हो वा ॥ अकान्तौ ते किम् । मच्छाओ ॥

कइवाह कइअवं । "डाहवौ कतिपये" [२५०.] इति यस्य डिदाहवौ पर्यायेण ॥

किडि । अभेडो । "किरिभेरे रो डः" [२५१.] इति रस्य डः ॥

६३. पर्याणं गृह्णन्ति हयाः । णिङ् बहुलम् इत्यादिना

तेण जिणम्मि दुवालस-रवि-तेए मुहल-घण्ट-थोर-रवं
णङ्गलि-लङ्गलिभायर-सरिसेण पल्लोट्टिआ कलसा. ६४
णङ्गूलि-णाहलत्तण-अपुण-भवत्थं, निवेण करुणाए
लङ्गूलि-लाहलावि हु सित्ता जिणे-न्हवण-सलिलेण. ६५

सैन्यपालैः प्रयुज्यन्ते । प्रयोक्तृव्यापारे णिगि कः । ततः पर्याणि
प्राहितपल्ययना अपर्याणिताश्च हया यत्रेति । एवम् आयानैः प्र
रराजैः करवीरैः करवीरकुसुमैः अर्चितकलशः । हरिद्रावद् गौ
स राजा किल दृष्टः । सविस्मयोत्कण्ठं विलोकितः । कि
प्रसिद्धौ ॥

पल्लाणिअ अपल्लायाणिअ । "पर्याणे डा वा" [२२२.] इति रस्य डा श
कणवीर । "करवीरे णः" [२५३] इति आद्यरस्य णः ॥

६४. लाङ्गलिलाङ्गलिभ्रातृसदृशेन बलभद्राच्युततुल्येन तेन ए
मुखराः प्रतिरवैर्वाचाला या घण्टास्तासां स्थूलो रवो यत्र इत्येवं ि
जिनबिम्बे द्वादशरवितेजसि पर्यस्ताः कर्पूरकुङ्कुमादिसुरभिद्र
क्षोदमिश्रजलमोचनाय अधोमुखाः कृताः कलशाः सुवर्णमणिमृ
यादिकुम्भाः ॥

हलिद्द । मुहल । "हरिद्रादौ लः" [२५४] इति रस्य लः ॥ आर्षे दुवालस ।
थोर । "स्थूले लो रः" [२५५] इति लस्य रः ॥

६५. लाङ्गूलिलाहलत्वयोः तिर्यक्त्वम्लेच्छविशेषत्वयोः अपुन
वार्थं पुनरप्रादुर्भावाय नृपेण करुणया । आस्ताम् अन्ये । ला
ङ्गूलिलाहला अपि । हु इति निश्चितम् । सिक्ताः आर्द्रीः कृता जि
स्नानसलिलेन ॥

णङ्गलि लङ्गलि । णङ्गूलि लङ्गूलि । णाहल लाहल । "लाहललाङ्गल
वाद्येः" [२५६.] । एषु आदेर्लस्य णो वा ॥

ससि-खण्ड-णडालाहिँ सबरी-भासाइ दूसिमिण-हरणं,
सिविणेवि दुलहम्, अणुजिणम् अकारि संगीयम् इत्थीहिँ. ६६
दढिआ सुनीविआहिँ नीमीओ नच्चणीहिँ तक्कालं,
सविसेस-सद्द-गीए सज्जाइ-कमोकम-पयट्टे. ६७

६६. शशिखण्डवद् अष्टमीचन्द्रवत् ललाटं भालस्थलं यासां ताभिः स्त्रीभिः शबरीभाषया गायनप्रसिद्धपुलिन्दीभाषया उपलक्षितं दुःस्वप्नहरणम्। जिनगुणगणोत्कीर्तनाकर्णनैर्दुःस्वप्नसूचितोपद्रवविनाशात्। स्वप्ने[1] किल दुःप्रापमपि प्राप्यते। परं तत् स्वप्नेपि दुर्लभं जिनमनु पार्श्वनाथं लक्षीकृत्य संगीतकं प्रेक्षणीयकम् अकारि प्रारब्धम्॥

सबरी। "शबरे बो मः" [२५८.] इति बस्य मः॥

६७. गाथैकादशकेन तद्वर्णनम् आह। शोभनाः। रचनया वन्धुरा इत्यर्थः। नीवयो वस्त्रग्रन्थयो यासां ताभिर्नर्तनीभिः नीवयः तत्कालं प्रेक्षणक्षणे द्रढिताः नर्तनाय निश्चलीकृताः। कदा। षड्भ्यो जातः षड्जः। यद् उक्तम्

नासां कण्ठम् उरस्तालु जिह्वां दन्तांश्च संस्पृशन्।
षड्भ्यः संजायते यस्मात् तस्मात् षड्ज इति स्मृतः॥

स आदिर्येषाम् ऋषभादिस्वराणां तेषां क्रमेण नादाद्यारोहपरिपाट्या उत्क्रमेण च तथैव व्याघुटनेन ताभ्यां प्रवृत्ते। एतेन शुद्धरागत्वम् अत्रोक्तम्। सविशेषा निर्दोषसदृशसार्थकत्वेन रम्याः शब्दा यत्र तच्च तद् गीतं च तस्मिन् सति॥

दूसिमिण सिविणे। सुनीविआहिँ नीमीओ। "स्वप्ननीव्योर्वा" [२५९.] इति वस्य मो वा॥

सविसेस। सद्द। सज्जाइ। "शषोः सः" [२६०.] इति शषयोः सः॥

---

1 B C स्वप्ने.

तइआ वणिअ-सुसाहिं निव-सुण्हा-वल्लहाओं ता दिट्ठा,
पाहाण-पुत्तिआहिव पासाण-त्थम्भ-लग्गाहिं. ६८
वज्जिअ-दस-विह-धाऊ जणणी लासस्स दह-विहस्सावि,
दिवसे दिवहावगमे अ सुह-यरी वाइआ वीणा. ६९
रञ्जिअ-नर-सिङ्घेणं वंसिअ-सीहेण वाइओ वंसो,
दाघत्त-दाह-हरणो छुह-धवले जिण-गुणे गाउं. ७०

६८. तदा प्रेक्षणीयकक्षणे नृपस्नुपाणां राजवधूनामपि वल्लभा विलोकनाय ईप्सितास्ता नर्तक्यः पाषाणस्तम्भे लग्नाभिः संकीर्णत्वेन प्रेक्षणीयकस्य दुर्दर्शत्वेन संबद्धाभिर्वाणिजस्नुषाभिः [पाषाणपुत्तिकाभिः पाषाणमयीभिः शालभञ्जिकाभिरिव] दृष्टाः ॥

सुसाहिं सुण्हा। "स्नुषाया ण्हो वा" [२६१] इति षस्य ण्हो वा ॥

६९. व्यञ्जित. तत्प्रदेशकोणसारणया प्रकटितो दशविधो दशभेदो धातुः भरतादिशास्त्रप्रसिद्धः आलप्तिकाविशेषो यया। दशविधो गेयपदाद्यङ्गभेदेन दशप्रकारः। यद् उक्तम्

गेयपदं स्थितपाठ्यम् आसीनं पुष्पगण्डिका।
प्रच्छेदकस्त्रिगूढं च सैन्धवाख्यं द्विगूढकम् ॥
उत्तमोत्तमकं चैवम् उक्तप्रत्युक्तमेव च।

इति दश लास्याङ्गानि। तस्यापि लास्यस्य जननी उत्पादिका। तत्तगानुसारेण नर्तकीनां नर्तनात्। दिवसे दिवसापगमे च। अहर्निशम् इत्यर्थः। अमृतास्वादकल्पस्वरकलितत्वेन सुखकरी वीणा वादिता क्वाणिता ॥

पाहाण पाषाण। दस दह। "दशपाषाणे हः" [२६२] इति शषयोर्यथादर्शनं हो वा ॥

दिवसे दिवह। 'दिवसे सः' [२६३.] इति सस्य हो वा ॥

७०. रञ्जितः आह्लादितः नरसिंहः कुमारपालराजो येन तेन वं-

[1] B C both omit this. [2] B C insert नर्तन after दश. [3] C अत्र तिस्र°. [4] C स्थित. [5] B C पाठ्य मासीन. [6] B C °मूढ°

सक्कय-वारण-पाइअ-वायरण-पउत्त-सद्द-कय-गीए
आउज्जिअ-पायारे रङ्गे पुण आसि गुणि-पारो. ७८
तत्थागओ अ कालायस-सम-कालास-आहिअ-हिअओ जो.
सो केलि-किसलयासोअ-किसल-कोमल-हिओ आसि. ७९
दुग्गावी-पा-वीढं दुग्गा-एवीस-पाय-वीढं च
मोत्तुं, गण-गन्धव्वा तं गीअं सोउम् ओच्छरिया. ७६

दुर्लभं राजकुलस्य नरनाथभूपस्य प्रियं श्रोत्रसुखकृत्त्वेन हृदयम् अभि-गीतं तस्या वरसुरगायन्या गीतं श्रोतुं राजकुलविहारे कुमारविहारे को नागतः । किं तु सर्वोऽप्यागतः ॥

सागण सार्ग । रत्न रन्नम । रा-उल राय-उल । "लुग मातन" [११ इत्यादिना सम्प्रस्य लुग् वा ॥

७८. संस्कृतव्याकरणप्राकृतव्याकरणयोः प्रयुक्ता प्रतिपादिताः ये शब्दास्तै कृतं गीतं यत्र आतोद्यिकानां मृदङ्गादिवादकानां प्राकारो मण्डलं यत्र तस्मिन् रङ्गे पुनः गुणिप्राकार आसीत् ॥ संस्कृतप्राकृतगीताकर्णनाय समागतसमस्तलोकैरपि प्रासादे रङ्गभूमौ विचक्षणा गुणिन उपवेशिता इति पुनःशब्दार्थः ॥

७९. तत्र च रङ्गे कालायसं लोहजातिस्तेन समं कालासम् अहितं च हृदयं यस्य स तथाविधो य आगतः स केलिकिसलयाशोककिसलयवत् रम्भाकन्दलदलवत् कोमलहृदय आसीत् । निस्तमत्कारकारिजिनेन्द्रगुणकीर्तनश्रवणात् सोऽपि मार्दवयुक्त इति यावत् ॥

सारम् सारस्य । पागारे पागे । आओ तत्थागओ । "सव्वत्थ लवरामवन्द्रे" [१६८] इति यो लुग् वा ॥ कालायस कालास । किसलय किसल । हिअओ हिओ । "किसलय" [११९] इत्यादिना यस्य लुक् वा ॥

७६. दुर्गादेव्याः गौर्याः पादपीठं पादासनम् । अत्र च सर्व

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

अह मणिअं से सासण-देवीए, एवमेव मा जूर;
आवत्तमाण-जस, तुमम् एमेअ किंम् अचमाण-मणो ! ८०

गुणि-पाआरय-पारय, दुह-अड-चिन्तावडेसु मा पडसु;
होही तुह उज्जाणं सइ सव्व-रिऊहि कय-कुसुमं. ८१

८०. अथ इत्थं चिन्तानन्तरं से गगनाङ्गणे शासनदेव्या भणितम् आवर्तमानं त्रिलोक्यां सम्भ्रम्यमाणं यशो यस्य । तस्य आमन्त्रणम् । हे आवर्तमानयशः त्वम् एवमेव मा खिद्यस्व निरर्थकं मा दैन्ययुक्तो भव । तथा एवमेव किम् आवर्तमानमनाः सर्वर्तुकुसुमपूजा भविष्यति वा न वेति किं चिन्तापरचित्तः ॥

८१. खेदचिन्तयोर्निरर्थकत्वमेवाह । गुणिन एव प्राकाराः पटाम्बेषां प्राकारक अनुगमागणितगुणयुक्तत्वेन आच्छादक । दुःख खेदः तदेव अवटश्च कूपः । चिन्ता अभीप्सितार्थं प्रति संदेहः सैव अवटश्च । तयोरन्तर्मा पत मा निमज्ज ॥ ननु किमिति भगवत्या एवं निषिध्यते तत्राह् । तव उद्यानं सर्वेत् आगमयनं सदा सर्वर्त्तुभिः कृतकुसुमं जनितप्रसूनं भविष्यति । मम प्रसादात् इति शेष. ॥

अह अ । ता ताइ । देव-उले देउल । जीविअ जीअं । एमेव एवेअ । आवत्तमाण अवमाण । पाआरय पारय । अड [illegible] । [illegible] [२४१] इत्यादिना [illegible] ॥ [illegible] ॥

इति प्राकृत[illegible] उदाहरण-
[illegible] प्रथम पादः समाप्तः ॥

---

१ B [illegible] C [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

खन्दपिउ-कन्द-सरिसावर्णास-जुग्गं, असुंक-रोमं-छविं,[1]

अणसुक्ख-मउलि-कुसुमं, खेडय-जर-खेडअङ्ग-रजं; ८५

सिहि-सींह-वसह-वग्घाण हत्थि-हंसाण चास-नेउलाण।[1]
तह तित्तिरस्स सरिसी सुहा गई होइ तुरयाण॥
इति शास्त्रोक्तगतिसंपूर्णम् इत्यर्थः। अक्षीणतनुतेजसम् अन्यूनलाव
कान्तिम्। स्कन्धादिषु सप्तसु सप्तस्थानेषु पृथुलं विस्तृतम्। यत उक्तम्।
वच्छ-यल-भाल-कयखन्तराइं तह कडिअ-खन्ध-गत्ताइं।
पिहुलाइं सत्त सुपसत्थ-पाय-पट्ठीय-सहियाइं॥[2]
पुष्करगन्धं कमलवत् सुरभिम्। यद् उक्तम्।
मट्ठ-कमल-कुट्ठ-कुङ्कुम-कयम्ब-कप्पूर-कुञ्जय-सुअन्धा।
धग-चन्दण-बिल्लोसीर-जाइ-गन्धा सुहा तुरया॥
धुवा ध्रुवनामानः आवर्ता दशसंख्या भ्रमरका यस्य स तथा तम्।
यद् उक्तम्।
दो सीसे दुन्नि उरे इक्को भालम्मि फुरणए इक्को।
दो रन्धे दो अवरन्धयम्मि इअ धुअ-दसावत्ता॥
तुरय-मत्थइ वे जि आवत्त ते चन्द-सूरइं।
पयड विन्नि उरह आरिसणि-कुमारइं।
वेयसन्नउ भाल-यलि वसइ।
वाउ फुरणम्मि सारइ।
रन्धह उवरन्धहं जि ठिअ विण्णि विन्नि आवत्त।
निहिं निहिं कमि निवसहिं सयल सोमि विसाइ परित्त
जो हीणो धूआवत्तएहिं सो हीण-लक्खणो तुरओ॥
जो तेहिं जुओ सो कुल-कोसल-जस-सुक्ख-संजणणो॥

८५. स्कन्दपितृस्कन्दाभ्यां श्रीकण्ठकार्त्तिकेयाभ्यां सदृशा ये वर्णास्तेषां योग्यः अर्हः तम्। अशुल्का अरूक्षा। लावण्यो... पायम्। इत्थंभूता रोम्णां छविः कान्तिर्यस्य। अशुष्कमौ... सुमं मान्द्यशिरोमाल्यम्। स्फोटकज्वरस्फेटकं देवताधिष्ठितत्वेन पमारविध्वंसकम् अङ्गरजो यस्य स तथा तम्॥

---

[1] B C °दृइ°.

---

[1] B C निर°. [2] B C थु°. [3] C वेस°. [4] B C °तिग [5] B उवरध [6] C ...

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

विंछुअ-अहिविञ्छिअ-अच्छीविस-विस-हरणं-छत्त-सेअ-ज
खुर-ताडण-असमॅ-छमं रिच्छ-पवङ्गेस-सम-वेगं; ८९
अवि रिच्छ-सरिच्छेहिं सणिच्छयं सच्छणं च लोएहि
अच्छी-पच्छं लिच्छूहिं पेच्छिअं आसम् आरूढो. ९०

आस्कन्दितं धौरितकं रेचितं वल्गितं प्लुतम्।

इति गतिविशेषाः। तासु अकृतनिर्वेदम्। तत्रासक्तम् इत्यर्थः। तथा शुल्वाद् विचक्षणत्वाद् ... पुम्अवगम्य पृथ्व्या पृथ्वीस्थजनैः वर्णितं श्लाघितम्। कथम्। शिक्षिया विद्वान् इति सर्वगतिकरणनिपुण इति॥

८९. वृश्चिकाश्च द्रुणाः। अहिमूत्रोद्भवा वृश्चिका अहिवृश्चिकाश्च तीव्रविषद्रुणविशेषाः। अक्षिषु विषं येषां ते च ते अक्षिविषाः सर्पविशेषाः। तेषां यद् विषं गरलं तस्य हरणं स्वसकं श्वेतस्य शरीरस्य स्वेदजलं घर्माम्बु यस्य। खुराणां ताडने आघाते असमा असमर्था। वेपमानेति यावत्। इत्थंभूता क्षमा पृथिवी यस्मात्। ऋक्षाश्च जाम्बवदादयः। प्लवङ्गाश्च हनूमदादयः। तेषाम् ईशः सुग्रीवः तेन समवेगं तुल्यत्वरितगतिम्॥

९०. ऋक्षसदृक्षैरपि चापल्याद् अच्छभल्लकल्पैरपि सनिश्चयम् एकाग्रचित्तम्। यद्वा ऋक्षसदृक्षैरपि चञ्चचारुहारादिमनोहरत्वेन तारककल्पैरपि सक्षणं सोत्सवं च यथा भवति एवम् अक्षिमार्गलिप्सुभिर्लोकैः प्रेक्षितम्।

लक्खण। असणिं। "क्ष. स्तः°" [२.] इति क्षस्य सः॥ कचित्तु छक्षणि। अछीण। अक्षीण॥

---

१ C लोगेहि.

---

[1] B निर्वेद.- C wanting [2] So B. C wanting. [3] B °द्रुणशेषा. C wanting.
[4] B इत्यादि. C wanting

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

सइ सव्व-रिऊहिँ कय-कुसुममिति [८१.] प्रसादस्नेन कत्रीं तल्पं तस्मिन्नेव काले उत्सारिताखिलदुःखः अपगतसमस्तचिन्तः धवलं प्रासादं प्राप्तः। राजेति शेषः॥ वैतालीयापरान्तिका छन्दः। वैदर्नकं वा छन्दः। "तत्थ-देवय-घरेण" इति उत्तरसर्गार्थसूचनम्॥

सच्छणं। "क्षण उत्सवे" [२०] इति छः। उत्सव इति किम्। तक्खणो। सणिच्छरं। पच्छं। उच्छूहिं। वच्छलो। "ह्रस्वात् थ्यश्चत्सप्सां अनिश्चले" [२१.] इति ह्रस्वात् परेषाम् एषां छ। अनिश्चल इति किम्। निच्चलो॥ आर्षे तथ्ये चोपि। तच्च॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितश्रीकुमारपालचरितप्राकृतद्व्याश्रयमहाकाव्यवृत्तौ द्वितीयः सर्गः समाप्तः॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

अहिमज्जु-जणय-अहिमञ्जु-माउ भायाहिमन्नु पमुहाण
अहिउचिआसि मयणो अणवज्झामज्झ-कुसुम-सरो. ३
गय-सज्झसस्स मयरद्धयस्स कुसुमज्झओउ-दुइअस्स
कङ्केल्लि-पल्लव-मिसा आसि पयावो समिज्झन्तो. ४
पट्टण-वहु-वलयाइअ-वट्ट-पयट्टालि-मण्डलो चूओ
पवण-कवट्टिअ-कुसुम-रज-सुरहि-महि-मट्टिओ जाओ. ५

३. अभिमन्युजनकश्च अर्जुनः अभिमन्युमातृभ्राता व[...] अभिमन्युश्च ते प्रमुखा धुर्या येषां वीराणां ते तथा तेभ्यः [...]न्ध्याः कार्यसाधकत्वेन सफलाः असह्याः क्षन्तुम् अश[...] कुसुमान्येव शरा यस्य स तथाभूतो मदनः अधिक एव [...] वशवर्तिकारित्वेन अभ्यर्हित एवासीत् ॥ अधिकारेऽपया भनुपा[...] पादाने पमुहाणेति पञ्चमीप्राप्तौ "क्वचिद् द्वितीयादेः" [३ १३४] इति [...]

अहिमज्जु अहिमञ्जु। "अभिमन्यौ ज्ञौ वा" [२५] इति ओ [...] पक्षे। अहिमन्नु ॥

४. गतसाध्वसस्य स्वरिपोरीश्वरस्यापि तदाज्ञाविधायित्वेन [...] यस्य मकरध्वजस्य कुसुमान्येव ध्वजश्चिह्नं यस्य स चासौ [...] स द्वितीयो यस्य। वसन्तर्तुयुक्तस्येत्यर्थः। कङ्केल्लिपल्लवमिषात् प्र[...] समिन्धानः समन्ताद् दीप्यमान आसीत् ॥ प्रतापो हि आ[...] वर्ण्यते। अशोककिशलयानि च तथा। इतीत्थम् उत्प्रेक्ष्यन्ते॥

अणवज्झ। असज्झ। सज्झसस्स। "साध्वसध्यह्यां झः" [२६] इति [...] द्वयस्स ज्झओ। "ध्वजे वा" [२७] इति झो वा॥
समिज्झन्तो। "इन्धौ झा" [२८] इति इन्धौ धातौ झा॥

५. पत्तनमेव वधूः कान्ता तस्या वलयायितं कङ्कणवद् [...]रितम् यतः वृत्तं यथा भवति एवं प्रवृत्तं गन्तुम् उद्यतम् अलि[...]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

मुह-गड्ड-निवुड्डेहिँव उच्च-विअड्डि-ढिएहिँ पिज्जन्तो,
छड्डिअ-मलउज्जाणो, मड्डिअ-वेइल्ल-विच्छड्डो; ९
रय-संमड्ड-सम-हरो, कवड्डि-सिर-सरिअ-सलिल-सीअलओ,
लड्डिय-गड्डहवाहण-पुरो, मयण-गड्डहिअ-लोओ; १०
मलयाचल-कण्डलिआ-आउह-सालाउ भिण्डिवालोव्व,
ठड्डेण वुड्ड-जग-जयें-छिहाइ गहिओ महु-भडेण; ११

र्शकः । मन्मथसंदष्टेषु इष्टाघात । कामार्तप्राणिपीडाम्र इत्यर्
मधोर्वसन्तस्य कार्यकरणाद् औद्रिकः । भृत्य इत्यर्थः ॥

९. मुखस्य गर्तोपचाराद् बाहुल्यम् । तत्र निमग्नैरिव । अन
तसुरतव्यासक्तैरित्यर्थः । उच्चा चासौ वितर्दिश्च वेदिस्तत्र स्थि
चावारणभूमिगतैः पीयमानो रतश्रमापनोदार्थं सेव्यमानः । छ
तदानीं दक्षिणस्या उत्तरस्यां गमनाद् वान्तम् । त्यक्तम् इत्य
मलयोद्यानं येन । मर्दितः अन्तर्भ्रमणेन कदर्थितः विचकिल
विच्छर्दो विस्तारो येन स तथा ॥

१०. रतसंमर्दात् सुरतासक्तेः श्रमः खेदस्तस्य हरो विध्वंस
यतः किंभूतः । कपर्दी ईश्वरः तस्य यच्छिरस्तत्र या सरिद्
तस्या यत् सलिलं तद्वत् शीतलः । लङ्घितं गर्दभवाहनस्य राव
पुरं लङ्काख्या नगरी येन । मदनेन गर्दभितो गर्दभवद् आच
स्म लोको यत्र स तथा ॥

११. मलयानलकन्दरिकेव आयुधशाला तस्या भिन्दपाल
श्वविशेषः स इव स्तब्धेन साहंकारेण वृद्धा महती या जग
स्पृहा तया मधुभटेन वसन्तचौरेण गृहीतः ॥

[illegible]

स्तवास्तवयोः शीतसंतापोद्दीपकत्वेन प्रशंसाप्रशंसयोः पात्रम्।[र्प-
र्पस्ता लता यस्मिन् कर्मणि तथा] अपर्यस्तः। इतरवायुभिर्
इति भावः। अनुत्साहानां कामार्थे अनुद्यमानाम् उत्साहकरः आ-
सक्तिजनकः ॥

वट्टणं । "र्तस्याधूर्तादौ" [३०.] इति र्तस्य टः। अधूर्तादाविति किम्। धुत्ति वत्ता । निवत्तणो ॥ बाहुलकाद् वट्टो ॥

वेण्टो । "वृन्ते ण्टः" [३१.] इति ण्टः ॥

विसण्ठुलट्ठी । "ठोऽस्थिविसंस्थुले" [३२.] इति ठः ॥

चउट्ठो चउत्थ । अट्ठत्थो । पुरिसत्थ । ठीण थीण । "स्त्यानचतुर्थार्थे वा" [३३.] इति ठो वा । परम् अर्थशब्दे व्यवस्थितविभाषया ठत्वम् । धनार्थे न भवते

लट्ठि । "ष्टस्यानु°" [३४.] इत्यादिना ष्टस्य ठः । अनुष्ट्रेष्टासंदष्ट इति किम् । संदट्टं । इट्ट । मड्डुट्ठिअओ ॥

गड्ड । "गर्ते डः" [३५.] इति र्तस्य डः टापवादः ॥

विअड्डि । छड्डिअ । मड्डिअ । विच्छड्डो । संमड्ड । कवड्डि । "संमर्द°" [३६.] इत्यादिना र्दस्य डत्वम् ॥

गड्डह गद्दहिअ । "गर्दभे वा" [३७.] इति र्दस्य डो वा ॥

कण्डलिआ । भिण्डिवालो । "कन्दरिकाभिन्दिपाले ण्डः" [३८.] इति ण्डः

ठड्ढेण । "स्तब्धे ठढौ" [३९.] इति यथाक्रमं ठढौ ॥

दड्ढ । दड्ढो । वुड्ढि । अविअड्ढ । "दग्ध°" [४०.] इत्यादिना ढः ॥ इति परिविड्ढो ॥

अमड्ढ सड्ढो । अणिड्ढीणं रिद्धि । मुंड्ढो मुद्धाणो । अड्ढो । "श्रद्धर्द्धि" [४१.] इत्यादिना ढो वा ॥

पज्जुण्ण । आणो । "म्नज्ञोर्णः" [४२.] इति णः ॥

दिण्णा । पण्णास । पण्णरह । "पञ्चाशत्पञ्चदशदत्ते" [४३.] इति ण्णः ॥

मन्तु मन्नु । "मन्यौ न्तो वा" [४४.] इति न्तो वा ॥

---

[1] Bc स्तर°. [2] B C om. these words. [3] So B C. [4] Neither B C has मुंड्ढो, either in the text or in the commentary. [5] B C ण्ण

[illegible]

सोवि बुहप्फइ-सीसो बुहप्पई सोवि तत्थ ओच्छरिओ,

निप्पहिअ-तिअस-लीलं दोला-लीलोसवं दट्ठुं. १९

विरहिअ-भिप्फं असिलिम्ह-कण्ठयं विगय-सेफ-कण्ठेहिं

तम्बम्ब-दलोत्तंसं दोलिर-तरुणीहि अह गीअं. २०

स चासौ नृपश्च तेन सदृशं यौवनं गुणाश्च येषां तैर्युवभिः परस्पर अन्योन्यं स्पर्धा यत्र अन्दोलने तद् यथा भवति एवम् अन्दोल अस्याम् इत्यन्दोला प्रेह्वा कृता ॥

कुम्पलं । रप्पिणि । "ह्मक्मोः" [५२] [इति] प ॥ क्वचित् ष्मोरि । रुप्पि।

१९. अथ वसन्तक्रीडापीडं दोलाविलासं गाथाष्टकेन वर्ण यति । सोपि भूमण्डलाखण्डलत्वेन प्रसिद्धोपि बृहस्पतेः बृहस्पतिन मोपाध्यायस्य शिष्यः श्रीकुमारपालनृपः सोपि तदुपाध्यायत्वेन त्रि शदमन्त्रादियुक्तत्वेन च उत्कृष्टोपि बृहस्पतिः तत्र उद्याने निष्पिष्ट स्यातिशयात् पराभूतास्त्रिदशानां लीलाः क्रीडा येन तत् तथाभूतं दो लालीलोत्सवं द्रष्टुम् अवस्तृतः आगतः । अपिशब्दः समुच्चये ॥

पुप्फिअ । प्फइ । "ष्पस्पयोः फः" [५३.] इति फः ॥ बाहुलकात् क्वचित् श्

बुहप्फइ । बुहप्पई ॥ क्वचित् । परोप्पर । निप्पहिअ ॥

२०. विरहितं त्यक्तं भीष्मं श्रुतिकटुकत्वं येन तत् । सुकुमार इत्यर्थः । अथ वा विरहितानां वियुक्तानां भीष्मं भयावहं विरहो पकत्वात् । अविद्यमानः श्लेष्मा कफो यत्र स तथा एवंभूत कण्ठो यत्र । ताम्राणि यान्याम्रदलानि तेषाम् उत्तंसः आपीडो यत्र ग यथा भवति एवम् । विगतश्लेष्मकण्ठैः । तरुणैः सहेत्यर्थात् । दोल न्दोलनशीला दोलयित्र्यः । ताश्च ताः तरुण्यस्ताभिः अथ दोल ध्यारोहानन्तरं गीतं गीयते स्म ॥ कान्तैः सह दोलाध्यारूढाभि रुणीभिर्गीतं कृतम् इत्यर्थः ॥

1 So B C.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

थिज्ज-गुरु-घुम्मण-समुन्नय-पय-पेरन्त-हणिअ-पज्जन्ते
खण-पुप्फिए असोए अच्छेरस्सवि कयच्छरिआ, २४
अच्छअर-सोअमल्ला, कयच्छरीआ पिअच्छरिज्जाण,
पल्लत्थ-दीहरोरुअम् अभिपल्लाणिअ-पिअ-कडीओ; २५

तरम्यत्वेन कृत्वा कृतब्रह्मचर्यभङ्गा जनितब्रह्मव्रतलोपाः। नला इ
एव जयतूर्याणि तैः आहिते स्मरस्य शौटीर्यं च पराक्रमो धै
अकातरत्वं यकाभिः॥ वीराणां हि जयतूरश्रवणात् समराय उ
हधैर्ये प्रादुर्भवतः तथा मञ्जीरझङ्कारे च स्मरस्य अत्यन्तोत्
इत्थम् उक्तिः॥

२४. धैर्येण गुरुघूर्णनं बहुभ्रमणं यस्य स चासौ समुन्नत
तस्य पर्यन्तेन प्रान्तेन हतः पर्यन्तो यस्य। अत एव क्षणपुष्पिते त
ल्मेव संजातकुसुमे अशोके सति। आश्चर्ययोगान् पुमानप्या
तस्यापि तादृक्कान्तादर्शनेन सकौतुकस्यापि कृताश्चर्याः। तत्का
पादप्रहारमात्रेण अशोकपुष्पोत्पादनेन जनितकौतुकान्तरा इ

२५. आश्चर्यम् अत्यद्भुतं सौकुमार्यं मृदुत्वं यासाम्। प्रिय
णां कृताश्चर्याः उत्पादितकुतूहलाः। पर्यस्तौ पार्श्वतः क्षिप्तौ
ऊरू सक्थिनी यत्र इत्येवम् अभिपर्याणिताः पल्ययनीकृताः
कट्यो यकाभिस्तास्तथा॥

स्थिरं थीहाओ। "ह्रो भो वा" [२७.] इति ह्रस्य भो वा॥
विह्वलादि भिब्भलाओ विब्भलिआ। "वा विह्वले वौ वश्च" [५
ह्रस्य भो वा तत्संनियोगे च वेर्वस्य वा भः॥
उन्मत्त अमुई। "वोर्ध्वे" [५९] इति भो वा॥
कश्मारा कम्भार। "कश्मीरे म्भो वा" [६०.] इति म्भो वा॥
मन्म। "म्मो मः" [६१] इति म्मस्य मः। अधोलोपापवादः॥

१ B C °सोउमल्ला°.

१ B C सौटीर्य.

दुहिआण दुक्ख-हरणम्मि दक्खिणो, काम-दाहिण-करोव-
उम-तित्थिआण तुहं, फुड-फुछो आसि महुअ-तरू. २८

पायाहओ असोओ कोहलि-सामाहिँ पम्हलच्छीहिँ
कोहण्डी-कुसुमो कम्हारज-किसलो अ हवइ म्ह. २९

नव-रवि-रस्सि-पसूणो सर-उम्ह-करो अलक्खि वम्ह-तरू.
रोलम्ब-सण्ह-रव-कय-सागय-पण्हो महु-सिरीए. ३०

२८. दुःखितानाम् अननुकूलकलत्रत्वेन पीडितानां दुःख-
दक्षिणः तदभीप्सितार्थसाधकत्वेन हितः । अत उत्प्रेक्ष्यते काम-
दक्षिणकर इव । तत्करसाध्यकार्यस्य तेनापि निष्पादनात् ...
थिकानां गौरीभक्तानां ...
... । नासी । " अधो मनयाम " [७८] इति मनयाम् अधः-
तरु ॥

३४. युग्मम् । वनद्वारे काननमुखे शब्दितानि कूजितान्यागे-
नम् अधुना युष्मत्प्रिया नागमिष्यन्तीति वार्तितानि विहलानि
विह्वलानि प्रोषितवधूनां चन्द्राणि [वृन्दानि] यया सा तथा
व्यस्वरा सती । उत्प्रेक्ष्यते । भद्रश्रियः सर्वर्तुरम्यत्वेन मनोज्ञ-
करस्य मधोर्वसन्तस्य भद्रमिव मङ्गलवाक्यमिव पठितुं लग्ना
कोकिला । अन्यापि गाथिकी ईश्वरगृहद्वारे मङ्गलं गायन्तीति

३५. भूयः किंभूता । सर्वेषां वल्कलिद्विजानां तरुत्वचा-
तापसानाम् उद्वेगकरी संतापजननी । स्मरज्वरोत्पादनात् । उ-
पाः शुभध्यानक्षिप्तपापाः तेषामपि आश्चर्यं शैशवाद्
भयभीरयस्तेषामपि हृदयद्वाराणि चित्तमध्यानि दारयन्ती पीः

निक्कमि । वम्हल । सरिभ । निक्कय । वक्कलि । " सर्वत्र लवराम्
[७९] इत्यधोऽवस्थितानाम् एवा लुक् ॥ संयुक्तानाम् उभयत्रानां यथारं

१ B C °निरत्तणी.

मज्झण्हतम्मि मज्झण्ण-पुप्फ-जीविअ-दसार-वइ-पुत्तो,
महु-गुत्त-मंगु-सरिच्छालि-गुच्छओ आसि मण-हरणो.
हरिअन्द-रुप्पि-सरिसाणवि पहिआणं वणं मसाणंव,
रत्तीसु अराईसुवि कमिण-पलासेहि लोहयरं. १९

१८. मध्याह्नपुष्पैर्मध्याह्नकालविकासिभिः प्रसूनैर्जीवितः स
मद्रुमकुसुमविशेषैरमृतीभनेश्वरस्यामल्पया भस्मितोपि प्राणितः दशा
र्हस्य पुत्रः अनङ्गो येन स तथा। मधुसूनो वसन्तस्य
श्रुतदश्वो ईश्विकाकल्पः अलिगुच्छो भ्रमरस्तबको यत्र स त
थाविधः अत एव मध्याह्नविकाशिपुष्पो वृक्षभेदो मनोहरण
स्तस्मात् सकललोकचित्तावर्जक आसीत् ॥

मज्झण्ह मज्झण्ण। "मध्याह्ने ह." [८४] इति हस्य णत्वं वा ॥

दसार। "दशार्हे" [८५] इति हस्य लुक् ॥

१९. हरिश्चन्द्रो राजर्षिः रुक्मी च रुक्मिणीभ्राता। तयो
रागमपि। निप्रकम्पानामर्थाभिलाषे। पथिकानां वनं कानन
मयत्र पितृवनवत्। रात्रिषु अरात्रिष्वपि। अहर्निशम् इत्यर्थः।
कृष्णानि समस्तकुसुमानिपि समस्तकिंशुकैर्मां कृत्वा श्मशा
नवद्वियोगरसनाशनकम् आसीत्। श्मशानमपि दग्धशवांश
विभक्तैर्दारूणां कृत्याकृतिभिर्निजिगामपि भीतिम् आवहति ॥

मगु। सदृशे। "मार इमसुमशाने" [८६] इति आदेशे। अ
नयोः शीघ्रार्थे समार्थे इत्यपि ॥

हरि अन्द। "श्री हरिश्चन्द्रे" [८७] इति श इत्यस्य लुक् ॥

रत्तीसु अराईसु। रात्रौ वा " [८८] इति लुग् वा ॥

कमिण कृत्स्नम् "कृत्स्ने तेनाट्येण कृष्णाग्निकम" [८९] इति द्विमात्र
विकल्प स्नतन्तविन विसा आद।

[illegible]

वम्मह-तंस-सरोवम-संझा-सुन्देर-हारि-कुंपलओ,
विहलिअ-पहिओ, धट्ठज्जुण-भाउ-समेवि कामकरो, ४३
कणिआर-तरू, नव-कण्णिआर-सुन्देर-दरिअ-सब्भावो,
हर-खन्द-जुग्ग-कुसुमो जाओ रञ्जिअ-हर-खन्दो. ४४

भिब्भलणो । "द्वितीयतुर्ययोरुपरि पूर्वः" [९०.] इति द्वित्वप्रसङ्गे उपरि पूर्वः ।

दिग्घा दीहं । "दीर्घे वा" [९१] इति घस्योपरि पूर्वो वा ॥

४३. युग्मम् । हरस्कन्दयोर्योग्यानि पूजार्हाणि कुसुमानि अत एव रञ्जितहरस्कन्दः प्रमोदितशंकरकार्तिकेयः कर्णिका जातः । कीदृशः । मन्मथस्य त्र्यश्रास्त्रिकोणा ये शरास्तैरुपमा तानि तथा । ताम्रत्वेन संध्यासौन्दर्यस्य हारीणि [अपहर्तॄणि] लानि उद्भिद्यमानपत्राणि यस्मिन् स तथा । विह्वलिताः विरहस्मर उद्वेजिताः पथिका येन स तथा । आस्ताम् अन्यस्मिन् । धृष्टद्युम्न शिखण्डी नपुंसको द्रुपदपुत्रस्तेन समस्तुल्यः तस्मिन्नपि काम सुरतेच्छोत्पादकः ॥

४४. नवानि यानि कर्णिकाराणि स्वपुष्पाणि तेषां यत् सौ चारुता तेन दृप्तसद्भावः अन्यवृक्षपुष्पसमृद्ध्याधिक्यात् साहंका कृतिः ॥

ऊससिअ । हंसरो । तंस । संझा । कुंपलआ । "न दीर्घानुस्वारात्" [९२ इति न द्वित्वम् ॥

सुन्देर । विहलिअ । "रहोः" [९३] इति न द्वित्वम् ॥

धट्ठज्जुण । "धृष्टद्युम्ने णः" [९४] इति न द्वित्वम् ॥

कणिआर कण्णिआर । "कर्णिकारे वा" [९६.] इति वा न द्वित्वम् ॥

दरिअ । "दृप्ते" [९६] इति न द्वित्वम् ॥

१ B ॰संझा॰

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

सुर जण मणिभ मणोहर पउरम्मि विरहामणिभ्मि जेइ सया
पणय-पणारम्मि जिहा पत्तल-मह-गलग्गा आसा. ५८

जिहि तन्हम किरिआरिह-मरणीहिं मइअ कणिण हिरिओ
भउ हुणुमायग कलाओ देविआ दिट्ठिआ भणिरे. ५९

[illegible] (१००) इति [illegible] सूत्रेण [illegible]
[illegible] (१०१) इत्यादिना [illegible]
[illegible]

५८ [illegible]

[illegible] (१०२) इति [illegible]
[illegible]

[illegible] (१०३) इति [illegible]

५९. [illegible]

[illegible]

[illegible]

गुम्फन्ती जय-दामं भमिअ-तिआवाइ-गेहूअ-निमिणं
कावि मुरई गुताणय-मण-घेरिअ-चोरिअम् अकासि. ५३

सिसिणसिणि अइदुलहा सिणिद्ध-कुसुमा सणिद्ध-पणाल्ला
परिमल-णिद्धा कीइवि रइआ वासन्तिआ-माला. ५४

कण्ठ कणिआरि-कुसुमा [illegible] गन्धारिसानि [illegible]
कण्ठि [illegible]-कण्ठे सुमरिअ कवरि पिअगमाए. ५५

५३. [illegible]

[illegible]

५४. [illegible]

[illegible]

५५. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

कुसुमागर-रिउ-म-जणा गुरे जणा पारिजाय-तरुणो य.
गर-सीभाभालि-कुला गर-ठग-वाणारसि पएगा, ५९

भागालर कणेरुहि, कुरंरगा दइयेरं समालिद्धा
गर रिसगाहि भहरिभालचपुर-मरहट्ठ-गुट्ठीहि. ६०

[illegible] । जिनजणा हि प्रतीक्ष्य [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] कृता इति सुगमम् ॥

[illegible] । [illegible] । [illegible] [illegible]
[illegible] इति [illegible] ॥ [illegible] । [illegible]

[illegible] । कुसुमानाम् आकर [illegible] [illegible]
[illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] पारिजातवृक्षैः [illegible] । [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] । [illegible] वाराणसी [illegible] [illegible]
[illegible] भावः ॥

[illegible]

[illegible]

छुडासव-गण्डूसे खित्त-पउत्ताडणे समुच्चिणसु
पुप्फाइँ वउल-वच्छे असोअ-रुक्खे अ विलय-वरे. ६४
सुर-वणिआ-नाग-त्थी-अङ्कुर-कय-हरिसम् ईसि-उल्लमिअं
पिच्छेत्थी-धिइ-जणइं दिहि-मइ, हिन्ताल-मञ्जरिअं. ६५
सिसु-मअर-जुव-वअर-जर-मज्जारेहिँ पल-भमा दिट्ठं
वेरुलिअ-केसि, वेडुज्ज-भूसणे, किंसुअं लेसु. ६६
एण्हिं पिच्छेत्ताहे गिण्हसु रम्भं, कुणेसु अ इमाए
पुरिमाणंपि अपुव्वं आमेलं हित्थ-हरिणच्छि. ६७

स्योऽपि तव इह अत्र उद्याने अशोककुसुमैः शेखरं दिष्ट्या दास्यति । स्वस्याः कुसुमभरनम्रत्वाद् इत्थम् उक्तिः । मनुष्य न्धये पुन्नागादि ददाति ॥

६४. छिन्नासवगण्डूषे बकुलवृक्षे । क्षिप्तं कृतं पादताडनं यत्र अशोकवृक्षे च हे वनितावरे अङ्गनाश्रेष्ठे पुष्पाणि समुच्चिनु त्वद्गण्डूषक्षेपपादाघाताभ्यां पूर्णदोहदत्वेन बकुलाशोकयोः संजातः पुष्पावचयसमयः संवृत्त इति भावः ॥

६५. सुरवनितानागस्त्रीणाम् अतीव अन्यर्थं सौभाग्यादिना कृतहर्षाम् ईषत् मनाग् उल्लसिताम् उद्भिन्नकोरकां प्रेक्षास्त्रीणां धृतिजननीम् भनिकाम् । धृतिः संतोषो विद्यते यस्या यद्वा धृतिर्मतिर्यस्यास्तस्याः संबोधनम् । हे धृतिमति धृतिमते वा पश्य हिन्तालस्य मञ्जरिकां पुष्पितलताम् ॥

६६. शिशुमार्जारयुवमार्जारजरन्मार्जारैः. बालतरुणवृद्धबिडालैः पलभ्रमात् मांसत्वेन मांसभ्रान्त्या दृष्टं किंशुकं पलाशकुसुमं वैडूर्यकेशि नीलमणितुल्यचिकुरे हे वैडूर्यभूषणे मरकतमणिविभूषिते कर्णे लाहि गृहाण ॥

६७. इदानीं प्रेक्षस्व पश्य रम्भाम् इदानीं गृहाण रम्भां कुरु

1 C °..... 2 ..... C .....

दुहिआण दुक्ख-हरणम्मि दक्खिणो, काम-दाडिण-कारीव
उम-तिरियआण तुहं, फुड-फुल्लो आसि महुअ-तरु. २८
पायाहओ असोओ कोहलि-सामाहिं पम्हलच्छीहिं
कोहण्डी-कुसुमो कम्हारज-किसलो अ हवइ म्ह. २९
नव-रवि-रस्सि-पसूणो सर-डम्ह-करो अलक्खि वम्म-तरू,
रोलम्ब-सण्ह-रव-कय-सागय-पण्हो महु-सिरीए. ३०

२८. दुःखितानाम् अननुकूलकलत्रत्वेन पीडितानां दुःखहरणे दक्षिणः तदभीप्सितार्थसाधकत्वेन हितः । अत उत्प्रेक्ष्यते दक्षिणकर इव । तत्करसाध्यकार्यस्य तेनापि निष्पादनात् । उमातीर्थिकानां गौरीभक्तानां तीर्थम् । तत्र गौरी वसतीति श्रुतेः भक्तिस्थानम् स्फुटफुल्लो विकसितकुसुमः मधूकतरुरासीत् ।

" दीर्घह्रस्वौ मिथो वृत्तौ " [१.४] इति ह्रस्वः ॥

दुहिआण दुक्ख । दक्खिणो दाहिण । तिरियआण तुहं । " दुःखदक्षिण...वा " [७२] इति हो वा ॥

२९. कूष्माण्डीवत् श्यामाः श्यामवर्णाङ्गनाभिः पद्मलाक्षीभिः अशोकः पादेन आहतः । ततः कूष्माण्डीकुसुमवत् कुसुमानि यस्य स तथा । कश्मीरजं कुङ्कुमं तद्वत् किसलयानि ... यस्य स तथा भवति स्म । स्वदोहदसंप्राप्तितः साङ्कुरः संवृत्त इति भावः ॥

कोहलि कोहण्डी । " कूष्माण्ड्यां ष्मो लस्तु ण्डो वा " [७३] इति ... । पक्षे कुम्हण्डी ॥

३०. नवरविरश्मिवद् रक्तानि प्रसूनानि यस्य । स्मरस्य कर दर्शनमात्रेणैव स्मरज्वरजनकः । मधुश्रिया वसन्तलक्ष्म्या भ्रमराणां शब्दैः कृतं स्वागतप्रश्नं यस्य स तथा ... गुञ्जितानि तत्कालमनास्ते इव प्रश्नकः पलाशः अलक्षि मन्यते स्म ॥

1 B C ...

...रह, अणरुह-दामं रे मुक्ख-मुरुक्ख, करसि इअ भणिउं
पम्मच्छीए हणिओ कोवि पिओ पाय-पउमेण. ५६

छउमेण अँछम्मेण य साम-दुवारेण दण्ड-वारेण
केणवि कावि अगेज्झा वउलेहि पसाइआ तणुवी. ५७

गरुवीओ लवलीओ सुंहुमे वत्थे सुरुग्घजे खिचा
कीएवि हु मुद्धाए सुवे विहसिरावि कलिआओ. ५८

वरिसण वरसण वर्षं। "तृष्णे वर्णे वा" [११०.] इति संयुक्तान्त्यात् पूर्वो अदिर्वा वा। वर्णं इति किम्। विण्णो वर्ण ॥

५६. अनर्ह विप्रियकरणात् अयोग्य रे मूर्खमूर्ख वठरवठर अनर्हदाम अमनोज्ञत्वाद् मम अयोग्यां मालां करोषीति भणित्वा पद्माक्ष्या कोपि प्रियः पादपद्मेन हतः ॥ मुक्ख-मुरुक्ख इत्यत्र वीप्से "संमत्यल्ल:" इत्यादिना द्विरुक्तिः ॥

अरिहा अणरह अणरुह। "उर्हार्हति" [१११.] इति संयुक्तान्त्यात् पूर्वं उत् अदिर्वा च ॥

५७. छद्मना शाठ्येन अच्छद्मना आर्जवेन सामद्वारेण प्रियवाक्यप्रसरेण दण्डः यदि त्वं मदुक्तं न करिष्यसि तदा न त्वं मम प्रिया नाहं तव प्रियः इत्यादिरूक्षवाक्यद्वारेण च कापि तन्वी मृदङ्गी अगृह्या अनावर्जनीया केनापि बकुलैः बकुलकुसुमैः प्रसादिना प्रसादिता ॥

मुक्ख मुरुक्ख। पोम्म पउमेन। छउमेन अछम्मेन। [दुवारेण वारेण] "पद्मछद्ममूर्खद्वारे वा" [११२.] इति संयुक्तान्त्यात् पूर्वं उत् वा ॥

५८. सुक्ष्मे सूक्ष्मे देहविशेषोपलक्षिते वस्त्रे। हु इति निश्चितम्। क... र मुग्धया अविदग्धतया गुर्वीतो महत्या ... आगा... ... विकसनशीला अपि कलिकाः कोरकाः क्षिप्ताः

गुम्फन्ती जव-दामं भविअ-सिआवाइ-चेइअ-निमित्तं
कावि जुवई जुवाणय-मण-थेरिअ-चोरिअम् अकासि. ५३

सिविणम्मिवि अइदुलहा सिणिद्ध-कुसुमा सणिद्ध-मयरन्दा
परिमल-णिद्धा कीइवि रइआ वासन्तिआ-माला. ५४

कण्ह-कसिणालि-कसणा लवली गन्धारिहावि नोचिवि
केणवि कज्जल-कण्हं सुमरिअ कवरिं पिअयमाए. ५५

५३. भव्यं यत् स्याद्वादिनो जिनस्य चैत्यं तन्निमित्तं
गुम्फन्ती ग्रथ्नती कापि युवती युवमनसां यत् स्थैर्यं स्थि
दार्ढ्यं तस्य सलीलपुष्पग्रहणगुम्फादिना हरणम् अकार्षीत्

भविअ। सिआवाइ। चेइअ। थेरिअ। चोरिअ। "स्याद्भव्य"
इत्यादिना स्यादादिषु चौर्यसमेषु च यात् पूर्वं इः॥

५४. स्वप्नेऽप्यतिदुर्लभा तथाविधाया आजन्माप्यदर्शना
त्यानि अकृत्स्नाणि। सरसानीत्यर्थः। एवंभूतानि कुसुम
मा तथा स्निग्धमकरन्दा सार्द्रपरागा अतएव परिमलेन स्नि
मरागां स्निग्धा वासन्तिकामाला माधवीलताम्रक् कयापि
ग्रथिता॥

सिविणम्मि "स्वप्ने नात्" [१०८] इति नात् पूर्वं इः॥

सिणिद्ध सणिद्ध। "स्निग्धे वाऽदितौ" [१०९] इति नात् पूर्वौ :
पक्षे णिद्धा॥

५५. कृष्णवत्कृष्णा ये अलयस्तैः कृष्णा। मकरन्दपानाय
दाच्छादितेत्यर्थः। गन्धेन सौरभ्येण अर्हा पुलोमजयोग्यापि
कज्जलकृष्णा स्निग्धमाणाः कबरीं वेणिं स्मृत्वा सादरयान् केनापि
वली नोचिता। प्रियानुध्यानविह्वलत्वेन न तत्कुसुमाननय
इत्यर्थः॥

अणरह, अणरुह-दामं रे मुक्ख-मुरुक्ख, करसि इअ भणिउं
पोम्मच्छीए हणिओ कोवि पिओ पाय-पउमेण. ५६

छउमेण अँछम्मेण च साम-दुवारेण दण्ड-वारेण
केणवि कावि अगेज्झा वल्लहेहि पसाइआ तणुवी. ५७

गरुवीओ लहुवीओ मुहुमे वत्थे मुरुक्खजे खिवा
कीएवि हु सुद्धाए सुवे विहसिरावि कलिआओ. ५८

कमिल कमल कमलं। 'तृन्वे वर्ने वा' [११०] इति संयुक्तान्त्यात् पूर्वम् अदिश्रो वा। कमं इति स्थित्। किलिन्नो कम॥

५६. अनर्ह विभिन्नकरणाद् अयोग्य रे मूर्खमूर्ख चटरवटर अ-हंकार अमनोज्ञत्वाद् मम अयोग्यां मालां करोषीति भणित्वा पद्माक्ष्या कोऽपि प्रियः पादपद्मेन हतः॥ मुक्ख-मुरुक्ख इत्यत्र योगे "सं-युक्तस्य" इत्यादिना द्विर्भावः॥

अणरह अणरुह अणरह। "ह्यार्हति" [१११] इति संयुक्तान्त्यात् पूर्वं इद् अदिश्रो वा॥

५७. छद्मना शाठ्येन अच्छद्मना आर्जवेन सामद्वारेण नियवा-रणेन दण्डेन: यदि त्वं मदुक्तं न करिष्यसि तदा न त्वं मम प्रिया नाहं तव प्रियः इत्यादिरूपवाक्यद्वारेण च कापि गर्वी तरुणी अनावर्जितापि केनापि वल्लभैः प्रेमचटुलैः प्रसादिता तन्-वीहृदया॥

छउम छम्म। पोम्म पउमेन। छउमेन अछम्मेन। [दुवारेण वारेण] "पद्मछद्ममूर्खद्वारे वा" [११२] इति संयुक्तान्त्यात् पूर्वं उद् वा॥

५८. सूक्ष्मे सूक्ष्मे देशविशेषोत्पन्ने वस्त्रे। हु इति निश्चितम्। क-स्याचिद् मुग्धया अविकसितया मुग्धयैव नाट्यया लघ्व्योऽपि गुरवः आला-पितेन विहसिष्यन्तीति विकसनशीला अपि कलिकाः कोमलाः क्षिप्ताः

1 B. मुक्ते. C मुक्ते.

1 B मैन्न.

कुसुमाकर-रिउ-स-जणा सुवे जणा पारिजाय-तरुणो व्व,
सर-जीआभालि-कुला सर-टग-वाणारसि-पएसा, ५९

आणालव्व कणेरुहि, कुरवया दढयेरं समालिद्धा
वर-विलयाहि अहरिआलचपुर-मरहट्ठ-जुवईहिं. ६०

न्यग्नाः। विचक्षणा हि प्रतीक्ष्य स्वयं विकसिता एव ता गृह्णन्ति तया तु अन्यथा कृतम् इति मुग्धत्वम् ॥

तणुवी। गरुवी। उकारान्ता डीप्रत्ययान्तास्तन्वीतुल्यास्वेषु "तन्वीतुल्येषु" [१११] इति संयुक्तान्त्यात् पूर्वं उः॥ कश्चिद् अन्यत्रापि। छउमं॥ भार्ये। कुरं।

५९. युग्मम्। कुसुमानाम् आकरः उत्पत्तिस्थानम् ऋतुः। वसन्त इत्यर्थः। तस्य स्वजना इव तदुदये येषां समृद्धिभावाद् धनाढ्या इव। यथा पुष्पपत्रादिमाहात्म्याद् मन्यन्ते स्वजना इव सहोदरकल्पान्यथा इव पारिजाततरोर्देववृक्षस्य। स्मरस्य ज्या प्रत्यञ्चा तस्या सम अलिकुलं येषु ते तथा। स्मर एव टको विघ्नानां कालस्य वाराणसीप्रदेशा इव। यथा वाराणसी टकानां स्थानं तथा एते देवस्थानं रकण्ठादिमननात् स्मरस्येति भावः ॥

६०. गर्वगर्वितस्वरूपाः कुरवका अधरिता लावण्यबलगर्वस्थानादिना पराभूता अचलपुरं च नगरविशेषः। महाराष्ट्रं च सुराष्ट्रम्। तयोर्युवत्यो यकाभिस्तामिर्वरवनितामिः दृढतरम् अत्यर्थं पुनः प्रकाराय समाश्लिष्टाः। यथा आलानानि आलानस्तम्भाः करेणुभिः "वाऽऽलानस्योऽतः" [१३१] इति आलानस्य पुंस्त्वम् ॥

मई। मुयं। "मरहट्ठे हरहो" [११४] इति हरहयोस्त्यस्य [illegible] इद। मयस्स इति सिम। सरभेया ॥

जीआ। "ज्यायाम ईद्" [११५] इति अन्त्यव्यञ्जनात् पूर्वं ईद् ॥

वाणारसि। कणेरुहि। 'करेणु०' [११६] इत्यादिना रणयोर्व्यत्ययः। स्त्री इति स्त्रीलिङ्गनिर्देशात् पुंसि न ॥

[illegible] B [illegible]

[illegible] C [illegible]

लवणिम-जलं-द्रह-निह-नाहि-मण्डले, उच्चिणेन्तु लहुअम् इमं
हलिआर-गोरि, हरिआल-वन्नयं हलुअम् अमिलायं. ६१
वण-गिरि-णडाल-निलयं तिलयं गेण्हं तए वर-णलाडे,
गेन्झायोव-परिमलं अयोक्क-अहणं, अयेव-सिरि. ६२
दाही अयोअ-कुसुमेहि सेहरं दिट्ठिएहिं विम्बोट्ठि,
धूआ-बहिणी-भइणी-दुहिअव्व तुह प्पिआ लवली. ६३

आणाल । "आलाने लनोः" [११७.] इति लनोर्व्यत्ययः ॥
अलचपुर । "अचलपुरे चलोः" [११८] इति चलोर्व्यत्ययः ॥
मरहट्ठ । "महाराष्ट्रे हरोः" [११९.] इति हरोर्व्यत्ययः ॥

६१. [७२] द्वादशभिः कुलकम् । वहिः अयहिः स्फुटैरेभिः मनोवाञ्छितेषु व्यक्तानुरागैः कैरपि नागरैः स्वैर्नानृपचन्द्रदुहिता इव निरतिशयसौन्दर्याद् उद्यानवने स्मरप्रियाया जननीभगिनीपुत्रिका इव प्रेयसी वल्लभाः इति पूर्वोक्तरीत्या आन्दोलिताः सस्नेहं भणिताः ॥ [६१] । आलम्बनप्रकारमेवाह । लवणिमा लावण्यं स एव हृदयान्यायत्वेन जलं तस्य हृदनिभं नदकल्पं नाभिमण्डलं यस्यास्तस्या आमन्त्रणम् । तथा हरितालवद् गौरि गौरवर्णे हरितालवद् वर्णो यस्य तत् लघुकं सूक्ष्मम् इदं पुरोवर्ति अम्लानकं पत्रपुत्रं लघुकं सौम्यं यथा भवति एवम् उच्चिनु ओदर ।

६२. हे वरललाटे स्मयमानलपने अशोकमध्ये विलासहसहीनसदमभागे त्वया वनगिरिललाटस्य निलयमिव शोभाकृत्वात् पुष्पफलमिव । प्राप्तो नालिकाशेषः अशोकः पतितो यस्य तत् तथा अशोकश्रि मधुरदामं तिलककुसुमं ग्राह्यम् ॥

६३. दुहिता च पुत्रिका भगिनी च स्वसा भगिनीदुहिता च ता इव निजा सखी । बिम्बवद् ओष्ठो यस्यास्तस्या आमन्त्रणम् । हे बि-

१ B C ग.

२ B C [illegible]

छुद्धासव-गण्डूसे खित्त-पउत्ताडणे समुचिणसु
पुप्फाइँ बउल-वच्छे असोअ-रुक्खे अ विलय-वरे. ६४
सुर-वणिआ-नाग-त्थी-अक्कूर-कय-हरिसम् ईसि-उल्लसिअं
पिच्छेत्थी-धिइ-जणइं दिहि-मइ, हिन्ताल-मञ्जरिअं. ६५
सिसु-मजर-जुव-वजर-जर-मज्जारेहिँ पल-भमा दिट्ठं
वेरुलिअ-केसि, वेडुज्ज-भूसणे, किंसुअं लेसु. ६६
एण्हिं पिच्छेत्ताहे गिण्हसु रम्भं, कुणेसु अ इमाए
पुरिमाणंपि अपुव्वं आमेलं हित्थ-हरिणच्छि. ६७

म्योढि तव इह अत्र उद्याने अस्तोककुसुमैः शेखरं दिष्ट्या प्रीत्या दास्यति । लवल्याः कुसुमभरनम्रत्वाद् इत्थम् उक्तिः । वन्धुश्च बन्धवे पुष्पशेखरादि ददाति ॥

६४. क्षिप्तासवगण्डूषे वकुलवृक्षे । क्षिप्तं कृतं पादोत्ताडनं यत्र तत्र अशोकवृक्षे च हे वनितावरे अङ्गनाश्रेष्ठे पुष्पाणि समुच्चिनु । त्वद्गण्डूषक्षेपपदाघाताभ्यां पूर्णदोहदत्वेन वकुलाशोकयोः सांप्रतं पुष्पावचयसमयः संवृत्त इति भावः ॥

६५. सुरवनितानागस्त्रीणाम् अनीप्सन् अत्यर्थं सौरभ्यादिना हर्षोत्पादनात् हर्षाम् ईषत् मनाग् उल्लसिताम् उद्भिन्नकोरकां स्त्रीणां धृतेः संतोषस्य दैत्यान् जनिकाम् । धृतिः संतोषो विद्यते यस्या यद्वा धृतिर्मतिर्यस्यास्तस्याः संबोधनम् । हे धृतिमति धृतिमते वा पश्य हिन्तालस्य मञ्जरिकां पुष्पितलताम् ॥

६६. शिशुमार्जारयुवमार्जारजरन्मार्जारैः वालतरुणवृद्धविडालैः पलभ्रमात् आरक्तत्वेन मांसभ्रान्त्या दृष्टं किंशुकं पलाशकुसुमं हे वैडूर्यकेशि नीलमणितुल्यचिकुरे हे वैडूर्यभूषणे मरकतखचितालंकारे लाहि गृहाण ॥

६७. इदानीं मांश्रितं पश्य रम्भाम् इदानीं गृहाण रम्भाम् कुरुष्व

१ C ²म्मन्निम २ B रम्भ. C रत्त.

पाताम्भाति कुसुमं यवदाई अहीम्ब पडिबाय,
गुह कुसुं शुभाणां दर्वेण करव्हदू-पडिर्ह. ६८

अाहद्मनयु, पडिनुहिपाअ पौम्पाहि पहेण बगर मजिर्याण
अवर कुर्सीवर-इन्दोमाय चदंर्ण गुरुम कुर्गीद. ६९

सिविस पिर् नवण दुर्बासंर, अास्प पिड रामयु इसं
इहिणायु ममर-रितं मह-पाहदं अवा कुसुमं. ७०

प अधवा अनया या [illegible] [illegible] मा पूर्वालयादि पूर्वकार्यी-
[illegible]नादि मायिक[illegible] अपूर्वम् [illegible] । [illegible]
भावः । अाधीहम् [illegible] हे [illegible] ॥

६८. [illegible] [illegible] [illegible] अ-
भिमुखं यत्र न तथा कुसुमानिव अधम. [illegible] यथिकाः-
नाम् । यद् उक्तम्

[illegible] अन्यानि पराण्यहं कृतानि च ।
[illegible] [illegible] च सुरमुख [illegible] ॥ १ ॥

पुष्पागमाय योग्य. । [illegible] [illegible]
इत्यर्थः । हे [illegible] कृत्वा [illegible] ।

६९. [illegible] [illegible] [illegible] परि-
[illegible] च [illegible] [illegible] ।
[illegible] अन्य यांति ॥

७०. [illegible] [illegible] [illegible] उपांत.
[illegible] यथा [illegible] हे [illegible] आर-
क्तः अकरणत्वात् प्रकृत [illegible] तथा [illegible] सौर-
भ्यात् इमं [illegible] [illegible]
भूलम् इदं पुंर्वाणि जपाकुसुमम् उक्तम् ॥

1 B [illegible].

आरद्ध-बहल-परिमल-केलि-पयाईकयन्न-तरु-कुसुमं।
किडि-दाढ-सुत्ति-भङ्गोज्जलम् उच्चिण फुल्ल-वेइल्लं. ७१

थाहिं अवाहिरे फुड-पेम्मोहिं पीअसीओ तरु-हेट्ठे
केहिंपि इआलविआ रईइ माउच्छ-धूअव्व. ७२

७१, आरब्धा या बहलपरिमलस्य केलिविलासः तया पदाति कृतानि । अधःकृतानीत्यर्थः । अन्यतरूणां कुसुमानि येन तत् तथा। किरिः शूकरस्तस्य दंष्ट्रा च शुक्तिश्च तयोर्यो भङ्गश्छेदः तद्वद् उज्ज्वलं फुल्लविचकिलं विकसितमल्लिकाकुसुमं त्वम् उच्चिनु ॥

द्रह । "ह्रदे हदोः" [१२०.] इति हदयोर्व्यत्ययः । आर्षे हरए महपुण्डरिए ।

हलिआर हरिआल । "हरिताले रलोर्न वा" [१२१] इति रलयोर्व्यत्ययो वा।

लहुअं हलुअं । "लघुके लहोः" [१२२] इति लहोर्व्यत्ययो वा ॥

णडाल णलाड । "ललाटे लडोः" [१२३] इति लडोर्व्यत्ययो वा । णविधानाद् [१ २५७] द्वितीयो लः स्थानी ॥

गेण्हं गेज्झ । "ह्ये ह्योः" [१२४] इति हयोर्व्यत्ययो वा ॥

अथोव अथोक्क अथेव । "स्तोकस्य थोक्कथोवथेवाः" [१२५] इति स्तोकस्य आदेशा वा । पक्षे अथोअ ॥

धूआ दुहिअ । बहिणी भइणी । "दुहितृभगिन्योर्धूआबहिण्यौ" [१२६] इति अनयोः एतावादेशौ वा ॥

छूढ खित्त । वच्छे रुक्खे । "वृक्षक्षिप्तयो रुक्खछूढौ" [१२७] इति अनयोः यथासंख्यं रुक्खछूढौ वा ॥

विलय वणिआ । "वनिताया विलया" [१२८] इति विलयादेशो वा । विलये संस्कृतेऽपीति केचित् ॥

ऊसूर । "गौणस्य०" [१२९] इत्यादिना ईषतो गौणस्य ऊरो वा । पक्षे ईस ।

[इत्थि] इत्थी । "स्त्रिया इत्थी" [१३०] इति स्त्रिया इत्थी वा ॥

मुहुँ [illegible] च अंगिमा च [illegible] हीइ [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ७७

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] अण्णणो, [illegible] [illegible]-[illegible],
दोसण्णु [illegible] सुर्वं, [illegible] [illegible] [illegible] रमणी. ७८

[illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] इति भाव । इति [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] [illegible] । [illegible] इति [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible]

७७. [illegible] च [illegible] च [illegible] [illegible] भवत् । आ-[illegible] [illegible] [illegible] इति भाव । इति [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ॥

[illegible] । [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] । [illegible] [illegible] इति [illegible] [illegible] ॥

[illegible] । [illegible] । [illegible] इति [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ॥

७८. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-[illegible] । [illegible] [illegible] । इति [illegible] [illegible] [illegible] रमणी गो-[illegible] [illegible] [illegible] ॥

[illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] इति [illegible] [illegible] [illegible] ॥

[illegible] । [illegible] [illegible] इति [illegible] [illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ॥ ८०

[illegible]

[illegible] ॥ ८१

[illegible]

[illegible] ॥ ८२

[illegible] ॥

८० [illegible] ॥

[illegible] ॥

८१ [illegible] आलोकिता [illegible] अभि- [illegible] ॥

[illegible]

८२ [illegible]

[illegible]

गिम्हो दीह-गन्ध-अन्धालि-
मण-मउअत्तयाइ कामन्धल
दिहो विउमु-पीअ-नव-किंसु
वणाऊ रिओअ-विद्दुरीकय

[मिश्रः गुम्फेच्छायुक्तः प्रियः र्
रसाभिलाषयुक्ता कतापि रमितः
मण्डं मणिअं । "ममारो म था वर्ने ।
अंग्गादिभ्यां । "गिभ्वाङ्गादिभः" [१०

१०. दीर्घगन्धेन पुष्पोत्थप्रभूत
गर्न्धभूता अलिन्यो यत्र स ग्रासं
स तथा । मनसां मृदुत्वेन अर्का
[illegible] इन्धन अशाताप
गानि सर्वहित्प्रतिपाणि प्रत्यय
उपगतानि यत्र स तथा । तथाप
कृता दुःखिता ये पान्थास्त एव अ
मनको पीन्सो इव. इति उक्त
सम्पूर्णो द्विजतिपङ्क्ती भार्त्यायां द्विज
गुरुत्र । वेषा द्विजपङ्क्ती न गर्गे।

[illegible]

[illegible] शुष्मिन्त [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ।

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] विमा [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ।

१. [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

२. [illegible] [illegible] विमा [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] विमा

[illegible]

अव्वो नओ तुह पिओ. अव्वो तम्मेसि कीस! किं एसो

अव्वो अच्चासण्णो! अव्वो तुज्झेरिसो माणो! १४

अव्वो पिअस्स समओ! अव्वो सो एइ. हमणो अव्वो.

अव्वो कहं! अव्वो किं एसो महि मए वरिओ! १५

अइ एमि रइ-घराओ. वणे मिलाणा मि दइअ-दुरतम्मि.

सुणिमो वणे न सुणिमो, तं न वणे कहइ न जम् अइ. १६

रे इति संभाषणे। निकृष्ट अधम कलहशील । अरे इति रति-कलहे । रतिकलहकारकेत्यर्थः । हरे इति संभाषणे रतिकलहे क्षेपे च। दासोसि अरया मत्सख्याः। ओ इति सूचने । गूढापराधो वर्तसे। ओ इति पश्चात्तापे। किम् असि दृष्ट। तदर्शनात् पश्चात्तापो जात इत्यर्थः ॥

१४. अव्वो इति सूचने। नतस्त्वां प्रियः । अव्वो इति दुःखे किं ताम्यसि। अव्वो इति संभाषणे। किम् एष समीपवर्ती अत्यासन्नः। अव्वो इत्यपराधे विस्मये च। तव ईदृशो मानः । सप्रणयिनि मानकरणाद् अपराध आश्चर्यं च ॥

१५. अव्वो इति आनन्दे । प्रियस्य समयः आगमनलक्षणः अव्वो इति आदरे। एति आगच्छति स मद्वल्लभः। अव्वो इति भये बिभेमि रोषणः स्तोकापराधेपि कोपनः सः। अव्वो इति खेदे पादे च। कथं यथा भवति एवं खिन्ना विषण्णा चाहम् इत्यर्थः। अव्वो इति पश्चात्तापे। अनुतप्तास्मि किम् एष सखि मया वृत

१६. अयीति संभावयामि। त्वम् एमि - ~ रतिगृहात् वणे इति संभावयामि । ... ... गू[
च्छा[१०-२१. २२. ... [इ]ना गाथाद्वादशकेन ग्रीष्मपानक्रीडाम्
इति ... [गा]भिः कुलकम्। ग्रीष्मसुखं मानयितुम् अनुभवितुं प्रवृत्ता

[1] C [1] uncertain between सृ and सृ [2] C अमुना

[illegible] १७

[illegible] [illegible] १८

[illegible] [illegible] १९

[illegible]

१७. [illegible]

१८. [illegible]

१९. [illegible]

[illegible]

[illegible]

मा तम्म मोरउल्ला दर-विअसिअ-बन्धुजीव-कुसुमोट्ठि

अणुसोचसि खुत्तम् इमं सरल-सहावे, किणो रमणं! २०

वार-विलया इ एआ गिण्ह-मुहं माणिउं पयंडा जं

इअ जंपि-तंपि भविराओ पिअन्तिर पिक-दासम-रसं. २१

२०. दर इति अर्धेन ईषद् वा विकसितं यद् बन्धुजीवकुसुमं जपापुष्पं तद्वद् ओष्ठौ यस्यास्तस्या संबोधनम्। मोरउल्ला इति मुधा त्वं मा ताम्य। तथा। किणो इति प्रश्ने। हे सरलस्वभावे धूर्त ह टम् इमं रमणं किम् अनुशोचसि। मायाविनोऽस्य अनुशोचनं ते नोचितम् इत्यर्थः॥

वेव्वे। वेव्व। "वेव्व चामन्त्रणे" [१९४]॥

हला। मामि। हले। "मामि हला हले सख्या वा" [१९५]। पक्षे सहि॥

दे। "दे संमुखीकरणे च" [१९६]॥

हुं। "हुं दानपृच्छानिवारणे" [१९७]॥

हु। खु। "हु खु निश्चयवितर्कसंभावनविस्मये" [१९८]॥

ऊ। "ऊ गर्हाक्षेपविस्मयसूचने" [१९९]॥

थू। "थू कुत्सायाम्" [२००]॥

रे। अरे। "रे अरे संभाषणरतिकलहे" [२०१]॥

हरे। "हरे क्षेपे च" [२०२]॥

ओ। "ओ सूचनापश्चात्तापे" [२०३]॥

अव्वो। "अव्वो सूचनादुःखसंभाषणापराधविस्मयानन्दादरभयखेदविषादपश्चात्तापे" [२०४]॥

अइ। "अइ संभावने" [२०५]॥

वणे। "वणे निश्चयविकल्पानुकम्प्ये च" [२०६]॥

मणे। "मणे विमर्शे" [२०७]॥

अम्मो। "अम्मो आश्चर्ये" [२०८]॥

१ B C श्यद्दो   २ B जंपि

[illegible]

[illegible] ॥

[illegible]

६७. [illegible] ॥

[illegible] ॥

[illegible] इति [illegible] ॥

[illegible] इति [illegible] ॥

[illegible] ॥

[illegible] इति [illegible] [illegible] ॥

---

1 B C [illegible]

2 B C [illegible]

खज्जूरेहि पिआलेहिं फणसेहिँ अवि दंसिअ-फलत्तो
हरिसाओ दूराउवि उज्जाणम् इमं न को सिहइ? २३
सिरिसाहिन्तो तह किंसुआहि बउला य महमहिअ गन्धो
देसत्तो गामाओ नयराउवि किं न आणेइ? २४
पत्थाहिन्तो रामेसुन्तो देवेसराहिवि अप्पणो
धारा-हरस्स मज्झे तओ गओ सन्निअम्मि निवो. २५

भ्मीण । दवेण । "डभामोर्णे" [६] इति डापा आमथ [illegible] ॥

२३. खर्जूरैः प्रियालैः राजादनैः पनसैश्च कृत्वा दर्शितं च [illegible] फलं च एतस्मात् प्रकटितफलात् अत एव हर्षात् दूरात् [illegible] देशादपि को न उद्यानम् इदं स्पृहयति । अपि तु [illegible] याञ्छया सर्वोऽपि सहर्षम् इदम् अभिलषतीति भावः ॥

[illegible] । पिआलेहिं । फणसेहिँ । 'भिसो हि हिँ हिं' [७] ॥

२४. शिरीषात् तथा किंशुकात् बकुलाच्च प्रसृतः गन्ध [illegible] देशेभ्यो ग्रामेभ्यो नगरेभ्योऽपि कं न आनयति किं तु [illegible] इदः सर्वान् सर्वोपादानशील्यर्थः ॥

[illegible] । हरिसाओ । दूराउ । सिरिसाहिन्तो । किंसुआहि । [illegible] [illegible] हि हिन्तो सुन्तो' [८] इति [illegible] आदेशाः ॥

२५. अथ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । सर्वोत्तम [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ॰२६

[illegible]

[illegible] ॰२७

[illegible]

[illegible] ॰२८

[illegible]

२६. [illegible]

२७. [illegible]

२८. सर्वेभ्यः [illegible] यशोभ्यः [illegible] [illegible] ॥

1 B. C [illegible]

1 B. C [illegible]

जलिअग्गिणोव्व जल-वाउणोवि विरहीण सारो नवि,
अह वा विहिम्मि वामे साहूवि न साहुणो हुन्ति. १५
कीला-गिरिणो साहउ, कीला-तरुणोवि साहओ जाव
नीरु पवाहेहिं जओ गिरी तरु वा जल सरोगा. १६
उवविअ बहु तरुणो काउं गिरिणोव्व बहु कुसुम तर्णं
गिरिणो तरुणो अ सव्वे कुसुमाभरणाइं रइआइं. १७

[illegible]मिरहितानाम् [illegible] । अत्र [illegible]

१५. ज्वलिताग्नेर् इव जलेन [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ज्वलिताग्नेर् इव [illegible] [illegible] [illegible] । अथ वा [illegible] [illegible] [illegible] सारथ्योऽपि [illegible] अपि न [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] । पुंसि [illegible] [illegible]
[illegible] । इति [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] । [illegible] ॥

१६. [illegible] [illegible] प्रवाहैः [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ॥

[illegible] । [illegible] । इति [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] ॥

१७. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible]

[illegible] [illegible] निअदिअ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. १८

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. १९

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. २०

१८. [illegible] ।

१९. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] इति [illegible] [illegible] इव [illegible] [illegible] [illegible] इव [illegible] ।

[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] [illegible] [[illegible]] इति [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥

२०. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ।

[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] [[illegible]] इति [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] इति [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥

[illegible] । [illegible] [[illegible]] इति [illegible] । [illegible] [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥

कुड-गयाइं अइगीभयाइं विमलाणि पेच्छ पयइन्ति,
इअ भणिरा महिलाओ जल-केलि-छणे पयट्टाउ. ५१

हारावलि-मुत्ताउवि जलाहयाओ जलम्मि निवडन्ता
अगणिअ जले विलुलिआ कावि मयच्छी हरन्तीआ. ५२

पडीओ नगुरीआ पेच्छ जले संचरन्ति सीआअ
रम्माइ बहु-विहाण ठाणं अच्छर-गरिच्छाओ. ५३

५१. अतिशीतलानि विमलानि कुम्भगतानि प्रावृषि [illegible] विशा [illegible] इति भणित्वा [illegible] पुनः जलकेलिक्षणं प्रवृत्ताः । [illegible] ॥

[illegible] । अइगीभयाई । विमलाणि । [illegible]

५२. [illegible] जलकेलिक्षणे [illegible] विलुलिता [illegible] जले [illegible] मुक्ता [illegible] मुक्ताकलापयुक्ता [illegible] इव [illegible] कापि मृगाक्षी [illegible] पूरिता ॥

[illegible]

५३. [illegible]

[illegible]

णिव्वाइ जस भरिअं एन्तीइ वइविहीअ वहिरीअं

पेच्छन्ति मउ-स्रोत्तिआ ससमा सअ-अरण-चक्कींओ. ४८

अह जोअ मुह, मुअ-मुहु ता जनन्द विनर मुह

वयाइआर मुहा महाम-मएंति इअ भणिआ. ४९

कोदि मुझे आरंभमाइ के पेक्खाण पवसं

ववताईंइ अमाइ इति मणिअ गण्डमाणु हत्तिगओ. ५६

[illegible] मसूवितस्य [illegible] (मा) [illegible] इति [illegible] इत्यादिषु प्रथमा । [illegible] [illegible] ॥

४८. [illegible] आगच्छन्त्याम् [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] आशाविभागस्त्रासहत्या. [illegible] [illegible] [illegible] इति [illegible] ॥

[illegible] । [illegible] इति [illegible] (४८) इति आ. । [illegible] । [illegible] ॥

४९. अतिमहान्त्या [illegible] [illegible] संवर्त्ती [illegible] [illegible] [illegible] अनु-[illegible] [गस्याः] [illegible] गगनाङ्गणे [illegible] [illegible] [illegible] मत्वा प्राप्य कोऽपि [illegible] । [illegible] पुष्पितः । [illegible] ॥

[illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] वहिरीआ । [illegible] । [illegible] । [illegible] इति वा पाठः । " [illegible] [illegible] "

---

[1] [illegible] [2] BC [illegible].

---

[1] BC [illegible] [2] C [illegible] [3] BC [illegible] [4] BC repeat [illegible] [illegible] [5] C inserts [illegible]

"रममाणाए कालाइ इमीए कीइ काइ अ इमाए
के भग भगाइ रमणो?" त्ति कावि भणिउं इणी भणिअं. [illegible]

जीओ तीओ मुद्धा, जाओ ताओवि तह विअड्डाओ
तरुणीण जाण ताणवि जल-दन्द-रणे पयट्टाओ. ५८

अच्छीण कज्जल-गिरी जा ता गलिआ न काण उम्मीए
केवि हु ते नयण-गिरिं ता पत्ता जे जणो गिरइ. ५९

[illegible]

५७. रममाणया [illegible] कालया [illegible] कया [illegible] कया भवता [illegible]

५८. [illegible]

५९. [illegible]

घण-घाडि-वघलि-छाये हल्लिहि-गीते हल्लु-गोगीए
दिल्या जल्मिम गंपभा गगाट दुहिआडवन्दोद्दं. ५०

"गर पहिरं वह अं, न ल्वगि किं अज्ज? मा ल्वगु अज्जो.
पइ नेमि? पई मेन्नु व." भणीअ इअ वाणि गय-मट्टे ५१

[illegible] ॥

[illegible] ॥

५०. [illegible]

[illegible] ॥

५१. [illegible]

"निग्गिणया, मइ-पिअरं, ओसर निग्गिणय, मुअ चिइ पिअ."
काचि अमन्तर-कड्डिअ-कडिल्लयं इअ भणीअ पिअं. ५२
"कणार, कया किमहं ? सुणसु थपंगे, निरिक्लेसु वरंगा!
भम्मी, भमाइ पिओ रमए," कीएवि इअ रुद्धे. ५३
"गहि, घर-वहू, णयसु इमं गामेणिपिर रामपुणो वहा!"
गाणिणि इमाइ रमिरं," इअ कावि गहीइ गिरमाभा.

[illegible] " [१६] इति द्रुम. ॥

[illegible] [१७] इति [illegible] ॥

५२. हे निर्घृण [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

"णामाइणो वसन्ते उअ वाणिणि, अपुव्वं णु कराणं:

को अण्णो मरदो ?" मम्मणोहिं कोहिंदि इअ भणिअं. ५७

"जे थूल-पिआ णि तुमं, जग-पिअगा गोवि-गंवना पविसो.

मा गदगु अप्प-पिअं, तं भणामो किमरणा ? ५८

[illegible]

[illegible]

[illegible]

५७. [illegible]

५८. [illegible]

इमिआ पाउस-लच्छी कहइ, अयं गिरिफली वणे भमिर

ममए इमस्सिम् अलि-किङ्किणी-रवं काम छेत्तं व. ७

उभ अस्स जम्बु मरुणो इमस्स दाडिमि दुमस्स य फला.

एसु रमिज्जइ आहिं सुगीहि एहिं सुणेहिं च. ८

इह उज्जाणे ममए इमम्मि णं पिच्छ विहगिणं मीहे.

कुरयं च इमं, णं भज्जुणं अ, मालिच्छए अ इमे. ९

[illegible] ॥

[illegible]

७. [illegible]

[illegible]

८. [illegible]

[illegible]

९. [illegible]

[illegible]

मल्लिक-वण्णेण पीणं कुसुमं, कुरी-वण्णेण च इमेण,
कोहिल-वण्णेहि पीएहि, इमेहि किम्बी-वण्णेहि च. १०

इ भागम् इणं, नह नह-भागम् इमं, परिमलेण सन्धन्नं
इदम् इणम् इणमो अ वणं वीभाग्गह केअईण, इम. ११

इथ, किंपि हु सुन्दरं पाउस-समयम्मि से पयाइम्म,
मि सुहयजुण-सलाण परिमलो इथ परिसिलिओ. १२

[illegible]

१०, [illegible]

[illegible]

११, [illegible]

[illegible]

१२. [illegible]

से चन्दणस्स तह मयनाभीए, सि च अगरु-कन्ति भाग
कप्पूर-पारियाण य अहिअयरो मालई-गन्धो. ११
चिचिणिअ-तरूणेमाणेआण य कुसुम दंसणे ईसिो
कहवि न माइ इमस्सेअस्स य आराम-सोभस्स. १४
ताण ललिआण ठाणं तस्साणइस्सा, लच्छी-कुसुम.
एआओ, एसाओ, एत्तो अ न एत्थ को लेइ ! १५

उभ परस । तथा अत्र प्रावृषि एतां कुटजार्जुनगमानां [illegible] महालोकन्दुमाणां परिमलः परिमिलितः पिण्डीभूतः । [illegible] तिजां न ज्ञायत इत्यर्थः ॥

[illegible] ॥

११. अस्माद् उपलभ्यमानात् अस्मात् पूर्वम् उपलभ्यमानाद् वा चन्दनात् । [illegible] [illegible] तेषां [illegible] [illegible] तथा अस्मात् [illegible] वा मृगनाभे [illegible] [illegible] । [illegible] अगुरु [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] । मालत्या [illegible] परिमल. [illegible] मालत्या [illegible] [illegible]

[illegible]

१४. [illegible] [illegible]

१५. [illegible]

[illegible]

एअम्मि क्खणम्मि, ईअम्मि, तत्त अवम्मि उपल्लइ
[illegible] [illegible], पुन पुढं गाम्मो, जहा, गिलिन्वं च. १२
पुढवं [illegible] मधु दुद्धं, पुत्ता गा जहिआ मामंर.
एत्तो मो वल्लहिआ वेणु-पुत्तोनि पनिआरं. १३

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

अह लीला-पोक्खरिणी, अह नीरं पङ्कयाण मुक्कं च,
अह परग-पेम्माणो नवो अ कलमकुम्भोरा. १८

नालिएरो पवल-दुमो अमू, अमू कमलिणी अ गयरयण.
मलम् अमुं भेग कुलं अमूसु लीला-तलाईसु. १९

निपुलाण भणम्मि गणे, इमम्मि सह मडई निउअम्मि.
गरुड वणम्मि अमुम्मि अ परिमल-बहलो वहइ पाणो." २०

इमम । इणमा । केन । इमम " [४२] इति वचनात् [illegible]
इणमो । [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥

[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible]" [४६] । [illegible]
[illegible] ॥

१८. असौ लीलापुष्करिणी क्रीडावापिका । पङ्कजानां [illegible] मेनानि । पङ्कजानमुक्तं मेनमुक्तम् असौ नीरं च । [illegible] कलमान [illegible] अनुना [illegible]. असौ कलमाङ्कुरा [illegible] [illegible] ॥

१९. [illegible] [illegible] असौ नालिकेर [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] असौ कमलिनी च [illegible] [illegible] [illegible] ॥

[illegible]

[illegible]

२०. [illegible]

ने. ह्रुं. हुवे. गुरु. हुवं, आदि नवाई नीव-हुवुपाई.

मे. तुमे. गुरुहीनं, हुवे. गुरुहारणं हेट. ५९

दीर्घिकाः शरत्प्रियासङ्गं अनुरितन मानवनं च परिमलनवन्तः
निर्मलशिलः चनलो वहति यानि ॥

अर्दिता । इमरित । 'बन्धदीमी वा' (१९.) । अहम अप्यन्दनमर्गहि.
रागकारणादे चलोर्दे वर्ता अद इम । एवं अपृथम ॥

४१.–४५. अथ मालिनीच्छन्दसोगिनिमपुनिर्वितर्दनेन पद्मानता-
शैलुमानपत्ताननुमानं विभजयति । पञ्चमिश्लोका महाकुलकम् ॥

४५. पद्मान्तर्गिदिन्या. पृष्ठे पुष्पानिमित्तं निकृति हाभ्यां हाभ्यां
पुण्डेने मे च मे ह्रे च क्लिगुणिमद्दे नाम्नाम । चनकहुमिमन्त्रणैः ।
वर्णनैः सह मालिन्यो मान्यपुत्रा अन्योन्यन इति पूर्वोक्तं अन्ये-
न्ति यान्ययन्ति ॥

मन्दार । ६१ माद्रि इम ९ । कोपैः । मयां अपि पृथम । ने-
यानि नीरसुन्दरमानि आनयतेनि । अथ मनुमादिभि सह मानिता-
पद्म प्रयोगं योगः । न्यम् इत्यन्याति पुष्पदादीनि. मे तुर्भ इत्या-
दिभिः अस्मदादीनां अस्मि स्नीत्यादिभिश्च संयन्त. पार्यः । हे
मन्त्रः पृथम् ६ आसनं पृष्ठादिनोकनार्थंगतोपवेदनार्थं विटरं दत्त
मिनम ॥

---

१ B हुवे ह्रे, We with C. २ B हुवः° We with C. हुवः would give us one more form हुव (III. 101). It would be far-fetched to suppose that हुव is the correct form but that हुह is not to be formed under III. 1.4 since out of हुह and हुह that are formable from हुव, हुह is expressly given in III. 91 so as to indicate that हुह is not to be formed. Neither in the Vritti of the Sûtras nor in the commentary on our text is there any indication of such a Jñâpaka. हु and हु closely resemble each other in the Mss.

---

१ B C वन्धेन वर्णैः

तुम्हे, तुज्झे ण्हायह. अहिणव-कल्हार-परिभागपणे,
तं, तुं, तुमं, तुवं, तुह, तुमे, तुए, संपयं भणिमो. २२

भे, तुब्भे, तुज्झोय्हे, तुम्हे, तुज्झे अ, भे अ, तुय्हे अ
भणिमो, न किम् इह ण्हापह पल्लवे दद्दुर-मयण! २३

भे, ते, दि, दे, तइ, तए, तुमाइ, तुमए, तुमे, तुमं, तुमए,
कि नाणिज्जइ तुमा पउमायइ-देवि पुप्फपो! २४

भे, तुब्भेहि अ, तुज्झेहि अ, तह तुम्हेहि तुम्हणिभा निव्वा
उज्झेहि अ, उम्हेहि अ, तुय्हेहि तह य उय्हेहि. २५

२२. हे हला त्वं त्वं स्नाहि स्नाहि कुरुष्व । हे नवाभ्य[illegible] अभिनवा यूयका या कल्हारस्य नवकान्तिभरस्य परिभाग [illegible] पवं मानितं वयं भणामः आरिजाम ॥

२३. हे [illegible] युष्मान् ८ भणामः. यथा इह [illegible] [illegible] दर्दुरमदन किं यूयं न स्नाथ । [illegible] [illegible] ॥

२४. हे [illegible] त्वया ११ [illegible] [illegible] [illegible] किं [illegible] । [illegible] ।

२५. हे [illegible] युष्माभिः ८ [illegible] । [illegible] [illegible] । [illegible] ॥

[illegible]

गुम्मणो, गुम्मणो, गुञ्जणो, केअइ गुज्झोव्वि

आणारुग्मि गुमणो सह गुमणो, सहणो अ. २६

गुम, गहिन्नो, गुम्म य, गुम य, गुम्म य गवेह्ठ-पिवाइ

देवाइ दीवणन्नं मोदायो दाहिदि-फलाइं. २७

गुम्मणो, गुम्मणो, गुम्मणो ता य सह य उम्मणो,

गुम्मणो, गुञ्जणो, गुम्मा-भुवं वसावेमि. २८

तेह, ते, तुरं, तुर, तुमे, तु, तुम्ह, तुव, तुम, तुमो, तुमाइ, इ, ए,

दे, दि, सह विसरिअं किम् इमं पाढल-सोअ ठाणं ! २९

२६. हे हताः त्वम् ७ भवत्या भवत्या पार्श्वम् केशवम् आनयामि ॥

२७. हे यजताः त्वम् ९ भवत्या भवत्या सकाशाद् देवता पावनया दीपनार्थं बलिकरणार्थं सकृत्तानि च तानि पक्वानि च तानि तथा प्रसवबन्धनपरिणामयुक्तानि दाडिमीफलानि वयं यौटयामः अयनयामः ॥

२८. हे आन्दः गुम्माम् ६ भवतीनां भवतीनां सकाशाद् मुक्तानां गुन्द्राणां ध्रुवं कारयामि ॥

२९. हे मर्थान्यः तव १९ किमिदं पाटलशते स्थानं विस्मृतम् । येन न कृतम् इति भावः ॥

---

1 B C [illegible]. 2 B reads the first halves of the two stanzas 29 and 26 thus:

> तह ते तुरं तुमे तु तुम तुव तुमो तुमाइ इ ए ।
> दे दि
> [illegible]
> C [illegible]
> दे दि
> [illegible]

1 B [illegible]. 2 B has 11 for 15 which we with C.

उब्भ य, तुम्हं, तुब्भ य, उम्ह य, उय्ह, तह उज्झ, ता तु
पुप्फञ्जलि-दाण-कए नीवाण्वचए किम् आलस्सं। २०
भे, तुब्भ, तु, वो, तुब्भं, तुब्भाण, तुवाण, तुम्ह, तुमं च,
तुम्हाण य पल्लवओ विम्हरिअं किं जलाणपणं। २१
तुज्झं, तुज्झ, तुमाण, तुमाण, उम्हाणं, अविअ उज्झाणं
मत्त-जलवायसुड्डावणेण जल-कलुसणं किम् इमं। २२
तुब्भाणं, तुज्झाणं, तुहाण, तुम्हाणम्, अह तुवाणं च,
तुज्झाण, तुहाणम् इमं मत्त-वलायासु किं रमणं। २३
तुमए, तए, तइ, तुमे, तुमाइ, तुज्झम्मि, तुम्मि, तुब्भम्मि,
तुम्हम्मि, तुहम्मि, तुवम्मि, तुमम्मि भणाम जूहि-कए। ॥

२०. हे सख्य: तव ७ पुष्पाञ्जलिदानकृते कुसुमार्जन[illegible]
निमित्तं किं नीपानां धाराकदम्बकुसुमानाम् अवचये [illegible]
स्यम्। न मन्दादरत्वं कर्तुं युक्तम् इति भाव: ॥

२१. हे हलाः युष्माकं १० पल्लवाञ्जलानयने किं विस्मृत[illegible]

२२. हे वयस्या: युष्माकं ६ मत्तजलवायसोड्डापनेन [illegible]
पनेन कृत्वा किमिदं जलकलुषणम्। तत्संमुखं [illegible]
पानीयाविलीकरणं नोचितम् इति भाव: ॥

२३. हे आल्य: युष्माकं ७ मत्तबलाकासु [illegible]
मिदं रमणम्। पूजावसरे न क्रीडितुं युक्तम् इति भाव: ॥

२४. हे सखीजन त्वां १२ यूथीकृते मागधीनिमित्तं [illegible]
भणिष्याम.। द्वितीयातृतीययो: सप्तमी [३।१३५] इत्येन [illegible]
सप्तमी ॥

१ B [illegible] C doubtful between [illegible] and [illegible] २ C [illegible]
३ B [illegible] We with C.
४ B C [illegible] ५ B [illegible] We with C

तुम्ह, तुम्हेसु, तुमेसु अ, तुवेसु, तुमांसु, तुवसु, तुम्हेसु,
तुमसु, तुहेसु अ, तुरसु अ, भिसिभिसि-ङस्यामवाम् आदिशिमो.
तुम्भासु, तुम्भसु, तथा तुम्हसु, तुम्हासु, तह य तुज्झासु,
तुज्झसु अ. आद्यानां नव-ङस्यु-पञ्चमीवानिम्मि. १६
अम्मि, म्मि, अम्हि, अहयं, हयं, अहं पाहुर-पढमे नेमि;
अम्हाणि, अम्हे, मो, मे. एवमवि छोड-दुरुवाईं. १७
णे, णं, मि, अम्मि, अम्ह य, मम्ह, अहं, मं, ममं. मिमं मणइ,
अम्हे, अम्हो, णे, अस्मत्पदस्य-पञ्चमीहि जइ वउनं. १८
मे, मि, ममं, ममए, मइ, ममाइ, णे, तह मए, मयाइ तहा,
अम्हाहि, अम्ह, अम्हे, णे, अम्हेहि अ तथा गेज्झा. १९

१५. हे मनन्दः तुम्भासु १० भिसिभिसिङस्यामवाम् पञ्चमीरस्यान्य-नम् आदिशामः ॥

२१. हे हलाः युष्मासु ६ नवमङ्स्युवर्जैः उदाहरः पश्चात्तनी-येभ्यः पूर्वं तस्मिन् नासिलिष्वन् आदिशामः ॥

२७. हे वयस्याः अहं ६ मान्मथनस्थान् विल्वविकल्पान् तानि गृहाणि । हे मन्मथः वयं ६ नोपकुसुमानि मार्गनप्रसूनानि । अर्थव-शाद् वचनव्यत्यय इति नामान्तरवचनान्तमपि बहुवचनान्तम् । नाम ॥

१८. हे आनन्द मां १० तथा अस्मान् ६ भगन यदि आनन्द-कारकैः करवैस् त्वद्भवत्प्रयोजन वयमेव निष्पादयाम इति भाव ।

१९. हे मर्यादेन मया ६ तथा अस्माभिः ५ यथा माया उ-पादेया ।

¹ D ... B ...

मज्झत्तोवि, महत्तो, तहा मइत्तो, तहा ममत्तोवि,
अम्हत्तो तह गिण्हेह कुडय-तरुणो पसूणाइं. ४०

मे, मइ, मम, मह, मज्झं, मह्रं, तहा मज्झ, अम्ह, अम्हं य.
णे, णो, अम्हे, अम्हो चम्पय-कलिआउ गिज्झाओ. ४१

अम्हाणं, मज्झाणं, ममाण, ममाणं, महाण य, महाणं,
अम्हाण य, मज्झाणं हत्थे धय-पसवे-दामाइं. ४२

मि, मइ, ममाइ, मएवि अ, अम्हम्मि, ममम्मि, मे, तह महम्मि,
मज्झम्मि अ पल्ल-नलिणी-कुसुमाहरणे निउत्तव्वं. ४३

अम्हेसु, ममेसु तहा, महेसु, मज्झेसु, तह य अम्हासु
आदिसह मल्लई-तरु-नव-कुसुमाहरण-कम्मम्मि." ४४

४०. हे सख्यः मम ४ मम मम सकाशात्। तथा अस्मत्[1] अस्माकम् अस्माकं सकाशाच्च कुटजतरोः प्रसूनानि गृहीत अङ्गीकुरुत ॥

४१. हे हला मम ९ तथा अस्माकं ७ चम्पककलिका [illegible] [illegible] ग्राह्याः ॥

४२. हे वयस्याः अस्माकं ८ हस्ते ध्वजप्रसवदामानि [illegible] [illegible] सन्ति ॥

४३. हे आल्यः मयि ९ पल्वलनलिनीकुसुमाहरणे [illegible] [illegible]निर्गन्तव्यम् आदिष्टव्यम् ॥

४४. हे सख्यः अस्मासु ५ मल्लिकातरुनवकुसुमाहरणकर्मणि

[1] B C [illegible] [2] B [illegible] which [illegible] B C. [illegible]

इय पउमायर-दोहिं पुरओ सारसि-जुअं णच्चन्ति
दोहिं दोहिं दुण्णि अ-दोहिं च गएहिं अहोणं. ४५

पस्स-सरम्मि एत्थ य मिहुण-क्कमेण विलसन्ति
देव, दुवे सारसा, दुण्णि सुआ, वेण्णि हंसा य. ४६

[illegible] पुरतः आदिनाम स-
[illegible] । अत्र च [illegible] सर्वा सर्वो प्रति मनुष्य-
[illegible] निर्दोषः ॥

[illegible] "[illegible]" [१.०] इत्यादि "[illegible]" [११०] [illegible]
[illegible] इत्यादि [illegible]
[illegible] । [illegible] इत्यन्ये । [illegible]
[illegible] इत्यादि । [illegible] । [illegible] । [illegible] ।
[illegible] । [illegible] । [illegible] इति सिद्धं ॥

दोहिं । "[illegible]" [११८.] ॥

दोहि । दोहिं । "[illegible]" [११९.] ॥

४६. [illegible] कुमारपालनृप
[illegible] । हे देव महाराज अत्र च अस्मिन् पुनः सरस्सरसि द्वौ
सारसौ सारसौ च सारसौ । "पुमान् स्त्रिया" [हे० ३.१] इति पुरुष-
शेषे । सारसौ लक्ष्मणौ । एवम् अग्रेऽपि । द्वौ शुकौ कीरौ द्वौ च हंसौ
सितच्छदौ । मिथुनक्रमेण स्त्रीपुंसयुग्मरूपेण पश्य विलसतः क्रीडां
कुरुतः । द्वौ इति पश्येत्यपेक्षया द्वितीया । विलसत इत्यपेक्षया च
प्रथमा । एवम् अग्रेऽपि पश्येत्यपेक्षया द्वितीया आम्यतः उड्डयन्ते
सन्तीति योगे प्रथमा ॥

[1] [illegible] B C.

[1] B [illegible], C [illegible]. [2] C [illegible]. We with B.

दो दो कुररा वे वे अ खञ्जणा नह-यले, उअ, भमन्ते।
पण्णाइँ तिवण्णस्स य, उअ, तिण्णिवि जुण्ण-नीलाइं. ४७
उअ चउरो, चत्तारो, चत्तारि इमे नहम्मि उड्डन्ते।
दंसेइ सारसे इअ मुद्धा दुण्हं वयंसीणं. ४८
दुण्ह नयणाण सुहदा उअ माला पङ्कयाण, तासुं च
कमल-सही हंस-वहू अली-वहू पिच्छ रममाणा. ४९

४७. द्वौ द्वौ कुररौ उत्क्रोशाख्यपक्षिविशेषौ द्वौ द्वौ च खञ्जनौ खञ्जरीटौ नभस्तले उअ पश्य भ्राम्यतः। त्रिपर्णस्य च पलाशस्य त्रीण्यपि पर्णानि जीर्णान्यपि पुरातनप्रायाण्यपि नीलानि। मम [illegible] माहात्म्यात् हरितानि। मञ्जीकार्णानि यावत्। उअ पश्य भक्ति [illegible]

दुवे। दोण्णि। वेण्णि। दो। दो। वे। वे। "दुवे दोण्णि वेण्णि च जस्शसा" [१२०]॥ दुण्णि। तिण्णि इति पाठे तु "ह्रस्वः संयोगे" [१.८४] इति ह्रस्वः। तिण्णि। "त्रेस्तिण्णिः" [१२१]॥

४८. मुग्धा अप्रगल्भा द्वयोर्वयस्ययोः सारसान् इति अनेन प्र[illegible] कारेण दर्शयति। तदेवाह। चतुर इमान् सारसान् नभसि प[illegible] पश्य। उड्डयन्ते विचरन्ति॥

चउरो। चत्तारो। चत्तारि। "चतुरश्चत्तारो चउरो चत्तारि" [१२२]॥

४९. द्वयोर्नयनयोः सुखदाः पङ्कजानां मालाः पश्य [illegible] सन्ति। तासु च कमलसख्यः सहचारित्वाद् वयस्याः। हंसवध्वः। अलिवध्वः भ्रमर्यः। रममाणाः पश्य सन्ति॥

दुण्ह। दोण्हं। "संख्याया आमो ण्ह ण्हं" [१२३]॥

---

१ E., B. C.

---

२ E., B. C. ३ B. C. [illegible] ४ C [illegible]

अग्घाहिअ-गंधवह-सिद्धि पहिआ दट्ठूण उण्ण-वणन-जं,
वट्टन्ति मोह-निद्दं मरण-समं भविअ अप्प-वहं. ५०

हाहाण समा हेट्ठ तरुण सार्हीण गाविआ गन्ती
जं कन्तीणं मिलिआण सुर-वहूणं गई खलइ. ५१

अलि-मालाहि सणाहेहि वाण-कुसुमेहि परिमल-गुरुहिं
दिट्ठेहिं वि सुमिरिज्जइ दुक्खिणीहिं पहिअ-वहूहिं. ५२

सारस-मालाहि न्तो, सुग-मालाओ अ, चडय-मालाउ,
अक्खलिअ-गई धणुह, णविरमी सालि-वणम् ए.अं. ५३

५०. आघ्रातगन्धवहसमृद्धिं निर्गलितगन्धसमृद्धिं सम्पूर्ण-सस्यम् अनुगतदग्धं दृष्ट्वा पथिका आत्मवधं स्वभार्या स्मृत्वा मरण-समान् अंगमन्यादिसत्त्वार्थयानित्वाद् वयस्यां मोहनिद्रां तमोगुण-मयीं मूर्छानिद्रां प्रजानिन आसादयन्ति ॥

५१. तरूणाम् अधः अधस्तनभागे हाहाभिर्देवगायनैस्तेषां या समा । निरन्तरनिनादितत्वात् । सार्गतां गीतिका गायन्ती गानं कुर्वती ये कान्तीनां प्रकान्तीनां मिलितानां क्रीडार्थं समुदितानां सुरवधूनां गतिं स्खलयति निषेधयति । दिवि गन्धर्वाप्सरसः अन्यान्यं गीतगीतिं श्रुत्वा तत्रैव तिष्ठन्तीत्यर्थः ॥

५२. अलिमालाभिः सनाथैः युक्तैः परिमलगुरुभिः सौरभाढ्यैः दृष्टैरपि बाणकुसुमैः अस्तनप्रसूनैर्हेतुभूतैः दुःखिनीभिः स्मरद्वारा अभियान्ति सपत्नीभिः । पथ्येन चरन्ति पान्थिकाः । पथिवत् पन्थानमस्त्यस्मिन् । तेषां वध्वस्ताभिर्दुःखितैः स्मर्यते ॥

५३. सारसा लक्ष्मणास्तेषां मालाः पङ्क्तयस्ताभ्यो वा । शुकाः कीरास्तेषां मालाः पङ्क्तयस्ताभ्यो वा । चटकाः कलविङ्कास्तेषां मालाः पङ्क्तयस्ताभ्यो वा । अस्खलिता अप्रतिहता । अनिवार्येति यावत् ।

1 B C ०

कुङ्कुम-कलिआसुन्तो सुरहिस्स पिउस्स एन्त-पवणस्स
पसरो गिरिम्मि इह तह तरुम्मि सव्वंपि सुरहेइ. ५४
फुल्ला मुणी इह तरू; न मुणीउ तरूउ दूरगा भमरा;
वाइ मुणीण तरूणं नव-परिमल-मासलो वाऊ. ५५
उद्दीविय-दढ-मयरद्धयग्गिणो वाउणो फुरन्ति रया
मुणि-मालत्तो पङ्कय-मालाहिन्तो पराय-कणा. ५६

एवंभूता गतिर्यस्या यासां वा तस्यास्ताभ्यो वा धेनोर्धेनुभ्यश्च ... लिखनम् एतद् वयं रक्षामः तन्निवारणेन पालयामः । अत्र ... मिकेण स्वनियोग एव विज्ञप्तः ॥

५४. कुङ्कुमकलिकाभ्यः केसरकोरकसकाशाद् आयंश्चागच्छ... नश्च तस्य अत एव सुरभेः मृदोः सुखस्पर्शस्य प्रसरः उज्जृम्भ... इह शारदि गिरौ तथा तरौ सर्वमपि उपत्यकाधित्यकाप्रस्थारि भू... पत्रपुष्पादि सुरभयति स्वगन्धवासेन एकतानतां नयति ॥

५५. इह शरदि मुनयः अगस्तयस्तरवः फुल्लाः पुष्पिताः । अ... न मुनेस्तरोः सकाशाद् दूरगा विरलाः । किं तु मकरन्दलोभा... समीपस्था इत्यर्थः । भ्रमराः । तथा मुनीनां तरूणां नवपरिमल... सलः नूतनसौरभसमृद्धो वायुर्वाति ॥

माला कमल-सही हंस-वह इत्यादीनि मुणीउ तरूउ मुणीण तरूण... इत्यन्तानि चोदाहरणानि "शेषेऽदन्तवत्" [१२४] इत्येतत्सूत्रानुसारेण स... इव सूत्रस्य परिभावनीयानि ॥

५६. उद्दीपितः वृद्धिं नीतः दृढो बलवान् मकरध्वज एव स... सकाशाद् अभिर्यस्ते तथा वायवः स्फुरन्ति सर्वतः परिभ्रमन्ति । ... तथा उद्दीपितमकरध्वजाग्नेर्वायोः वायुं प्राप्य । वायुयोगाद् इति ...

१ B C वइ.

1 B वायुयोगादिति, We with C.

वार्रिम्म एग पडम-वारिम्मि विसट्ट पत्त मालाओ

दीहिरिअ णहअंहि हीर ण णिवी णिम्माणं. ५७

[illegible] गुणाण य भर्त्तं ण कामो होइ इह गवय

कामाय पञ्चत्ते कामं यामस्य न मस्ते. ५८

[illegible] : यस्माद् [illegible] सुनिमालाया: अर्धनिमुक्तवर्तमाना: सुनिमा-
लाओ वा मताआम् [अथा पद्मजालाया: पद्मजालाओ वा
[illegible]] [illegible] समरूपोतरा: अनुतिष्ठ इत्यादि [illegible] ॥

अुविसुत्तो । वारन्तो । 'न दीर्घो णो' [१.५०] ॥

मालओ । मालाहितो । 'स्त्रीयुवा' [१.५६] । अन्नाय हि [१.५७] । न ॥

५७. अत्र वार्रहि वारिणि पद्मवारिणि । विसट्ट इति देश्यम् ।
विकसितानि यानि पत्त्राणि तेषां माला: मालाओ वा मतामाद्
ताभ्यामेव नवनाभ्यां पत्त्राणि [illegible] न तृप्तिर्भवति । न त-
[illegible] इति भाव: ॥ मालाओ इति पञ्चमाम् इति
संयत्नावितरणा द्वितीया । भवतीति संयन्यावितरणा तु पञ्चमी ।

वार्रिम्म । वारिम्मि । 'ऐदे' [१.२८] । न ॥

मालाओ । मालाहितो । मालाओ । 'एत्' [१.२९] । न ॥

हीरि । णहअंहि । "द्विवचनस्य बहुवचनम्" [१.३०] ॥

५८. कामाय स्वार्थं प्रवर्तमानानाम् कामाय याग: अध्वन: स
एव विनिमित्तनोभिगृहाद् याग: यार तं घटमानानाम् उत्पादग-
त्वात् । "प्रावृट्शरदम्बरज: पुंसि [१.३१] इति प्राकृते पुंस्त्वम् । इह ग्रा-
मंह यामाभ्यपुण्येण कृत्वा [मर्त्यगणाय सुरेभ्यश्च] विनिगते प्राप्तुं
समर्थ: कामो भवति ॥ शब्दपर्यायेन स्मरतान स्वयद्भावमिति
विहितवान इत्यर्थ: ॥

मयणम्मि विरहिणीणं वहाइ रुद्धम्मि को व न वहाय?
जं ताण वहस्स हुअं फुल्लं सेहालिअ-वणंपि. ५९

वन्दे भण्डीरस्सवि, चिरस्स फुल्लम्मि जम्मि अलि-ओली
नील-मणीण न इअरा वण-सिरि-पिट्ठीइ कवरिव्व. ६०

एइ न पहिओ पासे इमस्स असणेसु भूसिअ-वणस्स;
गन्ध-विसेहिंव तेहिं वीहन्तो नस्सए दूरे. ६१

मयणस्स । सुराण । "चतुर्थ्याः षष्ठी" [१३१] ॥

कामाय । कामस्स । "तादर्थ्यङेर्वा" [१३२.] ॥

५९. विरहिणीनां प्रोषितभर्तृकाणां वधाय विनाशाय कुपिते सति मदने । वा इवार्थे । स च संभावनायाम् । को वा क इव न वधाय न संभाव्यते । अमी यत्तासां वधाय न भविष्यतीत्यर्थः । यत् तासां वधाय फुल्लं पुष्पितं शेफालिका निर्गुण्डी तस्या वनमपि भूतम् ॥

वहाइ । वहाय । वहस्स । "वधाड्डाइश्च वा" [१३३] इति तादर्थ्यङेर् आइः षष्ठी च वा ॥

६०. भण्डीरमपि वृक्षविशेषमपि चिरेण वर्णनीयमौरभादिगुणग्रामस्य असंख्यत्वाद् बहुकालेन वन्दे वर्णयामि । यस्मिन् फुल्ले पुष्पिते सति नीलमणिभ्यो न इतरा । अतिमादृश्यात् नैः इवेत्यर्थः । अल्यालो भ्रमरश्रेणिः वनश्रियः पृष्ठे कबरीव वेणिरिवाभित ॥

भण्डीरस्स । चिरस्स । मणीण । पिट्ठीइ । "क्वचिद् द्वितीयादेः" [१३४] इति द्वितीयादीनां विभक्तीनां स्थाने षष्ठी ॥

६१. अस्य प्रत्यक्षवर्तिनः असनैः बीजकैः कृत्वा भूषितं च तद् वनं च तस्य पार्श्वे न एति नायाति । किं तु गन्ध एव मारणाद्

१ C °लिअ. We with B.

² So B C. See P ³ B C त ⁴ B पुष्टि. C पुर्ष

इअ बन्धण-मउआइं दलिअ चिञ्चाफलाइँ गअ-वीअं
ओहिरन्ति [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ६०

उज्जाण-पच्चन्तेसुं गरुआइं लोहिआइं चिञ्चा-फलं
गरुआइ लोहिआइं गुरुआइ पुणो च अज्जंसु. ६१

[illegible] [illegible] यथा [illegible] इव [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] भवति ।

[illegible] । अज्जिअ । [illegible] [illegible] [१३६.] ॥

[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] [१३६.] इति [illegible] ॥

६०. इअ [illegible] चिञ्चाफल-[illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] आदलनकाले । [illegible] इति [illegible] [illegible] । [illegible] अवर्तन्ते पुनरपि ॥

[illegible] । '[illegible] [illegible]' [१३७.] ॥

[illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] ।

६१. उद्यानप्रत्यन्तेषु चिञ्चाफलानि गुरु इव आचरन्ति । कन्दु । गुरुकायते । अगुरु गुरुं भवति गुरुायति । अलोहितं लोहितं च भवति । '[illegible] [illegible]' [हे० ३.४] इति कन्दु वा । गुरुअति । लोहितायति । यथा [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] तथा [illegible] च गुरुत्वं लोहितत्वं । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] महद् [illegible] च [illegible] इति भावः ।

गरुआइ । लोहिआइ । गरुआइ । लोहिआअइ । '[illegible]' [१३८.] ॥

[illegible] B C. [illegible] C [illegible]. [illegible] D [illegible]. [illegible] B C [illegible]. [illegible] B C [illegible]. [illegible] B [illegible]. C [illegible]

वेवइ हसइ अ कुमुअं, पवेवए विहसए अ कासं च,
देव जलम्मि, थलम्मि अ, इह पेक्खसि, पेक्खसे इत्थ. ६४
न हससि न वोवहससे जइ, ता भासेमि, किंपि वण्णेमि;
अमुणा सरेण हंसाण माणसं तंपि विम्हरिअं. ६५
बहु वण्णिउं न सक्कं जाइं दीसन्ति सरय-चिन्धाइं.
चरिआइँ विप्फुरन्ते इदो अ हेमन्त-सिसिराण. ६६

६४. देव कुमारपाल भूपाल इह जले कुमुदम्। आनाविक... नम्। कुमुदानीत्यर्थः। एवम् अन्यत्रापि। वेपते वायुवशात्कम्... हसति। चन्द्रचन्द्रिकया विकसतीत्यर्थः। त्वं प्रेक्षसे। तथा... अत्र स्थले कासं कासकुसुमं च प्रवेपते विहसति च त्वं प्रेक्षसे।

वेवइ हसइ। पवेवए विहसए। "त्यादीनाम्॰" इति [१३९.] इत्येवं॥

६५. हे राजन् यदि त्वं न हससि जलाक्रोशम् इति न ह... करोषि। न वा उपहससि अहोऽस्य वर्णनाचातुर्यम् इति न वि... ससि तदा भाषे भणामि किमपि किंचिन्न वर्णयामि श्लाघे। व... नमेवाह। अमुना परतो वर्तमानेन सरसा सहस्रनिरुद्धाल्पसरोव... हंसानां तदपि सततस्वविलासास्पदत्वेन श्रेष्ठमपि मानसं हंस... विस्मृतम्॥

पेच्छसि पेक्खसे। हससि उवहससे। "द्वितीयस्य सि से" [१४०.]

६६. शरद्वर्णनम् उपसंहरन् हेमन्तशिशिरयोः सार्धकवि... गाथाभिर्वर्णनम् आह। यानि शरच्चिह्नानि घनात्ययलक्षणानि दृश्... यीक्ष्यन्ते तानि बहु प्रभूतं वर्णयितुं न शक्नोमि असंख्यत्वात् साम... न श्लाघयितुं न पारयामि। तथा इतश्च अस्मिन् उद्यानप्रदेशे ... हेमन्तशिशिरयोश्चरितानि तत्कालप्रभावप्रभविष्णुकलकण्ठमाद... कुन्दलतादिप्रसवपुष्पकलादिलक्षणविलसितानि विस्फुरन्ति उ...

[1] C तिम्हमं

[2] B C ण्हि॰. [3] B C om. ण्हि॰.

[illegible]

[illegible] ६७

[illegible]

[illegible] ६८

[illegible] किं तु [illegible]

[illegible] ६९

[illegible]

[illegible]

६७. [illegible]

[illegible]

६८. [illegible]

[illegible]

६९. [illegible] न च [illegible]

1 C [illegible]

[illegible] have explained [illegible]

तुवरामो चणएसुं, नव-सरिसव-कन्दलीसु तुवराम,
तुवरामु मूलएसुं, इअ कच्छ-त्थीण संरम्भो. ७०
हसए अ तुवरए तह लेइ अ पुंनामयाई एस जणो,
कीस न हससि न तुवरसि न लेसि? विलया इअ लवन्ति.७१

अन्यमुखेन कथयामः । न च आदिशामः नियोगं दद्मः तर्हि कथं गायन्तीत्याह । किं तु अपि तु इह अनयोर्हेमन्तशिशिरकालयोः समयमेव कथितमन्तरेणापि इमाः कृष्णाश्च ते इक्षवश्च कृष्णेक्षवस्तान् गोपायन्त इति "कर्मणोऽण्" [हे० ५.१] इत्यणि कृष्णेक्षुगोप्यः इक्षुवाटरक्षिकाः स्त्रियो मिलिता एकत्रोपविष्टा गायन्ति मधुरध्वनिगीतं कुर्वन्ति ॥

७०. चणकेषु हरिमन्थकनिमित्तं वयं त्वरामहे उद्यमं कुर्मः । नवसर्षपकन्दलीषु मूलसिद्धार्थककिसलयार्थं त्वरामहे । मूलकानि शाकविशेषास्तन्निमित्तं च त्वरामहे । इति भणितरीत्या कच्छस्त्रीणाम् इक्षुचणकचिर्भटिकादिवाटकरक्षकाबलानां संरम्भः उद्यमः ॥

उत्तरिसामो । संरिसामु । आदिसाम । तुवरामो । तुवराम । तुवरामु । "तृतीयस्य मोमुमाः" [१४४] ॥

७१. हे सखि एष जनः इक्षुगोपिकादिस्त्रीलोकः हसति हास्यं करोति त्वरते च उद्यच्छते । तथा पुंनागानि सुरपर्णिकापुष्पाणि लाति च गृह्णाति । अतस्त्वं किं न हससि न त्वरसे न लासि । अतीतिकां मुक्त्वा एतत् कर्तुं तवापि युक्तम् इति भावः । इति एवं वनिता लपन्ति अन्योन्यम् आभाषन्ते ॥

हसए । तुवरए । एस्थाने तु सेपाठे । हससे तुवरसे । "अत एवैच्से" [१४५] अत इति किम् । लेइ । लेसि । एवकारः अत एव से एचेति विपरीतावधारणनिषेधार्थः । तेन अकारान्तादपि इच् सिच् सिद्धौ । हससि । तुवरसि । इच् अत्र हरणे तु हसइ इति ज्ञेयम् ॥

[1] B C चनके°. [2] B C °मंथनकनिमित्त [3] D अप्रीतिकं C अप्रीतिं

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

तोसविअ-तरुण-गोवं तोसिअ-हरिणं इहो अ जव-गोवी
ग्वे भामइ गीअ-झुणि पउत्थ-सत्थं भमाडेइ. ७५
कारिअ-अलि-कुल-रोला मरुवय-माला कराविअच्छि-छमा
उअ, कारीअइ जीए जयं करावीअइ अणङ्गो. ७६
कुन्देहि कराविज्जइ, तह कारिज्जइ नवेहि लवलेहि,
जं ताण परिमल-वहो गन्धवहो मारइ पउत्थे. ७७

लीलां सुरतक्रीडां ज्ञापयति बोधयति । कामिनः कारयतीत्यर्थः ।
यतो मदनं भावयति । कामिषु भवन्तं भावयति प्रवर्तयति ॥

दरिसेइ । कारइ । करावइ । करावेइ । "णेरदेदावावे" [१४९.] इति णे अत्
एत् आव आवे । बाहुलकात् क्वचित् एत् न । जाणावइ । क्वचित् आवे न । भावेइ ॥

७५. इतश्च एतस्मिन् प्रदेशे तोषिततरुणगोपम् आवर्जितयुवकर्ण
माधुर्यातिशयात् तोषितहरिणं गीतध्वनिं गेयस्वरं यवगोपिका से
भ्रमयति अतितारत्वाद् अम्बरे उल्लासयति प्रोषितसार्थं भ्रमयति च
उद्दीपनविभावत्वाद् मोहयति ॥

तोसविअ । तोसिअ । "गुर्वादेरविर्वा" [१५०.] ॥

भमाडेइ । भ्रमेराडो वा [१५१.] । पक्षे भामइ ॥

७६. कारितः विधापितः अलिकुलस्य । रोल इति देश्यः । को-
लाहलो यया सा तथा कारिताक्षिक्षणा हरितवर्णत्वात् जनितनेत्रा-
नन्दा मरुवकमाला अस्ति उअ पश्य । सास्ति यया अनङ्गः कार्यते
कामिभिः क्रियमाणः अनङ्गो यया प्रयुज्यते । तथा अनङ्गो अयं का-
र्यते जगत् स्ववशं कुर्वन् प्रयुज्यते ॥

७७. यत् तेषां कुन्दलवलपुष्पाणां परिमलवहः सौरभधारको
गन्धवहो वायुः प्रोषितान् पान्थान् मारयति मरणावस्थां दशमीं

१ B C करावीअइ

२ B C कुन्दलवलक° ३ B C मार°

[illegible] न [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] न [illegible] न [illegible]
[illegible] ॥ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

पउमसिरि, तं भणामो, भणिमो तं लच्छि, भणिमु तं गउरि,
भणामु तम् इले, भणाम य तं गङ्गे, तं भणामु कमलच्छि. ८०
तं सिरि भणमो, भणिम तम् उमे, जए तं च भणम, कुन्दवणं
उच्चिणह गहिअ-नामं, लवन्ति विलया इअन्नोन्नं. ८१
फलिणि-कुसुमं विहसिउं, विहसेउं लोद्धयं, पयट्टइ-
हसिऊणं विहसेऊण निअ इमं अणहसेअव्वं. ८२

जाणामि । जाणमि । " मो वा " [१५४.] इति अत आ वा ॥

८०. युग्मम् । वनिताः परस्परप्रेमप्रतिबद्धा योषितो गृहीतनाम नामग्रहणपूर्वकम् इति एवम् अन्योन्यं मिथो लपन्ति जल्पन्ति। तदेवाह । हे पद्मश्रीस्त्वां भवन्तीं भणामः आदिशामः । हे लक्ष्मि त्वां भणामः । हे गौरि त्वां भणामः । हे इले त्वां भणामः । हे गङ्गे त्वां भणामः । हे कमलाक्षि त्वां च भणामः ।

८१. तथा हे श्रीस्त्वां भणामः । हे उमे त्वां भणामः । हे जये त्वां च भणामः । किं तद् इत्याह । कुन्दवनम् उच्चिनुत । एतत्कुसुमानि गृह्णीतेति भावः । अत्र युग्मे आर्यागीतिः ॥

भणामो । भणिमो । भणिमु । भणाम । भणामु । भणिम । " इच मोमुमे वा " [१५५] इति अत इत्त्वं चाद् आत्वं वा । पक्षे भणमु । भणमो । भणम ॥

गहिअ । " क्तेः " [१५६.] ॥

८२. फलिनीकुसुमं प्रियङ्गुलतापुष्पं विहसितुं विकसितुं लोध्र[1]मार्जनाख्यद्रुमप्रसूनं च विहसितुं प्रवर्तते । इदम् एतत् अहसनीयम्[2] । हसित्वा सकपोलविकासं स्मित्वा विहस्य च सशब्दहसनं कृत्वा हे सखि पश्य ॥

[1] B C लोद्धय

[2] B C °नामा

[illegible]

[illegible]

[illegible]

छोइज्जइ फलिणी-कुसुमेहि, लहिज्जेज्ज केहि नवित-मुहं'

केहि न लहिज्ज हरिणो ! जह दीसइ सुमइ सहेस. ८६

इअ गायउ उज्जाणं सं कामी नयण-गोअरं गर्त.

काही सउहे गयणं, गंगा-कम्मं च काहीअ. ८७

लगतं नरा कथम् अनङ्गो जगति सर्वोत्कर्षेण वर्तते । पुंनागपुष्पैर्निर्मित पुन्नाग' नर्वे स्मरदाम आपत्र इति भाव ॥

छिद्रेइ । छिद्दइ । छलइ । छलेइ । छिद्दलम । छिद्देरन । 'सर्वनामाद्यः' [illegible] [१०४] इति वर्णी ॥ [illegible] । [illegible] ॥ [illegible]

छिद्दीरम । छिद्दीरमा । '[illegible]' [१००] इति [illegible] ॥

८६. युगलं [illegible] फलिनीकुसुमैः । [illegible] [illegible] [illegible] अपि नु [illegible] [illegible] इति [illegible] । ननु [illegible] [illegible] इत्यादि । [illegible] [illegible] [illegible] इति भाव ॥

[illegible] । [illegible] । लहिज्जेज्ज । 'ईअ इज्जौ क्यस्य' [१६०] [illegible]

[illegible]

[illegible]

८७. [illegible]

[illegible]

अप वदिअं मुणेइ, दूर्वाअ वरेन, [illegible] [illegible],
[illegible] रणो [illegible], मधो [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. ११

[illegible] दुरी, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ४१

[illegible] [illegible]-[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]-[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

होहाम मुक्क-मेरा, होहिम गोवाल-गुज्जरी-गाया,
होस्सामु मित्त-मिलिआ, होहामु तहेअ कय-नट्टा; ११
होहिमु रमिरा, भमिरा होहिस्सा, निव्वुआ य होहिन्या,"
इअ मुणि-वडुआ जम्पन्ति गावि-समुहं वणे जन्ता. १२

व्यानयनार्थम् अभिमुखं वने यान्तो गच्छन्तः मुनिवटुकास्तासनुमारका इति एवं कथयन्ति। किं तद् इत्याह। "वायव्यं तु गर्वारसे" इति वचनाद् वायव्यस्नानं सुरभिखुरोत्खातपवनोल्लासितपांसुस्नानं तेन स्नाताः शुचयो भविष्यामः संपत्स्यामहे। अनध्ययना: विरामत्वाद् पठनगुणनरहिता भविष्यामः। कुतः। गेड्डीति देश्यः। गड्डुलाख्या वक्राग्रा यष्टिः तया आरामः क्रीडा येषां ते तथा भविष्यामः। विगतभयाः पठनगुणनायोग्यकाले रमणाद् उपाध्यायविलोपनोत्थदरवर्जिता भविष्यामः॥

११. मुक्ता निर्जनत्वात् त्यक्ता मेरा मर्यादा यैस्ते तथा। निःशङ्का इत्यर्थः। भविष्यामः॥ गोपालगुर्जरी भैरवरागप्रियां भाषाविशेषं गायन्ति ते गोपालगुर्जरीगायका भविष्यामः। "कगच॰" [११७७] इति कलोपे क्वचिद् एकपदेऽपि संधौ दीर्घत्वे गाया इति रूपम्। मित्रैर्मिलिताः क्रीडावसरत्वात् सखियुक्ता भविष्यामः। तथैवेति निपातसमुदायः समुच्चये। कृतनाट्याः रचितनर्तनाश्च भविष्यामः। मित्रैर्मिलिता नाट्यं करिष्याम इत्यर्थः॥

१२. रन्तारः नानाक्रीडनकैः क्रीडनशीला भविष्यामः। भ्रमितारः इतस्ततः पर्यटनशीला भविष्यामः। एवं च निर्वृताश्च सुखिताश्च भविष्यामः॥

होस्सामि। होहामि। होस्सामो। होहामो। होस्साम। होहाम। होस्सामु। होहामु। "मिमोमुमे स्सा हा न वा" [१६७.]। पक्षे होहिमि। होहिमो। होहिम। होहिमु॥

---

1 B omits from गोपाल° up to भविष्याम.

"होस्सं कय-नेवच्छा, काहिमि कुरले, णडालिअं काहं.
दाहिमि वासं केसेसु, दाहम् अलिअम्मि तिलयं च. ९३
पिअ-संमुहं च गच्छं, सोच्छं गीअं च, हरिसओ रोच्छं,
तम्बूल-फलं वेच्छं, दच्छं, मोच्छं च मंतावं. ९४

होस्सामि । होहिस्सामि । [illegible] १६८ । [illegible] होस्सामो । होहिमो । होहामो इत्यादि ॥

९३-९७. पञ्चभिः कुलकम् । वासकसज्जा नायिकाविशेषः । तदुक्तम्

[illegible] ॥ १ ॥
[illegible]
[illegible] ॥ २ ॥

इति [illegible]

९४. [illegible]

गायन्ता सज्झायं, झायन्ता धम्म-झाणम् अकलङ्कं,
जाणन्ता मुणिअव्वं मुणिणो आवस्सए लग्गा. ६
दिण-ताव-उद्धुमाओ सद्दहिउं दाह-पसमणिं जुण्हं,
को अमय-पिज्जणिज्जं अच्छीहि न घोट्टिउं लग्गो। ७
पट्टीअ चन्दिम-रसं चन्दिम-रस-डज्झिरं चओर-कुलं,
पिभइ म्ह अलि-कुलम् अणोरुम्मिअ-सेहालिअ परायं. ८

६. स्वाध्यायं गायन्तः मधुरध्वनिना पूर्वपठितस्वाध्यायगानं कुर्वन्तः । अकलङ्कम् आर्तरौद्रपरिणामपरिहारान्निर्दोषं धर्मध्यानं शुभाध्यवसायविशेषं ध्यायन्तः अभ्यस्यन्तः । ज्ञातव्यं [illegible] दिनत्वनवमं बोद्धव्यं जानन्तः अर्हत्प्रणीतप्रकारेण भगवत्[illegible] आवश्यकम् अवश्यकृत्यं सामायिकादिधर्मानुष्ठानं तस्मिन् मुनयः साधवो लग्नाः व्यापृताः ॥

गायन्ता । झायन्ता । "ध्या-गोर्झा गौ" [६]॥

जाणन्ता । मुणिअव्वं । "म्नो जाण-मुणौ" [७]॥

७. दाहप्रशमनीं वपुःसंतापनिर्वापणजननीम् अमृतवत् पानीयां ज्योत्स्नां श्रद्धाय निश्चित्य । दिनताप [illegible] मण्डलोष्मा । तेन उद्धुमातः संतापितः सन् कः अक्षिभ्यां [illegible] न पातुं लग्नः अपि तु सर्वोऽपि संतापितः सन् चन्द्रिकां [illegible] ईहितुं प्रवृत्त इति भावः ॥

उद्धुमाओ । "हरी ध्मो धुमा" [८]॥

सद्दहिउं । "श्रदो धो दहः" [९]॥

८. चन्द्रिकारसं निपानतर्पणसमर्थं चन्द्रिकारसमात् [illegible] पानशीलं चकोराणां ज्योत्स्नापिपासूनां कुलं निकुरम्बं कर्तृ [illegible]

१ B [illegible]

२ B [illegible] ३ B C [illegible] ४ L [illegible]

पवणेणोव्वाय-विल्लवणाइ वस्तुअन्त-सम-जल्ला कुल्लंदा,
वहन्ते मसूर-जणे ओहीरन्ते पिए च, गया. ९
निद्दायन्तं कमलं भमरो नाड्स्थिअंपि ओच्छरिओ
अव्वायन्तो कुमुअं अव्भुत्तन्तोव्व मयरन्दे. १०
नराइं उदय-त्थिअ-मणि-सलायायस-कुण्ड-जल-वरिसे,
निअ-दाणं चिट्टन्तोवि को न मुंदिओ निरप्पीअ? ११

गाम् अविदन् । यथा अनिकृन्तं कर्तुं । अनुद्धानः सरको यः दोषा-निवारणः निर्गुण्टांकुरुजः मं विदनि स्म ॥

निर्वन्दि । वोढ्ढं । पठ्ठीअ । ठविं । दिअह । 'विदेः विस-दस-पड-पैसा:' [१०]॥

९. पवनेन उद्धानं शुष्के विलिवनं यासां तास्तथा । उद्धान् कुल्याद् [illegible] यासां तास्तथा कुल्या [illegible] [illegible] परिविल्लादिर्क निद्रानि यानि निद्रे च नि-द्राणि यति सता: पिटवाणं सताः ॥

ओहीरिअव । ठवद । ठुम्भव । 'ठ्ठाबेरोहीर ठुम्भा' [११]॥

१०. निद्रान् कुमुदमिवम् कमलम् [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] भमरो नाडन्नूपः [illegible] । [illegible] । [illegible] कुमुदं मयरन्दं [illegible] [illegible] इव [illegible] इव

[illegible] । [illegible] । [illegible] । '[illegible]' [१२]॥

[illegible] । [illegible] । '[illegible]' [१३]॥

११. [illegible]

[illegible]

उदयुंट्ठिअस्स ससिणो समुहोकुंडुरिअ-किंनरीहिं कओ

अमिलाण-पारिजायापव्वाइअ-कप्प-कुसुमग्घो. १२

वाअ-मुह-विहिअ-कमलो, निम्मविआसिज्जमाण कुसुम सिरी,

निम्माणिअ-हरिसम् अणिज्झरन्त-रुंइ-थुमिअ-सव्व दिसो,

रिमन् स्नात्वा अङ्गं धौत्वा निजस्थाने स्वावासे स्थितोपि सुखमान विषयप्रसङ्गरहितोपि को न सुस्थितस्तस्थौ । अपि तु सर्वोपि निर्वृतं जात इति भावः ॥

अब्भुत्तन्तो । न्हाउं । "शाकेरभ्युत्तः" [१४] ॥

सङ्गाय । "समः स्त्यः खा" [१५] ॥

अधक्क । ठाणे । चिट्ठन्तो । निव्वुअ । 'स्थष्ठा थक्क चिट्ठ निरप्पा' [१६]

बाहुल्यात् क्वचित् । थिअ ॥

१२. उदयोत्थितस्य उदयाचले प्रमोदभरस्य शशिनः अम्लानानि विकसितानि यानि पारिजातानि पारिजातप्रसूनानि अम्लानानि स्यस्य कल्पद्रुमस्य कुसुमानि च । तेषाम् अर्घः अञ्जलिना सम्मुखोत्थिता भक्तिवशाद् अभिमुखीभूता याः किंनर्यः किंपुरुषस्त्रीभिः कृतः ॥

उट्ठिअस्स । उक्कुरिअ । "उदष्ठ कुक्कुरौ" [१७] ॥

१३–२१. नवभिः कुलकम् । सः गगनतले शशी भासयन् अस्तमितः । कथंभूत इत्याह । म्लानमुखानि विकसनोन्मुखानि विरचितानि कमलानि येन स तथा । निर्मिता कृता अवसीयमाना अभ्यन्तरकुसुमश्रीर्येन स तथा । निर्मितः हर्षो यस्येति छायानिस्सरन्तीनाम् अश्रुजलानां धाम्नाम् अनुरागच्छलेन या दर्शितरौद्रिका तया शुक्लीकृता दिशो येन स तथा ॥

[illegible]

[illegible]

धूमिअ-गअणो, मलिअ-महि-अलो, उक्खित्त-पअ-पसरो,
ओम्मालिअ-दीव-मई, पच्चालिअ-माणिणी-माणो; १४
छाइअ-जणच्छि-पसरं तम-पुञ्जं मन्थओ णिहोडन्तो,
अणिवारिअ-पअ-पसरो, पाडिअ-दूमिअ-पउत्थ-कुलो; १५
किरणेहिँ णं दुमन्तो धवलण-कुसुम-गिरिं तुलन्तेहिँ,
ओहामन्तो अमओल्लुण्डिर-नव-रूप्पमय-कुम्भं; १६
जलन् उल्लुण्टावन्तो मणि-कन्थाउ, अमअं विरिअन्तो,
पल्हत्थाविअ-गुज्झो रइ-घावट-विहुण-रिउआओ: १७

१४. छादितं धान्त्वा व्याप्तं गगनं येन स तथा । छादितमही-तलः [illegible] । छादितोत्तुङ्गभास्करः [illegible] । [illegible] । छादित[illegible] मानिनीमानो येन स तथा ।

१५. [illegible] [illegible] तम पुञ्जं [illegible] निरोधेन [illegible] [illegible] येन स तथा । [illegible] येन स तथा ।

१६. [illegible]

१७. [illegible]

आहोडिअ-धणुह गुणे मर नाडिअ निहुअणम्मि गुरु नाे
दूर विरोलिअ मज्झम अगरेणं [illegible] पेम्मणो १८
नीहार मीसि आसिर. [illegible] मामालिआसिर पसाहि
निमिरोद्दलिअ भुवणं गण्हन्ता आमिआसि [illegible] १९
कामि-मण-नालिअ-निरर वम्मह आणं [illegible]
नागरिअ-भओ अहिसारिआण [illegible] २०

[illegible]यन्। रतौ संभोगे [illegible]
[illegible]रेचितगुणाः बहिःकृतान्तरङ्गाभयाः [illegible]
[illegible]ते। तत्र निर्वापि निर्मिताः [illegible]

१८. नाडितः आस्फालित [illegible]
[illegible]था तस्मिन्। हारैः मदनोन्मादनमा[illegible]
[illegible]हतं निभुवनोन्मादादिभायमननात् [illegible]
[illegible] तथा तस्मिन् रतिनाथे सति दूरादेव [illegible]
[illegible]निविग्रादिभयं यासां तास्तथा ताश्च ता [illegible]
[illegible]दिता नटविटादिका वल्लभास्तेषां मिश्रण [illegible]
[illegible]नाग्रलिप्ताः मन्मथे गृहीतधनुषि निग्रादीन [illegible]
[illegible]भिसमुरिताः। तत्रभये निग्रादिभयं न [illegible]

१९. नीहारमिश्रितामिरिव [illegible]
[illegible]रास्मामिश्रितामिरिव अमन्दानन्दजननात् [illegible]
[illegible]मपि धमिताभि. व्योमाङ्गणे प्रसारिताभि [illegible]
[illegible]लितभुवनं ध्वान्तावगुण्ठितविश्वम् [illegible]

२०. कामिमनो धमगपि [illegible]
[illegible]रता म कामी मन्मथश तस्य आज्ञां अर्पति [illegible]

[illegible]

विहोडिअ-पव्वालन्तो तुलाए णिम्माणिअ-दिणेसो
[illegible] विणिहोडिअ-[illegible] २१

[illegible] ॥

२१. [illegible] ॥

पव्वाअ । पव्वाअ । वाअ । " म्लेर्वा-पव्वायौ " [१८.] ॥

णिम्मविअ । णिम्माणिअ । " निर्मो निम्माण-निम्मवौ " [१९.] ॥

णिज्झरन्त । [illegible] । " क्षेर्णिज्झरो वा " [२०.] ॥

णूमिअ । नूमिअ । सन्नुमिअ । ढक्किअं । ओम्बालिअ । पव्वालिअ । छाइअ ।
" छदेर्णुम-नूम-सन्नुम-ढक्कौम्बाल-पव्वालाः " [२१.] ॥

णिहोडन्तो । अणिहोडिअ । पाडिअ । " निवृ-पत्योर्णिहोडः " [२२.] ॥

दूमिअ । " दूङो दूमः " [२३.] ॥

दुमन्तो । धवलन्त । " धवलेर्दुमः " [२४.] ॥ " स्वराणां स्वराः " [४.२३८] बहुलम् इति दीर्घत्वमपि । दूमिअ ॥

तुलन्तेहि । ओहामन्तो । " तुलेरोहामः " [२५.] ॥

ओलुण्डिर । उल्लुण्डयन्तो । विरेअन्तो । पल्लत्थाविअ । " विरिचेरोलुण्डोल्लुण्ड-पल्लत्थाः " [२६.] ॥

आहोडिअ । विहोडिअ । [ताडिअ] । " तडेराहोड-विहोडौ " [२७.] ॥

मेलवणो । वीसालिआहि । मीसालिआहि । " मिश्रेर्वीसाल-मेलवौ " [२८.] ॥

---

[1] C तर्व. [2] B C दक्षे. [3] B C दूङो. [4] C ओहु॰. We with B.

भत्ति-णिरिग्घिअ-हिअआ मउलि-णिलीअन्त-पाणि-संपुड
निव-पय-कमले-णिलुक्कन्त-लोअणा सा सहा आसि. २६

आसि मणि-वेइआसुं लुक्कन्तो, मणि-महीए लिक्कन्तो,
लिहक्कन्तो मणि-थम्भेसु सय-गुणो पडिकिदीए जणो. २७

निवइ-निलीइर-नयणा, अविराय-सिरी, विलीइर-जुआणा,
अलि-रुक्खिअ-जइ-रुण्टिअ-किङ्किणि-नीवीउ आसीणा. २८

२६. भक्तौ नृपाराधने निलीनम् आसक्तं हृदयं यस्याः सा तथा। मौलौ मस्तके निलीयमानम् आश्लिष्यन् पाणिसंपुटं यस्याः सा तथा। राजानम् उद्दिश्य योजितहस्तेत्यर्थः। नृपपादकमले निलीनलोचना संश्लिष्टनयना सा सर्वोत्कृष्टा सभा आसीत्। व्यापारं परित्यज्य सैवैकतानां संवृत्तेति भाव. ॥

२७. मणिवेदिकासु रत्ननिर्मितवितर्दिषु निलीयमानः मणिमय्यां निलीयमानः मणिस्तम्भेषु च निलीयमानः। प्रतिकृत्या प्रतिबिम्बेन तत्र तत्र संक्रामन् शतगुणः प्रभूतो जन. आसीत् ...

२८. नृपतौ निलेतृ मज्जनशीलम्। वीक्षणपरम् इति यावत्। ... नयनं यासां तास्तथा। अविलीनश्रियः अभ्रष्टशोभाः ... धैर्यभ्रंशात् द्रवणशीला युवानो यकाभ्यस्तास्तथा। ... यासां तास्तथा एवंविधाः किङ्किण्यः क्षुद्रघण्टिका ... मूना नीवयो यासां तास्तथा नार्यः आसीना.। आसीनाः ... वाग्वनिताः कुमारपालनृपार्थं उपविष्टाः ॥

णिरिग्घिअ। णिलीअन्त। णिलुक्कन्त। लुक्कन्तो। लिक्कन्तो। लिहक्कन्तो। णिलीइर। "निलीङ्‌निलीअ णिलुक्क णिरिग्घ लुक्क लिक्क लिहक्का." [५५]॥

अविराय। विलीइर। "विलीङेर्विरा." [५६]॥

रुक्खिअ। रुण्टिअ। रुङ्रुञ्जरुण्टौ [५७]॥

[illegible]

तेव दलिअ-विरहा. अणुणिअ-दीमा, निलोअ-मिरि-पुरणी,
[म-नन्दि-वरा मा श्रुणिआणि-पणोगरा इआ. ३९
हन्तानन्दो, अहुवन्त-संदओ. निवरम् उव्वुभन्त-मई
परवन्तो अपरिहवो विग्गाविरी गंधिविग्गहिओ. ४०
देव, विग्गवीहुन्तो णिन्वडिअ-वखेण मो पहुप्पन्तो
इओ झहुपन्तारो जरा नरा सुणसु अवराणं. ४१

३९. मगोति । आत्मां मनंदोषे । श्रुतविभवा विज्ञानवन्नादिः कृतदोषा मनस्वेशानार्दनिताश्रिपिः । त्रैलोक्यश्रीश्रियते सर्वम- अभिभूयते अनयेति करणे अर्थः त्रैलोक्यश्रीपरसी मा प्रागुप्ता- ननन्दकरा "लिङ्ग वा" [६.१.७] इति पुनाम्पालैरष उत्पलनेति इमाः । चाली नरेन्द्रश्च नम्द मना भुजाविमनोरपा विप्वगतविनद्रामनि- मिनशिनशनवनाप्रवलितानेपतुभटविनंकटत्वात् परात्मप्र- मार्थविक्रमकाभिमाया भूता संजाया ॥

दलिअ । अर्गलिअ । "छुदेर्गः" [५८] ॥

पुरणी । पुलिअ । "पूर्णेस्तुः" [५९] ॥

४०. भवदानन्दः नृपमनोऽभिप्रेतनिवेदनात् संजायमानप्रमोदः । भिन्नसंशयः विज्ञानस्वरस्नेहवृत्तान्तत्वाद् अक्लिष्टमानमतिराग- वेषयसंदेहः । उद्भवन्मतिः सर्वातिभवाद् उद्यसद्बुद्धिः । प्रभवन् स- त्त्वनत्वानुरोधेन इतरविज्ञपकेभ्यः समर्थः संजायमानः । अपरिभवः कुत्रापि असंभवतिरस्कारः । सांधिविग्रहिकः संधानविग्रहविनियुक्त- स्थानपुरुषः व्यजिज्ञपत् । वक्ष्यमाणं न्यवीविदत् ॥

इआ । रोन्त । अहुवन्त । अपरिहवो । "भुवो हुव-हवाः" [६०] ॥ इविह अन्तरवि । उव्वुभन्त ॥

४१. विज्ञनिकामेव गाथाषट्कस्या आह । हे देव महाराज

[1] B C अ॰ though both have इ॰ in … text.

पम्हुसिअ-अन्न-कज्जा, विम्हारिअ-वानरिन्द-बल-[illegible]

वीसारिअ-रिउ-मन्ता, तुह जोहा कुङ्कुणं पत्ता. ४७

सीह-रव-पोक्कणा ते, कोक्कन्ता किंपि, सय-[illegible],

उव्वेल्लिर-तुरय-पयल्लिरेभ-चडिआ, पसरिआ य. ४८

४७. विस्मृतान्यकार्याः । रणरसिकतया [illegible] इति भावः । विस्मारितं निजानुपमपराक्रमेण लोकानां [illegible] तरत् निषिद्धं वानरेन्द्रबलस्य सुग्रीवशौण्डीर्यस्य कीर्ति [illegible] तथा । विस्मारितः विस्मरन् स्मृतिपथात् [illegible] अस्माभिरेवमेवं योद्धव्यम् इत्यादिशत्रुसंल्लापो [illegible] रमद्भटारब्धानां प्रतिभटानां सर्वं युद्धकरणे [illegible]

कुणसु । कारिउ । "कृगो कुण:" [६५] । [illegible]

णिआरिअं । "काणेक्षिते णिआरः" [६६] ॥

सहागन्ता । अइनिद्दुहावणा । "निष्टम्भावष्टम्भे णिट्ठुह संदाणं" [६७] ॥

वासम्फिरा । "श्रमे वावम्फः" [६८] ॥

णिव्वोलेण । "मन्युनौष्ठमालिन्ये णिव्वोलः" [६९] ॥

[illegible] । "शैथिल्यलम्बने पयल्लः" [७०] ॥

[illegible]ता । "निष्पताच्छोटे णीलुञ्छः" [७१] ॥

[illegible] कम्मः" [७२] ॥

[illegible] [illegible]ः" [७३] ॥

[illegible] हारन्ता । [illegible]

[illegible] हुणा । "[illegible]

[illegible] [illegible]रिअ । "[illegible]

[illegible] प्रतिभटान् [illegible]

अह महमहन्त-णीहरिअ-मय-जले सिन्धुरम्मि चडिऊण
ठाणाओ णीलिओ कुङ्कुणाहिवो णीसरन्त-बलो. ४९
वरहाडिआ गढाओ रण-धाडिअ-रक्खणा भडा तस्स,
जग्गिअ-खग्गा रण-जागरा य आअड्ढिआ तत्तो. ५०

न्तः । किम् अपरं कृता इदानीम् इत्यादि व्याहरन्तो जल्पन्तः । तत्व्याहरणाः स्ववचनप्रतिपक्षार्थनिर्वाहकत्वाद् अविरतभाषकाः । तत्पुरुषाः सततं गमनशीला ये तुरंगमाः प्रसृमराश्च ये इभाः कुञ्जरास्तेषु आरूढाः स्थिताः । प्रसृताः परस्परमनु प्रचलिताश्च ॥

घोरन्ता । घोरन्ता । घारन्ता । "ध्वाङ्क्षेः घोर-घोरौ" [७६] ॥

उवेल्लिर । पयल्लिर । पयल्लिआ । "प्रसरेः पयल्लोवेल्लौ" [७७.] ॥

४९. अथ युद्धबोधप्रसरणानन्तरं प्रसरद्गन्धं निःसृतं गण्डादिस्थानमस्तकाद् निर्गतं मदजलं यस्य स तथा तस्मिन् सिन्धुरे कुञ्जरे आरुह्य स्थानात् स्वपत्तनमध्याद् निःसृतः पृष्ठतो निर्गच्छद् बलं सैन्यं यस्य स तथा कुङ्कुणाधिपो मल्लिकार्जुनाख्यनृपः निःसृतः ॥

महमहन्त । "महमहो गन्धे" [७८.] ॥

५०. गढेति देश्यो दुर्गे । तस्माद् निःसृताः । रणान्निःसृतानां कातरतया संग्रामाद्रणान्निर्गतानां रक्षणाः तद्धावानपरापरसुभटनिवारकत्वेन त्रायकाः । जागरिताः शत्रुप्रहाराय कोशेभ्यो निःकाशिता असयः । खड्गा यैस्ते तथा । जाग्रतीत्येवं जागराः रणाय जागराः सावधानाश्च तस्य कुङ्कुणाधीशस्य भटास्ततः दुर्गनिर्गमानन्तरं व्यापृताः परस्परं युद्धाय प्रवृत्ताः ॥

णीहरिअं । णीलिओ । णीसरन्त । वरहाडिआ । धाडिअ । "निःसरेर्णीहर-नील-धाड-वरहाडाः" [७९.] ॥

जग्गिअ । जागरा । "जाग्रेर्जग्गः" [८०] ॥

---

¹ C मू°. B doubtful between म° and मू°. ² B C पयल्लोवेल्ली. ³ B C वरहाडिआ.

उरिसाविअ-राईणं, पवसा अवहेडिउं निभंपि दमं
अणच्छिअ-कुल-धम्मो सीह-धुणी तेण रेअविओ. ५६
णिव्वुड्डिअ-भय-पसरो, पंगाडिअ मगम् इमं मपारो,
मुभन्तो पाणे, णिवोलीअ सो कोह-दूडिअणा. ५७
जूरवणंहि उमच्छन्तेसुं जय-गिरि-आरविओ नमरे,
नाह, अनेहविरेहि पाईकेहि न पेल्लविओ; ५८

५६. [illegible] जेन नृपेण [illegible] [illegible] निजमति । इसेति [illegible] । [illegible] मार् मुक्ता । [illegible] [illegible] [illegible] निर्मुक्तः । [illegible] [illegible] [illegible] इति [illegible] [illegible] निकटीभूय [illegible] ॥

५७. [illegible] [illegible] [illegible] इमं [illegible] [illegible] [illegible] मुखनं [illegible] ॥

[illegible]

[illegible] । [illegible] ॥

५८. [illegible] । हे नाथ कुमारपाल [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

उग्गाहिअ-भय-वट्टो, अवाहिअ-वूढम्मि गुलल-वलम्मि

विलविड्डोअ पवमं तक्कालं वड्ढअ-रोमञ्चो; ५९

मारुइणा कज्जेतं उक्खम्पिअ-आउहेहिं कुणन्तो

केलाइअ-आउहो सो निअं समाहीअ जय-लच्छि. ६०

पहु-कज्ज-समारम्भणेण सिञ्चिओ तुह बलेण धारोहिं

सीभर-निम्मिअ-वसुहो मय-सेअणओ इमो नम्म. ६१

खिन्नः। अवसर्पितृभिः अवसनादीनैः पदातिभिः न वश्चितः न विच्छिन्नः। छन्नयुद्धे प्रकटयुद्धे च अजेय जयोभूदित्यर्थः॥

५९. गलितजयसन्निभः कृतवत्सन्नद्धाहंकारः। तत्कालं युद्धावसरे गलितभयात्मा विवितपुलकः

६०. स्वयमेव समागच्छति काष्ठकण्टकपाषाणापनयनेन समीकृते समानिताभुधैः उच्छ्रितायुधैः सह समागच्छितायुधो युध्यमानः संनद्धः॥

सारवेहिं। दलन्तसेतु। अवडिओ। अवेहाविरोहिं। वेणरिओ। "वक्षेद्देव-वेष्टव-कृतौनिन्दाः" [४३.]॥

उग्गाहिअ। अवाहिअ। विलविड्डोअ। वड्ढअ। "श्वोऽग्गहादर-विलविद्धाः" [९४.]॥

६१. हे महाराज प्रभुकार्यसमारम्भनेन स्वामिकार्यविधायकेन तव बलेन धाराभिः कृत्वा तस्य युद्धधाराधारस्य शीकरैर्नासाग्रमुक्तैः शीकरैः सिक्ता वसुधा येन स तथा मदेन सततधानक्षरन्मदजलेन सेचकः भूतलस्य उक्षकः इभः सिक्तः। प्रीत इति भावः॥

मारुइणा। उक्खम्पिअ। केलाइअ। समाहीअ। समारम्भणेण। "समारम्भेरारम्भ-समारम्भकेलायाः" [९६.]॥

सिञ्चिओ। निम्मिअ। सेअणओ। "सिचेः सिञ्चसिम्पौ" [९६.]॥

---

[१] C °ढ्ढे. We with B. [२] B C समारम्भेण.

---

[१] B adds सेतु. [२] B C समारम्भेण.

पडिसुहडे पुच्छन्ता, गज्जन्ता ढिक्कमाण-वसहव्व,
अह ढुंकिआ तुह भडा कुङ्कुण-देसाहिवं दट्ठुं. ६२

अग्घिअ-वम्मा, छज्जिअ-सिरक्कपा, मण्डलग्ग सोहिअ-करा,
रेहिअ-सेण्णा, रीरिअ-रणङ्गणा, राइआ ते अ. ६३

आउड्डिअ-रह-चक्कं, खुप्पन्त-हयं, णिउड्डमाणेभं,
बुड्डन्त-भडं, करि-रुहिर-मज्जणे ताण आसि रणं. ६४

६२. गर्जवृषभा इव मदोन्मत्तवृषेन्द्रा यथा गर्जन्तो [illegible] कुर्वाणाः सन्तः प्रतिसुभटान् पृच्छन्तः अथ [illegible] तव भटाः कुङ्कुणदेशाधिपं द्रष्टुं [illegible] गर्जिताः [illegible] ॥

पुच्छन्ता । 'प्रच्छः पुच्छः' [९७] ॥

गज्जन्ता । वुक्किआ । 'गर्जेर्बुक्कः' [९८] ॥

ढिक्कमाण । 'वृषे ढिक्कः' [९९] ॥

६३. [illegible] [illegible] मण्डलाग्र[illegible] [illegible] [illegible] तथा [illegible] तव भटा [illegible] ॥

अग्घिअ । छज्जिअ । सोहिअ । रेहिअ । रीरिअ । राइआ । [illegible] [१००] ॥

६४. मज्जने [illegible] इति [illegible] करिरुधिरे [illegible] [illegible] । [illegible] करिरुधिरे मज्जने [illegible] । [illegible] [illegible] मज्जने [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ॥

[illegible]-दल-[illegible] पडिअ[illegible] [illegible]
[illegible]-[illegible] मेहाविओ [illegible]. ६५

ओहुरन्तो [illegible]-[illegible] सो [illegible]-[illegible]-[illegible]
[illegible]-[illegible]-[illegible] [illegible] [illegible]. ६६

[illegible] [illegible]-[illegible] [illegible]-[illegible]-[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]-[illegible] [illegible]-[illegible] [illegible] [illegible]. ६७

[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । "[illegible]-[illegible]" [१०१] ।

६५. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] अत एव [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] इति [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] इति [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ।

[illegible] । [illegible] । [illegible] । "[illegible]" [१०२] ।
[illegible] । [illegible] । "[illegible]" [१०३] ।

६६. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] इति ओहुरन्तो [illegible] [illegible] अर्थः [illegible] । [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । स [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] । ते च [illegible] [illegible] ते तथा तान् [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ॥

ओहुरन्तो । [illegible] । "[illegible]" [१०४] ।

६७. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ।

[1] [illegible] B C. See next note. [2] B C [illegible] [illegible] though they give the [illegible]
[3] P C. [illegible]

तम्बोलं न समाणइ, कम्मण काले। नगए जमो,
जिमए अ नो रम्मु मह भगण तुह, वसुह-कम्मवण। ७४
मणि-गढिअ कणय घडिआहरणे उव्वेसरो वर-तुरंगे
गंगाविभ मरन मह्वे गेमइ तुह रिउ-असंघडिओ. ७५
हरिस-मुरिआगणो सो, महि मण्डण, कासि रिउणो राया
शिशिरिदिरइ तुह वारं हय-गिडिअ-हत्थि निवहं. ७६

मरणो वेलाधर इत्यर्थः। त्वया कृतभोजनः जीवस्वामी वरात्र ... गुरुभया निर्गतिमात्रमात्रजनकैर्देवैः पश्चिमदिशा निःपु... मर्यादारिकणंतव्भिस्वामी दिवसे न भुङ्क्ते निशायां भुङ्क्ते। ... गाढान्धकारे वेलाधरा रात्रौ भुञ्जत इति स्थितिः॥

७४. हे वसुधारमोत्सव पृथ्वीपालक तव भयेन हेतुना ... मंथनदेशाधिपाः ताम्बूलं न भुङ्क्ते। भोजनकालेऽपि न भुङ्क्ते। ... दाक्षादीन् देशान् वा नोपभुङ्क्ते। सर्वं ताम्बूलास्वादनादि मुक्त्वा ... यसै स्वदारापनोदाशान् अर्थान् इत्यर्थः॥

सुञ्जन्तो। समडण। चडणभो। जिमइ। जेमइ। समाणइ। कम्म... अण्हए। "भुजो भुञ्ज-जिम-जेम-कम्माण्ह-समाण-चमढ-चड्डाः" [११०]॥

उवभुञ्जइ। कम्मवण। "वोपेन कम्मवः" [१११]॥

७५. रिपुभि. असंघटितः भवद्विपक्षैः पृथग्भूतः सन् उव्वेसरः मणिघटितकनकघटिताभरणानि संघट्य मेलयित्वा लक्षसंख्यान् ... भूतान् इत्यर्थः। वरतुरंगमांश्च तव प्रेषयति भवभिमित्तम् उपढौकयति ...

गढिअ। घडिअ। "घटेर्गढः" [११२]॥

मगाविअ। असंघडिओ। "समो गलः" [११३]॥

७६. हे महीमण्डन धरित्रीभूषक हर्षेण प्रसभो मयि महाराज...

१ C उव्वेसरो We with B. २ C °ति°.

१ B om °क°. २ B om. from भुङ्क्ते up to रात्रौ both inclusive. ३ BC साम्य° ४ C °त्कारे वेग°. ५ So BC. ६ B C केशव°. ७ C °रिपो उव्वेश्वर. We with B. ८ B °घटित.° We with C.

थिमिथिमिओ अतुट्टिअ-भत्तीइ तुमम्मि मगह-देस-निवो
उत्तुट्टिअ-पुव्व-गव्वो अतुट्टिअं पाहुडं देइ. ७७

अखुडिअ-गमणम्, अतोडिअ-मदम्, अतुट्टिअ-लक्खणं महेभ-कुलं
अणिल्लुक्कन्त-सिणेहो गउडो पेसीअ तुज्झ कए. ७८

खुडिअ-क्कमम् उक्खुडिअ-पयावम् उल्लुक्किअ-मेइणिं काही
घोलन्ती तुह सेणा भम-घुलिअं कण्णउज्जेसं. ७९

इति प्रमोदेन स्फुटिताननः विकसितमुखः काञ्चेर्मण्डनः शोभाज-नकः । वाराणसीस्वामी मल्लार्यः । स सर्वप्रसिद्धः तव हर्षमण्डितं शो-भितं तथा तव तद्धस्तिमण्डितं च तत्प्राभृतं द्वारं मण्डयति । सत्यम् आविशन् प्रत्यहं दौवारिकेण निषिद्धः प्रायः सिंहद्वारमेव अलंकरोतीत्यर्थः ॥

मुरिअ । 'हासेन स्फुटेर्मुरः' [११४.] ॥

७७. त्वयि अतुटितभक्त्या अखण्डितबहुमानेन मण्डितो भूषितः तुटितपूर्वगर्वः गलितप्राच्याभिमानो मगधदेशनृपः अतुटितं निरन्तरं प्राभृतं ग्रामादिढौकनं ददाति तुभ्यं प्रयच्छति ॥

मण्डन । रीडन्तो । टिविडिक्कइ । चिंचिअ । चिंचइअं । चिंचिल्लिओ । "मण्डेश्चिञ्च-चिञ्चअ-चिञ्चिल्ल-रीड-टिविडिक्काः" [११५.] ॥

७८. अतुटितस्नेहः अनपगतप्रीतिः गौडः गौडदेशाधिपतिस्तव कृते अतुटितगमनम् अखण्डितपादन्यासम् अतुडितमदं निरन्तरा-निवृत्तदानप्रवाहम् अतुटितलक्षणं संपूर्णलक्षणोपेतं महेभकुलं प्रै-षीत् प्राहिणोत् ॥

७९. हे नृप तव सेना घूर्णमाना चलन्ती सती तुडितयशसं वि-गलितकीर्तिं तुडितप्रतापं गलितक्रमं तुडितमेदिनीकं भ्रमावनिम् ।

तुज्झ पअलिर-णिहिणि, घुम्माविअ-हंसमाण-कुम्मम्मि,
दिट्ठे, दसण्ण-वई रिङ्खमाणो मए मरही. ८०

अणकडिअ-दुद्ध-सुइ-जस, पयाव घम्मट्ठिआरि-जस-कुसुम
तुह गण्ठिअ-वूहेणं विरोलिओ तस्स पुर-जलही. ८१

बाहुल्यात् अव कल्यताभावः । मधपूर्णितं माध्यमनकितं कल्प नाम् अकार्षीत् ॥

अणुहिअ । उक्कणुहिअ । भणुहिअं । अणुहिअ । अलोडिअ । अ भणिरुवअल । लुडिअ । उत्तुडिअ । उत्तुडिअ । "गुडेस्तोड-लुड-खुड-खुरो हुड-णिप्पड-लुक्कोडाः" [११६] ॥

८०. हे भूपते तव घूर्णितस्खलितो विवर्तमानः धराधि कूर्मो येन स तथा तस्मिन् घूर्णयितृ विचरणशीलं यच्छिबिरं न्धावारस्तस्मिन् दृष्टेऽपि । आस्तां युध्यमाने । दशार्णपतिः भं वर्तमानः सन् अम्रियत प्राणान् अमुचत् ॥

घोलन्ती । घुलिअं । पअलिर । घुम्माविअ । "घूर्णो घुल-घोल घुम्म-प [११७] ॥

हंसमाण । रिङ्खमाणो । " निवृतेर्हंसः " [११८] ॥

८१. हे अक्वथितदुग्धशुचियशः अग्न्यनावर्तितक्षीरनिर्मल प्रतापधर्मक्वथितारियशःकुसुम तेजस्तापग्लापितरिपुकीर्तिपुष्प ग्रथितव्यूहेन दृढेन सेनानिवेशेन कर्त्रा तस्य दशार्णपते: पु अतिविस्तीर्णत्वात् जलधि मथितः रत्नाश्वगजादिलिप्सया वि डितः । तन्नगरं विलुण्ठितम् इत्यर्थः ॥

अणकडिअ । अड्ढिअ । " क्वथेरड्ढः " [११९] ॥

गण्ठिअ । " ग्रन्थो गण्ठः " [१२०] ॥

मन्थिअ-दहिणो तुज्झं व घुसलिआ तस्स नयरओ कणयं
णिरन्तोहिँ तुह सेणिएहिँ अवअच्छिआ अजं. ८२

तस्स चमूवा समरे णुमज्जिआ तुह भडेहि णिव्वरिआ
णिज्झोडणेहि णिल्लूरणा वि अणल्लूरिअ-पयावा. ८३

छिन्दिअ-छत्त-दुहाविअ-सिर-णिच्छल्लिउत्तमङ्गाण
उद्दालिआ दसण्णाण सिरी चालुक्क-सुहडेहिँ. ८४

८२. हे धराधीश मथितदध्नः तुभ्य इति देश्यत्वाद् नवनीतं म-थितं तस्य दशार्णपतेः मथिताद् नगरात् कनकं तत्र सैनिकैः प्र-सिद्धैः आदृतैर्नयं ह्लादिता हर्षिताः ॥

घोलिओ । मन्थिअ । घुसलिआ । "मथेर्घुसल-विरोलौ" [१२१.] ॥

अवअच्छिआ । "ह्लादेरवअच्छः" [१२२.] ॥

८३. हे महाराज तस्य दशार्णपतेः छेदनशीलैः प्रतिभटानां वि-दारकाः अत एव अच्छिन्नप्रतापा अखण्डिततेजसोऽपि चमूपाः सै-निकास्तव छेदनैर्विदारकैर्भटैश्छिन्नाः सन्तः समरे निषण्णाः स्थिताः । मृता इत्यर्थः । ये छेदना अच्छिन्नप्रतापाश्च ते कथं छिन्ना इति विरोधाभासः अपिशब्दार्थः ॥

णुमज्जिआ । "नेः सदो मज्जः" [१२३.] ॥

८४. छिन्नानि विदारितानि छत्राणि येषां ते च छिन्नाः शिरस्का येषां ते च छिन्नानि उत्तमाङ्गानि येषां ते च तथा । तेषां दशार्णानां दशार्णदेशक्षत्रियाणां श्रीः सप्ताङ्गसंपत् चौलुक्यसुभटैः आच्छिन्ना गृहीता ॥

णिव्वरिआ । णिज्झोडणेहिं । णिल्लूरणा । अणल्लूरिअ । छिन्दिअ । दुहाविअ । णिच्छल्लिअ । "छिदेर्दुहाव-णिच्छल्ल-णिज्झोड-णिव्वर-णिल्लूर-लूराः" [१२४.] ॥

१ C णिव्वलुइ. २ B णिच्छो°. C णिच्छो°. ३ B C छाइस°. ४ B C °णिर°.

१ B C घुसलि°. २ B C अवअच्छ°. . .

ति-हुअण-जस-ओअन्दण-रिउ-आच्छेदण-चमूइ पहु तुज्झ
मलिऊण दलं तिउरीसरस्स परिहट्टिओ माणो. ८५

चड्डिअ-नक्का मड्डिअ-महा-तडा खड्डिआखिलारामा
पन्नाडिअ-द्रह-पङ्का तुज्झ चमूए कया रेवा. ८६

पय-मढिअ-पंसु-मसिणे चुलुचुलेमाणाणिलेण कय-फन्दे
रेवा-तड-लय-गहणे निव्वलिओ तुह बल-निवेसो. ८७

८५. हे प्रभो तव । त्रिभुवनयशस आच्छेदना शत्रुभ्यो [...] ग्राहिका अत एव रिपूणाम् आच्छेदना ध्वंसिका या चमूः से[...] तया त्रिपुरीश्वरस्य चेदिनगरीशस्य बलं सैन्यं मृदित्वा मानो मृदि[...] भग्नः ॥

उद्दालिआ । ओअन्दण । आच्छेदण । "आछ ओअन्दोद्दालौ" [११५

८६. मृदितनक्रा पिष्टजलचरजीवविशेषा मृदितमहातटा दारितबृहत्कूला मृदिताखिलारामा भग्नानेकोद्याना मृदितहर[...] विलोडितान्तस्थितनदकर्दमा रेवा नर्मदा तव चम्वा कृता ॥

८७. पादाभ्यां मृदितो यः पांसुस्तद्वद् मसृणे कोमले स्पन्[...] नानिलेन किंचिद्वहद्वातेन कृत्वा कृतस्पन्दे विहितमनाकम्पे [...] तटलतागहने तव बलनिवेशः स्कन्धावारो निर्वृत्तः संजात. ॥

मलिऊण । परिहट्टिओ । चड्डिअ । मड्डिअ । खड्डिअ । पन्नाडिअ । मढि[...]
"मृदो मल-मढ-परिहट्ट-खड्ड-चड्ड-मड्ड-पन्नाडाः" [१२६] ॥

चुलुचुलेमाण । फन्दे । "स्पन्देश्चुलुचुलः" [१२७] ॥

[1] B C चुलचुल

[1] C वाणेन [2] L मडिअ [3] B चुलचुलु° C चुलुचल°.

ाइअ-कवे-काले अविअट्टिअ-विजयं वम्मं तुज्झ
र्मोट्टिअ-जय-सङ्गुरविकस्स पंगावंडी विजयं. ८८

ांधार-परिवणा नच्चु-पक्खालण-ठटन्त-पंसु-कणा
ाअिअ-नक्ख-चक्कं तुह तुरया जउणं उत्तिण्णा. ८९

-अक्कन्दावणयं अक्किसमाणे-हयम् अनुविपमडुन्नं
म्मुगन्त-चमूवं पत्तं मद्धुराए तुह सेन्नं. ९०

निर्वादितमतयकार्य प्रसाधितसर्वाभिप्रायोत्तमम् । अविसं-
ममरसंमर्दे निर्व्यूढो विक्रमः शौर्यं यस्य तत् तथा [तव]
अविसंवादिन: अनितराकर्षितत्वाद् निश्चितो जयो यस्य स
स चासौ सर्वुराधिपश्च तस्य विजयं विज्ञापयदयत् । त-
दे शिरावित्यर्थः ।

ढो । ढंताज । "शिरः पदेन:" [१२८.] ॥

हे नृप तव अविसंवादिनो अविघटनशीला परीक्षा एवं
ण अपि सुभटान् रणाङ्गणे न पातयन्तीति विचारो येषां
। ततुन्यदलेन पशुधूननेन शीयमानाः पतन्तः पांसुकणा ये-
तथा तुरगाः । आक्रन्दितम् उपरिष्टात् तुरगगमनेन सत्र-
भिन्नं नक्रानां चक्रं समूहो यस्यां सा तथा तां यमुनां का-
द् उत्तीर्णाः परं पारं प्राप्ताः ॥

अट्टिअ । अविअट्टिअ । पंगावंडी । अविसंवाइ । निर्मवर्तिभट्टविटोड़-
[१२९.] ॥

ोदन्त । ठटन्त । "ठो ठटन्तकर्तोरी" [१३०.] ॥

हे सांगीपने तव रिपूणाम् आक्रन्दनकम् आक्रन्दविधाय-

देशं. २ B । दन्तोद्दा ३ ((नः. ४ b C ढड़न. ५ B अवि-
सङ्गी. C अविसङ्गलोङ्गसङ्गुरि b. ... to read
...सङ्गुरि ... आसादमाराद ... अद्भुत

निष्पूढो. २ B मद्दुरा ३ b C दलाद्दा

उत्थङ्घिअ-वारेहिं रुन्धिअ-मग्गेहिं रुक्कमाणेहिं
कुज्झन्तेहिं तुह सेणिएहिं जूराविआ रिउणो. ९१
तुह जायन्त-पवेसे मिच्छे, जम्मन्त-परिहवो तत्तो,
तड्डिअ-भओ महुरेसो न तड्डवीआनि-संरम्भं. ९२
तड्डिअ-कणय-चएणं विरल्लिअं थिप्पिऊण तुह मेथे
महुरेसो तणिअ-दिही रवर्जीअ निअं पुरिं महुरं. ९३

कम् अखिद्यमानहृदयम् अविभ्रमकुलम् अखिद्यमानवपुः [illegible]
पुराणां मानम्। सुखसुखेन तन् तरुणां गमम् [illegible]॥

"ओहरिअ। अवतारणार्थं। "आकम्पेर्ओहर." [१११]॥
अभिअर्मेति। अचरति। अरिमदन्न। "[illegible]" [११९]॥

९१. हे नरेन्द्र तव रुद्धद्वारैः वेष्टितनगरान्तादिनगरमुखैः [illegible]
रुद्धमार्गैः निरुद्धधर्मैर्भेः। निवारितलोकप्रचारैरित्यर्थः। [illegible]
प्रतिभटान् निवारणाद्भिः क्रुध्यद्भिः सैन्यैः [illegible]
[illegible] खेदिताः॥

उत्थङ्घिअ। ऊर्ध्वम्। "[illegible]." [१११]॥
रुक्कमाणेहि। निरोधैः "[११४]॥
कुज्झन्तेहिं। कुपितैः। क्रुधेर्जूरः" [११६]॥

९२. हे महीपाल तव आगमनपथे [illegible]
[illegible] अत्यर्थं [illegible]
[illegible] मथुरेश [illegible]
नरेन्द्र न चकार॥

[illegible] "[११५]॥

९३. [illegible] हे नरेन्द्र [illegible]

[illegible]

मग्गाङ्गिअन्त-मग्ग-भग, जङ्गल-वइणा समप्पिउं दिण्णा
तुह रिउ-संतावण-घण-पयाव-संतावि‍एण गया. ९४

जस-ओअग्गिअ-ति-हुअण, तेण कया भत्ति-चाविअ-मणेण
असमाणिअ-गुण, वरं समाविउं तुज्झ विन्नत्ती. ९५

हे नव मैत्रं कृत्वा संतोष्य ... विहितविनयसंकल्पः
न निद्रां पुरीं सर्वाम् अगमत् ॥

...। ...। ...। ...। ...। ' ... ' [१३७.] ॥

...। ' ... ' [१३८] ॥

९४. हे स्वर्गापवर्गमार्ग विदितोद्गमसर्वानिचय उपग-
न्तुं त्वाम् आश्रयितुं जङ्गलपतिना सपादलक्षाधिपेन रिपूणां संता-
पको यो घनप्रतापः प्रकर्षं सदाशालिन्दकार्येण विशोषकं तत् तेज-
स्तेन संतप्तेन सता तव गजा दत्ताः ।

...। उवगन्तिउं । 'उपसर्गेभ्यः' [१३९.] ॥

...। संतावि‍एण । 'संतापेर्झङ्खः' [१४०.] ॥

९५. हे यशोव्याप्तत्रिभुवन असमानाः अनितिशिताः । असंख्याता
इत्यर्थः । गुणा यस्य स तथा तस्य संबोधनम् । तव वरं समाप्य
सदाशालीकारेण विशेषं निद्रां नीत्वा वरं समाप्तुं निद्रां नेतुं वा
भक्तिव्याप्तमनसा तेन जङ्गलपतिना विज्ञप्तिः कृता ॥

ओअग्गिअ । चाविअ । 'व्याप्तेरोअग्गः' [१४१.] ॥

असमाणिअ । समाविउं । 'समापेः समाणः' [१४२.] ॥

---

1 B C हे for सर्व. 2 B सर्वं. 3 B C om. नि. 4 B C विदि. 5 So emended from संते झंतः of B, and संते झंतः of C. A संतोझंतः. See Pischel, foot note of loc. See also sūtra IV. 150 infra. 6 B ऊ. C ओ.

नट पिल्लिओ तुरुक्को. दिल्ली नाहो गलत्थिओ तह प [illegible]
अट्टक्खिओ अ कामी. रिउ यवणो दूर मराण [illegible]
मोक्खिलट जह लद्दो तह पं गोल्लग् रिउ ह्लग कन
[illegible] पयासि न [illegible] किणारि [illegible] न [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

अल्लत्थिअ-विजय-धआ उब्भुत्तिअ-गुरु-करा तुहं करिणो
उस्सिक्कन्ति गिरिंपि हु, रिउ-णीरव, कं न अक्खिवसि? ९९

कमवसइ जुण्ण-कोलो, लोट्टइ सेसो, सुअन्ति दिक्करिणो,
कुम्मोवि लिसइ, अणवेविरम्मि तइ पहु महीधरणे. १००

आयम्बमाण-हिअया आयज्झन्तीउ णिच्चविरा रण्णे
सल्लन्त-सिरा तुह रिउ-बहूउ दट्ठुण वढवढन्ति. १०१

९९. रिपून् आक्षिपति निरस्यतीति । 'कर्मणोऽण्' [है० ५.१] इत्यणि रिप्वाक्षेपस्तत्संबोधनम् । तव उत्क्षिप्तविजयध्वजाः ऊर्ध्वीकृतविजयवैजयन्तीकाः । उत्क्षिप्तगुरुकराः उल्लालितबृहत्तुण्डादण्डाः करिणः । हु इति संभावयामि । गिरिमपि उत्क्षिपन्ति उत्पाटयन्ति । अतस्त्वं कं नाक्षिपसि । यस्य तव एवंविधा दन्तिनः स त्वं सर्वमपि विजयस इत्यर्थः ॥

गुलुगुञ्छिऊण । उत्थङ्घिअ । हक्खुविअं । उस्सिक्कण । अल्लत्थिअ । उब्भुत्तिअ । उस्सिक्कन्ति । "उत्क्षिपेर्गुलुगुञ्छोत्थङ्घाल्लत्थोब्भुत्तोस्सिक्क-हक्खुवाः" [१४४.] ॥

णीरव । अक्खिवसि । "आक्षिपेर्णीरवः" [१४५.] ॥

१००. हे प्रभो अवेपितरि अकम्प्रे निश्चले महीधरणे पृथ्वीप्राग्भारधारके त्वयि सति जीर्णकोलः आद्यवराहः स्वपिति । शेषः फणिपतिः स्वपिति । दिक्करिणो दिग्गजाः स्वपन्ति । कूर्मः कमठः स्वपिति । एतत्कार्यस्य भवता करणाद् एते निश्चिन्ताः संवृत्ता इत्यर्थः ॥

कमवसइ । लोट्टइ । सुअन्ति । लिसइ । "स्वपेः कमवस-लिस-लोट्टाः" [१४६.] ॥

१०१. हे नरेन्द्र तव वेपमानहृदयाः साध्वसवशात् कम्पमान-

१ B C अब्भु°. २ B °णीरव. ३ B लसइ. ४ B °म°. ५ B C आयम्ब°.

१ B हु°. २ B C अब्भु°.

काम गह-ममडिएहिं भमाडिओ भम्मडेइ को न भवे!
तण काम झम्पणो पुण तलअण्टइ सिद्ध-भूमीसु. ३

ढुण्ढुल्लिअ-सुमयं भुमिअ-धणू, जग झम्पणो, गुमिअ-भाणो,
जं न कुमारइ मयणो अकुमिअ-बुद्धी खु सो धन्नो. ४

ढुंसइ पुरं, ढुमइ वणे, परइ थलीसुं, परीइ जल-मज्झे.
अभमिअ-चित्तो इत्थीहिं णीइ धन्नो परम-रज्जं. ५

३. काममोहेन भ्रान्तो भ्रामितः अनेकैर्नानाप्रकारैर्द्योतनैः कृत्वा भ्रान्तः मोहम् उपगतः को भवे न भ्राम्यति अपि तु तादृक् प्राणी सर्वोऽपि संसारे सरतीत्यर्थः। यस्य कामभ्रमणं मन्मथनेहे यस्य स तथाविधः पुनः सिद्धभूमिषु सिद्धक्षेत्रेषु भ्रमति गच्छति।

४. भ्रान्तभ्रु चलितनेत्रोर्ध्वरोमवद्भवति यथा भवति एवं भ्रान्तं निजवशीकरणाय चलितं धनुर्येन स तथा। अत एव जगज्जन-भुवनभ्रान्तिकारको भ्रमिताशश्च सर्वत्र विलसितशासनो मदनो यं कमपि पुरुषं न भ्रमयति न चालयति सः अभ्रमितबुद्धिः निश्चलमतिः खु निश्चितं धन्यः प्रशस्यः॥

५. स्त्रीभिरभ्रान्तचित्तः अमूढमनाः सन् पुरे भ्राम्यति वने भ्राम्यति स्थलीषु भ्राम्यति जलमध्ये च भ्राम्यति। शीलप्रभावाद् न क्वापि देवतादिकृतं स्खलितं संपद्यत इत्यर्थः। किं बहुना। सकलानर्थहेतुस्त्रीभ्यो व्यावृत्तमनस्त्वाद् धन्यं परमपदं लब्ध्वा धन्यः प्रशस्यतमं गच्छति। निरुपमसुखहेतूपशमैकतानः संपद्यत इति भावः॥

ढिरिढिल्लन्ता। ढुण्ढुल्लन्ति। चक्कम्मरिआ। भमाडिएहिं। भमाडिओ। भम्मडेइ। झम्पणो। तलअण्टइ। ढुण्ढुल्लिअ। भुमिअ। झम्पणो। गुमिअ। कुमारइ।

१ B तण° C तणअनइ २ B ढु°. ३ C अरणीहिं

१ B om. स्थलीषु भ्राम्यति.

गोट्ठिअ मोक्खम् अइच्छइ, पसमं उअगइ, अक्कमइ सग्गं,
मोक्खंपि हु अणुवज्जइ, अहि न हु जो जुवइ-सङ्गं. ६
तारुण्णे णिम्महिए, अवज्जसन्तेसु हाणिम् अक्खेसु,
हाँ पच्चड्डइ वुड्ढोवि न पसमं काम-पच्छन्दी. ७
पोणन्ति मित्त-भज्जं, रम्भन्ति सुअं, वहुंपि पदअन्ति,
णीलुञ्छन्ति च गुरु-गेहिणिंपि काम-वस-परिअल्लिआ. ८

अइच्छिअ । हुमइ । हुमइ । धमइ । धमिइ । अमणिअ । "सर्वेहिंसिंसि-इल्डुल-[illegible]-सम्मइ-समइ-समाइ-सइअइ-[illegible]-सुम-गुम-गुम-गुम-दुम-दुम-दमी-गमः" [१६१.] ॥

६. हु इति निश्चितं यो युवतिसङ्गं न गच्छति । रमणीं न सेवत इत्यर्थः । स एव मोक्षं गच्छति । प्रशमं गच्छति । स्वर्गं गच्छति । किं बहुना । मोक्षं चिदानन्दरूपपरमपदमपि गच्छति ॥

७. तारुण्ये यौवने गते गलिते सति अक्षेषु इन्द्रियेषु च हानिं ह्रासं गच्छत्सु प्राप्नुवत्सु सत्सु । हाँ इति खेदे । वृद्धोऽपि जराजर्जरिततनुः पुरुषोऽपि कामं विषयाभिलाषं गच्छति याति इत्येवंशीलः कामगामी सन् न प्रशमं गच्छति । तादृशोऽपि कामविह्वलो न धर्मे हितम् आचरतीत्यर्थः ॥

८. कामवशगताः मन्मथपारतन्त्र्यप्राप्ता मित्रभार्यां गच्छन्ति । सुतां स्वपुत्रिकां गच्छन्ति । वधूं स्नुषामपि गच्छन्ति । किं बहुना । गुरोः पितृकल्पस्याध्यापकस्य गेहिनीं कलत्रमपि गच्छन्ति च । लोकधर्मविरुद्धं तस्यास्तस्याः सीमन्तिन्याः सेवनं कुर्वन्तीत्यर्थः ॥

[1] B C गम्मो. [2] B सोक्खं. We with C.

[1] B हुँ. [2] B हुमइ. [3] B °[illegible]°, omitting [illegible] and [illegible]. C °[illegible]° omitting [illegible]. We with A. [4] C [illegible] for धम्म हिं. [5] B [illegible] for [illegible].

महिलाण वसे परिअल्लिऊण, वोलन्त-हरिसम् इह पावा
अवसेहन्ति तिरिच्छीओवि अवहरिउज्जल-विवेआ. ९

जे णिरिणासिअ-मेरा वम्मह-वस-गा समं न णिवहन्ति,
अरिपञ्चुइआ नूणं ते मुहिआ कम्म-भूमिम्मि. १०

महिलाण पेम्म-संगयम् आगच्छन्तीण जो न अभिडइ
उम्मन्थइ नाण-सिरी तम्मब्भागच्छइ निरेओ. ११

९. महिलानां वशे गत्वा । तत्परतन्त्रीभूयेत्यर्थः । गत-हर्षलज्जं यथा भवति एवं गतोज्ज्वलविवेकाः नष्टहिताहितविचाराः । अत एव पापाः कुत्सितकर्माचरणात् अधर्मा जगति तिरश्चीः गोगर्दभ्यादिका अपि । आस्ताम् उभयलोकार्थी मानुषीः । गच्छन्ति कामयन्ते ॥

१०. गतमेराः नष्टमर्यादा मन्मथवशगाः स्त्रीसंभोगरता ये रागाद्यभावं न गच्छन्ति कर्मभूमौ आर्यक्षेत्रे नूनं निःसंदेहं ते आर्यक्षेत्रोत्तरैकसाध्यस्य धर्मस्य असाधनाभिर्व्यर्थकम् आगताः ॥

णीइ । अइच्छइ । उक्कसइ । अक्कसइ । अणुवज्जइ । अईइ । णिम्मी अवअसन्तेहिं । पच्चुइ । पच्छन्दी । णीणन्ति । रम्भन्ति । पदभ णीलुक्कन्ति । परिअल्लिआ । परिअल्लिऊण । वोलन्त । अवसेहन्ति । अवअ णिरिणासिअ । णिवहन्ति । "गमेरई-अइच्छाणुवज्जावज्जसोक्कुसाक्कुस-प पच्छन्द-णिम्मह-णी-णीण-णीलुक्क-पदअ-रम्भ-परिअल्ल-वोल-परिअल-णिरिणा णिवहावसेहावहराः" [१६२] ॥

११. प्रेम्णा संगतं सप्रेम यथा भवति एवम् आगच्छन्तीनां

१ C °ओवि २ B °निरेय. ३ B °पच्चुइआ.

१ C आर्या°. २ B णिस्महिए. ३ C °ओ ४ B °वज्जसोक्कुसाक्कुस°. C °वज्ज कुसाक्कुस°. A °वज्जसोक्कुसपच्छद° omitting two letters. In the text the examples both B and C have उक्कसइ and अक्कसइ.

न भवे पच्चागच्छइ अपरोहिअ-माणसो सुवइ-मग्गे
परिम्हाअ-मणो परिसामिएहिँ कहिओवसम-मग्गो. १२
रइ-कुसलाणं उच्छाअन्तीण केवि रमणीण
किंकिणिअ-मोट्टाइअ-कोट्टमिएहिँ न वेहन्ति. १३

...यमानानां महिलानां यो न संगच्छते न संयुक्तो भवति । महि-लासु न रज्यतीत्यर्थः । तस्य ध्यानस्थो अभ्यागच्छति संमुखम् आ-गच्छति । किंकरश्च अभ्यागच्छति । सकलकर्मोहितपदविज्ञानप्रेक्षा-र्थं आगितासम् असौ संज्ञापन इत्यर्थः ॥

अभिमुखा । आगच्छन्तीम । " आत अभिमुखः " [१६३] ॥

संगढ । अभिसरइ । " गमा अभिसर " [१६४] ॥

रम्मत्थइ । अब्भागच्छइ । " अभ्यागमस्य " [१६५] ॥

१२. सुवतिमार्गे अप्रत्यागतमानसः प्रतिनिवृत्तचित्तः शान्तमनाः कषायानुपशान्तस्तान्तः शान्तैः शमयुक्तैश्च कथितोपशममार्गः उपदि-ष्टशमवर्त्मा न भवं प्रत्यागच्छति । रागद्वेषापनयहेतुत्वामाभिष्वङ्ग-निवृत्तत्वाज्जरामरणाविषयपरमपदम् आसादयतीत्यर्थः ॥

पच्चागच्छइ । अपरोहिअ । " प्रत्यात पलोहः " [१६६] ॥

परिम्हाअ । परिसामिएहिँ । उवसम । " शमेः परिसा-परिमामौ " [१६७] ॥

१३. रमणकुशलानां सुरतक्रीडानिपुणानां रममाणानां भोगिभिः सह क्रीडन्तीनां रमणीनाम् " निर्दिष्टे न सामान्यम् " इति गतिः क्रीडा-मोट्टायितो विशेषकादने वर्तते । अतो रतरतस्तैरिति । कोर्थः । किङ्कि-णिकिनमोट्टायितकुट्टमितैः कृत्वा केऽपि नीरागाः केनचन महा-

१ B C किंकि°. २ C कोट्ट°. We with B. ३ B C किंकि°.

१ B °इ°. २ So B C A. See Pischel. ३ B C किंकि°.

रममाणीओ रामा णीसरणिज्ञा ओहणिज्ञा च

भणरिम रम्मदाओ को अग्गाउ पिगेहेण ॥ १४

मायाइ उच्छायपा, अइरेपिअ-तुच्छगाउ मउणिमा,

चवलत्त-पूरिआओ को तुरइ दट्ठुम् इत्थीओ ॥ १५

रमन्तो न रमन्ते । नानाकामचेष्टाशिक्षिताम्या न मेवन्त इत्यं। तत्र भिन्नहृदिनमहितगवहोलगत्रं दुःखभ्रमाभिलाससंकरः किर्ति-भिमम् । त्रिपकशारी तत्रारभारवान्धा चेष्टा मोहायितम् । अशा-रिमहाद् दुःखेति हर्षः कुट्टमितम् । मध्यनेत्र विभ्रमविशालादिवदे कि लीलाचेष्टादिमिदो रमोत्सवादेमाभिमानम् अनेकधा शब्दपुष्पसिति स्यात् दर्शनार्थम् । माद्दने रमणमात्रेति च एते प्रयुज्यन्त इति भावार्थ इति ॥

१४. रमणीति 'अवमर्नायाख' इति [६० २ १] इतरि अर्थे रमणीं कमनीयरूपपुरुषम् अरमणीयं अराकुलांशभिभूतपुरुषं च रमनाया सेवमानाः पूर्णमन्मथाः आङ्गिकसात्त्विकविकारकरणविचक्षणत्वात् अन्यूनमनसिजा रामाः कः स्नेहेन पूरयति । गम्यागम्यविचारविकलासु तासु न कोपि विचक्षणोऽनुरागम् आधत्त इति भावः ।

सङ्कुष्ण । उच्छायस्मील । किलकिचिअ । मोट्टाअ । कोट्टमिअं । बंहुमिअ । रममाणीओ । णीसरणिज्ञ । अनेत्रणिज्ञ । रमे सङ्कुड-कडुग्गभाग-किलिकिं कोट्टम-मोट्टाय-णीसर-वेल्ला- " [१६८] ॥

१५. मायया पूर्णभूताः । पूर्णतुच्छतया सममागाभीर्येण पूर्णः । चपलत्वपूर्णाः अस्थैर्यग्रस्ताः स्त्रीः द्रष्टुं कस्त्वरते । न कोपि विज्ञ सस्पृहम् अवलोकितुम् उद्यच्छत इत्यर्थः ॥

१ So B C, and not अहिरे°.

१ B C किलि°. २ B C कुट्टि° ३ C चेति ४ B C कुट्ट° ५ B C मि° ६ B कुट्टमि°. C कुट्टमि° (which is doubtless miscopied from कुट्टमि°). ७ B C A किलि°. ८ So we with B C and A.

तूरन्ति, अतूरन्तंपि हु जअडावन्ति. तुरिअ-मयणाओ

अहह हलिद्दी-राया खिरन्त-सेएहिँ अङ्गेहिं. १६

पच्चडमाण-सरीरा झरन्त-खालव्व पज्झरिअ-रमणा

धीरा अणिट्टुअन्तेवि णिच्चलावेइ ही महिला. १७

अग्घविअ । अग्घाडइ । उद्धुमाया । अहिरेमिअ । अङ्गुमिआ । पूरिआओ । "पूरेरग्घाडाग्घवोद्धुमाङ्गुमाहिरेमाः" [१६९] ॥

१६. त्वरितमदनाः उद्गमितमनोभवा हरिद्रावद् रागो यासां तास्तथा । अस्थिरप्रेमानुबन्धाः । अहहेति खेदे । तादृश्योपि कष्टं क्षरत्स्वेदैः सात्त्विकविकारव्यञ्जकैः खिन्नैरङ्गैः कृत्वा त्वरन्ते स्वयं भोगिसंभोगाय उत्सहन्ते । अत्वरमाणं संभोगानुरक्तं पुमांसं त्वरयन्ति तथाविधविलासकरणेन प्रेरयन्ति ॥

तुवरइ । जअडावन्ति । "त्वरस्तुवर-जअडौ" [१७०.] ॥

तूरन्ति । अतूरन्तं । "त्यादिशत्रोस्तूरः" [१७१.] ॥

तुरिअ । "तुरोऽत्यादौ" [१७२.] ॥

१७. क्षरच्छरीरा निर्गच्छत्स्वेदोदबिन्दुप्रवाहतनुः । क्षरत् वहद् यत् । खालेति देश्यः । अशुचिजलनिर्गमस्थानम् । तदिव क्षरितं रमणं स्मरकूपिका यस्याः सा तथा । महिला अक्षरतः अनार्द्रहृदयानपि धीरान् । हीति खेदे । क्षारयति आर्द्रहृदयान् करोति । सत्त्वाच्चालयतीति यावत् ॥

खिरन्त । पच्चडमाण । झरन्त । पज्झरिअ । अणिट्टुअन्ते । णिच्चलावेइ । "क्षरः खिर-झर-पज्झर-पच्चड-णिच्चल-णिट्टुआः" [१७३.] ॥

१ C पच्चड°. २ B °ट्ठु°. C °ट्टु°.

1 So B C and not अहिरे°. 2 C °त्वरय°. We with B A. 3 Here B C and A read °हि° all right. 4 B C संभोगानुरंतं. 5 B C °आ.

उच्छ्ठलिअ-परिप्फाडिअ-भेगोरम-रमणि-रमण-रसिगाण
सत्ती विअलइ, पिग्घइ कन्ती, बुद्धी अ णिहुंइ. १८

तस्स रिसहउ हिअये, सयहुत्तं दलउ बुद्धि-कोसल्लं,
जो पिअइ वलिअ-भत्तं वम्फि-लालं रमणि-अहरं. १९

१८. पूर्वम् उच्छलितः पश्चात् परिस्फाटितः । वि रितोऽवस्कृतः इत्यर्थः । यो भेको मण्डूकस्तेन उपमा सादृश्यं तत् तथा । एवंविधं यद् रमणीरमणं तद्रसानां रमणशीलानां तादृशवराङ्गनाशक्तानाम् इत्यर्थः । शक्तिर्बलं विगलति भवति । कान्तिर्विगलति बुद्धिश्च विगलति । उपलक्षणमात्रम् एतत् । अन्यान्यपि कम्पादि कष्टानि सम्भवन्ति । यद् उक्तम् ।

> कम्पः स्वेदः श्रमो मूर्छा भ्रमिर्ग्लानिर्बलक्षयः ।
> राजयक्ष्मादिरोगाश्च भवेयुर्मैथुनोत्थिता ॥

उच्छलिअ । "उच्छल उच्छलः" [१७४] ॥

विअलइ । पिग्घइ । णिहुंइ । "विगलेस् थिप्प-णिहुंहौ" [१७५] ॥

१९. वलितभक्तमिव वान्तभोजनमिव । वलिन्यः अधःपतनशीला लाला यत्र तत् तथाविधं रमण्यधरं सुन्दरीदशनच्छदं यो लेढि पिबति । तस्य पुरुषस्य शतकृत्वः शतवारान् हृदयं दलतु भेदम् आप्नोतु । बुद्धिकौशलं च दलतु । तथाविधाकार्यनिरतस्य चैतन्यशालित्वादि विफलम् इत्यर्थः ॥

रिसहउ । दलउ । वम्फि । वलिअ । "दलि-वल्योर्विसट्ट-वम्फौ" [१७६] ॥

---

१ B doubtful between च्छ and त्थ. C च्छ २ B °ठ्ठ° C °ड्ड°

---

१ B C doubtful between च्छ and त्थ २ B doubtful between च्छ and त्थ. C च्छ. A distinctly उच्छल उत्थल. ३ B °ठ्ठ° C °ड्ड° ४ B °ठ्ठ°, C °ड्ड°
A °ड्ड° ५ B C हाल

अणफुडिअ-इन्दयारण-रम्मा रामा, अफिट्ट-कडुअत्ता.
रे हिअय फुट्ट, चुक्कसि किं मग्गा ताहि भुल्लविअं? २०
अब्भंसि-दूसिअच्छं अफिडिअ-सेंभम् आणणं महेल्लाण;
रज्जइ तत्थवि मूढो नसिअ-मई णिवहिअ-विवेओ. २१
सेहइ सीलं, पडिसन्ति धी-गुणा, संजमोवि अवहरइ,
णिरिणासइ सुअम्, अवसेहइ सव्वं जुवइ-रत्ताण. २२

२०. अभ्रष्टम् अविदीर्णं यद् इन्द्रजालं विश्रान्तावसरं तद्वद् रम्या धर्मिर्मनोहराः । अभ्रष्टं कटुकत्वम् अन्तरसुखपरिणामो यासां तादृशा रामाः । तस्मात् हे हृदय भ्रष्ट दुःशीलस्वभाव ताभिर्भ्रंशितं सत् किं मार्गाद् भ्रश्यसि । तथाभूतासु तासु अनुरागम् उत्सृज्य धर्मध्यानैकतानं हे मनो भवेत्यर्थः ॥

२१. अभ्रष्टदूषिकाक्षम् अनपगतमलनेत्रम् अभ्रष्टकफम् अप्रस्फुटश्लेष्म महेलानाम् आननम् । परं तत्रापि तादृशेपि आनने नष्टमतिर्नष्टविवेको मूढो रज्यति । तदवलोकनचुम्बने रागम् आधत्त इत्यर्थः ॥

अणफुडिअ । अफिट्ट । फुट्ट । चुक्कसि । भुल्लविअं । अब्भंसि । अफिडिअ ।
"भ्रंशेः फिड-फिट्ट-फुड-फुट्ट-चुक्क-भुल्लाः" [१७७.] ॥

२२. युवतिसक्तानां स्त्रीलम्पटानां शीलं सदाचारो नश्यति प्रयाति ।

शुश्रूषा श्रवणं चैव ग्रहणं धारणं तथा ।
ऊहापोहोर्थविज्ञानं तत्त्वज्ञानं च धीगुणाः ॥ इति ।

१ B °वुट्ट°. C °वट्ट°. २ C दइ (= रइ ?)

1 C °र्षी°. 2 C °ड्ड°. 3 B °त्रि. 4 B C °चुंबनं. 5 B om. this example.
6 B C om. फुट्ट. We with A, which however फुट्ट. 7 B भुल्ल. We with C.

ओवासइ न विवेओ थी-संगे इअ गुरूहि संदिसिअं,
अप्पाहामो मा तत्त-दिट्ठो नाउ को निअइ ! २३
जे भावि-पुलअणा, भूअ-देक्खणा, वट्टमाण-सव्ववणा,
तेहि निअच्छिअ भणिअं, मा इत्थीओ पुलोएह. २४

ते नश्यन्ति । संयमः शुभानुष्ठानमपि नश्यति । श्रुतं सिद्धान्तं नश्यति । सत्त्वं च नश्यति । न किंचिदपि यस्य परित्यागहेतुः दुःखं तेषां संभवन्तीति भावः ॥

नसिअ । णिवहिअ । सेहइ । पडिसन्ति । अवहरइ । णिरिणासइ । अवसेहइ ।
“ नशेर्णिरणास-णिवहावसेह-पडिसा-सेहावहराः ” [१७८] ॥

२३. स्त्रीसङ्गे योषित्संपर्के विवेकः युक्तायुक्तविचारो नावकाशं लभते इति गुरुभिः अस्मत्पूर्वाचार्यैः संदिश्य अस्मत्पुरः प्रतिपादितम् । तस्मात् तत्त्वद्रष्टा विज्ञाततत्त्वार्थः कस्तां स्त्रीं पश्यतीति वयमपि संदिशामः मुक्त्यर्थिनं प्रतिपादयामः ॥

ओवासइ । “ अवात् काशो वासः ” [१७९] ॥
संदिसिअं । अप्पाहामो । “ संदिशेरप्पाहः ” [१८०] ॥

२४. भाविनो भविष्यदर्थस्य दर्शना द्रष्टारः । भूतदर्शना अतीतार्थवीक्षकाः । वर्तमानदर्शनाः विद्यमानार्थविलोकयितारः । त्रिकालवेदिन इत्यर्थः । एतैर्महात्मभिर्दृष्ट्वा सकलाकुशलकारणं स्त्रिय इति विज्ञाय भणितम् । किम् । स्त्रीर्मा पश्यत । यदि स्वस्य श्रेयः अभिलषत तदा स्त्रीणां विलोकनमपि मा कुरुतेत्यर्थः ॥

1 B पुल° 2 So B C, though in the sûtra they read दे
3 B C and A °णिरणास°. In the text and examples B C have णिरि°.
4 B C °ल्पत

अवयच्छन्तोवि जणो नोअक्खइ कामिणिं अवयक्खन्तो;

न गुरुं वज्जइ, नन्नं पासइ, जं नीइ पासत्थो. २५

अणुराइणिम् अवअक्खइ, अवआसइ सील-जाइ-रहिअंपि;

अवयज्झिऊण तं पि हु जो त्थिं छिवइ, तस्स नमो। २६

२५. कामिनीं पश्यन् सस्पृहं वीक्षमाणो जनः पश्यन्नपि

मकरन्दकुल्यमानसमलाभिपरिपूर्णिता ।

स्नायुस्यूता याः स्त्रियः स्निग्धमर्मप्रसंस्थिताः ॥

इत्यादिकाभिर्वस्तुस्वरूपं जानन्नपि न पश्यति न मनस्यवधारयति । तस्मात् तस्याः कामिन्याः पार्श्वस्थः संभोगाय समीपवर्ती न गुरुं पश्यति । नान्यं मातापित्रादिकं पश्यति । न देवतानां न गुर्वादिकं भक्त्यादिना मन्यत इत्यर्थः । यदुक्तं

न देवान् न गुरून् नापि

इत्यादि ॥

२६. अनुरागिणीं ललिताङ्गोपाङ्गं पश्यति सानुरागदृष्ट्या विलोकते । शीलज्ञातिरहितमपि पश्यति । तदपि एवंविधमपि योषिदन्तर्गतम् हु इति निःसंदेहम् दृष्ट्वा यः स्त्रियं स्पृशति आलिङ्गति तस्मै नमः । उपहासपरोऽयं नमस्कारः । तेन निर्विवेकचूडामणेस्तस्य धिक्कारोऽस्त्वित्यर्थः ॥

पिच्छन्तो । निअइ । पुलअन्ता । देक्खन्ता । सव्ववणा । निअच्छिअ । पुलोएइ । अवयच्छन्तो । ओअक्खइ । अवयक्खन्तो । वज्जइ । पासइ । अवअक्खइ । अवआसइ । अवयज्झिऊण । "दृशो निअच्छ-पेच्छावयच्छावयज्झ-वज्ज-सव्वव-देक्खौअक्खावक्खावअक्ख-पुलोअ-पुलअ-निआवआस-पासाः" [१८१.] ॥

१ C अरि°.

१ B C °स्त°. २ C सरि°. ३ B drops from क्रियेत to इत्या. ४ So B C. ५ B C अक्क. ६ B °क्खौअक्खीवक्खावअक्खपुलोअपुलअ°. C °देक्खौअक्खावक्खावअक्ख-पुलोअपुलअ°. A drops this and the following sûtras.

विरमालिअ संसारे जेण पडिक्खाविआ समय-सत्ता,
जयइ सुधम्मो तच्छिअ-कम्मो चच्छिअ-कुतित्थि-मओ. ३९
सिव-रम्पण-मिच्छा-दिट्ठि-रम्फणो, तक्खिऊण असमग्गे,
विअसाविअ-सिद्धन्तो भयवं जम्बू-मुणी जयइ. ४०
कोआसिअ-गहिअ-वओ, दर-वोसट्टिअ-सरोज-हसिर-मुहो,
अणगुआविअ-स-कुलो भयवं पहव-प्पहू जयइ. ४१

३९. संसारे प्रतीक्ष्य स्थित्वा येन समयशास्त्राणि सिद्धान्तग्रन्था द्वादशाङ्गानीत्यर्थः । प्रतीक्षितानि स्थापितानि । कृतानीत्यर्थः । सन्दोहितानि ... स्नान्धात् सः तष्टानि चूर्णितानि कर्माणि येन स ... तष्टकुतीर्थिमदः मृदितकुमताभिमान. सुधर्मा सुधर्मस्वामिगणधरो जयति । तत्था इत्यत्र "वादयर्थवचनाया" [४ ३१] इति ... ॥

सामइअ । अगिहीरो । विरमालिअ । पडिक्खाविआ । प्रतीक्षेः सामय-विरमाला" [१९३] ॥

४०. शिवस्य तक्षणा विनाशका ये मिथ्यादृष्टयस्तेषां ... विनाशकः । अपकृष्टा मार्गाः कुमतानि तान् तक्षित्वा ... प्रकाशितसिद्धान्त. प्रकटितागमो भगवान् पूज्यो जम्बूमुनि ... स्वामिमहर्षिर्जयति ॥

तच्छिअ । चच्छिअ । रम्पण । रम्फणो । तक्खिऊण । तक्षेस्तच्छ-चच्छ-रम्प-रम्फाः" [१९४] ॥

४१. विकसितो दीप्तः सन् गृहीतव्रत. अङ्गीकृतचारित्र ... कासितं वा अनेकशिष्यकरणेन विस्तारितं गृहीतं व्रतं येन स ... दरम् ईषद् विकसितं स्फुटितं यत् सरोज तद्वत् हसितृ स्वेरं मु...

¹ B म ² C ... ³ L C ... ⁴ B ... अं
⁵ ... B ... ⁶ ... inserts ... = ... the example

र्गदिम्भन्त-न्हगाविअ-शुनिश्चिअं, थिरम्, असंगि जिण-वयणं
जर-मरण-वोज्झिगाणं भव-दरिआणं हरउ तासं. ४२

गो वज्जइ न भयाओ, गुरूहिं साहूहिं पुसिअ-सम्मत्तो,
णिमिअ-मणो जिण-समए कयावि जो न हु पल्लोट्टइ. ४३

न स तथा । अहामित्रस्वकुलः अलक्षितनिजक्षत्रियवंशत्वात्हर्षो-
तेन तत्त्वं विज्ञाय प्रव्रज्याङ्गीकारात् भगवान् प्रभवप्रभुः प्रभयस्-
जयति ॥

रिभसर्गाविअ । वोभासिअ । थीसट्टिअ । "रिक्तेः वोभास-थीसट्टौ" [११५] ॥

हसिर । अंगपुआसिअ । "हसेर्गुञ्जः" [११६] ॥

४२. अभ्रन्ताः समन्तात् अभ्रष्टाः सन्तः संनिता भ्रंशम् आपिता:
निर्थिता येन तत् तथा । स्थिरं ध्रुवं महाविदेहादिक्षेत्रेषु सर्वदा
ज्ञावान् अतएव असंगि न कथमपि संसते जिनवचनं जरामरण-
स्तानां भवत्रस्तानां त्रासं भयं हरतु ॥

अर्सिदिम्भन्त । न्हमाविअ । असंगि । "संसेर्न्हंस-दिम्भौ" [११७]॥

४३. गुरुभिः धर्माचार्यैः । कैर्गुरुभिः । साधुभिः । न्यस्तसम्यक्त्वः
गर्भपितसम्यक्त्वः न्यस्तमनाश्च सन् जिनसमये हु निश्चितं यः क-
पि न पर्यस्यति न विपर्ययो भवति स भयाद् न बिभेति । परम-
दृष्टाभिहेतुसम्यक्त्वार्हत्समयनिश्चलमनस्त्वाद् न भीतिं करोतीत्यर्थः॥

वोज्झिगाणं । दरिआणं । तासं । वज्जइ । "त्रसेर्डर-वोज्ज-वज्जाः" [११८] ॥

पूसिअ । णिमिअ । न्यसो णिम-णुमौ" [११९] ॥

---

¹ C अर्दु॰. ² L दा॰. ³ B C आसिता ⁴ B om. तद् ⁵ B C ध्रुवे॰.
B C स्वस्वकर्त

पल्लट्टिअ-पावा पल्हत्थिअ-कलिणो अ नीससण-जोग्गे
विग्घेवि अझङ्खिरया णिह्लसिअ-जिणागमा हुन्ति. ४४
ऊसलिअ-गुणोसुम्भिअ-संजम-पुलआअमाण-हिअयस्स
गुञ्जोल्लिअ-जिण-वयणस्सारोअइ कस्स नो नाणं! ४५
उल्लसिअ-भिसन्त-सिरी, भासिर-नाणेण गसिअ-मिच्छत्तो,
मोहाघिसिअ-विवेओ, जिण-मयम् ओवाहए धन्नो. ४६

४४. पर्यस्तपापाः क्षिप्ताशुभप्रकृतयः । पर्यस्तकलयश्च परास्तपरविरोधाः । निःश्वसनयोग्येपि दुःखदायित्वात् कदुष्णश्वासजननार्हेपि विघ्ने अनिःश्वसितारः अनिःश्वसनशीलाः । धीरा इति यावत् । उल्लसितजिनागमाः स्वान्तोद्बुद्धार्हत्समया भवन्ति ॥

पल्लोट्टई । पल्लट्टिअ । पल्हत्थिअ । "पर्यस्तः पल्लोट्ट-पल्लट्ट-पल्हत्थाः" [२००] । नीससण । अझङ्खिरया । "निःश्वसेर्झङ्खः" [२०१.] ॥

४५. उल्लसिता उद्भूता गुणाः क्षान्त्यादयो यस्य स तथा । स चासौ उल्लसितसंयमश्च प्रकटीभूतचारित्रः स तथा । स चासौ उल्लसद्धृदयश्च धर्मोत्साहमानमनाश्च स तथा । तस्य उल्लसितजिनवचनस्य अन्तःपरिस्फुरितार्हत्सिद्धान्तस्य कस्य न ज्ञानम् उल्लसति । अपि तु तादृक्षस्य सर्वस्य सम्यगवबोधः प्रादुर्भवतीति भाव. ॥

४६. उल्लसिता प्रादुर्भूता भासमाना दीप्यमाना श्रीः धर्मसाधनसंपद् यस्य स तथा । भास्वरज्ञानेन दीप्रसम्यगवबोधेन ग्रस्तमिथ्यात्वः मथितमिथ्यादर्शनः मोहेन अज्ञानेन अंग्रस्तः विवेको कृत्याकृत्यकारिता यस्य स तथा । धन्यः पुण्यवान् जिनमतम् अवगाहते परिभावयति ॥

१ B °घ° २ L C ओहावए.

¹ B C पल्गोट्टिअ. ² B पल्ल° ³ B °पल्ल° ⁴ B प्रस्तो ⁵ B C om. कृत्या°

ओगाहिअ-जिण-वयणो, गुण-ठाण-वलग्गिओ चडइ मुक्खं
भव-सुह-अणगुम्मडिओ अगुम्मिओ मोहणिज्जेहिं. ४७
अहिऊलइ कम्म-गणं, आलुङ्खइ इन्धणं जहा दहणो,
वल्लणिज्ज-गहण-बुद्धी गिण्हन्तो भयवओ वयणं. ४८

णिल्लसिअ । ऊसलिअ । ऊसुम्भिअ । पुलआअमाण । गुञ्जोल्लिअ । आरोअइ । हरिसिअ । "उल्लसेरूसलोसुम्भ-णिल्लस-पुलआअ-गुञ्जोल्लारोआः" [२०२.] ॥

भिसन्त । भासिर । "भासेर्भिसः" [२०३.] ॥

गसिअ । अग्घिसिअ । "ग्रसेर्घिसः" [२०४.] ॥

४७. अवगाहितजिनवचनः परिभावितार्हद्भाषितः । गुणस्थानानि मिथ्यात्वादीनि तेषु आरूढः । आद्ये सर्वदावस्थानाद् आरोहो न घटत इति उत्तरोत्तरगुणस्थानेषु कृतावस्थान इत्यर्थः । भवसुखेन अमुग्धः अमोहितो वा । मोहयन्तीति मोहनीयाः स्त्र्यादिविषयास्तैर-मोहितः अमूर्छितो मोक्षम् आरोहति अध्यास्ते ॥

ओवाहए । ओगाहिअ । "अवाद्गाहेर्वाहः" [२०५.] ॥

वलग्गिओ । चडइ । "आरुहेश्चड-वलग्गौ" [२०६.] ॥

अणगुम्मडिओ । अगुम्मिओ । मोहणिज्जेहिं । "मुहेर्गुम्म-गुम्मडौ" [२०७.] ॥

४८. ग्राह्यग्रहणबुद्धिः उपादेयार्थोपादानमतिः अत एव भगवतः अर्हतो वचनं सकलोपादेयमूर्धमुकुटं भगवत्सिद्धान्तं गृह्णन् अङ्गी-कुर्वन् । तदुपदिष्टं समाचरन्नित्यर्थः । कर्मगणं ज्ञानावरणादिव्रातं दहति भस्मसात् करोति । विनाशयतीति यावत् । इन्धनं यथा दहनो दहति ॥

1 B निल्ल°. 2 C आरो° 3 C आरोहति. 4 B ढ्ढाइए C ओहाइए. 5 B drops °गुम्म°. 6 C °धरामोदि

पिङ्गिअ-संजम-भारा, निरुवारिअ-पवयणे अणुसरन्ता,
अहिपच्चुअन्ति मुत्तिं जोअं घेत्तूण सील-धणा. ४९

गेण्हिअ वयाइं, घेत्तुं घेत्तव्वं वोत्तुम् अवि अ वोत्तव्वं
जे उज्जुआ हु, ताणं वोत्तूण गुणे कयत्थु म्हि. ५०

भिदिऊण । भाउझइ । रुण्णो । 'रुदेरुव्वगुब्बौ' [२०८]॥

४९. गृहीतसंयमभारान् अङ्गीकृतव्रतभरान् गृहीतप्रवचन सूत्रतोर्थतश्च विज्ञातद्वादशाङ्गान् अनुस्मरन्तः । सकलजन्त एत इति भावनया पूर्वमहर्षीन् ध्यायन्त इत्यर्थः । शीलं चारित्रं धनं येषां ते शीलधना मुनयो योगं परमसमाधिं गृहीत्वा आसाद मुक्तिं निर्वृतिं गच्छन्ति ॥

वलणिअ । हरण । गिण्हन्तो । पिङ्गिअ । निरुवारिअ । अहिपच्चुअन्ति । 'ग्रहेर्वल-गेण्ह-हर-पङ्ग-निरुवाराहिपच्चुआः' [२०९] ॥

५०. व्रतानि गृहीत्वा ग्रहीतव्यम् अर्हत्प्रणीतोपादेयतत्त्वं ग्रहीतुं ज्ञातुं वक्तव्यं सदुपदेशादिप्रतिपाद्यमपि च वक्तुं भणितुं ये निश्चिन्त उद्यताः । स्वपरोपकारकरणतत्परा इति यावत् । तेषां गुणान् क्षान्त्यादीन् उक्त्वा कृतार्थः कृतकृत्योस्मि ॥

घेत्तूण । घेत्तुं । घेत्तव्वं । "क्त्वातुमतव्येषु घेत्" [२१०] ॥ क्वचित्र भवति । गेण्हिअ ॥

वोत्तुं । वोत्तव्वं । वोत्तूण । "वचो वोत्" [२११.] ॥

---

१ So B C. २ B उज्जुत्ता.

३ B om. अङ्गीकृतव्रतभरान्. ४ So B C throughout. A पेङ्ग°. ५ B C पच्चुआ. We with A. ६ B C घेत्तु ७ B C मि°.

मोत्तूण मोत्तव्वं, मोत्तुं निव्वुइ-सुहाइं, मोत्तु-मणा,
मोत्तव्वारम्भं मोत्तूण, महन्ता तवस्सन्ति. ५१
सोअ-वसा रोत्तूणवि रोत्तु-मणा विम्हरन्ति रोत्तव्वं
दट्ठूण जाण मुत्तिं, अरहन्ताणं नमो ताणं. ५२
जे दट्ठव्वे दट्ठुं, इन्दो काहीअ लोअण-सहस्सं
दंसण-तित्तिं काउं, अरहन्ताणं नमो ताणं. ५३

५१. मोक्तव्यं शुभाशुभम् अनुभवनीयं मुक्त्वा संवेद्य । निर्वृति-सुखानि मोक्तुं संवेदयितुम् । मोक्तव्यारम्भं हेयव्यापारं मुक्त्वा परि-त्यज्य । मोक्तुमनसो निर्वर्तितुकामा महान्तः महामुनयस्तपस्यन्ति । बाह्याभ्यन्तरभेदभिन्नं द्वादशविधं तपः कुर्वन्ति ॥

५२. शोकवशात् स्वबन्धुवियोगसमुद्भवदुःखपरतन्त्रत्वाद् रुदि-त्वापि रोदनं कृत्वापि रोदितुमनसः रोदनपरायणचेतसः प्राणिनः येषां मूर्तिं वपुर्दृष्ट्वा रोदितव्यं विपन्नस्वबान्धवादिकं विस्मरन्ति न स्मृतिपथम् आनयन्ति तेभ्योऽर्हद्भ्यो नमः नमस्कारोस्तु ॥

मोत्तूणं । मोत्तव्वं । मोत्तुं । मोत्तु । मोत्तव्व । मोत्तूण । रोत्तूण । रोत्तु । रोत्तव्वं । "रुद-भुज-मुचां तोऽन्त्यस्य" [२१२.] ॥

५३. यान् द्रष्टव्यान् लोकातीतसौभाग्यादियुक्तत्वाद् वीक्षणी-यान् द्रष्टुं दर्शनाय लोचनसहस्रम् इन्द्रः अकरोत् अकार्षीत् चकार वा । दर्शनमपि किमर्थम् इत्याह । दर्शनेन निर्निमेषवीक्षणेन तृप्तिम् आत्मनः संतोषं कर्तुम् । तेभ्योऽर्हद्भ्यो नमः ॥

दट्ठूण । दट्ठव्वे । दट्ठुं । "दृशस्तेन ट्ठः" [२१३.] ॥

[1] B °रा.

काऊणं कायव्वं कम्मं काहिन्ति जे ण पुणरुत्तं,

जग-बोहेम् इच्छिराणं अरहन्ताणं नमो ताणं. ५४

जो अणुगच्छइ, जच्छइ, छिन्दिउम् अच्छइ तणुं च, तेसिं

अणभिन्दिअँ-भावाणं अरहन्ताणं नमो ताणं. ५५

सविहे न जाण कुज्झइ, जुज्झइ, मुज्झइ भवे अगिज्झन्तो

देही; बुज्झइ, सिज्झइ, अरहन्ताणं नमो ताणं. ५६

५४. कर्तव्यं सकलकर्मक्षयं कृत्वा ये पुणरुत्तम् इति भूयो कर्म करिष्यन्ति कर्तारो वा । वीतरागत्वात् न मुक्तिम् आश्रित्य [illegible] स्वदर्शननिरस्कारनिवारणाय इह जन्म आमाय पुनरपि [illegible] मन्तस्यन्तीत्यर्थः । तेभ्यो जगद्बोधम् परितृभ्यः अभिलाषुकेभ्योऽर्हद्भ्यो नमः ॥

काहीअ । काई । काऊणं । कायव्वं । काहिन्ति । "औ [illegible] [illegible]" [२१४.] ॥

५५. योऽनुगच्छति भक्तया पृष्ठलग्नः प्रयाति । तथा यो [illegible] मार्ग स्वयम् ददाति । यस्तु तनुं छेत्तुम आस्ते । तेभ्यो [illegible] भावेभ्यो निर्विरोधमनस्केभ्यस्तेभ्यो जगत्प्रसिद्धेभ्योऽर्हद्भ्यो नम "

इच्छिराणं । अणुगच्छइ । जच्छइ । अच्छइ । " गमिष्यमाणा [illegible] " [२१०.] ॥

छिन्दिउं । अणभिन्दिअ । " छिदि-भिदो न्दः " [२१६.] ॥

५६. येषां सविधे समीपे भवे अगृध्यन् गार्ध्यम् अकुर्वन् । [illegible] मार्गारम्भो मयावशति [illegible] । देही जन्तुर्न कुप्यति न [illegible]

[illegible]

[illegible]

गन्धिअ-कण्णं. गन्धिअ-नयणं. गन्धिअ-वयणं. अगहिएहिं
जाणन्ताण गुणाहिं अरहन्ताणं नमो ताणं. ५७

गाहिअ-गन्धा. काहिअ-गन्धा. वंदिअ नयणेअ वंदिअ[illegible] व
जाणन्ति व-गुणिणो. अरहन्ताणं नमो ताणं. ५८

[illegible]यति । तथा न कुत्सते न वृद्धं करोति यतो न मूढानि न मोहम् उप-
[illegible]यति मोहमूलत्वात् क्रोधवृद्धयो [illegible] किंतु कुत्सते अत्यन्त[illegible]
भवति तथा च [illegible] निर्वृति निष्ठो भवति । तेभ्योऽर्हद्भ्यो नमः ।

[illegible] । ३३०

५७. [illegible] कृतेन्द्रिय[illegible]-
[illegible] भवति [illegible] ध्यानात् अत्यन्त[illegible]-
[illegible] तेभ्योऽर्हद्भ्यो नमः

[illegible] । ३३८ ।

५८. [illegible] कथितना [illegible]-
[illegible] । यतो वृद्धं वृद्धि गतं यत् [illegible] वेष्टितं [illegible]-
[illegible] अर्हं [illegible] तथा च [illegible] अपाति [illegible]
[illegible] अर्हताम् । [illegible] इत्यर्थः । तेभ्योऽर्हद्भ्यो नमः ॥

[illegible] । ३३९ ।

[illegible] । ३४० ।

[illegible] । ३४१ ।

---

[1] B C [illegible] [2] C [illegible] [3] C [illegible] [4] B [illegible] [5] B C [illegible] [6] B C [illegible]
[7] B C [illegible] The [illegible] [8] B [illegible]

फुट्टिअ-मोहो लोओ चल्लइ अपमिल्लिअ-च्छओ मोक्खं

जेहि, अपमीलिअच्छं पेच्छामो ते उवज्झाए. ६४

अणउम्मिल्लिअं-नाणोम्मीलणओ, हरिस-पमरिरा लोए

सुअ-जलम् ओज्झाया पवरिसन्तु, वित्थरिअ-गुण-मरिआ ॥

वोमिरन्ता । "हजो रः" [२२९] ॥

भतुह्रिरेणं । सकन्ता । "शकादीना द्वित्वम्" [२३०] ॥

६४. यैः कृत्वा स्फुटितः विदारितो मोहो येन स तथा । ... लितव्रतः उद्बद्धचारित्रः । लोको मोक्षे चलति गच्छति । ... ध्यायान् अपमीलिताक्षं निर्निमेषनयनं यथा भवति एवं ... उपाध्यायदर्शने वयं सतृष्णा इत्यर्थः ॥

भट्टिअ । अपमिल्लिअ । फुट्टिअ । चल्लइ । "स्फुटि चलेः" [२३१] ॥

६५. अनुन्मीलितम् अनुद्भूतं यज्ज्ञानं तस्य उन्मीलना ... हर्षं प्राणिप्रमोदं प्रमवितार प्रसरणशीला । विस्तृता ... ये गुणास्तैर्भृताः निचिता उपाध्याया लोके जनमध्ये श्रुतं ... ... हेतुत्वात् जलं प्रवर्षन्तु । निर्वृतिफलं ... यच्छन्त्वित्यर्थः ॥

अणमिल्लिअ । अपमीलिअ । अणउम्मिल्लिअ । उम्मीलणओ । "... "

[२३२] ॥

पसरिरा । "उदर्तोष्यात्" [२३३] ॥

वित्थरिअ । भरिआ । "... " [२३४] ॥

पवरिसन्तु । "... " [२३५] ॥

१ B C ... २ B C ... ३ C ...

[illegible]

नो रूसइ, नो तूसइ, जेऊण मणं स्वयम्मि जो नेन्नो
मोत्तुं भवं, विणीअं तं साहु-जणं नमंसामि. ६६

उप्पाइअ-सद्दहणो असद्दहाणेवि देइ जो बोहिं,
संसार-नासिरो हं तं साहुंचिय विहेमि गुरुं. ६७

पभवि अरहन्ताइं परमेट्ठी झाह, झाअह किम् अन्नं?
होऊण निव्विकप्पा, पसम-रया होइऊण तहा. ६८

६६. यो भवं मोक्तुं त्यक्तुं मनो जित्वा वशीकृत्य स्वे मास्यात्मनि नयन् सन् नो रूष्यति अमित्रे रोषं न करोति । नो तुष्यति मित्रे तोषं न करोति । तं विनीतं जितेन्द्रियं साधुजनं नमस्यामि ॥

रूसइ । तूसइ । " रुषादीनां दीर्घः " [२३६.] ॥

जेऊण । नेन्नो । मोत्तुं । " युवर्णस्य गुणः " [२३७.] ॥ क्वचित्त । विणीअं ॥

६७. अश्रद्दधाने जिनप्रणीतजीवादिपदार्थे तथेति प्रत्ययरहितेपि उत्पादितश्रद्धानः जनितास्तिक्यबुद्धिर्यो बोधिं ददाति । संसारात् नशिता नशनशीलोहं तमेव साधुं गुरुं विदधामि ॥

सद्दहणो । असद्दहाणे । " स्वराणां स्वराः " [२३८.] ॥ क्वचिन्नित्यम् । देइ । नासिरो । विहेमि ॥

रूसइ । तूसइ । " व्यञ्जनाद् अइ अन्ते " [२३९.]

६८. भो भव्याः निर्विकल्पाः एते ध्येया नवेति संशयरहिता भूत्वा तथा प्रशमरता उपशमपरा भूत्वा पश्चापि अर्हदादीन् ध्यायत ।

१ B C नेन्नो. २ B om. असद्दहाणे°. ३ So B C. See III. 157.

1 B C put रूसइ । तूसइ । " व्यञ्जनाद् अइ अन्ते " after विणीअं । and before सद्दहणो &c. A, Pischel and the Bombay edition all read स्वराणां स्वराः । व्यञ्जनाददन्ते ॥.

जिणउ कलि अघ-चिणिअं, घुणिअ-सिरं सुणिअं गुण-गणा पुंगिव
इन्देहिवि, जग-पुणंणी सुअँ-देवी, सयल-अघ-लुणणी. ६९
सो हुणइ भप्पे-मज्झे, स-पुप्फम् उच्चेइ, पङ्कयाई घने
तह उच्चिणेइ, मोत्तुं सुअ-देविं महइ जो अन्नं. ७०

किमन्यं हरिहरादिकं ध्यायत । हरिहरादिध्यानम् [illegible] [illegible]
ध्यानपरा भवतेति भावः ॥

माइ । माभइ । होऊण । होईऊण । "स्वराद् अनतो वा" [१५५] ॥

६९. श्रुतगुणगणा सकलजनश्रवणगोचरप्राप्त[illegible]
निचया इन्द्रैरपि आस्ताम् अन्यैः धुतशिरो यथेन्द्रैः स्तुता [illegible]
जगतः पवनी पावित्र्यजनिका सकलाघस्य लवनी [illegible]
तदेवी अघेन चितं हर्षितं कलि कलहं जयतु । आश्रितान् [illegible]
निर्मत्सरं विदधातित्यर्थः ॥

७०. स पुरुषो मरममध्ये सुहोति हवनं करोति । [illegible]
चिनोति । तथा पङ्कजानि स्थले उच्चिनोति । य श्रुतदेवीं [illegible]
अन्यां महति पूजयति काङ्क्षति वा । श्रुतदेव्यां [illegible]
नाम् आराधनं सम्यक्त्वादिफलम् इत्यर्थः ॥

जिणइ । चिणिअ । धुणिअ । सुणिअ । पुणिआ । पुणणी । लुणणी । [illegible]
"चि जि-श्रु-हु स्तु-लू-पू-धूगां णो ह्रस्वश्च" [२४१] ॥ [illegible]
[illegible] ॥

[illegible] B [illegible] ² B [illegible] ³ B C [illegible] ⁴ B C [illegible] ⁵ C [illegible]

[illegible] B C The [illegible] has [illegible] [illegible]
[illegible]

सव्वेहिंपि हुणिज्जइ हुव्वइ कोडीहिँ अहव सत्थाणं;
सुअ-देवआ थुणिज्जइ न जा, न ता निम्मए नाणं. ७१

जेण चिणिज्जइ नाणं, जिव्वइ मोहो, जिणिज्जए कालो,
सुअ-देवी अज्जेहिवि थुव्वन्ती थुव्वए तेण. ७२

स-न्तम्मि सयं सुणिज्जइ, लुव्वइ कम्मं, लुणिज्जए पावं,
पुव्वइ अप्पाण-कुलं पुणिज्जए, महिअ सुअ-देविं. ७३

भव-भय-धुव्वन्तेहिँ पवण-धुणिज्जन्त-तूल-तरलस्स
फलमू आउअस्स चिम्मइ सुअ-देवीए पसाएण. ७४

७१. शस्त्राणां सर्वैर्हूयते । अथ वा कोटिभिर्हूयते । कामपि देवताम् उद्दिश्य होमः क्रियते । परं न यावच्छ्रुतदेवता स्तूयते न तावत् ज्ञानं चीयते वृद्धिम् एतीति । अत्र सर्वत्रापि कर्मण्येतद्रूपम् ॥

७२. येन आत्मना यत्न स्वयं स्तूयते अन्यैरपि स्तूयमाना श्रुतदेवी स्तूयते तेन पुरुषेण ज्ञानं चीयते स्फीतीक्रियते । मोहः अज्ञानं जीयते पराभूयते तथा कालो मृत्युश्च जीयते अचिरात् मोक्षप्राप्तेः ॥

७३. महित्वा पूजयित्वा श्रुतदेवीम् स्वयमा: स्वयं श्रूयते । स्वयं श्रोतव्यतया ख्यातिं यशसा स्वेन स्मयत इत्यर्थः । कर्म लूयते । पापं लूयते । आत्मा पूयते पवित्रः क्रियते । आत्मकुलं पूयते । अनेकपुरुषेणेति शेषः ॥

७४. भवभयेन धूयमानैः कम्पमानपुरुषैः पवनेन धूयमानं यत् तूलं कर्पं तद्वत् तरलं चञ्चलं तस्य आयुषः फलं श्रुतदेव्याः प्रसादेन चीयते उपचितं क्रियते । परमपुरुषार्थमहानन्दः प्राप्यत इत्यर्थः ॥

[1] L C °स्त°. [2] B °ह°. C °हु°. [3] C देवइ. [4] B C अज्जम्मि°.

---

[1] B हु°. [2] B स्तूयते. [3] B C स°. [4] C सल°.

चिव्वइ अह न चिणिज्जई, जिव्वइ अहवा ...
सुव्वइ अह न सुणिज्जइ, हुव्वइ नें हुणिज्जए अहवा, ...
थुव्वइ अह न थुणिज्जइ, पुव्वइ णाइं पुणिज्जए अहवा,
लुव्वइ अह न लुणिज्जइ, धुव्वइ न धुणिज्जए अहवा, ...
खम्मइ अह न खणिज्जइ, हम्मइ नो वा हणिज्जए जेण

सव्वंपि तस्स सहलं सुअ-देवि-विइण्णं-पुण्णस्स. ७७

७५. त्रिभिर्विशेषकम् । येन चीयते अध्यात्मादिषु उपचीय[ते] ... यते । अथ वा न चीयते । जीयते । इन्द्रियादिषु वशिता ... त्यर्थः । अथ वा नापि जीयते । श्रूयते गुरुमुखात् सर्वशास्त्रं ... वणं क्रियते । अथ न श्रूयते । हूयते हवनं क्रियते अथ वा न हूयते ।

७६. स्तूयते देवतादिषु स्तवनं क्रियते । अथ न स्तूयते । पू... जलादिना पवित्रेण भूयते । अथ वा न पूयते । लूयते अशुभ... क्रियते । अथ न लूयते । धूयते पापरज प्रकम्पनपरेण भूयते । अ[थ] वा न धूयते ॥

७७. खन्यते निध्यादिनिमित्तं भूम्यादिखननं क्रियते । अ[थ न] खन्यते । हन्यते शत्रुविनाशन क्रियते नो वा हन्यते । ... श्रुत... वितीर्णपुण्यस्य तस्य । अपिरेवार्थे । सर्वमेव सफलम् । यत् कि... चित् कुर्वनोपि श्रुतदेवीप्रसादात् सर्व समीहित तस्य संपद्य[त] इत्यर्थः ॥

हुणिज्जइ हुव्वइ । धुणिज्जइ धुव्वन्ती । चिउए चिणिज्जइ । जिव्वइ जिणिज्जइ सु... सुणिज्जइ । सुव्वइ सुणिज्जए । पुव्वइ पुणिज्जए । पुव्वन्तोइ पुणिज्जन्त । चि... चिणिज्जइ । जिव्वइ जिणिज्जए । सुव्वइ सुणिज्जइ । हुव्वइ हुणिज्जइ । ...

१ B om. °इ जिव्वइ अहवा जिणिज्ज° २ ... न ३ ... ४ C ...
५ B C °पुव्व°

१ B om. अथ न to क्रियते २ B om. धुणिज्जइ ३ ... सुव्वइ. ४ B om. जिव्वइ जिणिज्जए ५ B om. सुव्वइ

चिम्मइ कुबोह-सेलो, चणिज्जए सुक्कओ वि पाव-तरू,
हम्मइ नरओ, हणिज्जइ कम्मं सुअ-देवि-झाणेण. ७८
सुअ-देविं झाअन्तो अव्वाहय-भत्ति-निच्चल-मणेण
हम्मइ संसार-दुहं, मोहं हन्तूण हन्तव्वं. ७९
दुब्भइ गाई, वुब्भइ भारो, लिब्भइ घटं च तेण सु,
पवयण-गाई-बोहि-क्खीरं न दुहिज्जए जेण. ८०

चिम्मइ । सुवइ सुणिज्जइ । हुवइ हुणिज्जइ । थुवइ थुणिज्जउं । "न वा कर्मभावे व्वः क्यस्य च लुक्" [२४२]॥
चिम्मइ चिव्वइ चिणिज्जइं । ञ्चेः [२४३]॥

७८. श्रुतदेवीध्यानेन कृत्वा कुबोध एव सन्मार्गरोधकत्वात् शैलः खन्यते विदार्यते । पापमेव अशुभफलदायित्वात् तरुः शुष्कोऽपि खन्यते । नरकगतिर्हन्यते क्षिप्यते । कर्म ज्ञानावरणादि हन्यते ॥

७९. अव्याहता अखण्डिता या भक्तिस्तया निश्चलं यद् मनस्तेन कृत्वा श्रुतदेवीं ध्यायन् सन् हन्तव्यम् अपायजनकत्वाद् ध्वंसनीयं मोहम् अज्ञानं हत्वा संसारदुःखं हन्ति मोहमूलत्वात् संसारदुःखस्य ॥

हम्मइ । हणिज्जइ । हम्मइ । हणिज्जउं । हम्मइ । हणिज्जउं । हम्मइ । हणिज्जइ । "हनो म्मः" [२४४] ॥ बाहुलकात् हन्तेः कर्तर्यपि । हम्मइ ॥ क्वचिन्न । हन्तूण । हन्तव्वं ॥

८०. येन प्रवचनरूपा गौरिव गौः बोधिमेव क्षीरं न दुह्यते ज्ञातिं । तेन पुरुषेण सु इति निश्चितम् गौर्दुह्यताम् । भार उह्यताम् । घटतृणानि लिह्यन्ताम् । कर्तव्यकरणविवेकरहितस्य तस्य आभीरभारवाहकबलीवर्दमात्र एव परमार्थेन इति भावः ॥

¹ B C [illegible].

¹ B [illegible]. ² B C [illegible]. ³ B C [illegible]. ⁴ B [illegible]. ⁵ B [illegible]. ⁶ C [illegible].

अणंयकन्त-गिराए अमयासाराणुहारिणीइ तदो
इअ उत्तं देवीए वच्छल्लेणं महन्देणं. ९२
तइ इन्दो निचिन्दो विहरदु अन्देउरम्मि सो दाव
इन्दस्स ताव मित्तं हवेसि महि-सामिआ तुमयं. ९३

छिप्पन्त छिविज्जमाणा । "स्पृशेश्छिप्पः" [२५७] ॥
अप्फुण्ण । उक्कुमस्स । "कैनाप्फुण्णादयः" [२५८] ॥

९२. ततो नृपप्रत्यक्षानन्तरं महता वात्सल्येन अनुकूलतां श्रुतदैवतया । अमृतस्य आसारः वेगवद्वर्षनम् अनुहरति म करोतीत्येवंशीला गिनि ण्याम् अनुहारिणी तया अकृन्ती अत्रुट्यन्ती या गीर्वाक् तया कृत्वा इति वक्ष्यमाणम् उक्तं ।

अणयकन्त । "धात्वोर्थान्तरेपि" [२५९] ॥ केचित् ... अमयासारा-णुहारिणीइ ॥

[इति]

तदो । "तो दोऽनादौ ... " [२६०] ...
उक्त ॥

९३. उक्तमेव ...

* B अन°.

† B C स्पृ°. We with ...
कुमस्य । नैनाप्फुण्णादय ...
We with Bu. and Pisc... B C
‡ After अयमि which is ...
end of the Sarga, give ...
See Note at the end o...

हंहो मणस्सि रायं जं अय भयवंति विन्नवेदि भवं,
नंदिज्जदु तेण तुमं जिण-वइणा मेइणी-भवदं. ९४
अय्यावत्ते सयले कद-कज्जो तं सु धाम-गिरि-णाह
जिण-नाध-सुमरणे इधम् अज्जिद-इह-लोअ-पर-लोअ. ९५

गते । ततश्च अभ्युदयतम् यतन्तु । स विश्वमपि इन्द्रो निश्चिन्तः। दैत्यानां भयत्रासनयानां त्वया हननात् निःशङ्कः सन् अन्तः- रे विहरतु स्वस्ताम् । तथा तुमयतु इति अयं त्वम् । अथ वा यत्कः यस्य सुनयत इति क्वचित् तदा सुनयतु इति त्वम् । हे महोन्नामिन् र्वत्रागते इन्द्रस्य तावत् मित्रं बान्धवो भवति संजातः । भवतीति मानोन्ते [हे०. ५. ४] इत्यादिना वर्तमाना ॥

सुन्दे[1] । निश्चिन्तो । अन्तेउरम्मि । ' अवः क्वचित् '' [२६१]॥

सद तस । ' शौरसेन्यामपि ' [२६२]॥

९४. मनस्विन् अभिमानिन् हंहो राजन् भवान्, अथ भगवन् इति, यं विज्ञपयति भक्तिपूर्वं वदति । तेन जिनपतिना मेदिनीभव- न स्त्वम् आनन्द । तेन तव पालनं क्रियताम् इति यावत् ॥

सौरसेनिका । मणस्सि । "आ आमन्त्र्ये सौ वेनो नः" [२६३]॥

रायं । "मो वा" [२६४]॥

भवं । भयवं । "भवद्भगवतोः" [२६५]॥ क्वचिद् अन्यत्रापि । मघवं ॥

९५. धामश्रीः पराक्रमलक्ष्मीः तस्या नाथ इह अस्मिन् जगति जिननाथस्मरणे सति अर्जितेहलोकपरलोक सफलीकृतेहपरभव सु निश्चितं सकले आर्यावर्ते समस्तार्यजनपदेषु त्वं कृतकृत्यः निष्प्रयो- जनः ॥

---

[1] B दर्भ. C wanting. We with D, A (हे० ५. ४). [2] B सुईन्दे.

तायध समग्ग-पुहविं, तायह सग्गंपि, भोदु तुह भद्दं;
होदु जयस्सोत्तंसो तुह कित्तीए अपुरवाए. ९६
सत्तीइ अपुव्वाए होदूण हरिव्व हविय सेसोव्व
होत्ता भरहोव्व तुमं एग-च्छत्तं कुणसु रज्जं. ९७
करियावणि-उद्धारं, गुरु-भावं गड्डय, कड्डय वलि-बन्धं,
गच्छिय लच्छिम् उविन्दो भोदि भवं, भोदु इन्द-समो.

अय्यावत्ते कज्जो। "न वा र्यो य्य" [२६६]॥

सिरि-णाह जिण-नाथ। "थो ध." [२६७]। अपदादावित्येव। णाथ।

९६. हे नरेन्द्र समग्रपृथिवीं त्रायस्व पालय। स्वर्गं दिव ... यस्व। तथा तव भद्रं भवतु। तव अपूर्वया ... जगत उत्तंसः शिरःशेखरश्च भवतु॥

इमम् इह। तायध तायह। "इह-हचोर्हस्य" [२६८]॥

भोदु होदु। "भुवो भ" [२६९]॥

९७. अपूर्वया शक्त्या पराक्रमेण कृत्वा हरि इन्द्र ... स इव भूत्वा संपश्य शेष. अनन्त. स इव भूत्वा भरतः स इव भूत्वा च त्वम् एकच्छत्रं राज्यम् आधिपत्यं कुरु॥

अपुरवाए अपुव्वाए। "पूर्वस्य पुरवः" [२७०]॥

होदूण। हविय। होत्ता। "क्त्व इय-दूणौ" [२७१]॥

९८. अवनेः उद्धारं द्विपद्विपक्षयो रक्षणं कृत्वा गुरुमार्ग ... बलिनां बन्धं कृत्वा लक्ष्मीं गत्वा आसाद्य च भवान् उपेन्द्रो ... यति। यतः सोपि कृतप्रलयकालसमुद्रमग्नपृथिव्युद्धारः ... संजातमहाप्रमाणः विहितबलिदानवबन्धः ... श्रीरिति। तथा भवतु भवान् इन्द्रसमः। परमैश्वर्येण अधुना संजायताम् इति भावः॥

[1] B D °दावित्ये° [2] B D इव. [3] D °वक्षोरक्ष°

अम्हेहि तुह पसंसा किज्जदि, अन्नेहि किज्जदे न कहं,
तिज्जा गमिस्सिदि तुहा सग्गादु रसातलादो त्ति. ९९

दाणिं तुह तुट्ठा, ता देमि वरं इअ तुमम्मि जुत्तम् इमं,
जुत्तं णिअं खु मग्गतु. इह किं एदं ति मा चिन्त. १००

भणिओ निवो किम् एदं तिहुयण-रज्जंपि तुमइ तुट्ठाए,
तुज्झच्चेव पसाया सुरीओ हुवंति भण्णन्ति. १०१

करिअ । गडुअ । कडुअ । गच्छिअ । 'कृ-गमो डडुअः' [२७२.] ॥

होदि । 'दिरिचेचोः' [२७३.] ॥

९९. हे महाराज अस्माभिः । सकललोकनमस्करणीयाभिरि-त्यर्थः । तव प्रशंसा श्लाघा क्रियते अतः कथम् अन्यैर्विबुधैः न क्रियते । अपि तु क्रियत एव । तथा तव कीर्तिः आ स्वर्गाद् आ रसातलादपि स्वर्गं रसातलं च व्याप्य गमिष्यते विस्तरिष्यति ॥

किज्जदि । किज्जदे । 'अतो देश्च' [२७४.] ॥ अत इति किम् । होदि ॥

गमिस्सिदि । 'भविष्यति स्सिः' [२७५.] ॥

सग्गादु । रसातलादो । 'अतो ङसेर्डादो-डादू' [२७६.] ॥

१००. हे नृप इदानीं तव तुष्टा । तस्मात् त्वयि वरं ददामीति युक्तम् इदम् । युक्तं भगवत्या वरवितरणम् । परम् अहं कथं याच्ञां करोमीत्याह । खु इति निश्चितम् युक्तम् इदम् । मम पार्श्वाद् याचनं समुचितम् इति भावः । अतो मार्गय वरं याचस्व । इह मयि विषये किम् एतद् इति मा चिन्तय । अस्याः सकाशात् किं वरमार्गणेन इतीदं मा पर्यालोचयेति भावः ॥

दाणिं । 'इदानीमो दाणिं' [२७७.] ॥

ता । "तस्मात् ताः" [२७८.] ॥

१०१. हे भगवति त्वया तुष्टया किम् एतद् वरप्रदानमात्रम् । न किंचिद् इत्यर्थः । यतस्त्रिभुवनराज्यमपि । आस्तां पृथिवीराजत्वमा-

¹ B D गमिस्सदि; C गमिस्सिदि.

¹ B D सग्गे. ² B D तमिस्सदि ।

हीमाणहे देवि तुमं सि दिट्ठा, हीमाणहे हं चकिदो भवादो
णं अम्महे किंवि भेणोपदेसं हीही भणन्तावि ...

त्रम् इति नृपो भणितः विज्ञपयितुम् आरब्धवान् । तथा ... सादात् सुर्यो देव्यः हञ्जेत्ति हे चेटिका इति भण्यन्ते चेटिका आहूयन्त इत्यर्थः ॥

जुत्तमिमं जुत्तं णिमं । किं णेदं किमेदं । "मोन्त्याण्णो वेदेतो" [२७९] ।
तुज्झय्येव । "एवार्थे य्येव" [२८०.] ॥
हञ्जेत्ति । "हञ्जे चेट्याह्वाने" [२८१.] ॥

१०२. हीमाणहे इति आश्चर्ये । देवि श्रुतदेवते त्वं दृष्टा विं किता असि भवसि । हीमाणहे इति निर्वेदे । अतः निर्विण्णः अहं भवात् चकितस्त्रस्तः । णमिति नन्वर्थे । अम्महे इति हर्षे ततः हे भगवति ननु सहर्षं कमपि कंचन उपदेशं भण ... येन उपदेशेन कृत्वा । हीहीति विदूषकाणां हर्षद्योतने । ततो ... भणन्तः हर्षेण हीहीशब्दं कुर्वन्त निरन्तरं हसनशीला ... भवन्तीत्यर्थः । शाम्यन्ति उपशामिनो भवन्ति । भण उपदेशम् ... उत्तरसर्गार्थसूचनम् । इन्द्रवज्रा छन्दः ॥

हीमाणहे । हीमाणहे । "हीमाणहे विस्मय निर्वेदे" [२८२] ॥
णं । "णं नन्वर्थे" [२८३.] ॥
अम्महे । "अम्महे हर्षे" [२८४] ॥
हीही ॥ "हीही विदूषकस्य" [२८५] ॥

"शेषं प्राकृतवदिति" [२८६] । शौरसेन्या यद् कार्यम् उक्तं ततोऽन्यत् प्राकृतवदिति । अत· अप्पेति "टा-आमोर्णः" [३ ६] । "टा-ण मणेर्" [१ ११] प्रवर्तते ॥

[इति] शौरसेनी भाषा समाप्ता ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितश्रीकुमारपालचरितस्य ... महाकाव्यस्य ... सर्गः समाप्तः ॥

---

१ C ... २ C ...

१ E D आश्चर्ये. ३ D हे देवि. ३ A ...

कधिदे शुभोवदेशे गलब्भदीए नदो अपस्खलिदे
भव-कस्ट-गिम्ह-पदाण-विशस्टणे शुस्टु-मेघेव. १

अदिशुस्तिदं निविस्टे चदुस्त-वग्गं विवस्सिद-कशाए
शावय्य-योग-लहिदे शाहू शाहदि अणञ्ञ-मणे. २

१. ततः शुभविज्ञनिशालन्तरं भवकष्टमेव ग्रीष्मदहनं निदाघ-संतापस्य विघट्टने भवभवने सुष्ठुमेघ इव वर्षुकजलद इव । अन-ल्पगिनः कथितः शुभोपदेशः संकल्पना कथितः प्रतिपादितः ॥

कधिदे । शुभोवदेशे । "अत एत् सौ पुंसि मागध्याम्" [२८७.] ॥

गलब्भदीए । "र-सोर्ल-शौ" [२८८.] ॥

अपस्खलिदे । कस्ट । "स-षोः संयोगे सोऽग्रीष्मे" [२८९.] ॥ अग्रीष्म इति किम् । गिम्ह ॥

विशस्टणे । शुस्टु । "ट्ट-ष्ठयोः स्टः" [२९०.] ॥

२. उपदेशानन्तर एकाग्रतया गाथाभिराह । अतिसुस्थितम् अति-निर्वाहितं यथा भवति एवं निविष्टः धर्मध्याननिरतः अत एव विव-र्जितकषायः क्रोधादिरहितः । सावद्ययोगरहितः समस्तव्यापारवर्जितः । अनन्यमनाः मोक्षैकतानमानसः साधुः संयतः चतुर्थवर्गं निर्वाणं साधयति निष्पादयति । आत्माधीनम् आयत्त इति यावत् ॥

अदिशुस्तिदं । चदुस्त । "स्थ-र्थयोस्तः" [२९१.] ॥

विवस्सिद । शावय्य-योग । "ज-द्य-यां यः" [२९२.] ॥

---

१ L D निग्रहे; C निर्गहे

² D निर्वेद.

पुञ्ञे निशाद-पञ्ञे सुपञ्ञले यदि-पधेण वञ्ञन्तं
शयल-यय-वश्चलत्तं गश्चन्ते लहदि पलम-पदं. ३

श-पल-विव×का-लहिदे पेस्कन्ते सव्वम् ओल्ल-दिट्ठीए
मिद-पियम् आचस्कन्ते चिष्ठदि मग्गम्मि मो×कस्स. ४

एदस्स वधं कलिमो भत्ति एदाह इदि मदी जाहं
ताणं दोण्हंपि हगे हिदेत्ति बुद्धी पेउदव्वा. ५

३. पुण्यः सुकृती निशातप्रज्ञः कुशाग्रीयबुद्धिः सुप्राज्ञ [illegible] ल्यरहितः यतिपथेन साधुमार्गेण व्रजन् प्रयान् सकलजगद्वत्सल[illegible] त्रिजगदानुकूल्यं च गच्छन् समाचरन् सन् पुरुषः परमार्थं [illegible] लभते प्राप्नोति ॥

अगण्य-मणे । पुञ्ञे । पञ्ञे । सुपञ्ञले । "न्य-ण्य-ज्ञ-ञ्जां ञ्ञः" [२९३] ॥

वञ्ञन्ते । "व्रजो जः" [२९४] ॥

गश्चन्ते । "छस्य श्चोनादौ" [२९५] ॥ लाक्षणिकस्यापि । गश्चन्त ॥

४. स्वपरविवक्षारहितः शत्रौ मित्रे च समभावः अत एव [illegible] समस्तलोकम् आर्द्रदृष्ट्या सकरुणदृशा प्रेक्षमाणः [illegible] मितं प्रियं च आचक्षाणः वदन् मोक्षस्य मार्गे पदव्यां तिष्ठति ॥

विव×का । मो×कस्स । "क्षस्य ×कः" [२९६] ॥

पेस्कन्ते । आचस्कन्ते । "स्कः प्रेक्षाचक्षोः" [२९७] ॥

चिष्ठदि । "तिष्ठश्चिष्ठः" [२९८] ॥

५. एतस्य वधं कुर्मः मतिरम् एतस्य कुर्मः इति मतिः [illegible] सति एव बुद्धिर्येषां । तेषां द्वयोरपि [illegible] तयोर्द्वयोरपि विषये अहं वयं वा इति हिता बुद्धिः प्रवर्तित[illegible]

* None of the three MSS. have taken care to distinguish cases of *anunasika* by the particular concave mark. [illegible]

पञ्ञान राचिञ्ञा गुन-निधिना रञ्ञा अनञ्ञ-पुञ्ञेन
चिन्तितव्वं मतनाति-वेरिनो किल विजेतव्वा. ६
सुद्धाकसाय-हितयक-जिन-वतन-कुटुम्ब-चेसटो योगी
सुध-कुटुम्ब-गिनेहो न वलति गन्तून सुवन-पतं. ७

हमेयार्थं यगमेव एते इत्यनुषङ्गः अभेदभावः करणीय इत्यर्थः । व भक्तिकरणमनो इति उपमानार्थः । अन्यथा भक्तिः निर्गार्था येन्यापि आत्मभावो भवत्येव । ततश्च यथा भक्ति निर्गार्था आत्मचिन्तया जियांगावपि कर्तव्य इति भावः ॥

पहस्स एदाह । "अवर्णाद्वा ङसो डाहः" [२९९.] ॥

मोह माणं । "आमो डाहँ वा" [३००.] ॥

हगे । "अहं-वयमोर्हगे" [३०१.] ॥

"शेषं शौरसेनीवत्" [३०२.] । मागध्यां यदुक्तं ततोन्यत् शौरसेनीवद् द्रष्टव्यम् । नः हिदेति । "तो दोऽनादौ°" [४.२६०.] इति तस्य दः ॥ पयोरक्षा । "अधः क्वचित्" [४.२६१.] इति तस्य दः ॥

[इति] मागधी भाषा समाप्ता ॥

६. प्राज्ञानां राज्ञा विचक्षणार्थादेन गुणनिधिना गाम्भीर्यौदार्यादिशेवधिना । न अन्यः पुण्यो यस्मात् स तथा । तेन राज्ञा शेण मदनादिवैरिणः आन्तराः षट् शत्रवः किल इति प्रसिद्धौ विजेतव्याः अभिभवनीया इति चिन्तयितव्यं पर्यालोच्यम् ॥

पञ्ञा । "ज्ञो ञ्ञः पैशाच्याम्" [३०३.] ॥

राचिञ्ञा । [रञ्ञा ।] "राज्ञो वा चिञ्" [३०४] ॥

अनञ्ञ-पुञ्ञेन । "न्य-ण्योर्ञ्ञः" [३०५.] ॥

गुन । वेरिनो । "णो नः" [३०६.] ॥

मतनाति । विजेतव्वा । "तदोस्तः" [३०७.] ॥

किळ । "लो ळः" [३०८.] ॥

७. शुद्धं निर्मलम् अकषायं क्रोधादिरहितं हृदयं यस्य । अत

1 B C D लानं.

पनि कमापा नत्पुन पनि नद्दन मद्य इम्मं
मम नदिड गिनामानं उज्जिन कन-कदर भरिवर ॥

नरि भरि ताम पन्नो पडिगदे, कोरे न मीरदे
मानिप मानिप जानी नमो मनो निग्गुर्ति पति ॥

[illegible]

अच्छति रञ्ञे सैलेवि अच्छते दुट्ठ-तपं तपन्तोवि;
ताव न लभेय्य मुत्तं याव न विसयान दूरातो. १०
दूरातु तेन घेप्पति मुत्ति-सिरी नाइ योग-किरियाए
चत्तारि-मङ्गलं-पमुति-मन्तम् उवयोगमानेन. ११

रञ्ञे । "ज्ञो ञ्ञः" [३१६.] ॥

सैलेम्मि । सैलेसु । "यादृशादेर्दुस्तिः" [३१७] ॥

नाति । "इचेचः" [३१८.] ॥

१०. अरण्य आस्ते शैलेऽपि आस्ते दुष्टं तीव्रं तपस्तपस्यमानोऽपि कुर्व-न्नपि । एवं तावद् न मोक्षं लभ्यते प्राप्नोति यावद् विषयाणाम् । "क्वचिद् द्वितीयादेः" [३.१३४] इति पञ्चम्याः स्थाने षष्ठी । अतः विषयेभ्य इत्यर्थः । न दूरात् । विषयेषु यावद् न विरज्यतीत्यर्थः ॥

अच्छति । अच्छते । 'आत् तेश्च' [३१९.] ॥ आत् इति किम् । दाति ॥

लभेय्य । 'भविष्यत्येय्य एव" [३२०] ॥

११. चत्तारिमङ्गलम् इति पदं प्रभृति यस्य चत्तारिमङ्गलं अरहन्ता-मङ्गलं इत्यादिदण्डकस्य स तथा । स चासौ मन्त्रश्च तम् उद्योतयता अभ्यसता तेन सर्वोत्कृष्टसुकृतेन तया योगक्रियया अर्हदादिध्याना-नुष्ठानेन कृत्वा दूराद् मुक्तिश्रीः गृह्यते । अनासन्नापि सिद्धिः आ-त्मसात् क्रियत इति भावः ॥

दूरातो । दूरातु । "अतो ङसेर्डातो-डातू" [३२१.] ॥

तेन । नाए । "तदिदमोष्टा नेन स्त्रियां तु नाए" [३२२.] ॥

"शेषं शौरसेनीवत्" [३२३.] । पैशाच्यां यद् उक्तं ततोऽन्यत् शौरसेनीवत् ज्ञेयम् । शौरसेन्यानि चात्र स्वयम् अभ्यूह्यानि ॥

योग-किरियाए । पमुति । "न क-ग-च-जादि°" [३२४.] इत्यनेन कगचजादीना-[illegible] तत् न भवति ॥

[इति] पैशाची भाषा समाप्ता ॥

---

१ B C सेल.

२ B C D पमिति.

वन्धू सठासठेसुवि आलम्पित-उपसमो अनालम्फो
सव्वञ्ञ-लाच-चलने अनुझायन्तो हवति योगी. १२
झँच्छर-डमरुक-भेरी-ढक्का-जीमूत-गफिर-घोसाति
वम्ह-नियोजितम् अप्पं जस्स न दोलिन्ति सो धञ्ञो. १३
उब्भिय-वाह, असारउ सव्वुवि, म भमि कु-तित्थिअ-पंहिँ मुरिख
परिहरि तृणु जिँम्वँ सव्वुवि भव-सुहु, पुँत्ता तुह मइ एउ कहिआ १४

१२. सर्वज्ञराजचरणान् अनुध्यायन् योगी अशठेषु अना... विषु शठेष्वपि बन्धुः हितपरत्वाद् बान्धवकल्पः आलम्बितोऽ... आश्रितशान्तभावः । अनारम्भः विवर्जितसावद्यव्यापारः अना... रम्भो वा परित्यक्तजीववधो भवति ॥

उक्त्घोसमानेन । वन्धू । आलम्पित । अनालम्फो । सव्वञ्ञ-लाच । "तृतीय... शाचिके तृतीय-तुर्ययोराद्य-द्वितीयौ" [३२५] ॥

सव्वञ्ञ-लाच-चलने । "रस्य लो वा" [३२६.] ॥

१३. झँच्छरश्च अडाउजेति प्रसिद्धः । डमरुकश्च भेरी च दु... न्दुभिः ढक्का च पटहः । तेषां जीमूतवद् ये गम्भीरा मन्द्रा घोषा... शब्दा अपि । आसां रूपादय. । ब्रह्मनियोजितम् आत्मानं यस्य... दोलयन्ति न चालयन्ति । शब्दादिविषया यदात्मानं परमतत्त्वे... न क्षोभयन्तीति यावत् । स धन्यः ॥

झँच्छर । डमरुक । भेरी । ढक्का । जीमूत । गफिर । घोसा । नियोजितं । "... रियुज्योरन्येषाम्" [३२७] ॥

"शेषं प्राग्वदिति" [३२८.] ॥ धञ्ञो इत्यत्र "न्यण्योर्ञः" [४।२९३]॥

[इति] चूलिकापैशाचिकभाषा समाप्ता ॥

१४. हे पुत्र त्वं मया ऊर्ध्वबाहु यथा भवति एवमीदृक्चरित...

[1] C D वंर्यू [2] B C म्नच्छर. [3] B C घञो. [4] C पंठे D पंट [5] पुत्ता ह मइ एउ

[6] E भागाता [7] B C म्नच्छर°. [8] B C म्नच्छर°.

गङ्ग जँउणहे भीतरु पेसइ, सरसइ-मज्झि हंसु जइ मिलइ,
इय सो कत्थुवि रमइ पहुत्तउ जित्थु ठाइ सो मुक्खु निरुत्तउ. १५
केणवि जोग-पओगेण कहवि हु धरि कइ सव्वेहिवि वारिहि
जो अन्तरेहिवि निरुत्तण-नाहहु घर-मज्झम्मुवि निज्जइ चोरेहि.१६

दर्शितः । किं तत् सदू आह । सर्वमपि पुत्रमित्रकलत्रादिकम् असारं संसारदुःखाद्यावनतया तुच्छम् । तथा पुनर्जन्मफलेन वृथा मा भ्रम । परमपुरुषार्थलिप्सुः पाषण्डाश्रितो मा भूद् इति भावः । तथा तृष्णामिव सर्वमपि भवसुखं स्रक्चन्दनवनितादिविषयग्रामं परिहर । मा अत्र इच्छां कृथा इत्यर्थः । वदनकं छन्दः ॥

सारु । असारु । "स्वराणां स्वराः प्रायोऽपभ्रंशे" [३२९] ॥
तुच्छा । परिहरु । "स्यादौ दीर्घ-ह्रस्वौ" [३३०] ॥
असारउ । सव्वु । तुच्छु । सव्वु । भव-सुहु । "स्यमोरस्योत्" [३३१] ॥

१५. गङ्गायाः इडाया यमुनायाः पिङ्गलाया भीतरु इति शौरसेन्यादिभ्याद् अभ्यन्तरं हंसः आत्मा प्रविशति । ततः सरस्वत्यां सुषुम्णायाम् । मध्यमायाम् इति यावत् । हंसो यदा मिलइ इति सर्वादित्वात् मिलति । तदा स हंसः कुत्रापि कस्मिन्नपि स्थाने प्रभुतः प्राप्तः सन् रमते क्रीडति । यत्र सः अनाख्येयः मोक्षः महानन्दः । निरुत्तउ इति देश्यादित्वात् निश्चिन्तमित्यर्थः । यदु उक्तम् मध्यमा सुषुम्णाख्याता सिद्धिनिर्वाणकारणम् इति । इडापिङ्गलामध्यम् अपास्य यदा आत्मा सुषुम्णाभ्यन्तरम् आसादयति तदा सर्वत्र समभावत्वाद् मुक्तिम् आप्नोतीत्यर्थः ॥

इडा गङ्गेति विज्ञेया पिङ्गला यमुना नदी ।
मध्ये सरस्वती विद्यात् प्रयागः संगमो मतः ॥

इति वाक्याद् गङ्गादीनाम् इडादिपर्यायत्वं बोद्धव्यम् ॥

हंसु । सो । सो । मोक्खु । "सौ पुंस्योद् वा" [३३२] ॥ पुंसीति किम् । भीतरु ॥

१६. केनापि अनाख्येयेन योगप्रयोगेण बाह्यविनिवृत्तिरूपसमा-

१ B C निरु. २ D हस.

करणाभासहुँ मणु उत्तारओं, करणाभासेहिँ मुग्गु न कमुं[illegible]

आसणु सयणुवि सव्वहो करणेहिँ, करणहुँ मुग्गु तो निरु[illegible]

धिविधानेन हेतुना कथमपि महता प्रयत्नेन सर्वैरपि आत्मनो [illegible] ह्यार्थं प्रति प्रवृत्तिहेतुत्वाद् द्वारैरिव द्वारैः। करणैरिन्द्रि[illegible] गृहे शरीरे रुद्धे नियन्त्रितेपि परं द्योतमानादपि जाग्रतोपि [illegible] धानादपीत्यर्थः। निहेलणेति देश्यो गृहे। तस्य नाथः आत्म[illegible] स्माद् गृहस्य शरीरस्य सर्वस्वमपि तत्स्थात्मगतसमस्तज्ञानादि[illegible] न तु स्तोकस्वं चौरैः रागादिभिर्नीयते गृह्यते। रागादिचौरा[illegible] ध्यत्नं न स्वार्थसंसिद्धये अलं भवतीति भावः। यत्र किल गृ[illegible] राणि स्थगितानि भवन्ति गृहपतिश्च जाग्रद् भवति तत्र [illegible] चौरावकाशः। रागद्वेषादिचौरास्तु एवमपि प्रभवन्तीति [illegible] क्षणाय रागद्वेषादय एव हन्तव्या इति भावार्थः॥

केण। पओगेण। "एङ्" [३३३]॥

धरि। रुद्धे। "ङिनेच" [३३४]॥

सव्वेहिं। वारिहिं। "भिस्येद् वा" [३३५]॥

जौअन्तहे। निहेलण-नाहहु। "ङसेर्हे-हु [३३६]॥

१७. भो लोकाः करणाभासेभ्यः पद्मासनवज्रासनादिभ्य[illegible] सनेभ्यः मनः उत्तारयत व्यावर्तयत। तानि मा कुरुत [illegible] यस्मात् कारणात् करणाभासैः कृत्वा न कस्यापि मोक्षः सिद्[illegible] वति। तथा सर्वस्य योगिनः करणैः पद्मासनवज्रासनादिभिः [illegible] आसनं खट्वादिभिश्च कृत्वा शयनं निद्रा भवति। तत्[illegible] करणेभ्यः सर्वेभ्यापि निरु इति निश्चितम् मोक्षः। निरि[illegible] हारेण कर्मक्षपणार्थं पद्मासनादीनि कुर्वन् मुनिस्[illegible]

[illegible]। "भ्यसो हुं" [३३७]॥

[illegible]। [illegible]। [illegible]। [illegible] [३३८]॥

[1] E C [illegible] D [illegible]. The text requires [illegible].

[2] E C D [illegible] [3] D [illegible]

विसयहँ पर-वस मच्छहु मूढा, बन्धुहुँ सहिहुँ वि वहन्ति सूढाः
हुँ गमि-झुणिहि मणु संचारहु, बन्धुहँ सहिहँ वि वइ विणु सारहु. १८

गिरिहेँ वि आणिउ पाणिउ पिज्जइ, तरुहेँ वि निवडिउ फलु भक्खिज्जइ,
गिरिहुँ व तरुहुँ व पडिअउ अच्छइ, विसयहिँ तहवि विराउ न गच्छइ.

इ हिम-गिरिहि चडेविणु निवडइ, अह पयाग-तरुहेवि ईसः-मणु,
तवइ अवँ विणु समयाचारेण विणु मण-सुद्धिएँ लहइ न सिवु जणु.

१८. भो मूढाः विषयाणां परवशाः बन्धूनां बान्धवानां सखीनां सखायानामपि । वहन्तीति शीर्माश्च्यात् इत्यर्थे । मोहं इत्यर्थः । जिनाश्च तेषां माध्वम् । तर्हि किं कुर्म इत्याह । द्वयोः साधिसूर्ययोः इष्टाविष्टयोः मनः संचारयत शुभभावाय तदन्तर्निवेशयत । तथा "वृत्तीनाशः" [३. १३४] इति वृत्तीनाशः षष्ठी । अतो बन्धुभिः सखिभिश्च विना । सारयतेति शीर्माश्च्यात् मूढाः सारयत । धातूनाम् अनेकार्थत्वात् तिष्ठत ॥

तिव्वहिं । "भ्यसो हुं" [४३९.] ॥

बन्धुहुं । सहिहुं । बन्धुहं । सहिहं । "हुं चेदुद्भ्याम्" [४४०.] ॥ आदीशित्रयात् गिरेर इत्यादि हुं । हुं ॥

१९. गिरेरपि आनीतं पानीयं पीयते तरोरपि निपतितं फलं भक्ष्यते । तथा गिरिस्थलवक्त्रे वा पतित्वा आस्ते तथापि विषयेषु न विरागं गच्छति । वनवासः कान्तिजलगिर्यादिप्रयागवटवृक्षादिपातोऽपि च सुकरः । विरागवासना पुनर्दुःकरेति भावः ॥

२०. यदि हिमगिरौ आरुह्य अथ प्रयागतरौ प्रयागवटेऽपि आरुह्य पतनमनाः । पतनं कृतनिश्चय इत्यर्थः । निपतति तथापि निष्कलङ्केन समयाचारेण विना मनःशुद्ध्या च विना न शिवं जनो लभते । गिरितरुभ्यः पातः कैवल्यम् अङ्गभङ्गाय । सिद्धान्तोक्तानुष्ठानगर्भवैराग्येण च मुक्तये ज्ञेय इति भावार्थः ॥

---

१ D हुह॰.

विणसइ माणुसु विसयासत्ति डज्झइ तरु-गणु जिम्वँ दावग्गि ।

विसु जिम्वँ विसय पमिल्लिउ दूरेँ, अच्छहु चित्तेँ जोअ-विरत्तेँ ॥

विसय म पसरु निरङ्कुसु दिज्जउ लोअहोँ, विसएहिँ मणु हरिज्जइ ।

मणु पम्मेल्लिवि पवणि निजोजहु, मण-पवणिहिँ रुद्धहिँ सिज्झिउ [illegible]

गिरिहे । तरुहे । गिरिहुं । तरुहुं । हिम गिरिहिं । पयाव-गरी । "ङसि-ङ [illegible] स्त्रीनां हे हुं-ह्य." [३५१.] ॥

निक्कइअवेँ । समराचारेण । "आद्वो णानुस्वारो" [३५२] ॥

२१. यथा दावाग्निना तरुगणो दह्यते विनाश्यते तथा वि[illegible] सक्तया मनोज्ञशब्दादिलाम्पट्येन कृत्वा मानुषो विनश्यति । [illegible] विषं यथा विषयान् दूरेण प्रमुच्य योगविरक्तेन समाधिनि[illegible] चेतसा आध्वं तिष्ठत ॥

मणु सुहिउ । विसयासत्ति । दावग्गिण । "[illegible]" [३५३] ॥ [illegible] इत्याः ॥

माणुसु । तरु-गणु । विसु । विसय । "[illegible]" [३५४] ॥

२२. भो लोकाः निरङ्कुशो निरर्गलः यथा भवत्येवं विषय[illegible] मा[illegible] यूयमपि मा दात । विषया निरङ्कुशत्वात् इत्यर्थः । [illegible] [illegible]दानं किं भविष्यति इत्याह । विषयैर्मनः [illegible] [illegible] क्रियते इत्यर्थः । नहि किं कुर्मः इत्याह । मनः [illegible] निमग्न पवने इडापिङ्गलान्तर्वर्तमानवायौ नियुङ्क्त[illegible] [illegible] [illegible] भवदर्भावित[illegible] । यतः मन पवनयो[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]र्थः सिध्यन्ति मुक्तीभूयन्ते ॥

[illegible] । "[illegible]" [३५५] ॥

[illegible] । "[illegible]" [३५६] ॥

[illegible] । [illegible] । [illegible] । "[illegible]" [३५७] ॥

नाडिउ इड-पिङ्गल-पमुहाओ जाणेव्वाओ पवणेण रुद्धा
ताउ न जाणइ जो सव्वाओ जोगिअ-चरिअउँ चरइ सु मुद्धा. २३

गयण-ढलन्त-सुधा-रस-नियडेँ अमिअ पिअन्तिहु जोगिअ-पन्तिहु
ब्रह्मह धम्मि धरन्तिहु कहवि मउ नोपज्जइ जर-मरणन्तिहु. २४

२३. इडापिङ्गलाप्रमुखा नाड्यः शरीरे अनेकशिरासद्भावेऽपि त्रिकालज्ञानहेतुत्वेन प्रधानत्वात् वामदक्षिणमध्यमा भ्रमनरः पवनेन पार्थिवादितत्त्वपुरःसरेण रुद्धाः प्रत्येकं सार्धघटिकाद्वयं यावद् अभ्यस्या ज्ञातव्याः । तथा चोक्तम् ।

नाडीमध्ये तथा भुक्तिः सार्धं तु घटिकाद्वयम् ।
घटिकार्धेन भवेद् भूनम् एवं वा लक्षयेद् बुधः ॥

एकैका नाडी सार्धं घटिकाद्वयं संततं वहति । तत्रापि पञ्चापि पार्थिवादितत्त्वानि स्वस्वभुक्तिं भुञ्जते । सा च कियती भवति । पञ्चानामपि प्रत्येकं घटिकार्धं भुक्तिर्भवति । भवन्ति च पञ्चघटिकार्धानि सार्धघटिकाद्वये इति अस्यार्थः । ता इडाद्या नाडीः सर्वाः समस्ता यो न जानाति स पुरुषो योगिकचर्यया योगिनाम् आचारेण वृथा निरर्थकं चरति । नाडीपवनसंयोगपरिज्ञानविकलेन यत्नं क्रियतापि योगः साधयितुं न शक्यते इति भावः ॥

नाडिउ । पमुहाओ । जाणेवाओ । ताउ । सव्वाओ । 'स्त्रियां जस्शसोरुदोत्' [३४८.] ॥

जोगिअ-चरिअउ । "ट ए" [३४९] ॥

२४. गगनं ब्रह्मरन्ध्रम् दशमद्वारम् इति यावत् । तस्मात् ढलन्तेति क्षरदित्यात् [४.३९६] क्षरन् वहन् सुधारसो यस्यां सा तथा । सा चासौ नीका च इडाख्या वामनासिका । तस्याः सकाशात् तत्संबन्धि वा अमृतं पिबन्तीनाम् आस्वादयन्तीनां योगधरम् इडाख्यां नासिकां ब्रह्मणि दशमद्वारे धरन्तीनाम् अमृतक्षारणाय निवेशयन्तीनां यो-

१ B C D सव्वाओ. २ B D चरिए.

वज्जइ वीणा अदिट्ठिहि तन्तिहि, उट्ठइ रणिउ हणन्तौं [illegible]
जहि वीसाम्वुँ लहइ तं झायहु मुत्तिहे कारणि चप्फल [illegible]
जो जहीं होतउ सो तहीं होतउ सत्तुवि मित्तुवि कितिहि [illegible]
जेहिँवि हु तहिँवि हु मग्गे लीणा एकएं दिट्ठिहि दोसिवि [illegible]

निरङ्कीनां क्वापि कस्मिन्नपि स्थाने जरामरणाभिभो [illegible] उत्कर्ण्या अमृतपाने योगिनां मुक्तये संपद्यते इति भावः ।

निरुहे । "क्रम्-कन्योर्हे" [३९०] ॥

[illegible] । जोगिभ-पत्तिहु । [illegible] । जर-मरणाभिहु । "[illegible]" [illegible]

२५. अदृष्टाभिस् इन्द्रियाविषयभूताभिः तन्त्रीभिः [illegible] वीणा शरीरलक्षणा वल्लकी वाद्यते । परब्रह्मध्यानस्य योगिन मेव अभिहन्यत इति भावः । तत्र स्थानानि [illegible] ताडयत् रणितम् उत्तिष्ठते प्रयत्नम् अन्तरेण [illegible] ध्वनिः उत्पद्यत इति यावत् । तथा यद्वेद रणितं यत्र [illegible] विश्रामं लभते तद् ध्यायत । ब्रह्मरन्ध्रे मनो नियुज्य इत्यर्थः [illegible] मित्येतं कार्येण इत्याह । मुक्तेः कारणे अन्यानि [illegible] भूतानि कष्टानुष्ठानानि चप्फलानि मिथ्याभिमान [illegible] कर्माणि असत्यानि वाद्यानि । सिद्धिमार्गे असमर्थानि [illegible]

अदिट्ठिहि । तन्तिहि । 'हिँहि' [३५७] ॥

[illegible] । [illegible] । "[illegible]" [३५३] ॥

हणन्तइ । "[illegible]" [३४८] ॥

२६. यः यस्मात् भवत [illegible] स तस्मात् [illegible] निरपि कारणम् आश्रित्येति भावः । [illegible] [illegible] ॥ [illegible] । आगत्य [illegible] यत्र आगच्छतु । [illegible]

[illegible]

[illegible]

कासु वि जासु वि तासु वि पुरिसहों कहॅवि हु जहॅवि हु तहॅवि हु नारिहॅं
धं हितु वयणु चविज्जइ थोवउँ ध्रुं परिणम्वेइ समत्त-पयत्थहँ. २७

तं बोल्लिअइ जु सच्चु पर, इमु धम्मक्खरु जाणि;
एहो परमत्था, एहु सिवु, एह सुह-रयणहँ खाणि. २८

जिनशिवादिदर्शनम् आश्रिता इत्यर्थः । एतया दृष्ट्या समभावेन द्वे अपि शत्रुमित्रे लोचनयोरिति । पाहुनाम अनेकार्थत्वात् पश्यत । हुशब्दो पादपूरणे । एवम् अग्रगाथायामपि हुशब्दः ॥

जहां । तहां । 'भ्यसामोर्हं' [३५०.] ॥

हिं । 'ङिसो हिं वा' [३५६.] ॥

जहिं । तहिं । 'डहिं' [३५७.] ॥

२७. कस्यापि यस्यापि तस्यापि पुरुषस्य अयम् आत्मीयः अयम् अन्यः इत्यभिप्रायपरिहारेण मनुष्यमात्रस्य । सर्वस्येत्यर्थः । कस्या अपि यस्या अपि तस्या अपि नार्याः तद् हितं वचनम् अहिंसाप्रधानो धर्मः क्रियताम् इत्युपदेशः स्तोकं मितं कथ्यते यत् समस्तप्रार्थैः कारणकारणानुमितिरूपैः परिणमति रोचते ॥

कासु । जासु । तासु । 'ङसिभ्यस्ङीनां सो ङसुर्वा' [३५८.] ॥

कहें । जहें । तहें । 'स्त्रियां डहे' [३५९.] ॥

२८. यद् वचः अहिंसादिकं सत्यम् अविसंवादि तत् परं केवलं कथ्यते । इति इदं धर्माक्षरं धर्मरहस्यं जानीहि अवगच्छ । तथा एष परमार्थः उत्तमार्थः । एतत् शिवं मङ्गलम् । एषा च सुखान्येव कामस्याद् रत्नानि तेषां खनिः आकरः । यत् सत्यम् उच्यते इति सर्वत्रापि संबन्धः ॥

[1] C D धरिणम्वइ. This nasal mark (ँ) is not intended to make the vowel a nasal but is intended to affect the consonant व् and to produce the nasal वँ which is known in Grammar in the vārtika यवलेषु वा and in the example सँय्यन्ता. (See ८. ४. ३९७.)

[1] C कथ्यते इत्यादि.

एइ सुसावग ओइ मुणि, पिच्छइ, तरहिं तवाइं,
आयहों जम्महों एहु फलु, नायइं विसय-सुहाइं. २९

साहुवि लोउ तडप्फडइ, सव्वुवि पण्डिउ, जाणु,
कवणुवि एहु न चिन्तवइ काइंवि जं निव्वाणु. ३०

त्रं । ध्रुं । तं । जु । "यत्तदः स्यमोर्ध्रुं त्रं" [३६०] ॥

इमु । "इदम इमुः क्लीबे" [३६१] ॥

एही । एहु । एह । "एतदः स्त्री-पुं-क्लीबे एह एहो एहु" [३६२] ॥

२९. एतान् सुश्रावकान् अमून् मुनीन् पश्य । [illegible] इत्याह । एते सुश्रावकाः अमी मुनयश्च तपांसि [illegible] कायक्लेशरूपाणि तप्यन्ते कुर्वन्ति । अथवा [illegible] यद् एते एवम् अनुतिष्ठन्ति । यतः अस्य जन्मनः [illegible] धकस्य मानुषत्वस्य [illegible] फलं [illegible] पुरुषार्थहेतुत्वात् । न इमानि विषयसुखानि फलम् । [illegible] विपाककत्वात् ॥

एइ । "एइर्जस्शसोः" [३६३] ॥

ओइ । "अदस ओइ" [३६४] ॥

आयहों । आयइं । "इदम आयः" [३६५] ॥

३०. सर्वोऽपि लोकः तडप्फडइ इति [illegible] निमित्तं प्रयतते । तथा सर्वोऽपि पण्डित [illegible] जानाति । परं कोऽपि एतद् न चिन्तयति न [illegible] निर्वाणम् इति ॥

साहु । सव्वु । "सर्वस्य साहो वा" [३६६] ॥

कवणु । काइं । "किमः काइं-कवणौ वा" [३६७] ॥

---

१ B. C. [illegible] २ D [illegible]

सव्वहाँ कासुवि उप्परि तुहुँ एहुँ चिन्तहु निम्मोह,
तुम्हे म निवडहुँ भव-गहणि, तुम्हइँ सुहिआ होह. ३१
तुम्हे निअच्छउ अप्पु जिम्वँ, तुम्हइँ जिम्वँ अप्पाणु,
पइँ अणुसासउँ, पसमु करि, तइँ नेउं अवग्गउ ठाणु. ३२
पइँ करिअव्वी जीव-दय, तइँ बोल्लिवउ सचु,
पइँ सुहु तइँ कल्लाण नउ, तउ होहिसि कय-किचु. ३३
सेवेअव्वा साहु पर तुम्हेहिँ इह जम्मम्मि;
तुज्झु ममत्तणु तुध्र खम तउ संजमु चिन्तेमि. ३४

३१. षड्भिः कुलकम्। श्रुतदेवी कुमारपालं प्रति प्राह। हे महाराज अहं युष्माकं बान्धवः स्वजन इति भणित्वा एतद् वक्ष्यामि सर्वेषु कथयत यूयम् उपदिशत। किं तद् इत्याह। हे निर्मोह अज्ञानरहित भव्यलोक त्वम् एतद् इदं सर्वस्य कस्यापि उपरि। स्वपक्षे परपक्षे चेत्यर्थः। चिन्तय परिभावय। किं तद् इत्याह। यूयं भवगहने संसारकान्तारे मा निपतत निमज्जत। तथा यूयं सुखिताः कर्माष्टककृतकष्टरहिता भवत॥

३२. तथा अहम् आत्मानं यथा युष्मान् निरीक्ष्य, युष्मान् यथा आत्मानं निरीक्ष्य। आत्मपरौ समभावेन दृष्ट्वेत्यर्थः। त्वाम् अव्ययं स्थानं परमपदं नेतुं त्वामेव अनुशास्मि शिक्षयामि। किं तद् इत्याह। प्रशमं सर्वत्र समभावं कुरु॥

३३. यथा त्वया जीवदया कर्तव्या। त्वया सत्यं च कथयितव्यं वक्तव्यम्। ततो जीवदयादेः त्वयि सुखं त्वयि कल्याणं शिवं भविष्यति। ततः कृतकृत्यः विहितपरमपुरुषार्थः भविष्यसि॥

३४. तथा इह जन्मनि युष्माभिः परं केवलं साधवः महर्षयः

१ B C एहूं. २ B C D निवडह.

कलि-मलु तुज्झु पणसिही, तउ वयेहीं पाउ,

सुक्खुवि तुध्र न दूरि ठिउ, करि धम्मसलरि हीउ ॥

तुम्हईं सुक्खु न दूरि ठिउ जइ संजमु तुम्हासु,

हउं तुम्ह यन्धयु इअ भणिवि एहु जम्पइ सव्वेसु ॥

अम्हे निन्दउ कोवि जणु, अम्हईं वण्णउ कोवि,

अम्हे निन्दहुं कंवि नवि, नम्हईं वण्णहुं कंवि. ३७

मेवितव्याः पर्युपास्याः । तथा तव सम्यक्त्वं तव क्षमां तव [illegible] च चिन्तयामि सुसाधुसेवया अहं परिभावयामि ॥

३५. तथा धर्माक्षरे धर्मप्रतिपादके सिद्धान्ते [illegible] मात्र मह्यं प्रतिबन्धं कुरु । एवं च त्वया भवतः [illegible] इहजन्मभवं पापं प्रण(न ?)ङ्क्ष्यति । तथा त्वत् [illegible] कृतं दुष्कृतं प्रजिष्यति । ततश्च त्वया मोक्षोऽपि न दूरे स्थित । [illegible] नु समासन्न एव आस्ते । धर्मप्रभावादेव [illegible] दर्शयामिश्च आयत इत्यर्थः ॥

३६. तथा यदि युष्मासु संयमश्चारित्रं तदा युष्माकं [illegible] मोक्षो न दूरे [स्थित.] ॥

तइं । "युष्मदः सौ तुहं" [३६८] ॥

तुम्हे । तुम्हइं । तुम्हे । तुम्हइं । "जस्शसोस्तुम्हे तुम्हइं" [३६९] ॥

पइं । तइं । पइं । तइं । पइं । तइं । "टा ङ्यमा पइं तइं" [३७०] ॥

तुम्हेहिं । "भिसा तुम्हेहिं" [३७१] ॥

तुज्झ । तुध्र । तउ । तुज्झु । तउ । तुध्र । इति ङसिङस्भ्यां तउ तुज्झ तुध्र" [३७२] ॥

तुम्हहं । "भ्यसाम्भ्यां तुम्हहं" [३७३] ॥

तुम्हासु । "तुम्हासु सुपा" [३७४] ॥

हउं । "साबस्मदो हउं" [३७५] ॥

३७. यदि [illegible] । हे कुमारपाल नृप [illegible]

[1] D [illegible] [2] B C [illegible]

[3] B C [illegible] [4] B C [illegible]

मइँ मिल्लिआ भव-गहणु मइँ थिर एही बुद्धि;
मत्था हत्थइ सुगुरु मइँ, पावइँ अप्पहो सुद्धि. ३८

अम्हेहिँ केणवि विहि-वसिण एहु मणुअत्तणु पत्तु;
मज्झु अदूरे होउ सिवु, मइ वंचउ मिच्छत्तु. ३९

अम्हहँ मोह-परोहु गउ, संजमु हुउ अम्हासु,
विसय न लोल्लिम मइ करहि, म करहि इअ वीसासु. ४०

अनया रीत्या अनेन भण्यमानप्रकारेण आत्मानं शिक्षय संबोधय। गीतिमेव आह। अस्मान् कोऽपि जनः निन्दतु जुगुप्सताम्। अस्मान् कोऽपि जनः वर्णयतु श्लाघताम्। परं वयं नापि कमपि निन्दामः नापि कमपि वर्णयामः। निन्दितरि द्वेषं स्तोतरि रागं च न कुर्म इत्यर्थः॥

३८. मया भवगहनं मोक्तव्यम् इत्येषा मयि स्थिरा अविनश्वरा बुद्धिः। तथा सुगुरुः मां मस्तके हस्तयतु प्रसन्नमना मच्छिरसि हस्तं विदधातु। ततश्च अहम् आत्मनः शुद्धिं नैर्मल्यं प्राप्नोमि॥

३९. अस्माभिः केनापि विधिवशेन शुभकर्मयोगेन एतद् मनुजत्वं प्राप्तम्। तथा मत् मत्सकाशाद् मम वा शिवम् अदूरे निकट एव भवतु। मत् मम वा मिथ्यात्वं व्रजतु। मिथ्यात्वविनाशेन निःश्रेयसं संजायताम् इत्यर्थः॥

४०. अस्मत् अस्मत्सकाशात् अस्माकं वा मोहप्ररोहः अज्ञानोद्भवो गतः विनष्टः। अस्मासु संयमः भूतः संजातः। विषयाश्च न लोल्यं मम कुर्वन्तीति विश्वासं विश्रम्भं मा कार्षीः। विचित्रा हि कर्मणां गतिः इति चतुर्थपुरुषार्थं साधयिष्यता विषयाणाम् अवकाशः कथंचिदपि न देय इति भावः॥

रे मण करसि कि आलडी, विसया अच्छहु दूरि,
करणइँ अच्छह रुन्धिअइँ, कड्डउँ सिव-फलु भूरि. ४१
इणपरि अप्पउ सिक्खविसु, तुह अवसहुँ परमत्थु,
सुमरि जिणागम, धम्मु करिं, संजमु वसु पमत्थु. ४२

४१. रे मनः किं किमर्थम् आलिं परकपारिप्रार्थनरूपां करोषि। आलिं मा कार्षीरित्यर्थः। तथा रे विषयाः दूरं दूरे मद्गोचरे मा आगमत। रे करणानि च रुद्धानि निर्वाणानि [illegible] आध्वम्। किमित्येव निषेध इत्याह। अहं भूरि प्रभूतं [illegible] कर्षामि आत्मसात् करोमि॥

४२. तथा जिनागमान् स्मर धर्मं धर्मानुष्ठानं कुरु कुरुत [illegible] प्रशस्तं संयमं च सर्वविरतिं व्रजेमि च तव यत् परमार्थं [illegible]

अच्छे । अच्छइ । अच्छे । अच्छहु । 'अच्छमाणचरइ अच्छइ' [३७६]॥
मइ । मइ । मई । 'हा-कण्णमा मई' [३७७]॥
अच्छेहिं । "अच्छेहिं जिमा" [३७८]॥
माणु । मइ । 'मइ माणु कलिअच्छाम' [३७९]॥
अच्छइ । अच्छइ । 'अच्छइ व्वणाच्छाम' [३८०]॥
अच्छाणु । "तुला अच्छाणु" [३८१]॥
करहिं । "[illegible]" [३८२]॥
करहि । "[illegible]" [३८३]। [illegible]
अच्छहु । "[illegible]" [३८४]। [illegible]
करउँ । "[illegible]" [३८५]॥
अच्छहुँ । "[illegible]" [३८६]॥
[illegible] । [illegible] । [illegible] । "[illegible]" [३८७]॥

गंजण-र्लोणहो मोचण-सुहु निच्छइँ होगइ नासु
पिय पनि कीस भणन्तिअउ णाइँ पहूणेंहि नासु. ४३
मघइँ वयणइँ जो सुणइ, उवगमु गुनइ पहाणु,
दस्माइ गसुवि मिणु जिम्मेँ, सो गुनइ निव्वाणु. ४४
नवे-हुँ ओसुहु अप्पणा कम्म गुरुदन्ताइँ
माहुहुँ पागहु मुहिड-गर मुँग मुन्दिअ वयणाइँ. ४५

४३. [illegible]

४४. [illegible]

४५. [illegible]

[illegible]

स-भला जीविदु कि न करहा, मन वच्चह अकयत्थ,
पुलय-पफुल्लिअ मणि धरह गुरु-अण-कधिद-सुअत्थ।
गुरु-वय-अंम्बुँलइँ निच्चु छिवह भत्ति सिर-कमलेण,
मिउ वोलहु पिउ आचरहु तासुजि उवएसेण. ४७

[illegible]
प्राप्य आत्मीयानि खुडुक्कन्ताइं इति अवतरन्ति [illegible]
मानानि वा। आत्मनि अवस्थितानि यथा यन्ति बाधां कुर्वन्ति
थाजननाद् अन्तःप्रविष्टतोमरादिकल्पानीति कर्मेण तानर्यां
कर्माणि तपःक्षुरेण यूयं तक्ष्णुत तनूकुरुत। विनाशयतेति [illegible]

छोल्लहु। "तक्षादीनां छोल्लादयः" [३९५.]। आदिग्रहणाद् [illegible]
चना दृश्यन्ते ते उदाहार्या.। यथा खुडुक्कन्ताइ। इत्यादि॥

४६. यूयं सफलं जीवितं किं न कुरुत। अपि तु विधत्तेत्यर्थः
तथा अकृतार्थाः असाधितधर्मार्था। मन इति देश्यः निषेधार्थे
तथा च प्रयोग.॥ मन विरमउ तुह गुण-गहणि मज्झ [illegible]
काल॥ ततो मा भ्रजत संसारं पर्यटत। कथं जीवितं सफलं
नीत्याह। पुलकैः रोमाञ्चैः प्रफुल्लिताः सजातपुलकोद्गमा [illegible]
कथितान् धर्माचार्योक्तान् श्रुतार्थान् [illegible]
र्थान् मनसि धरत वहत। चित्ताद् मा विस्मारयतेति भावः॥

४७. यूयं शिरःकमलेन भक्त्या गुरुपदकमलानि नित्यं [illegible]
प्रणामं कुरुतेत्यर्थः। तथा तस्यैव गुरोरेव उपदेशेन शिक्षया
मर्वस्यापि अनुकूलं कथयत। प्रियं च आचरत अनुतिष्ठत॥

छिदि-गर। छुनें। सभला। जीविदु। कधिद। गुरु-वय। "अनादौ
स्वराना क-ख-त-थ-प-फां ग-घ-द-ध-ब-भाः" [३९६]॥ अनादाविति किं
अकयत्थ। सुभत्थ। भत्ति॥ प्रायोऽधिकारात् क्वचित्। पफुल्लिअ।

१ B C कमलं, D कमलइ.

वासा-संवय आस जिम्वँ थक्कहिँ जि संसार-समुद्द

ते गुरु परिहरि विसय-गय, आवइ-दरिसिअ सुद्ध. ४८

जेम्वँइ तेम्वँइ करुण करि, जिम्वँ तिम्वँ आयरि धम्मु.

जिहवि हु तिहवि हु पसमु धरि, जिध तिध तोडहि कम्मु. ४९.

किम्वँ जम्मणु, केम्वँव मरणु, किह भवु, किध निव्वाणु;

एहउ जेण परिजाणियइ जगु जिण-वयण पमाणु. ५०

[illegible] । [illegible] । 'मोनुनासिको वो वा' [३९७.] ॥

[illegible] । [illegible] । 'वाधो रो लुक्' [३९८.] ॥

४८. संसारूपो व्यालो यथा [सि] वाक्संपदं व्याख्याने यामितां गर्न्ति । धर्मनिष्कासा जनश्चनाय व्याख्यानेनैतार्थः । तान् विषयगान् असदुपदेशदानेन संसारदुःखजनकान् लुब्धान् मुक्तिप्रतिपक्षिकान् मूर्खान् गुरून् हे आत्मन् जन्मजरामरणादिविपत्प्रदान् परिहर मा अङ्गीकुरु ॥

[illegible] । "अभूतोपि क्वचित्" [३९९.] ॥

संपइ । विवइ । आवइ । "आपद्विपत्संपदां द इः" [४००.] ॥ प्रायोधिकारात् संपय ॥

४९. यथा तथा येन तेन प्रकारेण करुणां प्राणिषु दयां कुरु । यथा तथा धर्मम् आचर अनुतिष्ठ । यथापि तथापि प्रशमं धर । यथा तथा कर्म त्रोटय छिन्द्धि । हुशब्दौ पादपूरणे ॥

५०. कथं केन प्रकारेण जन्म भवति । कथं मरणम् । कथं भवपारम्पर्यसंसारः । कथं निर्वाणं च । ईदृक् एवंविधं जन्मादि येन परिज्ञायते यस्य जिनवचनं समस्तार्थप्रतिपादकः अर्हत्सिद्धान्तः प्रमाणं तथैति प्रतीतो भवति ॥

१ B [illegible] २ B C [illegible]

चिन्तु करेवि अणाढल्लइं, चलणु करेप्पि अचम्मल्लइं.

कम्मु करेप्पिणु निम्मल्लइं. झाणु पजुअइ निमल्लइं. ७९

जमणु गमेप्पि, गमेप्पिणु जन्तवि, गम्मिप्प गमल्लाट. गम्मिप्पणु नर्मद,

मोह अनाणइ जं जनि तुट्टइ नं पत्तु, किं नीरइं गिव-गमेट. ८०

[illegible] संवरदिनुं [illegible] । [illegible] [illegible] अनिदहम् [illegible] । [illegible] । [illegible] ।

[illegible]

७९. [illegible]

[illegible]

८०. [illegible]

[illegible]

नाइ निवेसिउ, नेउ लिहिउ, नावइ टङ्कुक्किण्णु,

जणि पडिबिम्बिउ, जणु सहजु, करि जिणु मणि उ(ओ!)इण्णु.[1]

लिङ्गु अतग्गउँ जइ नो कृवा, लहइ कृवालु निव्वुदि, दुरा[2]

८१. निवेशितः स्थापितः तम् इव । लिखितः कुड्यादौ विलि॰ तम् इव । टङ्काभिः उत्कीर्णः प्रस्तरे विलिखितः तम् इव । प्रति॰ म्बितः दर्पणादौ लब्धप्रतिबिम्बः तम् इव । सहजः स्वभावः तम् ॥ च जिनं मनसि अवतीर्णं कुरु । दोहकं छन्दः ॥

न । नाइ । नउ । नावइ । जणि । जणु । "इवार्थे न-नउ-नाइ-नावइ-जणि जणवः" [४४४.] ॥

८२. हे नृप यदि कृपा प्राणिषु दया नास्ति तदा लिङ्गं दर्शनिनां वेषधारणम् अतथ्यम् अप्रधानम् । दुर्गतौ पततः कृपां विना न तेन परित्राणं किमपि भवतीति भावः । ननु कृपापरस्यापि सर्वादिदृष्टि॰ द्धिर्न भविष्यतीत्याह । कृपालुः निर्वृतिं लभते समासादयति । मुन॰ नोरमा छन्दः ॥

इह अपभ्रंशोदाहरणेषु क्वापि क्वापि पूर्वं लिङ्गव्यभिचारो दर्शितोऽस्ति अस्य नियमार्थम् अत्र "लिङ्गम् अतन्त्रम्" [४४५.] इति लक्षणं यथोचितमत्रोक्तम् ॥

निव्वुदि । "शौरसेनीवत्" [४४६.] इत्यनेन अपभ्रंशे शौरसेनीवत् कार्यं । अत "तो दोऽनादौ शौरसेन्याम्" [४२६०] इत्यादिना तस्य दः । एवम् अन्यत्रापि क्षयम् ॥

अपभ्रंशभाषा समाप्ता ॥

[1] B C D उ.

[2] C निव्वुदि

इअ सव्व-भास-विनिमय-परिहिँ परम-तत्तु सव्वुवि कहिवि,
निअ-कण्ठ-माल ठवि नृव-उरसि गइ अ देवि सहुन्तु भणिवि. ८१

८१. अधुना श्रुतदेवतादा उपदेशं समर्थयन् ध्यानगमनपूर्वं च तस्याः परमार्हतश्रीकुमारपालभूपतिं प्रति प्रसादातिशयं प्रकटयन् सर्वदीक्षितमहुत्सवाङ्गेन च महाकाव्यपरिसमाप्तिं ग्रन्थकारो मङ्गलम् आह । इति पूर्वोक्तप्रकारया सर्वभाषाणां प्राकृतादिभाषाणां विनिमया [illegible] । परिहिं इति [illegible] गीतिप्रकारादिभिः कृत्वा सर्वमपि परमतत्त्वं कथयित्वा निजकण्ठमालां च नृपोरसि श्रीकुमारपालभूपवक्षःस्थले स्थापयित्वा [illegible] देवी श्रुतदेवता [illegible] [illegible] इत्यादि [illegible] [illegible] [illegible] त्रिभुवनं [illegible] ।

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

इति शुभम्

[illegible]

ममर्थिता विक्रमराजवर्षे
हयान्तरिक्षज्वलनेन्दुसंख्ये ।
पुष्यार्कशस्यामलफाल्गुनैका-
दशीतिथौ द्याश्रयवृत्तिरेषा ॥ १४ ॥

मानं त्रिंशदधिकद्विचत्वारिंशच्छतान्यभूत् ।
प्रत्यक्षरं गणनयामुष्याद्वृत्तेरनुष्टुभाम् ॥ १५ ॥

॥ ग्रं० ५२१ निखिलग्रन्थाग्रं ४२३० ॥ समाप्तमिति ॥ १ ॥

संवत् १५७१ वर्षे कार्तिकवदि चतुर्दशीगुरौ सारीग्रामे
वास्तव्यपण्डितश्रीठलसुतपण्डितलटकेनालिखितम् ॥ १ ॥

यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिख्यते मया ।
यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयताम् ॥ १ ॥

शुभं भवतु । कल्याणमस्तु ॥ १ ॥

संवत् १५७० वर्षे श्रीअणहिल्लपुरनगरे श्रीखरतरगच्छे श्रीजिन-
सागरसूरिपट्टे श्रीजिनसुन्दरसूरिपट्टालंकारहर्षराजगण-
श्रीजिनहर्षसूरिशिष्यैः श्रीकमलसंयमोपाध्यायैः श्री
प्राकृतद्याश्रयवृत्तिर्लेखयामास ॥ १ ॥

पृष्टे.	पङ्क्तौ.	Printed Text.	MS. D.
८४	६	स्पर्धा यत्र अन्दोलने तद्	स्पर्धा आ
८५	१९	°कास्मीराः	°कस्तराः
८६	६	शौर्टार्य	शौडीर्य
८८	१३	°तीर्थे वा	°र्तीर्थे है
८९	४	कुरवय	कुरुवय
,,	१४	सूस्मस्यस्य क्ष्मस्य	सूस्मस्यस्मय
,,	१९	दुःखोत्पादकेषु अन्त पातो यस्य तत् ताहश कुरवक	दुःखोत्पादे मृत्युकस्य कुरवक
९०	१५	युष्मत्प्रिया नागमिष्यन्तीति	युष्मत्प्रेयानागमिष्यति
,,	१६	चन्द्राणि	वन्द्राणि
९१	६	अचन्द्र इति किम् । चन्द्र ।	अवन्द इति किंर् । क
९२	१४	पथिकाना वन	पथिकाना पान्थानां व
९३	९	°गुणाढ्या	गुणस्त्या°
९५	७	येषां [तेषा] पूरित.	येषा ते तथा तेषा पूरि
९७	४	°कढिण°	कडण°
,,	१४	°सहना प्रिया वज्रकठिनहृदया कापि	सहना वज्रकठिनहृदय कापि प्रिया
९९	७	कसण	कमणा
,,	१७	प्रिय.	प्रेयान्
१००	३	आणालव्व	आलाणव्व
,,	,,	कुरवया दढयर	कुरुवया दडतर
,,	९	°स्थान कृ°	स्थान व कं°
,,	१५	°त्कण्ठादिज°	त्कण्ठाधिज°
,,	१८	सुराष्ट्र तयोर्युवत्सो	मुराष्ट्रा तयोर्युवत्सो
,,	२२	सजणा ।	सयणा
१०१	१९	विशकट°	विसकट
,,	२२	तिलककुसुम	तिलक कुसुम
१०२	७	रम्भ	रम्भं
,,	१३	अङ्गनाभेष्टे	अङ्गनाप्रराने
१०३	४	चलणे	चरणे
,,	७	पूर्वकृता°	पूर्व कृता°

पृष्ठे.	पङ्क्तौ.	Printed Text.	MS. D.
१६०	१९	पृष्ठे	पृष्ठौ
,,	२३	न एति नायाति किंतु	न पथिक एते किंतु
१६१	५	इव दूर पथिकः तेभ्यो॑	इव तेभ्यो॑
,,	९	उज्वलैः कन	उज्वलै. दीप्रै॑ इन॑
,,	१०	लोपात् ।	लोपे ।
,,	१२	देदय दीप्रार्थे ।	देदय युगपत् ।
,,	१७	गुरु भवति गुर्व्यति । अलो०	गुरु वति वा । अनो॑
१६२	१६	श्रेष्ठमपि	प्रेष्ठमपि
,,	२४	विस्फुरन्ति	स्फुरन्ति
१६३	३	पासइ	पासेइ
,,	१९	फलिनीलताः श्यामालताः ताश्च	फलिनी श्यामा तथा इद
,,	२२	पासइ ।	पासेइ ।
१६४	११	चणकेषु	चनकेषु
,,	२०	अप्रीतिका	अप्रीतिक
,,	२२	एस्थाने	ए॰ स्थाने
१६५	१	जुअ	जुव
,,	११	°रजत°	रजन
,,	१६	पुष्पमाल्यादि°	स्वस्य माल्यादि॑
१६६	५	करावित्रइ	करावीअइ
,,	८	भवन्त भा°	भवन्त त मा°
,,	२३	मरणा॑	मारणा॑
१६७	९	करावीअइ ।	करावीअइ २
१६८	१०	भवन्तीं	भवतीं
,,	१५	युग्मे आर्या०	युग्मे आया आर्या॑
१६९	५	पुनागो,	पुनामो ।
,,	१८	°लोको	°लोकश्च
१७०	११	लभ्यते	लभ्येत
,,	१७	इति पूर्वोक्तरीत्या	इत्यारामिकोक्तरीत्या
,,	१९	श्रीकुमारपालदेव	श्रीकुमारपालभूपाल
१७१	१९	विशेष	विशेषक

[illegible]

पृष्ठे. पङ्क्ती.	Printed Text.	MS. D
२४८ ६	अर्हद्दान°	अर्हद्दत्तिवत्°
२४९ ६	अप्पाप्प°	अप्पाभप्प°
,, २१	परम°	चरम°
२५३ १३	भावेन अ°	भावेन च अ°
२५४ ६	मिद्देहिवि	सत्येहिवि
,, ७	अतिय°	आतिय°
२५५ ७	दाभिर्विन्न	°दाद्भिर्विन्न
२५६ ५	स्तुदंशिल्प ।	स्तुशक्तिल्प ।
२५८ ८	अपदादानि येन ।	आपदादिना ।
२६० २१	°न्यन् प्राकृतवदिति ।	°न्यन् प्राकृतानि अ
२६३ १८	सुपुम्णा	सुषमणा°
२६५ ३	तुम्हे नितम्बड	तुम्हि नितम्बा
,, १८	नेतुं स्या°	नेतुं प्रार्थितुं स्या
२६० ८	बोल्हु	बोल्हु
,, २३	हिम् । अर्क°	हिम् । हि । अर्क । अगांतुकवर्णितं भि अर्क°
२८१ ७	अम्बांल्हई ।	बम्बाल्हई ।
२८० ७	। तादृश.	। न तादृश
२९२ १३	गार्वे छन्दः ॥	गार्वेच्छन्द ।

CORRECTIONS.

पृ.	पङ्क्ति.	अशुद्धम्.	शुद्धम्.
	१	'करणपत्र'	'करणपत्र' (करणप्रपत्र?)
	५	अभिधेयप्रयोजन	अभिधेयसंबन्धप्रयोजन'
	१	जीवो	जीव
	१५	गालहणो।	गालहण।
	१८	र्येन यथा	र्येन तु इति यथा
	१	गाहाए	गाहाए
	"	'दहणो,	दहणो,
	११	गाहाए।	गाहाए।
	१४	मधुरम:	मधुरम
	१५	'कान्यस्य अवि'	'कान्यस्य+इवि
	११	गाथ अन्य	गाथ व अन्य
	१८	इति अनु	इति च अनु
	१	[illegible]	[illegible] प्रत्यक्षतो,
	१	[illegible]	[illegible]
	११	[illegible]	[illegible]
	१०	[illegible]	[illegible]
	११	[illegible]	[illegible]
	११	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]

पृष्ठे.	पङ्क्तौ.	अशुद्धम्.	शुद्धम्.
१८	१४	°सौम्याय	°सौम्यात
,,	२५	Add १B साएनीगा.° C साएमीगा.° D साइतिगा.	
१९	१८	अखण्डिता अच्छिन्ना	अखण्डित. अच्छिन्न
२०	१	धनु°	धणु°
,,	१२	किं च	किंच
,,	१५	अहिण्णु ।	अहिण्णू ।
,,	२१	यस्मिन्	अस्मिन्
२१	७	आश्चर्यकौतुकनिरीहा	आश्चर्ये कौतुके निरी°
,,	८	यसिनामपि	योगिनामपि
२२	१६	दाइ वा°	दाई वा°
,,	२१	रण्ण	रण्णे
२३	१६	अणुरागो ।	अणुरागा ।
२४	५	नुमारे°	नुमारे°
,,	१३	कूर्पासवयसो	कूर्पासवसो°
२५	८	रातिहि अ पिअ	[illegible]
,,	१८	तलानि चतु	[illegible]
२६	६	गन्धम् ।	गन्ध वा ।
२७	१६	प्रतिभुन	[illegible]
,,	२८	हलहा । हलही ।	[illegible]
२८	६	निवाण	[illegible]
२९	१०	दिआ ॥	[illegible]
,,	२२	इति भोगम्	[illegible]
,,	२५	I Bc, insert निवाण before [illegible]	
३०	२	[illegible]	[illegible]
३१	७	[illegible]	[illegible]
,,	१८	[illegible]	[illegible]
३२	१	[illegible]	[illegible]
,,	१६	[illegible]	[illegible]
३३	७	[illegible]	[illegible]
३४	२१	[illegible]	[illegible]

९.	२३	अनुप्रम	[illegible]
१०	१४	[illegible]	[illegible]
११	९	[illegible]	[illegible]
१२	५	[illegible]	[illegible]
१२	१	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

९

पृ.	पं.	अशुद्धम्	शुद्धम्
९६	११	गणेद	गणेदा
"	२०	उगता	उगत्वा
९७	१	हरिगिअ नव	हरिगिअ-नव
"	१५	[पव]।	पव।
९९	७	बगण	बगणा
"	१६	"मासलगृणा "इ	"मासलगृणा " (१०७.४)इ
१००	१	'स्थानम् त्रु	स्थान ए त्रु
१०१	२४	ओहो	ओहीं
१०३	११	पादोत्पादन	पदोत्पादन
१०३	२०	दुम स्थर उसग बर्णपुरो	दुमी स्थरी उसगी बर्णपुरी
१०५	११	"तिदंड	"तिदंस
"	१४	ततिदंच We with C.A.Dh.	ततिदंड
१०६	११	हीस "इ	हीस " (१०५.६)इ०
"	२०	दुम	दुण
१०७	११	पासर "इ	पासर " (१०७.१) इ
"	१६	"ललित ए" इति	"ललित ए" (१०६.२) इति
१०८	१५	१००	१.
१०९	१८	[illegible]	[illegible]
११०	१	[illegible]	[illegible]
"	११	[illegible]	[illegible]
"	१५	[illegible]	[illegible]
११०	११	[illegible]	[illegible]
"	१७	[illegible]	[illegible]
"	१८	[illegible]	[illegible]
११०	१	[illegible]	[illegible]
१११	१	[illegible]	[illegible]
"	१	[illegible]	[illegible]

पृ.	पं.	अशुद्धम्.	शुद्धम्.
१६९	११	मनसान्यां पश्यति दृष्ट	मनसान्यां पश्यन्ती दृष्टं
"	१४	। अपर्यन्ति	। न अपर्यन्ति
१६९	१३	[illegible]	[illegible]
१७०	३	[illegible] न हि, न [illegible]	[illegible], न हि न [illegible],
१६८	१५	दुःखं सन्तो	दुःखं [illegible] सन्तो
"	१६	[illegible]	[illegible]
१७०	११	[illegible]	[illegible]
१७१	१४	दुर्गति	दुर्गति
"	१५	दुर्गति	दुर्गति
१७२	१८	[illegible] । [illegible]	[illegible] । [illegible] । [illegible]
१७४	१९	[illegible] ।	[illegible] ।
१८१	३	[illegible]	[illegible]
"	१४	। [illegible]	[illegible]
१८३	१५	[illegible] "	[illegible] "
१८३	१३	[illegible]	[illegible]
"	१९	[illegible]	[illegible]
१८४	३	[illegible]	[illegible]
"	१४	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	१०	[illegible] ।	[illegible]
"	१५	[illegible]	[illegible]
"	१०	[illegible]	[illegible]
"	११	[illegible] ।	[illegible]
"	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
"	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	११	[illegible]	[illegible]
[illegible]	११	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

अलत्थ (अलत्य) ३. ५
अलंकारु (अलंकृत) ३. ६०.
अलद्धि (अलब्धि) २. ४१.
अलाउ' (अलाबु) १. ४६.
अलाहि (निवारणे) ४. ८
अलि (अलि) २. ११. ३. २. ५. ११, १८, ४१, ४०, ५०, ५१. ६८; ४. ३२. ५. ७, ५२, ६०. ७८, ७६; ६. ८. १८
अलिअ (अलीक) ३. ७१. ५. ११. ८. ७१.
अलिणी (अलिनी) ३. १०.
अलीवडु (अलीवर्द) ५. ४५.
अलु (आर्द्र) १. ५५.
√अलुम्प P. (उद्–छिद्)
अलुम्पिअ (उच्छिन्न) ६. ४५.
√अल्लिअ P. (उप–सृप्)
अल्लिअन्त (उपसर्पत्) ६. १४.
√अलिव P. (प्रदीप्)
अलिविअ (प्रदीप्त) ६. २७.
√अली P. (आ–ली)
अलीण (आलीन) ६. १५.
√अव्
अव (रक्ष) ७. १४.
+आ. आवउ (आगच्छतु) ८. २६
√अवअक्ख P. (दृश्)
अवअक्खइ (पश्यति) ७. २६.
√अवअच्छ P. (छाद्)
अवअच्छिअ (छादित) ६. ८२
√अवआस P. (दृश्)
अवआसइ (पश्यति) ७. २६
अवंचणिज्ज (अवञ्चनीय) १ १०
अवउण्ठि ... १ १०
√अवकम P. (दृश्)
अवकमइ (पश्यति) ३. १५
अवगाह (अवगाह) २. १८
अवगम (अवगम) १. १८
अवयर (अवतर) ३. ४४
अवजा (अवज्ञा) ३. १.
√अवजाण P. (ज्ञा)
अवजाणन्त (अवजानत्) ३. ४
अवडिअ (अपतित) १. ५८
अवड (अवट) २. ६३
अवत्ति (अवर्ति) २. ७०, ३. ५८
अवत्थिअ (अवस्थित) २. ४
अवत्था (अवस्था) २. १९
अवमाण (अवमान) ३. २४
अवमाणु (अवमान) १. ८२
अवयव (अवयव) १. १, ४
√अवयच्छ P. (दृश्)
अवयच्छन्त (पश्यत्) ३. १४
√अवयास P. (दृश्)
अवयासइअ (दृष्ट्वा) ३. १४
अवयार (अवतार) २. १८
१ √अवयाम P. (वि)
अवयामिअ (विहित) ७. २४
२ अवयाम (अवकाश) २. १८
अवर (अपर) २. ५, ६१. ८. ६०
अवरण्ह (अपराह्ण) ३. ३१
अवरि (उपरि) १. ४३, ६८.
अवरिल्ल (उपरितन) ३. ६८
अवरप्पर (परस्पर) ८. ११
अवेक्ख (अवेक्ष) ८. ४७.
अवस (अवश) ८. ४१
अवसर (अवसर) २. १८
अवसं (अवश्यं) ८. ४१

इट्ट (रट) ३. ८.
इठ „ ५. १०३.
इड° (रडा) ८. २३.
इण-परि (अनया रीत्या) ८. ४२.
इणिह S. एण्हि.
इत्तहे (अत्र) ८. ७५.
इत्ति (इति) ३. ७९, ८६.
इत्तिअ (एतावत्) ३. ७९.
इत्थ S. एतद्.
इत्थं (SK.) ३. ८२.
इत्थी (स्त्री) २. ६६; ३. ६५, ४. ५७, ६९; ७. ५, १५, २४, २६, २७.

इदम्
अयं (अयम्) ५. ७, ७. ९३.
इमो „ २. २६, २७; ५. ६.
इमे ४. ६१.
इमा (इयम्) १. ३०; ५. ९९.[3]
इमिआ „ ५. ७.
इमा (इमाः) ५. ६९.
इण (इदम्) ५. ११, ६. ३.
इणमो „ ५. ११.
इद „ ५ ११.
इम „ २. ७९; ३. ६१, ८०, ४. ३, १९, २२, २३, ७७, ५. २९, ३२, ३३, ८२, ८३; ६. ९८; ७. १००.
इमु „ ८. २८.
आयइं (इमानि) ८. ३९.
इम (इमम्) ३. ७०; ४. ११, २०, ५४; ५. ६, ९, ११.
ण „ ५. ९.
इमे (इमान्) ५. ९, ४८.
णे „ ५. ९.
इमिणा (अनेन) ५. ३.
इमेण „ ५. ३, १०
णेण „ ५. १०.
इमेहिं (एभि°) ५. १०.
एहिं „ ५. ८.
णेहिं „ ५. १०.
इमाइ (अनया) ४. ५४.
इमाए „ ३. ६७, ४.
इमीए „ ४. ४७
आहिं (आभि.) ५. ८.
इमाहिं „ ५. ६.
अस्स (अस्य) ५. ८
आयहो „ ८. ३९
इमस्स „ ५. ८, १४, १
से „ ५. १२, १३
इमाण (एषाम्) ५. १४
सिं „ ५. १२.
इमाइ (अस्या) ४. १३.
सिं (आसाम्) ५. १३.
अस्सि (अस्मिन्) ५. ७.
इमम्मि „ ४. १३; ५.
इमस्सि „ ४. ४०, ५
एसु (एषु) ५. ८.
इदो (इत) ५. ६६, ७३, ७
इह १. ५, २. २१, १३, १५, ६३, ४. १, ८, ५४, ५५, ६३, ५. ५, २२, ५४, ५८, ६२, ६४, ६७, ६६, ८४; ७. ९, १००; ८.
इह (इह) १. ६६; २. १४

इट्ट (इष्ट) ३. ८.
इड्ड ,, ५. १०३.
इड्ड॰ (इड्डा) ८. २३.
इण-परि (अनया रीत्या) ८. ४२.
इण्हिं S. एण्हिं.
इत्तहे (अत्र) ८. ७५.
इत्ति (इति) ३. ७९, ८६.
इत्तिअ (एतावत्) ३. ७६.
इत्थ S. एतद्.
इत्थं (SK.) ३. ८२.
इत्थी (स्त्री) २. ६६; ३. ६५; ४. ५७, ६९, ७. ५, १५, २४, २६, २७.

इदम्
अयं (अयम्) ५. ७, ७. १३.
इमो ,, २. २६, २७; ५. ६.
इमे ४. ६१.
इमा (इयम्) १. ३०, ५. ६६.
इमिआ ,, ५. ७.
इमा (इमाः) ५. ६९.
इणं (इदम्) ५. ११; ६. ३.
इणमो ,, ५. ११.
इद ,, ५. ११.
इम ,, २. ७५; ३. ६१, ८०; ४. ३, १९, २२, २३, ७७; ५. २९, ३१, ३३, ८२, ८३, ६. ९८; ७. १००.
इमु ,, ८. २८.
आयइं (इमानि) ८. ३६.
इमं (इमम्) ३. ७०; ४. १९, २०, ५४; ५. ६, ९, ११.
णं ,, ५. ९.
इमे (इमान्) ५. ९, ४८.
णे ,, ५. ९.
इमिणा (अनेन) ५. ३.
इमेण ,, ५. ३, १०.
णेणं ,, ५. १०.
इमेहिं (एभि॰) ५. १०.
एहिं ,, ५. ८.
णेहिं ,, ५. १०.
इमाइ (अनया) ४. १४.
इमाए ,, ३. १४, ४. १४
इमीए ,, ४. ४४
आहिं (आभि) ५. ८.
इमाहिं ,, ५. ६.
अस्स (अस्य) ५. ८.
आयहो ,, ८. ३६.
इमस्स ,, ५. ८, १४, १५
से ,, ५. ११, ११
इमाण (एषाम्) ५. १४.
सिं ,, ५. १५.
इमाइ (अस्या) ४. ११
सिं (आसाम्) ५. ११
अस्सि (अस्मिन्) ५. ७
इमम्मि ,, ४. ११, ५.
इमस्सि ,, ४. ३०, ५.
एसु (एषु) ५. ८.
इदो (इत) ५. ६६, ७०, ७०.
इह १. ५, २. १६, १९, ४२; ६३, ४. १, ८, १४, १९, ६३; ५. ९, ११, १४, ३०, ५८, ६३, ६४, ६७, ६८, ८४; ७. ९, १००; ८४
इह (हह) १. ६६; २. १८

+प. पकुणन्ती (प्रकुर्वती) ७. ८७.

कुतित्थि (कुतीर्थिन्) ७. ३९.

कुतित्थिअ (कुतीर्थिक) ७. ४२; ८. १४.

कुतुम्ब (कुटुम्ब) ८. ७.

कुद्दिट्ठि (कुदृष्टि) २. ५९.

कुन्तल (SK.) ४. ६८.

कुन्द (SK.) ५. ६७, ७७, ८१, ८५.

√कुप्

कुप्प (कुप्य) ३. ७५, ७९.

कुविअ (कुपित) ७. २७.

कुपह (कुपथ) ७. ६२.

कुबोह (कुबोध) ७. ७८.

कुमर (कुमार) २. ३९; ६. ३९.

कुमरपाल (कुमारपाल) १. २८.

कुमुअ (कुमुद) ५. ६४; ६. १०, १३.

कुमुइणी (कुमुदिनी) ५. १०६.

कुम्पल (कुड्मल) ३. १७, ४३.

१ कुम्भ (SK.=गण्डस्थल) २. २७, ३६.

२ कुम्भ (SK.=पात्र) ६. १६.

कुम्म (कूर्म) ६. ८०, १००.

कुरल (SK.) ५. ९३.

कुरवय (कुरबक) ३. ३२, ६०.

कुरु (SK.) ४. ६०

कुरर (SK.) ५. ४७.

कुल (SK.) १. ८७; २. ३, ७३;
३. ४५, ५९, ६८; ५. १९, ७६;
६. ८, १५, ४५, ५६, ७८,
९०; ७. ४१, ७३

कुलडा (कुलटा) ६. ९

कुलं (कुल्या) ४. ४१

कुला ,, १. ४६.

कुवल (कुवल) १. ४१; ४. ८४
१३, ३३.

कुसुम (SK.) १. ३३, १३, ७...
८८; २. ८, २८, ४१, ५५, ६...
७९, ८१, ८५; ३. ६, ११...
४४, ४५, ४७, ४९, ५४, ५...
६३, ७०, ७१, ४. ३४, ६...
५, १४, १५, ३१, ३७, ४...
४४, ५३, ७३, ८३, ८६, ...
१२, ८१.

कुसुम-अक्षअ (कुसुमध्वज) ३. ४.

कुसुम-धणु (कुसुमधन्वन्) १. ११

कुसुम-सर (कुसुमशर) ३. १

°कुसुमोट्टी (°कुसुमोष्ठी) ४. १०.

√कूज्

कूजिअ (कूजित) ३. ३७.

√कूर्पांस

कुप्पिसन्त (कूर्पासवदाचरत्)
५०

कूव (कूप) ४. ३९.

√कृ

करइ (करोति) ८. ६४, ६...
६६, ७५.

करेइ ,, १. ४१; ८. ६...

करहिं (कुर्वन्ति) ८. ४०

करसि (करोषि) ३. ५६; ८. ...

करेसि ,, ८. ७०.

करउ (करोमि) ८. ५६

करिमो (कुर्मः) ८. ५.

खग्ग (खड्ग) ६. ६६.
खग्गिअ (खड्गित) ६. ४५.
√खण्
खणइ (खनति) ७. ७०, ७८.
खणिज्जइ ,, ७. ७०.
खणिऊण ,, ७. ७८
+उद्. उक्खअ (उत्खात) १. ४७.
–उक्खाअ ,, १. ४७
खण्ड (खण्ड) २. ६५; ३. ४४.
°खण्ड ३. ४४.
१ खन्ध (स्कन्ध–ग्रीवाप्रदेश) २. ३८, ६४.
२ खन्ध (स्कन्ध=प्रकाण्डमवाङ्) ४. १९.
ख-पुप्फ (खपुष्प) ७. ७०.
खप्पर (कर्पर) २. २८.
खम (क्षमा) ८. ३४.
खम्भ (स्तम्भ) २. २८, ४. २७.
खल (4K.) २. ३१.
खलणु (स्खलनु) ४. ५४.
खलीड (खल्वाट) १. ५१.
√खा P. (मम्-स्थै)
+सम् सखाव (संस्थान) ६. ११.
खाणि (खानि) ८. ३८.
√खाद्
खाइ (खादति) ७. ६२.
खाइ ,, १. ३५.
खादन्ति ७. ६२.
खाहिं (भक्षयन्ति) ८. ६८.
खाला (मलुचिजलनिर्गमस्थान) ७. १७.
√खिर P. (क्षर्)
खिरन्त (क्षरत्) ७. ११.
खीरिअ (क्षीण) २. १८.
खु (निश्चये) १. ५१ २. १९; ३. ८५; ४. ११; ६. ४, ५८, ६. १०५. ७. ४, ५०, ८२, ९५, १००. (उो) ६. १० ६. १०४. (संभावे) ६. ११ (निश्चये) ४ ११, १४, ३१ (संभावे) ४. १२.
√खुदुक्क P. (मनाग् स्मृत्य इत्यस्य)
खुदुक्कन्त (मनाग् स्मरत् इव समान वा) ८. ४५.
√खुप्प P. (मस्ज्)
खुप्पन्त (मज्जत्) ६. ६१.
खुर (4K.) २. ६९.
खेअ (खेद) ४. ९.
खेअण (खेदन) ३. १०.
खेअर (खेचर) २. ३४.
खेअरी (खेचरी) ४. ४६
खेडअ (खेटक=नायक) २. ६९
खेडय (खेटक=ज्वरविशेष) २. ६९
√खेड्ड P. (रम्)
खेड्डन्ति (रमन्ते) ७. ११
खेड्डा (क्रीडा) ५. १०.
√खेल
खेलन्ति (क्रीडन्ति) ४. ४४.
खोह (क्षोभ) ६. २७.
खोहयर (क्षोभकर) ३. ३५.

ग

गअ (गज) १. ३६. गय २. १५; १४, १०२.
१ गइ S. गम्.
२ गइ (गति) २. ३१; ४. ३१, ३१ ५. ५१, ५३; ६. ३१.

१०३; ३. १. ४४. ६३. ७४.
९६. ७. १४, ३१. ४४, ५०.
६६; ८. ०६. ८३. ४ ३. ३०,
३६. ३४, ३९. ४३. ७५, ९०;
२. ३४. ३५. ५४; ३. ५२.
७२. ८९. ८६; ४. २४. ६०,
६२. ७०, ७२, ७८; ५. ५. ८,
१०, ११, १४. २५, २२, २८,
३०. ३१. ३६. ३८, ४२, ४४.
४६. ४७, ५८, ६९. ८०, ८५,
९३. १००; ६. ९. ५०, ५२.
६९. ९१. १०२. ७. २१, ५८;
८. ५०.

चअ (चव) ३. ६१.
चइण (चैत्य) २. ८२.
चउ-क्कट्ठ (चतुःकाष्ठ) ३. ४०.
चउग्गुणअ (चतुर्गुण) २. १५.
चउट्ठ (चतुर्थ) ३. ७.
चउत्थ „ ३. ७.
चउत्थअ „ २. १५
चउद्दहअ (चतुर्दशक) २. १५.
चउ-दार (चतुर्द्वार) ६. ५३.
चउ-वीस (चतुर्विंशति) ५. ६३.
चउव्वार (चतुर्वार) २. १६.
चओर (चकोर) ६. ८, २१
चंदुज्ज (कुमुद) ६. २०.
चकिद (चकित) ७. १०२.
१ चक्क (चक्र=रथाङ्ग) ६. ६४.
२ चक्क (चक्र=आयुधविशेष) २. १६
३ चक्क (चक्र=चक्रवाक) ६. ४, ५, २१.
४ चक्क (चक्र=समूह) ६. ८९.

√चक्काम P. (भ्रम)
चक्कमीअ (भ्रमण) ३. ६
चक्कवट्टि (चक्रवर्तिन्) २. १५
√चक्ख
+आ अक्खइ (आचष्टे) ८
४३, ५३
-आ चक्खंत (आचक्षाण) ८. ४
चङ्गिम (√K.=सौन्दर्य) ४. ३०.
चच्चर (चत्वर) २. ८४
√चच्च P. (स्पृश्)
चच्चिअ (स्पृष्ट) ७. ३८
√चज्ज P. (दृश्)
चज्जइ (पश्यति) ७. ३०
चञ्चप्पर (√K.) ८. ३३.
√चड्ड P. (आ रुह्)
चड्डइ (आरोहति) ७. ४४
चड्डिअ (आरूढ) ६. ३१, ४८
चड्डिअण (आरूढ) ६. ४९
चड्डिउं „ ८. ३०
चडय (चटक) ५. ५३
१√चड्ड P. (मृद्)
चड्डिअ (मृदित) ६. ८६
२√चड्ड P. (पिष्)
चड्डिअ (पिष्ट) ७. ३९
चडुण (भोजन) ६. ७३
चणअ (चणक) ५. ७०
चण्ड (चण्ड) ६. ३८.
चण्डार (भाण्डागार) ६. ३१
चतुर
चउरो (चत्वार) ५. ४८.
चत्तारि „ ५. ४८, ८. ३१
चत्तारो „ ५. ४८.
चउदि (चतुर्थ) ४. ३१
चउरि „ ४. ३१

जम्बु॰ (जम्बू) ५. २, ८, ३६.
जम्बू-मुणी (जम्बूमुनि) ७. ४०.
√जम्मा P. (जृम्भ्)
जम्मायन्त (जृम्भमाण) ६. १०७.
१√जम्म (जन्)
जम्मन्त (जायमान) ६. ९२.
२ जम्म (जन्मन्) १. २२; २. ५६; ८. २९, ३४, ६६.
जम्मण ,, ८. ५०.
जम्मओ (जन्मतः) ७. ३८
१ जय S. जग.
२ जय (SK.) ३. २, ११, २३; ४. ३९; ५. ७६; ६. ५८, ५९, ८८.
१ जर (ज्वर) २. ८५.
२ जर (जरत्) ३. ६६.
जर॰ (जरा) ७. ४२; ८. २४.
जरई (जरती) १. ८७.
जरढ (जरठ) १. ६३.
जल (SK.) २. ३, २५, ४१, ५४, ८६, ८९; ३. ३१, ६१; ४. २६, २८, २९, ३२, ३३, ३४, ३५, ३६, ३८, ३९, ४१, ४२, ४३, ४४, ४८, ५०, ५१, ५२, ६२, ६४, ६६, ६७, ६८, ७०, ७४, ७७, ७८; ५. २९, ३१, ३२, ६४; ६. ९, ११, १७, ४९, ६७; ७. ५, ६५; ८. ८०.
जल-केलि (SK.) ४. ४१.
जल-जन्त (जलयन्त्र) ४. ७६.
जलण (ज्वलन) २. १९.
जलयर (जलचर) २. २४.
जलवायस (SK.) ५. ३२.
जलहि (जलधि) ६. ८१; ७. ८
१√जव (यापय्)
जविअ (यापित) ६. २८
२ जव (SK) ४. ३६.
३ जव (यव) ५. ३९, ७५
जव॰ (जवा) ३. ५३
जवण (यवन) ६. ७४.
जवा (जपा) ३. ७०; ४. ६.
जउँण (यमुना) ८. १५.
जस (यशस्) १. २२, ३१, ४१, ५०; २. ८०, ६. ६०, ६१, ७१, ७६, ८१, ८९, ९४, ९६, ७. ३८, ७३.
जह (यथा) १. ४६, ६२; २. १५, ५४; ५. ८६; ६. ९७.
जहण (जघन) २. ३१; ३. ६२, ७८
जहा (यथा) १. ९, २९; ६. ९६, ७. ४८.
जहिट्ठिल (युधिष्ठिर) १. ६४
जहुट्ठिल ,, १. ६२.
१√जा P. (जन्)
जाअ (जात) ३. ५, ४१, ८४, ४. ७८.
जाय ,, १. ३८; २. ३; ३. ४६, ४८, ४. ३६, ३८
जायन्त (जायमान) ६. ९२.
२ जा (यावत्) २. ७८, ७. ७१.
१ जाइ (जाति=पुष्पविशेष) १. ३१
२ जाइ (जाति=जात) ७. २६.
जाउं (यावत्) ८. ५३.
जागर (SK.) ६. ५०
√जाण P. (ज्ञा)
जाणइ (जानाति) ८. २३

१√णिव्वर P. (दुःखे कथ)
  णिव्वरही (दुःख कथयामास) ६. ४.
२√णिव्वर P. (छिद्)
  णिव्वरिअ (छिन्न) ६. ८३
√णिव्वा P (वि-श्रम्)
  णिव्वाअ (विश्रान्त) ६. १०७
णिव्वेअ (निर्वेद) २. ८८.
णिव्वोलण (मन्युना ओष्ठमालिन्यकरण) ६. ४३.
णिसीहिणी-णाह (निशीथिनीनाथ) २. ४४
णिसुढिद (नम्र) ६. १०७
णिह (निभ) ३. ४८
√णिहोड P (नि-वारय्)
  णिहोडन्त (निवारयत्) ६. १५.
√णी P. (गम्)
  णीइ (गच्छति) ७. ५.
√णीण P (गम्)
  णीणन्ति (गच्छन्ति) ७. ८
१√णीरव P (बुभुक्ष्)
  णीरवीअ (अबुभुक्षत) ६. ५
२णीरव (आक्षेपक) ६. ९९
√णीलुक्क P (गम्)
  णीलुक्कन्ति (गच्छन्ति) ७. ८
√णीलुञ्छ P. (निष्पताच्छोटे कृ)
  णीलुञ्छन्त (निःपतन आच्छोटन वा कुर्वन्) ६. ४३
णीसरणिज्ज (रमणीय) ७. १४.
१√णीहर P. (निस्-सृ)
  णीहरिअ (निःसृत) ४. २७; ६. ४५.
२√णीहर P. (आ-क्रन्द्)
  णीहरिअ (आक्रन्दित) ६. ८१
१√णुम P. (छादय्)
  णुमिअ (छादित) ६. ११
२√णुम P. (नि-अस्)
  णुमिअ (न्यस्त) ७. ४१.
√णुव्व P (प्र-काशय्)
  णुव्वन्त (प्रकाशयत्) ६. ३१
णेगया (अनेकदा) ३. ८९
णेत्रस्थण (निरुञ्छन) ६. २५.
णेह (स्नेह) ३. ४८
णेहालु (स्नेहवती) ३. ८३
√णोल्ल P (क्षिप्)
  णोल्लेसु (क्षिप) ६. ९५.
ण्हवण (स्नपन) २. ४१.
ण्हाण (स्नान) ५. २९, ९०.
ण्हाविअ (नापित) २. ५२.

त

त (तद्)
  स (स) २. ४, ११, ५०, ...
    ४. १७, २३.
  सु ,, ८. २३
  सो ,, १. ७३, ८३, ८...
    १०, २. १, ३, ...
    १०, ११, २०, २...
    २४, २६, ३३, ३...
    ७३, ६२, ७३, ३...
    १९, २०, ४. ११...
    १५, २२, ७८, ९...
    १७, ६. २७, ३१...
    ५७, ६०, ६६, ७...
    ७६, ७. ४, ६, ११,

५७, ५८, ५९
८१; ८. ५
णाम (नेयाम्) ४. ७१
णेमि „ ४. ७१; ७. ५५
णदे (नदगाः) ८. २७
णाम „ ४. ७२
णाए „ ४. ७३
णिम्मा „ ४. ७४
णीर „ २. ७३, ७. २५
णाए „ ४. ७५
णेम „ ४. ७५
णमि (नामाम) ४. ७१
णाम्म (नमिमन्) १. ७९, २. ३१,
५२, ३. १८
णदि „ ४. ३८, ८. २२,
५८
णइमा (नमिमनकाले) २. ३१ ३८
४. ६०, ३८,
[illegible] „ ४. ३८,
[illegible] „ ४. ३७
[illegible] ४. ६०
[illegible] „ ४. ६१
[illegible] २. ६०
तइमइ [illegible] ८. ४१
तइ [illegible] ८. ३३, ३०
तओ [illegible] २. [illegible] ३. [illegible] ४.
२०, २६, २. ७०
त [illegible] ४. १
तम [illegible] ३. ६३
तक्खम [illegible] २. ६३ २. ००
तक्खण [illegible] २. ६१
[illegible]
[illegible] २. ६०

तच (तत्त्व) २. ११.
√तच्छ P. (तक्ष्)
तच्छिअ (तष्ट) ७. ११
तज्जणी (तर्जनी) १. १८.
तट्ट (तप्त) ३. १८
√तड
ताडिअ (ताडित) १. १८
ताडिअ „ १. ६१
१ √तड P. (तन्)
तडिअ (तत) १. ११.
२ तड (तट) १. ६५, १. ६०
तडण्ण (तण्णय) ४. १५
√तडफड P. (तफफड)
तडफड्ड (तफडत्) ८. १५
√तड्ड P. (तन्)
तड्डिअ (तत) १. ११
√तड्ड P. [illegible]
तड्डिअ [illegible] १. ५१
तणया [illegible] ३. ४१
तणु [illegible] २. ६१, ६३, १. [illegible]
[illegible] १. ६१, १ [illegible]
तणुवी [illegible] ३ [illegible]
तणुविआ [illegible]
[illegible] ८ [illegible]
[illegible] ८ [illegible]
[illegible] ३ [illegible]
[illegible] ३ [illegible]
[illegible] ८ [illegible]
[illegible] ३ [illegible]
[illegible] ३ [illegible]
[illegible]
[illegible]

√पू
    पुणिज्जए (पूयते) ७. ७३, ७६.
    पुव्वइ ,, ७. ७३, ७६.
पूअण (पूजन) ५. ४५.
पूआ (पूजा) १. ८८; २. ७८, ७९; ७. ८३. पूया ५. २८
पूर (पK) ४. ३२.
√पृ
    +आ. वावड (व्यापृत) ६. १०.
    –वावरन्त (व्याप्रियमाण) ६. ५१.
√पॄ
    पुण्ण (पूर्ण) २. ८८
    पुन्न ,, २. ८६, ४. [illegible]
    पुरिअ ,, ३. ८५, ७. १५
    पूरन्त (पूरयत्) ४. २९
पेम (प्रेम) २ ६०
पेऊसासणा (पीयूषाशन) १. ६०
√पेच्छ P. (दृश्)
    पच्छन्ती (पश्यन्ती) ७. ६८.
    पिच्छ (पश्य) ३. ६५, ६०, ४. ६३, ६८; ५. ९, ८६, ८९
    [illegible] ,, ४. ९, ८१, ८३.
    [illegible] ,, ५. ६
    [illegible] ४. ८८; ८. १५.
    [illegible] २. ९०
    [illegible] १. ६८
पेट्ट [illegible] १. ६०
पेच्छ [illegible] १. [illegible]
[illegible] २. ३०
[illegible] ३. [illegible]; ७. ११
[illegible] ३. [illegible]

पेरन्त (पर्यन्त) १. ४०, १. १४
√पेल P. (क्षिप्)
    पिल्लिअ (क्षिप्त) १. ५१
    पेल्लन्त (क्षिपत्) २. १२
पेम्मण (प्रेमन्) १. ४१
पोक्कण (व्याहरण) १. ४८.
पोक्खर (पुष्कर) २. ८८.
पोक्खरिणी (पुष्करिणी) ५. १४
पोग्गल (पुद्गल) २. ९१.
पोग्गलि (पुद्गलिन्) ३. १५
पोत्थ (पुस्त) ५. ५०.
पोत्थपत्ती (पुस्तपत्री) १. ६९, [illegible] ७६
पोरिसअ (पुरीसम्) २. ५१
पोरिम (पौरुष) १. ६१
प्पहिट्ठा P. पहिट्ठा
प्पणइ P. पणइ
प्पणमा (पण्य) १. ६८
प्पयर P. पयर
प्पवाय P. पवाय
प्पवइ P. पवइ
प्पहा P. पहा
प्पिया P. पिया.
प्पेम P. पेम
प्फुड्डा (स्फुट) ३. १२
प्फुड P. फुड
√फडफड
    [illegible] १. [illegible]
√फल P. [illegible]
    [illegible] ६. [illegible]
फुट्ट [illegible] ६. [illegible]
फुडिअ [illegible] ६. [illegible]
फुल्ल [illegible] ६. [illegible]

मइल (मलिन) १. ६०.
मईआ (मदीया) ३. ७५.
मउअ (मृदुक) १. ७६.
मउअत्तया (मृदुत्व) ३. ९०.
मउड (मुकुट) १. ६८; ४. ३.
मउर (मुकुर=बाल्पुष्प) ३. ६६.
मउलि (मौलि) २. ८५; ६. ३६
मउलिअ (मुकुलित) १. ६८
मउवी (मृद्वी) १. ७६; ४. ४३.
मऊह (मयूख) २. १४.
मं (मा) ८. ६३.
मंस (मांस) १. १५; ६. ५५.
मंसल (मांसल) १. ४९.
मंसासण (मांसाशन) ६. ५५.
मंसु (श्मश्रु) ३. ३८.
मक्कड (मर्कट) ८. ६९.
मगह (मगध) ४. ६५; ६. ७७.
मग्ग (मार्ग) ६. ९१; ७. ९२, २०, ३४; ८. ४, २९.
मग्गण (9K) २. ४२, ७८; ७. ९०; ८. ११, ८३
मच्च (मर्त्य) ५. ५८
मच्चिर (मदिर) ७. ६०
√मज्ज P. (नि सद्)
+नि णुमज्जिअ (निषण्ण) ६. ८३
मज्जण (मज्जन) ४. ६३; ६. [illegible]
मज्जणअ (मार्जक) ६. ६८
मज्जार (मार्जार) ३. ६६
मज्झ (मध्य) ३. ६१; ४ [illegible], ६६, ७१, ७. [illegible], [illegible], ८ [illegible]
मज्झण्ह (मध्याह्न) ३. ३८.
मज्झण्हसमअ (मध्याह्नसमय) ३. ३८
मज्झिम (मध्यम) १. ३६ ३:

मञ्जर (मार्जार) ३. ६६
मञ्जरिआ (मञ्जरिका) ३. [illegible]
मट्टिआ (मृत्तिका) ३. ५.
√मड्ड P. (मृद्)
मड्डिअ (मृदित) ६. ८६.
√मद्द P. (मृद्)
मद्दिअ (मृदित) ६. ८१
मण (मनस्) १. ३०; २. [illegible], ८०; ३. ३७, ३८, [illegible], ९०; ४. ४०, ७५, [illegible] २०, २३, ९५; ७. [illegible] ४३, ५७, ६०, [illegible] २, १७, १८, २०, [illegible] ४६, ५६, ६३, ६७, [illegible] ७८, ८१.
मणंसिल' (मनःशिला) १. [illegible]
मणयं (मनाक) ३. ८९
मणसिल' (मनःशिला) १. [illegible]
मणस्सि (मनस्विन्) ७ [illegible]
मणहर (मनोहर) १. १०, २ ४. [illegible]
मणा (मनाक्) ३. ८९
मणाउ ,, ८ [illegible]
मणि [illegible]
मणिअ [illegible]
मणिअ [illegible]
मणु (मनु) २ [illegible]
मणुअत्तण [illegible]
मणु [illegible]
मणोरह (मनोरथ) [illegible]

मसाण (श्मशान) ३. ३९.
मसिग (मसृण) १. ८१; ६. ८७.
√मस्ज्
+नि. णुमन्न (निमग्न) १. ९२.
√मह्
महइ (पूजयति) ७. ७०.
महिअ (महित) २. ३, १३; ४. ५७.
महिअ (महिता) ७. ७३.
√मह P. (काङ्क्ष्)
महइ (काङ्क्षति) ७. ३७
महसि (काङ्क्षसि) ८. ७६.
महद्धि (महर्द्धि) ३. ४१.
महन्त (महत्) ७. ५१.
महन्द „ ७. ९२.
√महमह P. (प्रसृ)
महमहेइ (प्रसरति) ५. १७.
महमहिअ (प्रसृत) २. ३९; ५. १, ३.
महमहन्त (प्रसरत्) ६. ४९
महमहिअ (प्रसृत्य) ४. २४.
महव (मघवन्) ७. ९४.
महाजणिअ (महाजनिक) ६. ३४
महातड (महातट) ६. ८६
महापरसु (महापरशु) २. १९
महामत्त (महामात्य) ६. २६
महामुणि (महामुनि) ८. ६२
महाविल (महाबिल) १. ५८.
महि° (मही) ३. ५; ६. ७६.
महि-अल (महीतल) १. ३२, २. ५, २६; ६. १४
महिमा (महत्त्व) १. २६; ७. ६३

महिला (SK) ४. ४१, ३.
१७.
महि-वट्ठ (महीपृष्ठ) १. ८०
महि-सामिआ (महीस्वामिनी)
मही (SK) १. ९८; २. ५
३७, १००
१ महु (मधु=वसन्त) ३. ७, ८, ११
३०, ३४, ३८, ४१, ५
२ महु (मधु=क्षौद्र) २. ३५;
४. ३, ३३, ३८, ४०.
३ महु (मधु=मधूक) ४. ३३
महुअ (मधूक) १. ७१, ३. ७८
महुर (मधुर) १. ९, ७१, ५
७२.
महुरा (मथुरा) ४. १०; ६. ५
९३
महुराहिव (मथुराधिप) ६. ८८
महुरेस (मथुरेश) ६. ९२, ९
महूअ (मधूक) १. ७१
महेभ (SK) ६. ७८.
महेला (SK) ७. ३१
१√मा
माइ (माति) ५. १८
मिइ (मित) ८. ४.
+विनिर्. विणिम्मिअ (विनिर्मित)
२. ४२
२ मा (SK) २. ८०, ८१; ३. ७,
७९, ४ ३०, ४१, ९६; ६
२८, २९, १००, ८. ६२
माअरा (मातृ) ४. ५५.
माआ „ ४. ५५; ७. ६९
माइ° „ १. ८४, ८९

रश्रणी (रजनी) ७. २८.
रचिर (रागपर) ३. ८७.
रज (रजस्) २. ८५; ३. ५. रय ५. ५६; ७. ५८.
रज (राज्य) १. ११, ३२; ७. ५, ९७, १०१.

√रञ्
रज्जइ (रज्यते) ७. ३१.
रज्ज (रज्यस्व) ३. ८०.
रञ्जिअ (रञ्जित) २. ७०; ३. ४४.
रग्ग (रक्त) २. ८७.
रत्त „ १. ५८, ५९; २. ८७; ३. ८०; ६. २.
+वि. विरत्त (विरक्त) ३. ३५.
रञ्जण (रञ्जन) ६. ३३.

√रण्
रणिअ (रणित) ८. २५.
रण (५K.) ४. ४८; ६. ५०, ५५, ६०, ६३, ६४.
रण्ण (अरण्य) १. ४२, ४६; ६. १०१.
रत्ति (रात्रि) ३. ३६; ५. ६२; ८. ६८.
रन्न (अरण्य) ८. १०.

√रभ्
+आ. आढत्त (आरब्ध) ३. ७०.
–आरद्ध „ ३. ७१.
–आरम्भिअ (आरब्ध) ६. १०५.

√रम्
रमइ (रमते) १. ११; ४. ६९; ५. ९९; ८. १५.
रमए „ ४. ५३.

रमिज्ज (रमते) ५. ९६
रमेज्जा „ ५. ९६
रमन्ते ४. ४९,
रममे ४. ४२.
रमासु (रमे) ५. ९६.
रमिमो (रमामहे) ५. ९(
रमिज्जइ (रम्यते) ५. ९
रमिज्ज (रमिष्यते) ५. १०
रमिस्सदि „ ७. ९(
रमिहिइ „ ५. १०
रमेज्जा „ ५. १०
रमउ (रमताम्) ५. ९(
रमन्तु (रमन्ताम्) ५. ९८
रम (रमस्व) ४. १०. ५.
रमसु „ ५. ९९, ९(
रमिज्जहि „ ५. ९८.
रमेज्जसु „ ५. ९८.
रमेज्जे „ ५. ९८.
रमइ (रम-स्व) ५. ९८.
रमेसु (अरमिष्ट) १. ९(
रअ (रत) २. ३३, ४. १९ ७८.
रय „ ३. १०, ४६, ३.
रमिअ „ ३. ४३; ४. ५०
रमिअ (रमित) ३. ६५
रममाणा (रमन्ती) ४ ४९ ६९
रममाणी „ ४. ४५; १४.
१ रमण (५K.=क्रन्द) १. १९ ८७; ४. १२, २०.
२ रमण (५K.=क्रीडन) ५. ९३

राइंहिन्नो (राजन्य॰) ४. ६४.
राइणो (राज॰) ४. ६२, ६५.
रण्णो „ ४. ६०, ६२, ६५.
रायण्ण „ ४. ६०.
राईण (राज्ञाम्) ४. ६४.
राईणं „ ४. ६३
राइम्मि (राज्ञि) ४. ६२.
राईसु (राजसु) ४. ६४.
लाय॰ ८. १२.
राइक्क (राजकीय) ३. ७६.
राइन्द (राजेन्द्र) १. २८.
रा-उल (राजकुल) २. ७३.
राग (SK.) ८. ७६.
√राज्
राइअ (राजित) ६. ६३.
राम (SK.) १. ३१; ४. २५; ६. ४५.
राम-इसि (रामर्षि) १. ८९.
रामा (SK.) ७. १४, २०.
राय S. राअ.
राय-उल (राजकुल) २. ७३.
रायकेर (राजकीय) ३. ७६.
राय-रिसि (राजर्षि) १. ८९.
राय-वाडिआ (राजपाटिका=तुरग-सैन्यश्रमकरण) २. २१.
१√राव P. (रञ्ज्)
राविउं (रञ्जयितुम्) ६. ३३.
२ राव (SK.) १. ५३
रासि (राशि) ४. ३७
√रिअ P. (प्र-विश्)
रिअइ (प्रविशति) ७. २८.

१ रिउ (ऋतु) १. ६०; २. ७६, ३. ५९.
२ रिउ (रिपु) १. ३१, ३४, ३६, ३९, ४२, ७१, ८२; २. ३१, ३४, ५७; ६. ४३, ४४, ४५, ४९, ८५, ९०, ९३, ९४, ९६, ९७, ९९, १०१; ७. १.
रिक्ख (ऋक्ष) २. ८९.
√रिच्
+वि. विरेअन्त (विरेचय... १०.
रिच्छ (ऋक्ष) २. ९०.
रिज्जु (ऋजु) १. ८९.
रिण (ऋण) १. ८९.
रिद्धि (ऋद्धि) १. ८९; ३. ५०.
रिसह (ऋषभ=मेष) १. ८९.
रिसि (ऋषि) ७. ३३; ३४.
रीडण (मण्डन) ६. ७३.
√रीर P (राज्)
रीरिअ (राजित) ६. ६१
रुइ (रुचि) १. ६३; ६. १३, २८.
रुक्ख (वृक्ष) १. ६८; ३. ६४.
रुप्पिम (रुक्मिन्) ३. ५८
√रुज्
रुक्ख (रुग्ण) २. ८३.
लुग्ग „ २. ८३.
√रुञ्ज P (रु)
रुंजिअ (रुत) ६. ३८.
√रुण्ट P (रु)
रुण्टिअ (रुत) ६. ३८.

√ली
लीण (लीन) ४. २२; ८. २६, ४३.
लीला (4K.) १. ५०; ३. १९; ४. २९, ४३; ५. १८, १९, ७४
लीह (रेखा) ८. ६५.
लुंटाय (लुण्टाक) १. १८.
1√लुक्क P. (नि-ली)
लुक्कन्त (निलीयमान) ६. ३७
2√लुक्क P. (लुड्)
लुक्किअ (लुडित) ६. ७९.
√लुम्छ P (मृज)
लुम्छन्त (मृजत्) ६. ६७.
लुणणी (लवनी) ७. ६९.
लुण्टण (लुण्टन) १. १८.
√लुभ्
लुब्भमि (लुभ्यामि) ६. १०८.
लुद्ध (लुब्ध) ६. ५७, ८. ४८, ५९.
लुलिअ (लुलित) १. २१.
√लुप्
लुप्पिआ (लुप्ता) ४. ४८
+वि. विलुप्पिआ (विलुप्ता) ४. ४२.
लूहण (मार्जन) १. ६६.
√लू
लुणिअए (लूयते) ७. ७६.
लुणिज्जउ „ ७. ७३
लुव्वइ „ ७. ७३, ७६.
लून (लून) १. ७०.
लोअ (लोक) १. ५, १२, १९, १८, १६, ४३, ५३, ६२; २. १०; ३. ९, १०; ४. १२, २२, ३३, ४५, ६७, ७६; ५. १९, १८, ६. ६८; ७. ५९, ६९, ६९, ८. २२, ३०, ७५, ८० ८० ४. ७६; ६. १०४
लोअण (लोचन) ५. ८१; ६. १०७; ७. ५३.
लोअ-माआ (लोकमातृ) ७. ८९
√लोट्
+प. पुलोइअ (प्रलोकित) ६. १
लोग s. लोअ.
√लोट्ट P (स्वप्)
लुट्टइ (स्वपिति) १. १००.
लोद्दय (लोध्र) ५. ८१
लोद्ध „ ५. १०
लोवणीअय (लोवनीयक) १. ११
लोलिम (लोलत्व) ८. ४०.
1 लोह (1K) २. ११.
2 लोह (लोभ) ८. ७०.
√लोहिआय
लोहिअअ (लोहितायते) ६. १
लोहिआअर (लोहितायते) ६. १
√व्हस P (स्रंस)
ल्हसिअ (स्रंसित) ३ १०
√ल्हिक्क P (नि-ली)
ल्हिक्कन्त (निलीयमान) ६. १०

व

1 व (इव) १. १०, १०, २६, ३६, ४९, ६०, ६०, ६० ६० २. ३ १९, १६, ३१, ४१, ६३, ६८, ७०, ८० ३. ५ १८, ३१, ३१, ९ ४ १०; ४, ५, ६९ १० ६

सुन्देर (सौन्दर्य) १. ४०; २. ५; ३. ३१. ४१. ४४. ५. १२.
सुन्दर (सुन्दरि) १. १४, २. ४०.
सुपज्जल (सुपज्जल) ८. १.
सुपरिस (सुपरिस) २. ४०
सुपरिट्ठ (सुपरिष्ठ) १. २४.
सुमण (सुमनस्) १. ३१.

√सुमर P (स्मृ)
सुमरेमि (स्मरामि) ६. ४५.

सुमरण (स्मरण) ७. ५५.
सुमिण (स्वप्न) १. ३४.
सुर (सुर) २. २४, ३. ६५, ४. ४५; ५. ५१, ५८
सुर धणु (सुरधनुष्) ६. २२
सुर-पुरी (सुर-पुरी) १. २६.

√सुरभय
सुरभेइ (सुरभयति) १. २२; ५. ५४.

सुर-वहु' (सुरवधू) ७. ९१
सुर-वहू „ ६. ४२.
सुरहि (सुरभि) २. २१, २५. ३. ५, ५. ५८.
सुरी (सुरी) ७. १०१.
सुरग्घम (सुघ्राण) ३. ५८
सुव (स्व) ३. ५९.
सुवण्णमय (सुवर्णमय) २. ४४.
सुवण्ण (सुवर्ण) २. ४९.
सुवयंसा (सुवयस्या) ४. ५३.
सुवे (श्वस्) ३. ५८.
सुसा (स्नुषा) २. ६८.
सुसावग (सुश्रावक) ८. १९.
सुसीअ (सुशीत) २. ३०.

१ सुह (सुख) ४. ३१. ५. ६[illegible] ४०, ५१; ८. १४, १६, ३१, ४३, ५५, ५६
२ सुह (शुभ) २. ४५; ८. ७८
१ सुहअ (सुभग) २. १४.
२ सुहअ (सुभग) २. ३३ इत्या[illegible]
३ सुहअ (सुभग) ३. ०.
सुह कर (सुखकर सुभकर) २
सुह गर (सुभकर) ८. ५२
सुहअ (सुभग) ६. ४२, ५३, ८४.
१ सुहर (सुभर) २. २४
२ सुहर (सुनर) ५. ४५.
सुहय = सुहअ.
सुहयर (सुभगर) २. ३३.
सुह-यरी (सुभकरी) २. १६
सुहा (सुधा) ७. ३६.
सुहिअ (सुखित) ६. ११, ८
सुहुम (सूक्ष्म) ३. ५८.
सूअ (सूत) १. ४८; ५. ८८

√सूअ P (सूच्)
सूइअ (सूच्य) ६. १६

१ √सूर P (भञ्ज)
सूरिअ (भग्न) ६. १६.

२ सूर (सूर्य) १. ५८, ५६ ६७ ८. १८.
सूल (शूल) २. २०.
सूमास (सौकुमार्य) २. ६

√सृ
सारइ (सारयति) ८. १८.
+अनु. अणुसरेइ (अनुसरति) ७४.

√स्तम्भ्
ठड्ढ (स्तब्ध) ३. ११
ठम्भिअ (स्तम्भित) २. ४६
थम्भिअ ,, २. ४६.
थम्भेज्जि (स्तम्भ्यन्ते) ८. १२
+परि. परित्थम्भिअ (परिस्तम्भित) २. ४६.

√स्तु
थुणइ (स्तौति) १. ६.
थुणन्ति (स्तुवन्ति) १. ६६
थुणीअइ (स्तूयते) ७. ७१, ७६
थुव्वइ ,, ७. ७६
थविअ (स्तुत) ३. ४१
थुणिअ ,, २. २३, ७. ६०
थुव्वन्त (स्तूयमान) ७. ७२
थुणिउ (स्तुत्वा) १. ७२

√स्तृ
+अव. ओत्थरिअ (अवस्तृत) ३. ११, ६. १०
–ओत्थरिय (अवस्तृत) २. ७६
+वि. वित्थरिअ (विस्तृत) ७. ६५

√स्त्यै
ठीण (स्त्यान) ३. ८.
थीण ,, १. ५५; ३. ८

√स्था
ठाइ (तिष्ठति) ८. १५
ठवइ (स्थापयति) ८. ५३
ठिअ (स्थित) १. ७५, २. ८७; ३. १२, ७८, ८. ३५, ३६, ६७.
°ट्ठिअ ,, ३. ९; ६. ४२.
°ठिअ ,, ६. ११.

ठवि (स्थापित) ८.
+अति अट्ठिअ (अ
११.
+उद्. उट्ठ (उत्थि
उट्ठिअ (उत्थित)
–उट्ठिअ (उत्थित) १.
९
ओट्ठिअ ,, १.
+सम् संठिअ (संस्
–संठिअ ,,

√स्ना
ण्हाएइ (स्नाति) ५. २३
ण्हाअइ ,, ५. २२
ण्हाण (स्नान) ५. ९
सिनाइ ,, ८. ८
ण्हाउ (स्नात्वा) ६. ११.
ण्हाऊण ,, १. १४.

√स्निह्
णिद्ध (स्निग्ध) २. ३६
सणिद्ध ,, ३. ५४
सिणिद्ध ,, ३. ५४

√स्फाटय्
+परि परिप्फाडिअ (प
७. १८

√स्फुट्
फुडिअ (स्फुटित) ७. ६४
फुडिअ ,, ३. ३२

√स्फुर्
फुरन्ति (स्फुरन्ति) ५. ५६
+वि. विप्फुरन्ति (विस्फुर
–विप्फुरन्ते ,,

√हृ

हरइ (हरति) ५. ६.

हरउ (हरतु) ७. ४२.

हरिअ (हृत) १. २६

हरिज्जन्ती (ह्रियमाणा) ७. ८६.

+अप. अवहरमाण (अपहरमाण) १. १.

+उद्. उद्धरिअ (उद्धरित) ६. ३५.

+परि. परिहरि (परिहर) ८. १४, ४८.

+प्र. पहरिउ (प्रहर्तुम्) ६. ५२, ५४.

+वि. विहरदु (विहरतु) ७. ९२

+व्या. वाहरिअन्ती (व्याह्रियमाणा) ७. ८९.

+सम्. सहर ४. १८

हेट्ठ (अधःस्थम्) ३. ७१, ५. ११

हेमन्त (उक्त) ५. ११

हो ३ भू.

√ह्लद्

+वि. विल्हदिआ (विह्ल... १ २१.

-विह्लिअ (विह्लित) ३. ४१

न श्रदुदोः ॥ १२ ॥

श्रद् उद् इत्येतयोरन्त्यव्यञ्जनस्य लुग् न भवति ॥ सद्दहिअं । उ-
ग्गयं । उन्नयं ॥

निर्दुरोर्वा ॥ १३ ॥

निर् दुर् इत्येतयोरन्त्यव्यञ्जनस्य वा लुग् न भवति ॥
नीसहं । दुस्सहो दूसहो । दुक्खिओ दुहिओ ॥

स्वरेन्तरश्च ॥ १४ ॥

अन्तरो निर्दुरोश्चान्त्यव्यञ्जनस्य स्वरे परे लुग् न भवति ॥ अन
रप्पा ॥ निरन्तरं । निरवसेसं ॥ दुरुत्तरं । दुरवगाहं ॥
त्यपि । अन्तोवेरि ॥

स्त्रियामादविद्युतः ॥ १५ ॥

स्त्रियां वर्तमानस्य शब्दस्यान्त्यव्यञ्जनस्य आत्वं भवति विद्युच्छ
वर्जयित्वा । लुगपवादः ॥ सरित् । सरिआ ॥ प्रतिपद् । पाडिवआ ।
संपद् । संपआ ॥ बहुलाधिकाराद् ईषत्स्पृष्टतरयश्रुतिरपि । सरिया ।
पाडिवया । संपया ॥ अविद्युत इति किम् । विज्जू ॥

रो रा ॥ १६ ॥

स्त्रियां वर्तमानस्यान्त्यस्य रेफस्य रा इत्यादेशो भवति । आत्व-
पवादः ॥ गिरा । धुरा । पुरा ॥

क्षुधो हा ॥ १७ ॥

क्षुध्शब्दस्यान्त्यव्यञ्जनस्य हादेशो भवति ॥ छुहा ॥

शरदादेरत् ॥ १८ ॥

शरदादेरन्त्यव्यञ्जनस्य अत् भवति ॥ शरद् । सरओ ॥ भिषक्
भिसओ ॥

---

१ P °न्त्यस्य व्य° २ P बाहुल° ३ B °वरि । ४ P °ष्ठत° ५ A पडि° । ३०

माहप्पो माहप्पं । दुक्खा दुक्खाइं ॥ भायणा भायणाइं । इ
इति वचनादयः ॥ नेत्ता नेत्ताइं । कमला कमलाइं
तवदेव सिद्धम् ॥

गुणाद्याः क्लीबे वा ॥ ३४ ॥

गुणादयः क्लीबे वा प्रयोक्तव्याः ॥ गुणाइं गुणा । विहवेहिं गु
मग्गन्ति । देवाणि देवा । बिन्दूइं बिन्दुणो । खग्गं खग्गो । मण्डल
मण्डलग्गो । कररुहं कररुहो । रुक्खाइं रुक्खा । इत्यादि ।
गुणादयः ॥

वेमाञ्जल्याद्याः स्त्रियाम् ॥ ३५ ॥

इमान्ता अञ्जल्यादयश्च शब्दाः स्त्रियां वा प्रयोक्तव्याः ॥ एसा
मा एस गरिमा । एसा महिमा एस महिमा । एसा नि
एस निल्लज्जिमा । एसा धुत्तिमा एस धुत्तिमा ॥ अञ्जल्यादि ।
अञ्जली एस अञ्जली । पिट्ठी पिट्ठं । पृष्ठमित्वे कृते स्त्रियामेवेदं
अच्छी अच्छिं । पण्हा पण्हो । चोरिआ चोरिअं । एवं कुच्छी
बली । निही । विही । रस्सी । गण्ठी । इत्यञ्जल्यादयः ॥
इति तु संस्कृतवदेव सिद्धम् ॥ इमेति तन्त्रेण त्वादेशस्य डिमा
पृथ्व्यादीनाश्च संग्रहः । त्वादेशस्य स्त्रीत्वमेवेच्छन्त्येके ॥

बाहोरात् ॥ ३६ ॥

बाहुशब्दस्य स्त्रियामाकारोन्तादेशो भवति ॥ बाहाए जेण धरि
एक्काए ॥ स्त्रियामित्येव । वामेअरो बाहू ॥

अतो डो विसर्गस्य ॥ ३७ ॥

संस्कृतलक्षणोत्पन्नस्यातः परस्य विसर्गस्य स्थाने डो इत्यादेशो
वति ॥ सर्वतः । सव्वओ ॥ पुरतः । पुरओ ॥ अग्रत । अग्गओ ।
मार्गतः । मग्गओ ॥ एवं सिद्धावस्थापेक्षया । भवत. । भवओ ।
भवन्तः । भवन्तो ॥ सन्तः । सन्तो ॥ कुतः । कुदो ॥

---

१ B P °ल्लादि ए° २ A °दि स° ३ P °त्वादे° ४ P ए° ५ B °च्छन्त्ये

नी ऐन्द्री मान्य-व्यौर्वा ॥ ३८ ॥

इन्द्रेणी [illegible] [illegible] च वे
न्द्री वा भवतः । [illegible]निर्देशः [illegible]
। [illegible] [illegible] । परिढा [illegible] । [illegible]

: ॥ ३९ ॥

[illegible] [illegible] [१,१०७] इत्यादि
: ॥

[illegible] [illegible] [illegible] ॥ ४० ॥
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ति । [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible]
: ॥

[illegible] ॥ ४१ ॥
[illegible] [illegible] वा भवति ॥
। [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] ।

: [illegible] ॥ ४२ ॥
[illegible] [illegible] भवति [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

मुइङ्गो । किविणो । उत्तिमो । मिरिअं । दिण्णं ॥ बहुलाधिकाराण्ण-त्वाभावे न भवति । दत्तं । देवदत्तो ॥ स्वप्न । ईषत् । वेतस । व्य-लीक । व्यजन । मृदङ्ग । कृपण । उत्तम । मरिच । दत्त । इत्यादि ॥

पक्वाङ्गार-ललाटे वा ॥ ४७ ॥

एष्वादेरत इत्वं वा भवति ॥ पिक्कं पक्कं । इङ्गालो अङ्गारो । णिडालं णडालं ॥

मध्यम-कतमे द्वितीयस्य ॥ ४८ ॥

मध्यमशब्दे कतमशब्दे च द्वितीयस्यात इत्वं भवति ॥ मज्झिमो । कइमो ॥

सप्तपर्णे वा ॥ ४९ ॥

सप्तपर्णे द्वितीयस्यात इत्वं वा भवति । छत्तिवण्णो । छत्तवण्णो ॥

मयट्यइर्वा ॥ ५० ॥

मयट्प्रत्यये आदेरतः स्थाने अइ इत्यादेशो भवति वा । विषमयः । विसमइओ विसमओ ॥

ईर्हरे वा ॥ ५१ ॥

हरशब्दे आदेरत ईर् भवति वा । हीरो हरो ।

ध्वनि-विष्वचोरुः ॥ ५२ ॥

अनयोरादेरस्य उत्वं भवति । झुणी । वीसुं । कथं सुणओ । शुनक इति प्रकृत्यन्तरस्य । श्वन्शब्दस्य तु सा साणो इति प्रयोगौ भवतः ।

वन्द्र-खण्डिते णा वा ॥ ५३ ॥

अनयोरादेरस्य णकारेण सहितस्य उत्वं वा भवति । वुन्द्रं वन्द्रं । खुडिओ खण्डिओ ।

गवये वः ॥ ५४ ॥

गवयशब्दे वकाराकारस्य उत्वं भवति । गउओ । गउआ ।

[illegible]

प्रथमे प-योवा ॥ ५६ ॥

प्रथमशब्दे [illegible] क्रमेण न [illegible]
भवति [illegible]

ओ गन्वोभिडादो ॥ ५७ ॥

[illegible]

नमस्कार-परस्परे द्वितीयस्य ॥ ६२ ॥

अनयोर्द्वितीयस्य अत ओत्वं भवति ॥ नमोक्कारो । परोप्परं ॥

वार्पौ ॥ ६३ ॥

अर्पयतौ धातौ आदेरस्य ओत्वं वा भवति ॥ ओप्पेइ अप्पेइ । ओप्पिअं अप्पिअं ॥

स्वपावुच्च ॥ ६४ ॥

स्वपितौ धातौ आदेरस्य ओत् उत् च भवति । सोवइ । सुवइ ।

नात्पुनर्यादाई वा ॥ ६५ ॥

नञः परे पुनःशब्दे आदेरस्य आ आइ इत्यादेशौ वा भवतः । न उणा । न उणाइ । पक्षे । न उण । न उणो । केवलस्यापि दृश्यते । पुणाइ ।

वालाब्वरण्ये लुक् ॥ ६६ ॥

अलाब्वरण्यशब्दयोरादेरस्य लुग् वा भवति । लाउं अलाउं । लाऊ अलाऊ । रण्णं अरण्णं । अत इत्येव । आरण्ण-कुञ्जरोव्व वेल्लन्तो ।

वाव्ययोत्खातादावदातः ॥ ६७ ॥

अव्ययेषु उत्खातादिषु च शब्देषु आदेराकारस्य अद् वा भवति । [illegible]

पुव्वण्हो पुव्वाण्हो ॥ दवग्गी । दावग्गी । चडू । चाडू । इति वस्तुभेदात् सिद्धम् ॥

घञ्वृद्धेर्वा ॥ ६८ ॥

घञ्निमित्तो यो वृद्धिरूप आकारस्तस्यादिभूतस्य अद् वा भवति । पवहो पवाहो । पहरो पहारो । पयरो पयारो । प्रकारः प्रचारो वा । पत्थवो पत्थावो ॥ क्वचिन्न भवति । रागः । राओ ॥

महाराष्ट्रे ॥ ६९ ॥

महाराष्ट्रशब्दे आदेराकारस्य अद् भवति ॥ मरहट्ठं । मरहट्ठो ॥

मांसादिष्वनुस्वारे ॥ ७० ॥

मांसप्रकारेषु अनुस्वारे सति आदेरातः अद् भवति ॥ मंसं । पंसू । पंसणो । कंसं । कंसिओ । वंसिओ । पंडवो । संसिद्धिओ । संजत्तिओ ॥ अनुस्वार इति किम् । मासं । पासू ॥ मांस । पांसु । पांसन । कांस्य । कांसिक । वांशिक । पाण्डव । सांसिद्धिक । सांयात्रिक । इत्यादि ॥

श्यामाके मः ॥ ७१ ॥

श्यामाके मस्य आतः अद् भवति ॥ सामओ ॥

इः सदादौ वा ॥ ७२ ॥

सदादिषु शब्देषु आत इत्वं वा भवति ॥ सइ सया । निसि-अरो निसा-अरो । कुप्पिसो कुप्पासो ॥

आचार्ये चोच्च ॥ ७३ ॥

आचार्यशब्दे चस्य आत इत्वम् अत्वं च भवति । आइरिओ आयरिओ ॥

ईः स्त्यान-खल्वाटे ॥ ७४ ॥

स्त्यानखल्वाटयोरादेरात ईद् भवति । ठीणं । थीणं । थिण्णं । खल्लीडो । संखायम् इति तु समः स्त्यः खा [४.१५] इति खादेशे सिद्धम् ।

[illegible]

उः सास्ना-स्तावके ॥ ७५ ॥

अनयोरादेरात उत्वं भवति ॥ सुण्हा । थुवओ ॥

ऊद्वासारे ॥ ७६ ॥

आसारशब्दे आदेरात ऊद् वा भवति ॥ ऊसारो । आसारो ॥

आर्यायां र्यः श्वश्र्वाम् ॥ ७७ ॥

आर्याशब्दे श्वश्र्वां वाच्यायां र्यस्यात ऊर्भवति ॥ अज्जू ॥ श्वश्र्वामिति किम् । अज्जा ॥

एद्ग्राह्ये ॥ ७८ ॥

ग्राह्यशब्दे आदेरात एद् भवति ॥ गेज्झं ॥

द्वारे वा ॥ ७९ ॥

द्वारशब्दे आत एद् वा भवति ॥ देरं । पक्षे । दुआरं दारं वारं ॥ कथं नेरइओ नारइओ । नैरयिकनारयिकशब्दयोर्भविष्यति ॥ आर्षे अन्यत्रापि । पच्छेकम्मं । असहेज्ज देवासुरी ॥

पारापते रो वा ॥ ८० ॥

पारापतशब्दे रस्थस्यात एद् वा भवति ॥ पारेवओ पारावओ ॥

मात्रटि वा ॥ ८१ ॥

मात्रट्प्रत्यये आत एद् वा भवति ॥ एत्तिअमेत्तं । एत्तिअमत्तं ॥ बहुलाधिकारात् क्वचिन्मात्रशब्देपि । भोयण-मेत्तं ॥

उदोद्वार्द्रे ॥ ८२ ॥

आर्द्रशब्दे आदेरात उद् ओच्च वा भवतः ॥ उल्लं ओल्लं । पक्षे । अल्लं अद्दं ॥

[illegible]

ओदाल्यां पङ्क्तौ ॥ ८३ ॥

आलीशब्दे पङ्क्तिवाचिनि आत ओत्वं भवति ॥ ओली ॥ पङ्क्ताविति किम् । आली सखी ॥

ह्रस्वः संयोगे[१] ॥ ८४ ॥

दीर्घस्य यथादर्शनं संयोगे परे ह्रस्वो भवति ॥ आत् । आम्रम् । अम्बं ॥ ताम्रम् । तम्बं ॥ विरहाग्निः । विरहग्गी ॥ आस्यम् । अस्सं ॥ ईत् । मुनीन्द्रः । मुणिन्दो ॥ तीर्थम् । तित्थं ॥ ऊत् । गुरूल्लापाः । गुरुल्लावा ॥ चूर्णः । चुण्णो ॥ एत् । नरेन्द्रः । नरिन्दो ॥ म्लेच्छः । मिलिच्छो ॥ दिट्ठिक्क-थणवट्टं ॥ ओत् । अधरोष्ठः । अहरुट्ठं ॥ नीलोत्पलम् । नीलुप्पलं ॥ संयोग इति किम् । आयासं । ईसरो । ऊसवो ॥

इत एद्वा ॥ ८५ ॥

संयोग इति वर्तते । आदेरिकारस्य संयोगे परे एकारो वा भवति । पेण्डं पिण्डं । धम्मेल्लं धम्मिल्लं । सेन्दूरं सिन्दूरं । वेण्हू विण्हू । पेट्ठं पिट्ठं । बेल्लं बिल्लं ॥ क्वचिन्न भवति । चिन्ता ॥

किंशुके वा ॥ ८६ ॥

किंशुकशब्दे आदेरित एकारो वा भवति । केसुअं किंसुअं ॥

मिरायाम् ॥ ८७ ॥

मिराशब्दे इत एकारो[३] भवति ॥ मेरा ॥

पथि-पृथिवी-प्रतिश्रुन्मूषिक-हरिद्रा-बिभीतकेष्वत् ॥ ८८ ॥

एषु आदेरितोकारो भवति । पहो । पुहई । पुढवी । पडंसुआ । मूसओ । हलद्दी हलद्दा । बहेडओ । पन्थं किर देसित्ति तु पथिशब्दसमानार्थस्य पन्थशब्दस्य भविष्यति । हरिद्रायां विकल्प इत्यन्ये । हलिद्दी हलिद्दा ॥

[illegible]

शिथिलेङ्गुदे वा ॥ ८९ ॥

अनयोरादेरितोऽद् वा भवति ॥ सढिलं । पसढिलं । सिढिलं । पसि-
ढिलं । अङ्गुअं । इङ्गुअं ॥ निर्मितशब्दे तु वा आत्वं न विधेयम् ।
निर्मातनिर्मितशब्दाभ्यामेव सिद्धेः ॥

तित्तिरौ रः ॥ ९० ॥

तित्तिरिशब्दे रस्येतोऽद् भवति ॥ तित्तिरो ॥

इतौ तो वाक्यादौ ॥ ९१ ॥

वाक्यादिभूते इतिशब्दे यस्तस्तत्संबन्धिन इकारस्य अकारो भवति ।
इअ जंपिआवसाणे । इअ विअसिअ-कुसुमसरो । वाक्यादाविति
किम् । पिओ त्ति । पुरिसो त्ति ॥

ईर्जिह्वा-सिंह-त्रिंशद्विंशतौ त्या ॥ ९२ ॥

जिह्वादिषु इकारस्य तिना सह ईर्भवति । जीहा । सीहो ।
तीसा । वीसा । बहुलाधिकारात् क्वचिन्न भवति । सिंहदत्तो ।
सिंहराओ ।

र्लुकि निरः ॥ ९३ ॥

निरुपसर्गस्य रेफलोपे सति इत ईकारो भवति । नीसरइ । नी-
सासो । लुकीति किम् । निण्णओ । निस्सहाइं अङ्गाइं ।

द्विन्योरुत् ॥ ९४ ॥

द्विशब्दे नावुपसर्गे च इत उद् भवति । द्वि । दुमत्तो । दुआई ।
दुविहो । दुरेहो । दुवयणं । बहुलाधिकारात् क्वचिद् विकल्पः । दुउणो
बिउणो । दुइओ बिइओ । क्वचिन्न भवति । द्विजः
दिओ । द्विरदः दिरओ । क्वचिदोत्वमपि । दोवयणं । नि ।
णुमज्जइ । णुमन्नो । क्वचिन्न भवति । निवडइ ।

प्रवासीक्षौ ॥ ९५ ॥
प्रवासीक्ष्वोरादेरित उत्वं भवति ॥ पावासुओ । उच्छू ॥

युधिष्ठिरे वा ॥ ९६ ॥
युधिष्ठिरशब्दे आदेरित उत्वं वा भवति ॥ जहुट्ठिलो । जहिट्ठिलो ॥

ओच्च द्विधाकृगः ॥ ९७ ॥
द्विधाशब्दे कृगधातोः प्रयोगे इत ओत्वं चकारादुत्वं च भवति ॥ दोहा किज्जइ । दुहा-किज्जइ ॥ दोहा इअं । दुहा इअं ॥ कृग इति किम् । दिहा गयं ॥ क्वचित् केवलस्यापि । दुहा वि सो सुरवहू-[illegible]

वा निर्झरे ना ॥ ९८ ॥
निर्झरशब्दे नकारेण सह इत ओकारो वा भवति ॥ ओज्झरो । निज्झरो ॥

हरीतक्यामीतोत् ॥ ९९ ॥
हरीतकीशब्दे आदेरीकारस्य अत् भवति ॥ हरडई ॥

आत्कश्मीरे ॥ १०० ॥
कश्मीरशब्दे ईत आद् भवति ॥ कम्हारा ॥

पानीयादिष्वित् ॥ १०१ ॥
पानीयादिषु शब्देषु ईत इद् भवति ॥ पाणिअं । अलिअं । जिअइ । [illegible] करिसो । सिरिसो । दुइअं । [illegible]

उज्जीर्णे ॥ १०२ ॥

जीर्णशब्दे ईत उद् भवति ॥ जुण्ण-सुरा ॥ क्वचिन्न भवति । जिण्णे भोअणमत्ते ॥

ऊर्हीन-विहीने वा ॥ १०३ ॥

अनयोरीत ऊत्वं वा भवति ॥ हूणो हीणो । विहूणो विहीणो । वि- हीन इति किम् । पहीण-जर-मरणा ॥

तीर्थे हे ॥ १०४ ॥

तीर्थशब्दे हे सति ईत ऊत्वं भवति । सूहं । ह इति किम् । तित्थं ॥

एत्पीयूषापीड-बिभीतक-कीदृशेदृशे ॥ १०५ ॥

एषु ईत एत्वं भवति ॥ पेऊसं । आमेलो । बहेडओ । केरिसो । एरिसो ॥

नीड-पीठे वा ॥ १०६ ॥

अनयोरीत एत्वं वा भवति । नेडं नीडं । पेढं पीढं ।

उतो मुकुलादिष्वत् ॥ १०७ ॥

मुकुल इत्येवमादिषु शब्देषु आदेरुतोत्वं भवति । मउलं । मउलो । [illegible]

[illegible]

वोपरौ ॥ १०८ ॥

[illegible]

गुरौ के वा ॥ १०९ ॥

[illegible]

इर्भ्रुकुटौ ॥ ११० ॥

भ्रुकुटावादेरुत इर्भवति ॥ भिउडी ॥

पुरुषे रोः ॥ १११ ॥

पुरुषशब्दे रोरुत इर्भवति ॥ पुरिसो । पउरिसं ॥

ईः क्षुते ॥ ११२ ॥

क्षुतशब्दे आदेरुत ईत्वं भवति ॥ छीअं ॥

ऊत्सुभगमुसले वा ॥ ११३ ॥

अनयोरादेरुत ऊद् वा भवति ॥ सूहवो सुहओ । मूसलं मुसलं ॥

अनुत्साहोत्सन्ने त्सच्छे ॥ ११४ ॥

उत्साहोत्सन्नवर्जिते शब्दे यौ त्सच्छौ तयोः परयोरादेरुत ऊद् भवति ॥ त्स । ऊसुओ । ऊसवो । ऊसित्तो । ऊसरइ ॥ च्छ । उद्गतः शुकः ऊसुओ । ऊससइ ॥ अनुत्साहोत्सन्न इति किं । उच्छाहो । उच्छन्नो ॥

लुकि दुरो वा ॥ ११५ ॥

दुरुपसर्गस्य रेफस्य लुकि सति उत ऊत्वं वा भवति । दूसहो दुसहो । दूहवो दुहओ ॥ लुकीति किम् । दुस्सहो विरहो ।

ओत्संयोगे ॥ ११६ ॥

संयोगे परे आदेरुत ओत्वं भवति । तोण्डं मोण्डं पोक्खरं कोट्टिमं पोत्थओ । लोद्धओ मोत्था मोग्गरो । पोग्गलं कोण्ढो कोन्तो वोक्कन्तं ।

कुतूहले वा ह्रस्वश्च ॥ ११७ ॥

कुतूहलशब्दे उत ओद् वा भवति तत्संनियोगे ह्रस्वश्च वा । कोउहलं कुऊहलं कोऊहल्लं ।

[illegible]

इदुतौ वृष्ट-वृष्टि-पृथङ्-मृदङ्ग-नप्तृके ॥ १३७ ॥

एषु ऋत इकारोकारौ भवतः ॥ विट्ठो वुट्ठो । विट्ठी वुट्ठी ।[1] मिइङ्गो मुइङ्गो । नत्तिओ नत्तुओ ॥

वा बृहस्पतौ ॥ १३८ ॥

बृहस्पति[2]शब्दे ऋत इदुतौ वा भवतः ॥ बिहप्फई बुहप्फई । बहप्फई ॥

इदेदोद्वृन्ते ॥ १३९ ॥

वृन्तशब्दे ऋत इत् एत् ओच्च भवन्ति ॥ विण्टं वेण्टं वोण्टं ॥

रिः केवलस्य ॥ १४० ॥

केवलस्य व्यञ्जनेनासंपृक्तस्य ऋतो रिरादेशो भवति ॥ रिद्धी[3] ॥

ऋणर्ज्वृषभर्त्वृषौ वा ॥ १४१ ॥

ऋणऋजुऋषभऋतुऋषिषु ऋतो रिर्वा भवति ॥ रिणं अणं । उज्जू । रिसहो उसहो । रिऊ उऊ । रिसी इसी ॥

दृशः क्विप्-टक्सकः ॥ १४२ ॥

क्विप् टक् सक् इत्येतदन्तस्य दृशेर्धातोर्ऋतो रिरादेशो भवति ॥ सदृक् । सरि-वण्णो । सरि-रूवो । सरि-बन्दीणं[5] ॥ सदृशः । सरिसो ॥ सदृक्षः । सरिच्छो ॥ एवम् एआरिसो । भवारिसो । जारिसो । तारिसो । केरिसो । एरिसो । अन्नारिसो । अम्हारिसो । तुम्हारिसो ॥ टक्सकसाहचर्यात् त्यदाद्यन्यादि[हे० ५. १]सूत्रविहितः क्विब् इह गृह्यते ॥

आदृते ढिः ॥ १४३ ॥

आदृतशब्दे ऋतो ढिरादेशो भवति ॥ आढिओ ॥

अरिर्दृप्ते ॥ १४४ ॥

दृप्तशब्दे ऋतोरिरादेशो भवति ॥ दरिओ । दरिअ-सीहेण ॥

---

1 A मुयङ्गो 2 B °तौ श°. 3 P भवति. 4 B रिधू 5 B इइ 6 A सरिबंदीणं.

[illegible] ॥ [illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ॥ [illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ॥ [illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ॥ [illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ॥ [illegible] ॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

वैदर्भ । वैश्वानर । कैतव । वैशाख । वैशाल । स्वैर । चैत्य ॥
दि ॥ विश्लेषे न भवति । चैत्यम् । चेइअ ॥ आर्षे । चैत्य
ची-वन्दणं ॥

वैरादौ वा ॥ १५२ ॥

वैरादिषु ऐतः अइरादेशो वा भवति ॥ वइरं वेरं । कइलासो
सो । कइरवं केरवं । वइसवणो वेसवणो । वइसम्पायणो वेस
यणो । वइआलिओ वेआलिओ । वइसिअं वेसिअं । चइत्तो
वैर । कैलास । कैरव । वैश्रवण । वैशम्पायन । वैतालिक । वैशि
चैत्र । इत्यादि ॥

एच्च दैवे ॥ १५३ ॥

दैवशब्दे ऐत एत् अइश्चादेशो भवति ॥ देव्वं दइव्वं दइवं ॥

उच्चैर्नीचैस्यअः ॥ १५४ ॥

अनयोरैतः अअ इत्यादेशो भवति ॥ उच्चअं । नीचअं ।
भ्यां कै सिद्धम् । उच्चैर्नीचैसोस्तु रूपान्तरनिवृत्त्यर्थं वचनम् ॥

ईर्द्धैर्ये ॥ १५५ ॥

धैर्यशब्दे ऐत ईद् भवति ॥ धीरं हरइ विसाओ ॥

ओतोद्वान्योन्य-प्रकोष्ठातोद्य-शिरोवेदना-मनोहर-सरोरु

क्तोश्च वः ॥ १५६ ॥

एषु ओतोत्वं वा भवति तत्संनियोगे च
वादेशः ॥ अन्नन्नं अन्नुन्नं । पवट्ठो पउट्ठो । आवज्जं आउज्जं ॥
विअणा सिरो-विअणा । मणहरं मणोहरं । सररुहं सरोरुहं ॥

ऊत्सोच्छ्वासे ॥ १५७ ॥

सोच्छ्वासशब्दे ओत ऊद् भवति ॥ सोच्छ्वासं । सूसासो ॥

१ P ऐतोऽइ इत्यादेः. २ B देव्वं दैव दइव ३ P °नीचैःस्य ४ B
५ A वैतनम°. ६ A सिरिरि° ७ B °च्छ्वासे ऊ° ८ A °म

[illegible]

[illegible] ॥ १७० ॥

[illegible]

[illegible] ॥ १७१ ॥

[illegible]

[illegible] ॥ १७४ ॥

[illegible]

[illegible] ॥ १७५ ॥

[illegible]

[illegible] ॥ १७६ ॥

[illegible]

एत्त्रयोदशादौ स्वरस्य सस्वरव्यञ्जनेन ॥ १६५ ॥

त्रयोदश इत्येवंप्रकारेषु संख्याशब्देषु आदेः स्वरस्य परेण सस्वर-व्यञ्जनेन सह एद् भवति ॥ तेरह । तेवीसा । तेत्तीसा ॥

स्थविर-विचकिलायस्कारे ॥ १६६ ॥

एषु आदेः स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह एद् भवति ॥ थेरो । वेइल्लं । मुद्ध-विअइल्ल-पसूणपुञ्जा इत्यपि दृश्यते । एक्कारो ॥

वा कदले ॥ १६७ ॥

कदलशब्दे आदेः स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह एद् वा भवति ॥ केलं कयलं । केली कयली ॥

वेतः कर्णिकारे ॥ १६८ ॥

कर्णिकारे इतः सस्वरव्यञ्जनेन सह एद् वा भवति ॥ कण्णेरो कण्णिआरो ॥

अयौ वैत् ॥ १६९ ॥

अयिशब्दे आदेः स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह ऐद् वा भवति ॥ ऐ बीहेमि । अइ उम्मत्तिए । वचनादैकारस्यापि प्राकृते प्रयोगः ॥

ओत्पूतर-बदर-नवमालिका-नवफलिका-पूगफले ॥ १७० ॥

पूतरादिषु आदेः स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह ओद् भवति ॥ पोरो । बोरं । बोरी । नोमालिआ । नोहलिआ । पोप्फलं । पोप्फली ॥

न वा मयूख-लवण-चतुर्गुण-चतुर्थ-चतुर्दश-चतुर्वार-सुकुमार-कुतूहलोदूखलोलूखले ॥ १७१ ॥

मयूखादिषु आदेः स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह ओद् वा भवति ॥ मोहो मऊहो । लोणं । इअ लवणुग्गमा । चोग्गुणो चउग्गुणो ।

१ B °चकिले° २ B °स्वरस्य° ३ P तेत्तीसा ४ A दुद्ध° ५ B दं° ६ A पेरा ७ P अइ ८ A °गम. ९ P चउग्गुणो

चोत्थो चउत्थो । चोत्थी चउत्थी । चोद्दह । चउद्दह । चोद्दसी चउद्दसी । चोव्वारो चउव्वारो । सोमालो सुकुमालो । कोहलं कोउहल्लं । तह मन्ने कोहलिए । ओहलो उऊहलो । ओक्खलं । उलूहलं ॥ मोरो मऊरो इति तु मोरमयूरशब्दाभ्यां सिद्धम् ॥

अवापोते ॥ १७२ ॥

अव अप इत्येतयोरुत च विकल्पार्थनिपाते च आदेः स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह ओद् वा भवति ॥ अव । ओअरइ अवयरइ । ओआसो अवयासो ॥ अप । ओसरइ अवसरइ । ओसारिअं अवसारिअं ॥ उत । ओ वणं । ओ घणो । उअ वणं । उअ घणो ॥ क्वचिन्न भवति । अवगयं । अवसद्दो । उअ रवी ॥

ऊच्चोपे ॥ १७३ ॥

उपशब्दे आदेः स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह ऊत् ओच्चादेशौ वा भवतः ॥ ऊहसिअं ओहसिअं उवहसिअं । ऊज्झाओ ओज्झाओ उवज्झाओ । ऊआसो ओआसो उववासो ॥

उमो निषण्णे ॥ १७४ ॥

निषण्णशब्दे आदेः स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह उम आदेशो वा भवति ॥ णुमण्णो । णिसण्णो ।

प्रावरणे अङ्ग्वाऊ ॥ १७५ ॥

प्रावरणशब्दे आदेः स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह अङ्गु आउ इत्यादेशौ वा भवतः ॥ पङ्गुरणं पाउरणं पावरणं ॥

स्वरादसंयुक्तस्यानादेः ॥ १७६ ॥

अधिकारोऽयम् । यदित ऊर्ध्वमनुक्रमिष्यामस्तत्स्वरात्परस्यासंयुक्तस्यानादेर्भवतीति वेदितव्यम् ॥

[illegible]

शीकरे भ-हौ वा ॥ १८४ ॥

शीकरे कस्य भहौ वा भवतः ॥ सीभरो सीहरो । पक्षे । सीअरो ॥

चन्द्रिकायां मः ॥ १८५ ॥

चन्द्रिकाशब्दे कस्य मो भवति ॥ चन्दिमा ॥

निकष-स्फटिक-चिकुरे हः ॥ १८६ ॥

एषु कस्य हो भवति ॥ निहसो । फलिहो । चिहुरो । चिहुरशब्दः संस्कृतेपि इति दुर्गः ॥

ख-घ-थ-ध-भाम् ॥ १८७ ॥

स्वरात्परेषामसंयुक्तानामनादिभूतानां ख घ थ ध भ इत्येतेषां वर्णानां प्रायो हो भवति ॥ ख । साहा । मुहं । मेहला । लिहइ ॥ घ । मेहो । जहणं । माहो । लाहइ ॥ थ । नाहो । आवसहो । मिहुणं । कहइ ॥ ध । साहू । वाहो । बहिरो । बाहइ । इन्दहणू ॥ भ । सहा । सहावो । नहं । थणहरो । सोहइ ॥ स्वरादित्येव । संखो । संघो । कंथा । बंधो । खंभो ॥ असंयुक्तस्येत्येव । अक्खइ । अग्घइ । कत्थइ । सिद्धओ । बन्धइ । लब्भइ ॥ अनादेरित्येव । गज्जन्ते खे मेहा । गच्छइ घणो ॥ प्रायो ग्रहणात् सरिसव-खलो । पलय-घणो । अथिरो । जिण-धम्मो । पणट्ठ-भओ । नभं ॥

पृथकि धो वा ॥ १८८ ॥

पृथक्शब्दे थस्य धो वा भवति ॥ पिधं पुधं । पिहं पुहं ॥

शृङ्खले खः कः ॥ १८९ ॥

शृङ्खले खस्य को भवति ॥ सङ्कलं ॥

[illegible]

पुन्नाग-भागिन्योर्गो मः ॥ १९० ॥

अनयोर्गस्य मो भवति ॥ पुन्नामाइं वसन्ते । भामिणी ॥

छागे लः ॥ १९१ ॥

छागे गस्य लो भवति ॥ छालो । छाली ॥

ऊत्वे दुर्भग-सुभगे वः ॥ १९२ ॥

अनयोरूत्वे गस्य वो भवति ॥ दूहवो । सूहवो ॥ ऊत्व इति किम् । दुहओ । सुहओ ॥

खचित-पिशाचयोश्चः स-ल्लौ वा ॥ १९३ ॥

अनयोश्चस्य यथासंख्यं स ल्ल इत्यादेशौ वा भवतः ॥ खसिओ खइओ । पिसल्लो पिसाओ ॥

जटिले जो झो वा ॥ १९४ ॥

जटिले जस्य झो वा भवति ॥ झडिलो जडिलो ॥

टो डः ॥ १९५ ॥

स्वरात्परस्यासंयुक्तस्यानादेष्टस्य डो भवति ॥ नडो । भडो । घडो । घडइ । स्वरादित्येव । घंटा ॥ असंयुक्तस्येत्येव । खट्टा ॥ अनादेरित्येव । टक्को ॥ क्वचिन्न भवति । अटति । अटइ ॥

सटा-शकट-कैटभे ढः ॥ १९६ ॥

एषु टस्य ढो भवति ॥ सढा । सयढो । केढवो ॥

स्फटिके लः ॥ १९७ ॥

स्फटिके टस्य लो भवति ॥ फलिहो ॥

चपेटा-पाटौ वा ॥ १९८ ॥

चपेटाशब्दे ण्यन्ते च पटि धातौ टस्य लो वा भवति ॥ चविला चविडा । फालेइ फाडेइ ॥

[illegible]

ठो ढः ॥ १९९ ॥

स्वरात्परस्यासंयुक्तस्यानादेष्ठस्य ढो भवति ॥ मढो । सढो । कमढो । कुढारो । पढइ ॥ स्वरादित्येव । वेकुंठो ॥ असंयुक्तस्येत्येव । चिट्ठइ ॥ अनादेरित्येव । हिअए ठाइ ॥

अङ्कोठे ल्लः ॥ २०० ॥

अङ्कोठे ठस्य द्विरुक्तो लो भवति ॥ अंकोल्लतेल्ल-तुप्पं ॥

पिठरे हो वा रश्च डः ॥ २०१ ॥

पिठरे ठस्य हो वा भवति तत्संनियोगे च रस्य डो भवति ॥ पिहडो । पिढरो ॥

डो लः ॥ २०२ ॥

स्वरात्परस्यासंयुक्तस्यानादेर्डस्य प्रायो लो भवति ॥ वडवामुखम् । वलयामुहं । गरुलो । तलायं । कीलइ ॥ स्वरादित्येव । मोंडं । कोंडं ॥ असंयुक्तस्येत्येव । खग्गो ॥ अनादेरित्येव । रमइ डिम्भो ॥ प्रायोग्रहणात् क्वचिद् विकल्पः । बलिसं बडिसं । दालिमं दाडिमं । गुलो गुडो । णाली णाडी । णलं णडं । आमेलो आवेडो ॥ क्वचिन्न भवति । निबिडं । गउडो । पीडिअं । नीडं । उडू । तडी ॥

वेणौ णो वा ॥ २०३ ॥

वेणौ णस्य लो वा भवति ॥ वेलू वेणू ॥

तुच्छे तश्चछौ वा ॥ २०४ ॥

तुच्छशब्दे तस्य च छ इत्यादेशौ वा भवतः ॥ चुच्छं छुच्छं तुच्छं ॥

तगर-त्रसर-तूवरे टः ॥ २०५ ॥

एषु तस्य टो भवति ॥ टगरो । टसरो । टूवरो ॥

प्रत्यादौ डः ॥ २०६ ॥

प्रत्यादिषु तस्य डो भवति ॥ पडिवन्नं । पडिहासो । पडिहारो । पाडिप्फद्धी । पडिसारो । पडिनिअत्तं । पडिमा । पडिवया । पडंसुआ । पडिकरइ । पहुडि । पाहुडं । वावडो । पडाया । बहेडओ । हरडई । मडयं ॥ आर्षे । दुष्कृतम् । दुक्कडं ॥ सुकृतम् । सुकडं ॥ आहृतम् । आहडं ॥ अवहृतम् । अवहडं । इत्यादि ॥ प्राय इत्येव । प्रतिसमयम् । पइसमयं ॥ प्रतीपम् । पईवं ॥ संप्रति । संपइ ॥ प्रतिष्ठानम् । पइट्ठाणं ॥ प्रतिष्ठा । पइट्ठा ॥ प्रतिज्ञा । पइण्णा ॥ प्रति । प्रभृति । प्राभृत । व्यापृत । पताका । बिभीतक । हरीतकी । मृतक । इत्यादि ॥

इत्वे वेतसे ॥ २०७ ॥

वेतसे तस्य डो भवति इत्वे सति ॥ वेडिसो ॥ इत्व इति किम् । वेअसो ॥ इः स्वप्नादौ [१.४६] इति इकारो न भवति इत्व इति व्यावृत्तिबलात् ॥

गर्भितातिमुक्तके णः ॥ २०८ ॥

अनयोस्तस्य णो भवति ॥ गब्भिणो । अणिउँतयं ॥ क्वचिन्न भवत्यपि । अइमुत्तयं ॥ कथम् एरावणो । ऐरावणशब्दस्य । एरावओ इति तु ऐरावतस्य ॥

रुदिते दिना ण्णः ॥ २०९ ॥

रुदिते दिना सह तस्य द्विरुक्तो णो भवति ॥ रुण्णं ॥ अत्र केचिद् ऋत्वादिषु द इत्यारब्धवन्तः स तु शौरसेनीमागधीविषय एव दृश्यते इति नोच्यते । प्राकृते हि । ऋतुः । रिऊ । उऊ ॥ रजतम् । रययं ॥ एतद् । एअं ॥ गतः । गओ ॥ आगतः । आगओ ॥ सांप्रतम् । संपयं ॥ यतः । जओ ॥ ततः । तओ ॥ कृतम् । कयं ॥

---

१ P °तो [illegible] B °तो [illegible] । [illegible]. २ P [illegible].

हृतम् । हयं ॥ हताशः । हयासो ॥ श्रुतः । सुओ ॥ आकृतिः । आकिई ॥ निर्वृतः । निव्वुओ ॥ तातः । ताओ ॥ कतरः । कयरो ॥ द्वितीयः । दुइओ इत्यादयः प्रयोगा भवन्ति । न पुनः उदू रयादि ॥ क्वचित् भावेपि व्यत्ययश्च [४.४४७] इत्येव सिद्धम् । दिही इत्येतदर्थं तु धृतेर्दिहिः [२.१३१] इति वक्ष्यामः ॥

सप्ततौ रः ॥ २१० ॥

सप्ततौ तस्य रो भवति ॥ सत्तरी ॥

अतसी-सातवाहने लः ॥ २११ ॥

अनयोस्तस्य लो भवति ॥ अलसी । सालाहणो । सालवाहणो । सालाहणी भासा ॥

पलिते वा ॥ २१२ ॥

पलिते तस्य लो वा भवति ॥ पलिलं । पलिअं ॥

पीते वो ले वा ॥ २१३ ॥

पीते तस्य वो वा भवति स्वार्थलकारे परे ॥ पीवलं । पीअलं ॥ ल इति किम् । पीअं ॥

वितस्ति-वसति-भरत-कातर-मातुलिङ्गे हः ॥ २१४ ॥

एषु तस्य हो भवति ॥ विहत्थी । वसही ॥ बहुलाधिकारात् क्वचिन्न भवति । वसई ॥ भरहो । काहलो । माहुलिङ्गं । मातुलुङ्गशब्दस्य तु माउलुङ्गं ॥

मेथि-शिथिर-शिथिल-प्रथमे थस्य ढः ॥ २१५ ॥

एषु थस्य ढो भवति ॥ मेढी । सिढिरो । सिढिलो । पढमो ॥

निशीथ-पृथिव्योर्वा ॥ २१६ ॥

नयोस्थस्य ढो वा भवति ॥ निसीढो । निसीहो । पुढवी । पुहवी ॥

दशन-दष्ट-दग्ध-दोला-दण्ड-दर-दाह-दम्भ-दर्भ-कदन-दोहदे दो वा डः ॥ २१७ ॥

एषु दस्य डो वा भवति ॥ डसणं दसणं । डट्ठो दट्ठो । डड्ढो दड्ढो । डोला दोला । डण्डो दण्डो । डरो दरो । डाहो दाहो । डम्भो दम्भो । डब्भो दब्भो । कडणं कयणं । डोहलो दोहलो ॥ दरशब्दस्य च भयार्थवृत्तेरेव भवति । अन्यत्र दर-दलिअं ॥

दंश-दहोः ॥ २१८ ॥

अनयोर्धात्वोर्दस्य डो भवति । डसइ । डहइ ॥

संख्या-गद्गदे रः ॥ २१९ ॥

संख्यावाचिनि गद्गदशब्दे च दस्य रो भवति ॥ एआरह । बारह । तेरह । गग्गरं ॥ अनादेरित्येव । ते दस ॥ असंयुक्तस्येत्येव ॥ चउद्दह ।

कदल्यामद्रुमे ॥ २२० ॥

कदलीशब्दे अद्रुमवाचिनि दस्य रो भवति ॥ करली । अद्रुम इति किम् । कयली । केली ॥

प्रदीपि-दोहदे लः ॥ २२१ ॥

प्रपूर्वे दीप्यतौ धातौ दोहदशब्दे च दस्य लो भवति । पलीवेइ । पलित्तं । दोहलो

कदम्बे वा ॥ २२२ ॥

कदम्बशब्दे दस्य लो वा भवति । कलम्बो । कयम्बो ।

[illegible]

व्याकरण-प्राकारागते कगोः ॥ २६८ ॥

एषु को गश्च सस्वरस्य लुग् वा भवति ॥ वारणं वायरणं । पारो पायारो ॥ आओ आगओ ॥

किसलय-कालायस-हृदये यः ॥ २६९ ॥

एषु सस्वरयकारस्य लुग् वा भवति ॥ किसलं किसलयं । कालासं । महण्णव-समा सहिआ । जाला ते सहिअएहिं न्ति । निसमणुप्पिअ-हिअस्स हिअयं ॥

दुर्गादेव्युदुम्बर-पादपतन-पादपीठन्तर्दः ॥ २७० ॥

एषु सस्वरस्य दकारस्य अन्तर्मध्ये वर्तमानस्य लुग् वा भवति । दुग्गा-वी । दुग्गा-एवी । उम्बरो उउम्बरो । पा-वडणं पाय-वडणं । पा-वीढं ॥ पाय-वीढं ॥ अन्तरिति किम् । दुर्गादेव्यामादौ मा भूत्

यावत्तावज्जीवितावर्तमानावट-प्रावारक-देवकुलैवमेवे वः ॥

यावदादिषु सस्वरवकारस्यान्तर्वर्तमानस्य लुग् वा भवति । जा जाव । ता ताव । जीअं जीविअं । अत्तमाणो आवत्तमाणो । अडो अवडो । पारओ पावारओ । दे-उलं देव-उलं । एमेव एवमेव । अन्तरित्येव । एवमेवेऽन्त्यस्य न भवति ।

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितायां सिद्धहेमचन्द्राभिधान-
स्वोपज्ञशब्दानुशासनवृत्तौ अष्टमस्याध्यायस्य प्रथमः पादः ॥

यद्दोर्मण्डलकुण्डलीकृतधनुर्दण्डेन सिद्धाधिप
क्रीतं वैरिकुलात्त्वया किल दलत्कुन्दावदातं यशः ।
भ्रान्त्वा त्रीणि जगन्ति खेदविवशं तन्मालवीनां व्यधा
दापाण्डौ स्तनमण्डले च धवले गण्डस्थले च स्थितिम् ॥

अर्ह ॥ संयुक्तस्य ॥ १ ॥

अधिकारोयं ज्यायामीत् [२.११५] इति यावत् । यदित ऊर्ध्वमनुक्रमिष्यामस्तत्संयुक्तस्येति वेदितव्यम् ॥

शक्त-मुक्त-दष्ट-रुग्ण-मृदुत्वे को वा ॥ २ ॥

एषु संयुक्तस्य को वा भवति ॥ सक्को सत्तो । मुक्को मुत्तो । डक्को दट्ठो । लुक्को लुग्गो । माउक्कं माउत्तणं ॥

क्षः खः क्वचित्तु छ-झौ ॥ ३ ॥

क्षस्य खो भवति । क्वचित्तु छझावपि ॥ खओ । लक्खणं ॥ क्वचित्तु [illegible] । खीणं । छीणं । झीणं । झिज्जइ ॥

ष्क-स्कयोर्नाम्नि ॥ ४ ॥

अनयोर्नाम्नि संज्ञायां खो भवति ॥ ष्क । पोक्खरं । पोक्खरिणी । निक्खं ॥ स्क । खन्धो । खन्धावारो । अवक्खन्दो ॥ नाम्नीति किम् । दुक्करं । निक्कम्पं । निक्कओ । नमोक्कारो । सक्कयं । सक्कारो । तक्करो ॥

शुष्क-स्कन्दे वा ॥ ५ ॥

अनयोः ष्कस्कयोः खो वा भवति ॥ सुक्खं सुक्कं । खन्दो कन्दो ॥

क्ष्वेटकादौ ॥ ६ ॥

क्ष्वेटकादिषु संयुक्तस्य खो भवति । खेडओ । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] ।

स्थाणावहरे ॥ ७ ॥

स्थाणौ संयुक्तस्य खो भवति हरश्चेद् वाच्यो न भवति ॥ खाणू ॥
अहर इति किम् । थाणुणो रेहा ॥

स्तम्भे स्तो वा ॥ ८ ॥

स्तम्भशब्दे स्तस्य खो वा भवति ॥ खम्भो । थम्भो । काष्ठादिमयः ॥

थ-ठावस्पन्दे ॥ ९ ॥

स्पन्दाभाववृत्तौ स्तम्भे स्तस्य थठौ भवतः ॥ थम्भो । ठम्भो ॥ स्त
म्भ्यते । थम्भिज्जइ । ठम्भिज्जइ ॥

रक्ते गो वा ॥ १० ॥

रक्तशब्दे संयुक्तस्य गो वा भवति ॥ रग्गो रत्तो ॥

शुल्के ङ्गो वा ॥ ११ ॥

शुल्कशब्दे संयुक्तस्य ङ्गो वा भवति ॥ सुङ्गं सुक्कं ॥

कृत्ति-चत्वरे चः ॥ १२ ॥

अनयोः संयुक्तस्य चो भवति । किच्ची । चच्चरं ।

त्योऽचैत्ये ॥ १३ ॥

चैत्यवर्जिते त्यस्य चो भवति । सच्चं । पच्चओ ॥ अचैत्य इति किम् ।
चइत्तं ।

प्रत्यूषे षश्च हो वा ॥ १४ ॥

प्रत्यूषे त्यस्य चो भवति तत्संनियोगे च षस्य हो वा भवति ।
पच्चूहो । पच्चूसो ।

त्व-थ्व-द्व-ध्वां च-छ-ज-झाः क्वचित् ॥ १५ ॥

एषां यथासंख्यमेते क्वचिद् भवन्ति । भुक्त्वा । भोच्चा । [illegible]
[illegible]

[illegible]

त ॥ श्रुत्वा । सोच्चा ॥ पृथ्वी । पिच्छी ॥ विद्वान् । विज्जं ॥ बु-
[ध्वा] । बुज्झा ॥

भोच्चा सयलं पिच्छिं विज्जं बुज्झा अणण्णय-ग्गामिं ।
चइऊण तवं काउं सन्ती पत्तो सिवं परमं ॥

वृश्चिके श्चेर्ञ्चुर्वा ॥ १६ ॥

वृश्चिके श्चेः सस्वरस्य स्थाने ञ्चुरादेशो वा भवति । छापवादः ॥
विञ्चुओ विंचुओ । पक्षे । विंछिओ ॥

छोऽक्ष्यादौ ॥ १७ ॥

अक्ष्यादिषु संयुक्तस्य छो भवति । खस्यापवादः ॥ अच्छि । उच्छू ।
लच्छी । कच्छो । छीअं । छीरं । सरिच्छो । वच्छो । मच्छिआ ।
छेत्तं । छुहा । दच्छो । कुच्छी । वच्छं । छुण्णो । कच्छा । छारो ।
कुच्छेअयं । छुरो । उच्छा । छयं । सारिच्छं ॥ अक्षि । इक्षु ।
लक्ष्मी । कक्ष । क्षुत । क्षीर । सदृक्ष । वृक्ष । मक्षिका । क्षेत्र ।
क्षुध् । दक्ष । कुक्षि । वक्षस् । क्षुण्ण । कक्षा । क्षार । कौक्षेयक ।
क्षुर । उक्षन् । क्षत । सादृश्य ॥ क्वचित् स्थगितशब्देपि । छइअं ॥
आर्षे । इक्खू । खीरं । सारिक्खमित्याद्यपि दृश्यते ॥

क्षमायां कौ ॥ १८ ॥

कौ पृथिव्यां वर्तमाने क्षमाशब्दे संयुक्तस्य छो भवति । छमा पृ-
थिवी । लाक्षणिकस्यापि क्ष्मादेशस्यापि भवति । क्ष्मा । छमा ॥ का-
वितिकिम् । खमा क्षान्तिः ॥

ऋक्षे वा ॥ १९ ॥

ऋक्षशब्दे संयुक्तस्य छो वा भवति । रिच्छं । रिक्खं । रिच्छो ।
रिक्खो । कथं छूढं क्षिप्तं । वृक्षक्षिप्तयो रुक्खछूढौ [२.१२७]
इति भविष्यति ।

[illegible]

साध्वस-ध्य-ह्यां झः ॥ २६ ॥

साध्वसे संयुक्तस्य ध्यह्योश्च झो भवति ॥ सज्झसं ॥ ध्य । बज्झए । झाणं । उवज्झाओ । सज्झाओ । सज्झं । विज्झो ॥ ह्य । सज्झो । मज्झं । गुज्झं । णज्झइ ॥

ध्वजे वा ॥ २७ ॥

ध्वजशब्दे संयुक्तस्य झो वा भवति ॥ झओ धओ ॥

इन्धौ झा ॥ २८ ॥

इन्धौ धातौ संयुक्तस्य झा इत्यादेशो भवति । समिज्झाइ । विज्झाइ ॥

वृत्त-प्रवृत्त-मृत्तिका-पत्तन-कदर्थिते टः ॥ २९ ॥

एषु संयुक्तस्य टो भवति ॥ वट्टो । पयट्टो । मट्टिआ । पट्टणं । कवट्टिओ ॥

र्तस्याधूर्तादौ ॥ ३० ॥

र्तस्य टो भवति धूर्तादीन् वर्जयित्वा ॥ केवट्टो । वट्टी । जट्टो । पयट्टइ । वट्टुलं । रायवट्टयं । नट्टई । संवट्टिअं । अधूर्तादाविति किम् । धुत्तो । कित्ती । वत्ता । आवत्तणं । निवत्तणं । पवत्तणं । संवत्तणं । आवत्तओ । निवत्तओ । निव्वत्तओ । पवत्तओ । संवत्तओ । वत्तिआ । वत्तिओ । कत्तिओ । उक्कत्तिओ । कत्तरी । मुत्ती । मुत्तो । मुहुत्तो । बहुलाधिकाराद् वट्टा ॥ धूर्त । कीर्ति । वार्ता । आवर्तन । निवर्तन । प्रवर्तन । संवर्तन । आवर्तक । निवर्तक । निर्वर्तक । प्रवर्तक । संवर्तक । वर्तिका । वार्तिक । कार्तिक । उत्कर्तित । कर्तरि । मूर्ति । मूर्त । मुहूर्त ॥

[illegible]

वृन्ते ण्टः ॥ ३१ ॥

वृन्ते संयुक्तस्य ण्टो भवति ॥ वेण्टं । तालवेण्टं ॥

ठोस्थि-विसंस्थुले ॥ ३२ ॥

अनयोः संयुक्तस्य ठो भवति ॥ अट्ठी । विसंठुलं ॥

स्त्यान-चतुर्थार्थे वा ॥ ३३ ॥

एषु संयुक्तस्य ठो वा भवति ॥ ठीणं थीणं । चउट्ठो । अट्ठो प्रयोजनम् । अत्थो धनम् ॥

ष्टस्यानुष्ट्रेष्टासंदष्टे ॥ ३४ ॥

उष्ट्रादिवर्जिते ष्टस्य ठो भवति ॥ लट्ठी । मुट्ठी । दिट्ठी । सिट्ठी । पुट्ठो । कट्ठं । सुरट्ठा । इट्ठो । अणिट्ठं ॥ अनुष्ट्रेष्टासंदष्ट इति किम् । उट्टो । इट्टाचुण्णं व्व । संदट्टो ॥

गर्ते डः ॥ ३५ ॥

गर्तशब्दे संयुक्तस्य डो भवति । टापवादः ॥ गड्डो । गड्डा ॥

सम्मर्द-वितर्दि-विच्छर्द-च्छर्दि-कपर्द-मर्दिते र्दस्य ॥ ३६ ॥

एषु र्दस्य डत्वं भवति ॥ सम्मड्डो । विअड्डी । विच्छड्डो । छड्डइ । छड्डी । कवड्डो । मड्डिओ । सम्मड्डिओ ॥

गर्दभे वा ॥ ३७ ॥

गर्दभे र्दस्य डो वा भवति ॥ गड्डहो । गद्दहो ॥

कन्दरिका-भिन्दिपाले ण्डः ॥ ३८ ॥

अनयोः संयुक्तस्य ण्डो भवति ॥ कण्डलिआ । भिण्डिवालो ॥

स्तब्धे ठ-ढौ ॥ ३९ ॥

स्तब्धे संयुक्तयोर्यथाक्रमं ठढौ भवतः ॥ ठड्ढो ॥

---

१ B °न्ते ण्टो २ B ढां ३ B °ड्डो । छड्डी

क-ग-ट-ड-त-द-प-श-ष-स-×क-×पामूर्ध्वं लुक् ॥ ७७ ॥

एषां संयुक्तवर्णसंबन्धिनामूर्ध्वं स्थितानां लुग् भवति ॥ क । भुत्तं । सित्थं ॥ ग । दुद्ध । मुद्धं ॥ ट । षट्पदः । छप्पओ ॥ कट्फलं । कप्फलं ॥ ड । खड्गः । खग्गो ॥ षड्जः । सज्जो ॥ त । उप्पलं । उप्पाओ ॥ द । मद्गुः । मग्गू । मोग्गरो ॥ प । सुत्तो । गुत्तो ॥ श । लण्हं । निच्चलो । चुअइ ॥ ष । गोट्ठी । छट्ठो । निट्ठुरो ॥ स । खलिओ । नेहो ॥ ×क । दु×खम् । दुक्खं ॥ ×प । अंत×पातः । अंतप्पाओ ॥

अधो म-न-याम् ॥ ७८ ॥

मनयां संयुक्तस्याधो वर्तमानानां लुग् भवति ॥ म । जुग्गं । रस्सी । सरो । सेरं ॥ न । नग्गो । लग्गो ॥ य । सामा । कुड्डं । वाहो ॥

सर्वत्र ल-ब-रामवन्द्रे ॥ ७९ ॥

वन्द्रशब्दादन्यत्र लबरां सर्वत्र संयुक्तस्योर्ध्वमधश्च स्थितानां लुग् भवति ॥ ऊर्ध्वं ॥ ल । उल्का । उक्का ॥ वल्कलम् । वक्कलं ॥ ब । शब्दः । सद्दो ॥ अब्दः । अद्दो ॥ लुब्धकः । लोद्धओ ॥ र । अर्कः । अक्को ॥ वर्गः । वग्गो ॥ अधः । श्लक्ष्णम् । सण्हं ॥ विक्लवः । विक्कवो ॥ पक्वम् । पक्कं पिक्कं ॥ ध्वस्तः । धत्थो ॥ चक्रम् । चक्कं ॥ ग्रहः । गहो ॥ रात्रिः । रत्ती ॥ अत्र द्व इत्यादिसंयुक्तानामुभयप्राप्तौ यथादर्शनं लोपः ॥ क्वचिदूर्ध्वम् । उद्विग्नः । उव्विग्गो ॥ द्विगुणः । बि-उणो ॥ द्वितीयः । बीओ ॥ कल्मषम् । कम्मसं ॥ सर्वं । सव्वं ॥ शुल्वम् । सुब्बं ॥ क्वचित्त्वधः । काव्यम् । कव्वं ॥ कुल्या । कुल्ला ॥ माल्यम् । मल्लं ॥ द्विपः । दिओ ॥ द्विजातिः । दुआई ॥ क्वचित्पर्यायेण । द्वारम् । बारं । दारं ॥ उद्विग्नः । उव्विग्गो । उव्विग्गो ॥ अवन्द्र इति किम् । वन्द्रं । संस्कृतसमोयं प्राकृतशब्दः । अत्रोत्तरेण विकल्पोपि न भवति निषेधसामर्थ्यात् ॥

१ B क । मुक्त । मु°. २ B °त्त । निश्च । नि° ३ A उपअो ४ P वन्द्रे B वर्द्रे, B °वन्द्रे. ५ P वन्द्र°. B चद्र°. ६ B पक्व । पि° ७ P अवन्द्र° ८ P वन्द्रे. B चंद्रे.

श्चो हरिश्चन्द्रे ॥ ८७ ॥

हरिश्चन्द्रशब्दे श्च इत्यस्य लुग् भवति ॥ हरिअन्दो ॥

रात्रौ वा ॥ ८८ ॥

रात्रिशब्दे संयुक्तस्य लुग् वा भवति ॥ राई रत्ती ॥

अनादौ शेषादेशयोर्द्वित्वम् ॥ ८९ ॥

पदस्यानादौ वर्तमानस्य शेषस्यादेशस्य च द्वित्वं भवति ॥ शेष
कप्पतरू । भुत्तं । दुद्धं । नग्गं । उक्का । अक्को । मुक्खो ॥ आदेश
डक्को । जक्खो । रग्गो । किच्ची । रुप्पी ॥ क्वचिन्न भवति ।
सिणो ॥ अनादाविति किम् । खलिअं । थेरो । खम्भो ॥ द्वयोः
द्वित्वमस्त्येवेति न भवति । विञ्चुओ । भिण्डिवालो ॥

द्वितीय-तुर्ययोरुपरि पूर्वः ॥ ९० ॥

द्वितीयतुर्ययोर्द्वित्वप्रसङ्गे उपरि पूर्वौ भवतः ॥ द्वितीयस्योपरि प्रथम
श्चतुर्थस्योपरि तृतीय इत्यर्थः ॥ शेष । वक्खाणं । वग्घो । मुच्छा ।
निज्झरो । कट्ठं । तित्थं । निद्धणो । गुप्फं । निब्भरो ॥ आदेश
जक्खो ॥ घस्य नास्ति ॥ अच्छी । मज्झं । पट्ठी । वुड्ढो । हत्थो ।
आलिद्धो । पुप्फं । भिब्भलो ॥ तैलादौ [२.९८] द्वित्वे ओक्खलं ॥
सेवादौ [२.९९] नक्खा । नहा ॥ समासे । कइद्धओ कइधओ
द्वित्व इत्येव । खाओ ॥

दीर्घे वा ॥ ९१ ॥

दीर्घशब्दे शेषस्य घस्य उपरि पूर्वो वा भवति ॥ दिग्घो दीहो ॥

न दीर्घानुस्वारात् ॥ ९२ ॥

दीर्घानुस्वाराभ्यां लाक्षणिकाभ्यामलाक्षणिकाभ्यां च परयोः शेष
देशयोर्द्वित्वं न भवति ॥ झूडो । नीसासो । फासो ॥ अलाक्षणिक ।

---

१ A °श्री ॥ २ B निब्भरो. ३ B निज्झरो ४ P उक्ख° ५ B सेवादि°
६ B °णिक

ललाटे च [१.२५७.] इति आदेर्लस्य णविधानादिह द्वितीयो स्थानी ॥

हो ह्योः ॥ १२४ ॥

ह्यशब्दे हकारयकारयोर्व्यत्ययो वा भवति ॥ गुह्यम् । गुय्हं गुज्झं सह्यः । सय्हो सज्झो ॥

स्तोकस्य थोक्क-थोव-थेवाः ॥ १२५ ॥

स्तोकशब्दस्य एते त्रय आदेशा भवन्ति वा ॥ थोक्कं थोवं थेवं पक्षे । थोअं ॥

दुहितृ-भगिन्योर्धूआ-बहिण्यौ ॥ १२६ ॥

अनयोरेतावादेशौ वा भवतः ॥ धूआ दुहिआ । बहिणी भइणी ॥

वृक्ष-क्षिप्तयो रुक्ख-छूढौ ॥ १२७ ॥

वृक्षक्षिप्तयोर्यथासंख्यं रुक्ख छूढ इत्यादेशौ वा भवतः ॥ [illegible] वच्छो । छूढं खित्तं । उच्छूढं । उक्खित्तं ॥

वनिताया विलया ॥ १२८ ॥

वनिताशब्दस्य विलया इत्यादेशो वा भवति ॥ [illegible] विलयेतिसंस्कृतेपीति केचित् ॥

गौणस्येषतः कूरः ॥ १२९ ॥

ईषच्छब्दस्य गौणस्य कूर इत्यादेशो वा भवति ॥ [illegible] पक्षे । ईसि ॥

स्त्रिया इत्थी ॥ १३० ॥

स्त्रीशब्दस्य इत्थी इत्यादेशो वा भवति ॥ इत्थी थी ॥

धृतेर्दिहिः ॥ १३१ ॥

धृतिशब्दस्य दिहिरित्यादेशो वा भवति ॥ दिही धिई ॥

[illegible]

छुमं । छिक्को छुत्तो ॥ आरब्धे । आढत्तो आरद्धो ॥ पदाति
इक्को पयाई ॥

दंष्ट्राया दाढा ॥ १३९ ॥

पृथग्योगाद्वेति निवृत्तम् । दंष्ट्राशब्दस्य दाढा इत्यादेशो
दाढा । अयं संस्कृतेपि ॥

बहिसो बाहिं-बाहिरौ ॥ १४० ॥

बहिःशब्दस्य बाहिं बाहिर इत्यादेशौ भवतः ॥

अधसो हेट्ठं ॥ १४१ ॥

अधस्‌शब्दस्य हेट्ठ इत्ययमादेशो भवति ॥ हेट्ठं ॥

मातृ-पितुः स्वसुः सिआ-छौ ॥ १४२ ॥

मातृपितृभ्यां परस्य स्वसृशब्दस्य सिआ छा
माउ-सिआ । माउ-च्छा । पिउ-सिआ । पिउ-च्छा ॥

तिर्यचस्तिरिच्छिः ॥ १४३ ॥

तिर्यच्‌शब्दस्य तिरिच्छिरित्यादेशो भवति ॥ तिरिच्छि
आर्षे तिरिआ इत्यादेशोपि । तिरिआ ॥

गृहस्य घरोपतौ ॥ १४४ ॥

गृहशब्दस्य घर इत्यादेशो भवति पतिशब्दश्चेत् परो न
घरो । घर-सामी । रायं-हरं ॥ अपताविति किम् । गह-वई ॥

शीलाद्यर्थस्येरः ॥ १४५ ॥

शीलधर्मसाध्वर्थे विहितस्य प्रत्ययस्य इर इत्यादेशो भवति ॥
नशीलः हसिरो । रोविरो । लज्जिरो । जम्पिरो । वेविरो ।
ऊससिरो ॥ केचित् तृन एव इरमाहुस्तेषां नमिरगमिरादयो
सिध्यन्ति । तृनोत्र रादिना बाधितत्वात् ॥

१ P छुरं. २ P आरब्ध. ३ P B पदाति. ४ A पायक्को. ५ I
६ P B इत्यादे°. ७ B तिर्यच°. ८ P °च्छि इत्या°. ९ A तिरिअ

पथो णस्येकट् ॥ १५२ ॥

नित्यं णः पन्थश्च [हे० ६.४] इति यः पथो णो विहितस्तस्य इकट् भवति ॥ पान्थः । पहिओ ॥

ईयस्यात्मनो णयः ॥ १५३ ॥

आत्मनः परस्य ईयस्य णय इत्यादेशो भवति ॥ आत्मीयम् । अप्पणयं ॥

८।२।१५४

त्वस्य डिमा-त्तणौ वा ॥ १५४ ॥

त्वप्रत्ययस्य डिमा त्तण इत्यादेशौ वा भवतः ॥ पीणिमा । पुप्फिमा । पीणत्तणं । पुप्फत्तणं । पक्षे । पीणत्तं । पुप्फत्तं ॥ इम्नः पृथ्व्यादिषु नियतत्वात् तदन्यप्रत्ययान्तेषु अस्य विधिः ॥ पीनता इत्यस्य प्राकृते पीणया इति भवति । पीणदा इति तु भाषान्तरे । तेनेह तलो दा न क्रियते ॥

अनङ्कोठात्तैलस्य डेल्लः ॥ १५५ ॥

अङ्कोठवर्जिताच्छब्दात्परस्य तैलप्रत्ययस्य डेल्ल इत्यादेशो भवति ॥ सुरहि-जलेण कडुएल्लं ॥ अनङ्कोठादिति किम् । अङ्कोल्लतेल्लं ॥

यत्तदेतदोतोरित्तिअ एतल्लुक् च ॥ १५६ ॥

एभ्यः परस्य डावादेरतोः परिमाणार्थस्य इत्तिअ इत्यादेशो भवति एतदो लुक् च ॥ यावत् । जित्तिअं । तावत् । तित्तिअं ॥ एतावत् । इत्तिअं ॥

इदंकिमश्च डेत्तिअ-डेत्तिल-डेद्दहाः ॥ १५७ ॥

इदंकिम्भ्यां यत्तदेतद्भ्यश्च परस्यातोर्डावतोर्वा डित् एत्तिअ एत्तिल एद्दह इत्यादेशा भवन्ति एतल्लुक् च ॥ इयत् । एत्तिअं । एत्तिलं । एद्दहं ॥ कियत् । केत्तिअं । केत्तिलं । केद्दहं ॥ यावत् । जेत्तिअं ।

[illegible]
[illegible]
[illegible]

वैकादः सि सिअं इआ ॥ १६२ ॥

एकशब्दात्परस्य दाप्रत्ययस्य सि सिअं इआ इत्यादेशा वा भवन्ति[1]। एकदा । एकसि । एकसिअं । एकइआ[2]। पक्षे । एगया ॥

डिल्ल-डुल्लौ भवे ॥ १६३ ॥

भवेर्थे नाम्नः परौ इल्ल उल्ल इत्येतौ ड्रितौ प्रत्ययौ भवतः ॥ गामिल्लिआ । पुरिल्लं । हेट्ठिल्लं । उवरिल्लं । अप्पुल्लं ॥ आल्वालावपीच्छन्त्यन्ये ॥

स्वार्थे कश्च वा ॥ १६४ ॥

स्वार्थे कश्चकारादिल्लोल्लौ डितौ प्रत्ययौ वा भवतः ॥ क । कुङ्कुमपिञ्जरयं । चन्दओ । गयणयम्मि । धरणीहर-पक्खुब्भन्तयं । दुहिअगम-हिअयए[3]। इहयं । आलेट्ठुअं । आश्लेष्टुमित्यर्थः ॥ द्विरपि भवति । बहुअयं ॥ ककारोच्चारणं पैशाचिकभाषार्थम् । यथा । वतनके वतनकं समप्पेत्तून ॥ इल्ल । निज्जिआसोअ-पल्लविल्लेण । पुरिल्लो । पुरो वा ॥ उल्ल । मह पिउल्लओ । मुहुल्लं । हत्थुल्ला । पक्षे । चन्दो । गयणं । इह । आलेट्ठुं । बहु । बहुअं । मुहं । हत्था ॥ कुत्सादिविशिष्टे तु संस्कृतवदेव कप् सिद्धः ॥ यावादिलक्षण क. प्रतिनियतविषय एवेति वचनम् ॥

ल्लो नवैकाद्वा ॥ १६५ ॥

आभ्यां स्वार्थे संयुक्तो ल्लो वा भवति ॥ नवल्लो । एकल्लो ॥ सेवादित्वात् कस्य द्वित्वे एक्कल्लो । पक्षे । नवो । एक्को । एओ ॥

उपरेः संव्याने ॥ १६६ ॥

संव्यानेर्थे वर्तमानादुपरिशब्दात् स्वार्थे ल्लो भवति ॥ अवरिल्लो ॥ संव्यान इति किम् । अवरिं ॥

---

१ B इआदेशा २ P °एक्कइआ ३ P °मरमाए° ४ B °मिअय° A ५ P आलेट्ठुअ ६ B °त्तूण ७ P पुरिल्ला ८ A महइ ९ B
१० B °व कसि° P क ११ B °नियत एवे° १२ P ल्लो १३ P अवरि

पात्यन्ते ॥ गौः । गोणो । गावी ॥ गावः । गावीओ ॥ बलीवर्दः । बइल्लो ॥ आपः । आऊ ॥ पञ्चपञ्चाशत् । पञ्चावण्णा । पणपन्ना ॥ त्रिपञ्चाशत् । तेवण्णा । त्रिचत्वारिंशत् । तेआलीसा ॥ व्युत्सर्गः । विउसग्गो ॥ व्युत्सर्जनम् । वोसिरणं ॥ बहिर्मैथुनं वा । बहिद्धा ॥ कार्यम् । णामुक्कसिअं ॥ क्वचित् । कत्थइ ॥ उद्वहति । मुव्वहइ ॥ अपस्मारः । वम्हलो ॥ उत्पलम् । कन्दुट्टं ॥ धिग्धिक् । छिछि । द्धिद्धि ॥ धिगस्तु । धिरत्थु ॥ प्रतिस्पर्धा । पडिसिद्धी । पाडिसिद्धी ॥ स्थासकः । चच्चिक्कं ॥ निलयः । निहेलणं ॥ मघवान् । मघोणो ॥ साक्षी । सक्खिणो ॥ जन्म । जम्मणं ॥ महान् । महन्तो ॥ भवान् । भवन्तो ॥ आशीः । आसीसा ॥ क्वचित् हस्य ड्भौ । बृहत्तरम् । वड्डयरं ॥ हिमोरः । भिमोरो ॥ क्षुल्लस्य ड्डः । क्षुल्लकः । खुड्डओ ॥ घोषाणामग्रेतनो गायनः । घायणो ॥ वडः । वढो ॥ ककुदम् । ककुधं ॥ अकाण्डम् । अत्थक्कं ॥ लज्जावती । लज्जालुइणी ॥ कुतूहलम् । कुड्डं ॥ चूतः । मायन्दो । माकन्दशब्दः संस्कृतेपीत्यन्ये ॥ विष्णुः । भट्टिओ ॥ श्मशानम् । करसी । असुराः । अगया ॥ खेलम् । खेड्डं ॥ पौष्पं रजः । तिङ्गिच्छि ॥ दिनम् । अल्लं ॥ समर्थः । पक्कलो ॥ पण्डकः । णेलच्छो ॥ कर्पासः । पलही ॥ बली । उज्जल्लो ॥ ताम्बूलम् । झसुरं ॥ पुंश्चली । छिछई ॥ शाखा । साहुली । इत्यादि ॥ वाधिकारात्पक्षे यथादर्शनं गउओ इत्याद्यपि भवति ॥ गोला गोआवरी इति तु गोलागोदावरीभ्यां सिद्धम् ॥ भाषाशब्दाश्च । आहित्थ । लल्लक्क । विड्डिर । पच्चड्डिअ । उप्पेहड । मडप्फर । पड्डिच्छिर । अट्टमट्ट । विहडप्फड । उज्जल्ल । हल्लप्फल इत्यादयो महाराष्ट्रविदर्भादिदेशप्रसिद्धा लोकतोवगन्तव्याः ॥

१ B गावा २ A पञ्चावन्ना ३ P पणवण्णा B पणअन्ना ४ B विउस्समो. ५ B ... ६ A पडिसिद्धी। यथा. ७ B °सिद्धा ८ B साखिखणो ९ B आशीना. १० B इ... ११ B इः. १२ P बट. १३ B वडो. १४ P अच्चउक्क १५ B लज्जावती १६ B ... १७ B पइदे. १८ B षंडितः. १९ B उज्जलो. २० B ताम्बूर. २१ P असु. B ... २२ B छिच्छई २३ B आहित्थ. २४ B ललक्क. २५ B पडिहिधर २६ B ...

शब्दाश्च। अवयासइ। फुम्फुल्लइ। उप्फालेइ। इत्यादयः। अतएव च कृष्ट-घृष्ट-वाक्य-विद्वस्-वाचस्पति-विष्टरश्रवस्-प्रचेतस्-प्रोक्त-प्रोतादीनां क्विबादिप्रत्ययान्तानां च अग्निचित्सोमसुत्सुग्लसुम्लेत्यादीनां पूर्वैः कविभिरप्रयुक्तानां प्रतीतिवैषम्यपरः प्रयोगो न कर्तव्यः शब्दान्तरैरेव तु तदर्थोभिधेयः। यथा कृष्टः कुशलः। वाचस्पतिर्गुरुः। विष्टरश्रवा हरिरित्यादि॥ घृष्टशब्दस्य तु सोपसर्गस्य प्रयोग इष्यत एव। मन्दर-यड-परिघट्टं। तद्दिअस-निहट्ठाणङ्ग इत्यादि॥ आर्षे तु यथादर्शनं सर्वमविरुद्धम्। यथा। घट्ठा। मट्ठा। विउसा। सुअ-लक्खणाणुसारेण। वक्कन्तरेसु अ पुणो इत्यादि॥

अव्ययम्॥ १७५॥

अधिकारोयम्। इतः परं ये वक्ष्यन्ते आपादसमाप्तेस्तेव्ययसंज्ञा ज्ञातव्याः॥

तं वाक्योपन्यासे॥ १७६॥

तमिति वाक्योपन्यासे प्रयोक्तव्यम्॥ तं तिअस-बन्दि-मोक्खं॥

आम अभ्युपगमे॥ १७७॥

आमेत्यभ्युपगमे प्रयोक्तव्यम्॥ आम बहला वणोली॥

णवि वैपरीत्ये॥ १७८॥

णवीति वैपरीत्ये प्रयोक्तव्यम्॥ णवि हा वणे॥

पुणरुत्तं कृतकरणे॥ १७९॥

पुणरुत्तमिति कृतकरणे प्रयोक्तव्यम्॥

अइ सुप्पइ पंसुलि णीसहेहिँ अङ्गेहिँ पुणरुत्तं॥

हन्दि विषाद-विकल्प-पश्चात्ताप-निश्चय-सत्ये॥ १८०॥

हन्दि इति विषादादिषु प्रयोक्तव्यम्॥

---

१ B P इअ सुद्द°. २ A हुन्दु°. ३ B °वन्दि°. ४ B °व्वलंगइ. ५ B.

णवरं केवले ॥ १८७ ॥

वलार्थे णवरं इति प्रयोक्तव्यम् ॥ णवरं पिआइं चिअ णिव्वडन्ति॥

आनन्तर्ये णवरि ॥ १८८ ॥

ानन्तर्ये णवरीति प्रयोक्तव्यम् ॥ णवरि अ से रहुवइणा ॥ के-
ग्तु केवलानन्तर्यार्थयोर्णवरणवरि इत्येकमेव सूत्रं कुर्वते तन्मते
मावप्युभयार्थौ ॥

अलाहि निवारणे ॥ १८९ ॥

ालाहीति निवारणे प्रयोक्तव्यम् ॥ अलाहि किं वाइएण लेहेण ॥

अण णाइं नञर्थे ॥ १९० ॥

ाण णाइं इत्येतौ नञोर्थे प्रयोक्तव्यौ ॥ अणचिन्तिअममुणन्ती ।
ाइं करेमि रोसं ॥

माइं मार्थे ॥ १९१ ॥

ाइं इति मार्थे प्रयोक्तव्यम् ॥ माइं काहीअ रोसं । मा कार्षीद् रोषम् ॥

हद्धी निर्वेदे ॥ १९२ ॥

द्धी इत्यव्ययमतएव निर्देशात् हाधिक्शब्दादेशो वा निर्वेदे प्रयो-
क्तव्यम् ॥ हद्धीहद्धी । हा धाहधाह ॥

वेव्वे भय-वारण-विषादे ॥ १९३ ॥

यवारणविषादेषु वेव्वे इति प्रयोक्तव्यम् ॥

वेव्वेत्ति भये वेव्वेत्ति वारणे जूरणे अ वेव्वेत्ति ।
उल्लाविरीइवि तुहं वेव्वेत्ति मयच्छि किं णेअं ॥
किं उल्लावेन्तीए उअ जूरन्तीएँ किं तु भीआए ।
उव्वाडिरीएँ वेव्वेत्ति तीएँ भणिअं न विम्हरिमो ॥

१ [illegible]र्इ. २ P B केवरिं. ३ B निव्वहरि. ४ B [illegible]. ५ A [illegible].
६ P [illegible]. ७ B [illegible]. ८ A [illegible]. ९ A कारिस. १० A [illegible].
११ B [illegible]. १२ A [illegible]. १३ A [illegible]. १४ P [illegible]. १५ B [illegible].

वेव्व च आमन्त्रणे ॥ १९४ ॥

वेव्व वेव्वे च आमन्त्रणे प्रयोक्तव्ये ॥ वेव्व गोले । वेव्वे मुरन्दले वहसि पाणिअं ॥

मामि हला हले सख्या वा ॥ १९५ ॥

एते सख्या आमन्त्रणे वा प्रयोक्तव्याः ॥ मामि सरिसक्खराण वि ॥ पणवह माणस्स हला ॥ हले हयासस्स । पक्षे । सहि एरिसि च्चिअ गई ॥

दे संमुखीकरणे च ॥ १९६ ॥

संमुखीकरणे सख्या आमन्त्रणे च दे इति प्रयोक्तव्यम् ॥ दे पसिअ ताव सुन्दरि ॥ दे आ पसिअ निअत्तसु ॥

हुं दान-पृच्छा-निवारणे ॥ १९७ ॥

हुं इति दानादिषु प्रयुज्यते ॥ दाने । हुं गेण्ह अप्पणो च्चिअ ॥ पृच्छायाम् । हुं साहसु सब्भावं ॥ निवारणे । हुं निल्लज्ज समोसर ॥

हु खु निश्चय-वितर्क-संभावन-विस्मये ॥ १९८ ॥

हु खु इत्येतौ निश्चयादिषु प्रयोक्तव्यौ ॥ निश्चये । तंपि हु अच्छिन्न-सिरी । तं खु सिरीए रहस्सं ॥ वितर्कः ऊहः संशयो वा । ऊहे । न हु णवरं संगहिआ । एअं खु हसइ ॥ संशये । जलहरो खु धूमवडलो खु ॥ संभावने । तरीउं ण हु णवरं इमं । एअं खु हसइ ॥ विस्मये । को खु एसो सहस्स-सिरो ॥ बहुलाधिकारादनुस्वारात्परो हुर्न प्रयोक्तव्यः ॥

ऊ गर्हाक्षेप-विस्मय-सूचने ॥ १९९ ॥

ऊ इति गर्हादिषु प्रयोक्तव्यम् ॥ गर्हा । ऊ णिल्लज्ज ॥ प्रक्रान्तस्य वाक्यस्य विपर्यासाशङ्काया विनिवर्तनलक्षण आक्षेप ॥ ऊ किं मए भणिअं ॥ विस्मये । ऊ कह मुणिआ अहयं ॥ सूचने । ऊ केण न विण्णायं ॥

---

१ B [illegible]. २ B [illegible] । हु [illegible] ३ A [illegible] B [illegible] ४ B [illegible] B [illegible]. ५ B [illegible]. ६ B [illegible] ७ B [illegible]

थू कुत्सायाम् ॥ २०० ॥

थू इति कुत्सायां प्रयोक्तव्यम् ॥ थू निल्लज्जो लोओ ॥

रे अरे संभाषण-रतिकलहे ॥ २०१ ॥

अनयोरर्थयोर्यथासंख्यमेतौ प्रयोक्तव्यौ ॥ रे संभाषणे । रे हिअय मडह-सरिआ ॥ अरे रतिकलहे । अरे मए समं मा करेसु उवहासं ॥

हरे क्षेपे च ॥ २०२ ॥

क्षेपे संभाषणरतिकलहयोश्च हरे इति प्रयोक्तव्यम् ॥ क्षेपे । हरे णिल्लज्ज ॥ संभाषणे । हरे पुरिसा ॥ रतिकलहे । हरे बहु-वल्लह ॥

ओ सूचना-पश्चात्तापे ॥ २०३ ॥

ओ इति सूचनापश्चात्तापयोः प्रयोक्तव्यम् ॥ सूचनायाम् । ओ अविणय-तत्तिल्ले ॥ पश्चात्तापे । ओ न मए छाया इत्तिआए ॥ विकल्पे तु उतादेशेनैवौकारेण सिद्धम् ॥ ओ विरएमि नहयले ॥

अव्वो सूचना-दुःख-संभाषणापराध-विस्मयानन्दादर-भय-खेद-विषाद-पश्चात्तापे ॥ २०४ ॥

अव्वो इति सूचनादिषु प्रयोक्तव्यम् ॥ सूचनायाम् । अव्वो दुक्कर-यारय ॥ दुःखे । अव्वो दलन्ति हिययं ॥ संभाषणे । अव्वो किमिणं किमिणं ॥ अपराधविस्मययोः ।

अव्वो हरन्ति हिअयं तहवि न वेसा हवन्ति जुवईण ।
अव्वो किं पि रहस्सं मुणन्ति धुत्ता जणब्भहिआ ॥

आनन्दादरभयेषु ।

अव्वो सुपहायमिणं अव्वो अज्जम्ह सप्फलं जीअं ।
अव्वो अइअम्मि तुमे नवरं जइ सा न जूरिहिइ ॥

---

१ A थू थू. २ B णिल्लज्ज. ३ A °यह्ह. ४ A °तत्तिल्ले. ५ B °विल्ल ओ अविणय°. ६ [illegible] °. ७ B दुक्क°. ८ B [illegible]. ९ B [illegible]. १० B °यर.

नाम । अहह । हीसि । अयि । अहीह । अरिरिहो इत्यादयस्तु स्कृतसमत्वेन सिद्धाः ॥

प्यादयः ॥ २१८ ॥

प्यादयो नियतार्थवृत्तयः प्राकृते प्रयोक्तव्याः ॥ पि वि अप्यर्थे ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रसूरिविरचितायां सिद्धहेमचन्द्राभिधानस्वोपज्ञशब्दानुशासनवृत्तौ अष्टमस्याध्यायस्य
द्वितीयः पादः समाप्तः ॥

द्विषत्पुरक्षोदविनोदहेतोर्भवादवामस्य भवद्भुजस्य ।
अयं विशेषो भुवनैकवीर परं न यत्काममपाकरोति ॥ १ ॥

[illegible]

अर्ह । वीप्स्यात्स्यादेर्वीप्स्ये स्वरे मो वा ॥ १ ॥

वीप्सार्थात्पदात्परस्य स्यादेः स्थाने स्वरादौ वीप्सार्थे पदे परे मो वा भवति ॥ एकैकम् । एक्कमेक्कं । एक्कमेक्केण । अङ्गमङ्गे । अङ्गमङ्गम्मि । पक्षे । एक्केक्कमित्यादि ॥

अतः सेर्डोः ॥ २ ॥

अकारान्तान्नाम्नः परस्य स्यादेः सेः स्थाने डो भवति ॥ वच्छो ॥

वैतत्तदः ॥ ३ ॥

एतत्तदोकारात्परस्य स्यादेः सेर्डो वा भवति ॥ एसो एस । सो णरो । स णरो ॥

जस्-शसोर्लुक् ॥ ४ ॥

अकारान्तान्नाम्नः परयोः स्यादिसंबन्धिनोर्जस्-शसोर्लुग् भवति ॥ वच्छा एए । वच्छे पेच्छ ॥

अमोस्य ॥ ५ ॥

अतः परस्यामोकारस्य लुग् भवति ॥ वच्छं पेच्छ ॥

टा-आमोर्णः ॥ ६ ॥

अतः परस्य टा इत्येतस्य षष्ठीबहुवचनस्य च आमो णो भवति ॥ वच्छेण । वच्छाण ॥

भिसो हि हिँ हिं ॥ ७ ॥

अतः परस्य भिसः स्थाने केवलः सानुनासिकः सानुस्वारश्च हिर्भवति ॥ वच्छेहि । वच्छेहिँ । वच्छेहिं कया छाही ॥

---

1 B [illegible]. 2 A [illegible]. 3 A [illegible]. 4 B [illegible]. 5 A [illegible].

ङसेस् त्तो-दो-दु-हि-हिन्तो-लुकः ॥ ८ ॥

अतः परस्य ङसेः त्तो दो दु हि हिन्तो लुक् इत्येते षडादेशा भ
वन्ति ॥ वच्छत्तो । वच्छाओ । वच्छाउ । वच्छाहि । वच्छाहिन्तो
वच्छा । दकारकरणं भाषान्तरार्थम् ॥

भ्यसस् त्तो दो दु हि हिन्तो सुन्तो ॥ ९ ॥

अतः परस्य भ्यसः स्थाने त्तो दो दु हि हिन्तो सुन्तो इत्यादेशा भ
वन्ति ॥ वृक्षेभ्यः । वच्छत्तो । वच्छाओ । वच्छाउ । वच्छाहि
वच्छेहि । वच्छाहिन्तो । वच्छेहिन्तो । वच्छासुन्तो । वच्छेसुन्तो

ङसः स्सः ॥ १० ॥

अतः परस्य ङसः संयुक्तः सो भवति ॥ पियस्स । पेम्मस्स । उ
कुम्भं शैत्यम् । उवकुम्भस्स सीअलत्तणं ॥

डे म्मि ङेः ॥ ११ ॥

अतः परस्य ङेर्डित् एकारः संयुक्तो म्मिश्च भवति ॥ वच्छे । वच्छ
म्मि ॥ देवम् । देवम्मि । तम् । तम्मि । अत्र द्वितीयातृतीययोः
सप्तमी [३.१३५] इत्यमो ङिः ॥

जस्-शस्-ङसि-त्तो-दो-द्वामि दीर्घः ॥ १२ ॥

एषु अतो दीर्घो भवति ॥ जसि शसि च । वच्छा ॥ ङसि । वच्छाओ
वच्छाउ । वच्छाहि । वच्छाहिन्तो । वच्छा ॥ त्तोदोदुषु । वृक्षेभ्यः
वच्छत्तो । ह्रस्वः संयोगे [१.८४] इति ह्रस्वः ॥ वच्छाओ । वच्छाउ
आमि । वच्छाण ॥ ङसिनैव सिद्धे त्तोदोदुग्रहणं भ्यसि एतदर्थम्

भ्यसि वा ॥ १३ ॥

भ्यसादेशे परे अतो दीर्घो वा भवति ॥ वच्छाहिन्तो वच्छेहिन्तो । व
च्छासुन्तो वच्छेसुन्तो । वच्छाहि वच्छेहि ।

[illegible]

अक्लीबे सौ ॥ १९ ॥

इदुतोऽक्लीबे नपुंसकादन्यत्र सौ दीर्घो भवति ॥ गिरी । बुद्धी । तरू । धेणू ॥ अक्लीब इति किम् । दहिं । महुं ॥ साविति किम् । गिरिं । बुद्धिं । तरुं । धेणुं ॥ केचित्तु दीर्घत्वं विकल्प्य तदभावपक्षे सेर्मादेशमपीच्छन्ति । अग्गि । निहिं । वाउं । विहुं ॥

पुंसि जसो डउ डओ वा ॥ २० ॥

इदुत इतीह पञ्चम्यन्तं संबध्यते । इदुतः परस्य जसः पुंसि अउ अओ इत्यादेशौ डितौ वा भवतः ॥ अग्गउ अग्गओ । वायउ वायओ चिट्ठन्ति । पक्षे । अग्गिणो । वाउणो ॥ शेषे अदन्तवद्भावात् अग्गी । वाऊ ॥ पुंसीति किम् । बुद्धीओ । धेणूओ । दहीइं । महूइं ॥ जस इति किम् । अग्गी । अग्गिणो । वाऊ । वाउणो पेच्छइ ॥ इदुत इत्येव । वच्छा ॥

वोतो डवो ॥ २१ ॥

उदन्तात्परस्य जसः पुंसि डित् अवो इत्यादेशो वा भवति ॥ साहवो । पक्षे । साहओ । साहउ । साहू । साहुणो ॥ उत इति किम् । वच्छा ॥ पुंसीत्येव । धेणू । महूइं ॥ जस इत्येव । साहू । साहुणो पेच्छइ ॥

जस्-शसोर्णो वा ॥ २२ ॥

इदुतः परयोर्जस्-शसोः पुंसि णो इत्यादेशो वा भवति ॥ गिरिणो । तरुणो रेहन्ति पेच्छ वा । पक्षे । गिरी । तरू ॥ पुंसीत्येव । दहीइं । महूइं ॥ जस्-शसोरिति किम् । गिरिं । तरुं ॥ इदुत इत्येव । वच्छा । वच्छे ॥ जस्-शसोरिति द्वित्वमिदुत इत्यनेन यथासंख्याभावार्थं । एवमुत्तरसूत्रेपि ॥

---

[1] A [illegible] [2] P बुद्धिः. [3] P धेणू

...त्वोः पुं-स्त्रियां वा ॥ ३३ ॥

...व वर्तमानादिष्वेः [illegible] वा ॥ [illegible] ।
...त्तो । [illegible] । [illegible] । [illegible] ।
[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] ।
[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] इति सिद्धम् । [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible] [illegible]
। [illegible] [illegible] वा ।

[illegible] ॥

...ण्णा ॥ ३४ ॥

[illegible] वा [illegible] । [illegible] । [illegible] इति सिद्धम्
[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] [illegible]
[illegible] । [illegible] ।

[illegible] ॥ ३५ ॥

[illegible]

[illegible] ॥ ३६ ॥

[illegible]

वा ॥ णि । फुल्लन्ति पङ्कयाणि गेण्ह वा । हुन्ति दहीणि जेम वा । एवं महूणि ॥ क्लीब इत्येव । वच्छा । वच्छे ॥ जस्-शस इति किम् । सुहं ॥

स्त्रियामुदोतौ वा ॥ २७ ॥

स्त्रियां वर्तमानान्नाम्नः परयोर्जस्-शसोः स्थाने प्रत्येकम् उत् ओत् इत्येतौ सप्राग्दीर्घौ वा भवतः ॥ वचनभेदो यथासंख्यनिवृत्त्यर्थः ॥ मालाउ मालाओ । बुद्धीउ बुद्धीओ । सहीउ सहीओ । धेणूउ धेणूओ । वहूउ वहूओ । पक्षे । माला । बुद्धी । सही । धेणू । वहू ॥ स्त्रियामिति किम् । वच्छा । जस्-शस इत्येव । मालाए कयं ॥

ईतः सेश्चा वा ॥ २८ ॥

स्त्रियां वर्तमानादीकारान्तात् सेर्जस्-शसोश्च स्थाने आकारो वा भवति ॥ एसा हसन्तीआ । गोरीआ चिट्ठन्ति पेच्छ वा । पक्षे । हसन्ती[3] । गोरीओ ॥

टा-ङस्-ङेरदादिदेद्वा तु ङसेः ॥ २९ ॥

स्त्रियां वर्तमानान्नाम्नः परेषां टाङस्ङीनां स्थाने प्रत्येकम् अत् आत् इत् एत् इत्येते चत्वार आदेशाः सप्राग्दीर्घा भवन्ति । ङसेः पुनरेते सप्राग्दीर्घा वा भवन्ति ॥ मुद्धाअ । मुद्धाइ । मुद्धाए कयं मुहं ठिअं वा ॥ कप्रत्यये तु मुद्धिआअ । मुद्धिआइ । मुद्धिआए ॥ कमलिआअ । कमलिआइ । कमलिआए ॥ बुद्धीअ । बुद्धीआ । बुद्धीइ । बुद्धीए कयं विहवो ठिअं वा ॥ सहीअ । सहीआ । सहीइ । सहीए कयं वयणं ठिअं वा ॥ धेणूअ । धेणूआ । धेणूइ । धेणूए कयं दुद्धं ठिअं वा ॥ वहूअ । वहूआ । वहूइ । वहूए कयं भवणं ठिअं वा ॥ ङसेस्तु वा । मुद्धाअ । मुद्धाइ । मुद्धाए । बुद्धीअ । बुद्धीआ । बुद्धीइ । बुद्धीए ॥ सहीअ । सहीआ । सहीइ । सहीए ॥ धेणूअ । धेणूआ ।

---

१ A हुन्ति दहीइं°. २ B चिट्ठंति. ३ B हसंतीओ ४ B °णूओ ५ P हुं° ६ P E °दु । दु°

धेणूअ । धेणूइ ॥ बहूअ । बहूआ । बहूइ । बहूए आगओ । पक्षे । [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥ [illegible] । मुद्धाइ । मुद्धाहिन्तो ॥ [illegible] । [illegible] । [illegible]हिन्तो । इत्यादि । [illegible] [३.१२४] [illegible] [३.१२] इति [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥ [illegible] । मुद्धा । मुद्धं । [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] मिम । मुद्धा । मुद्धं । [illegible] ॥

नात आत् ॥ ३० ॥

स्त्रियां वर्तमानादाकारान्तान्नाम्नः परेषां टाङसिङस्ङीनामादादेशो न भवति ॥ मालाअ । मालाइ । मालाए कयं सुहं ठिअं आगओ वा ॥

प्रत्यये ङीर्न वा ॥ ३१ ॥

अणादिसूत्रेण [हे० २.४.] प्रत्ययनिमित्तो यो ङीरुक्तः स [illegible] वा भवति ॥ साहणी । कुरुचरी । पक्षे । आत् [हे० २.४.] इत्याप् । साहणा । कुरुचरा ॥

अजातेः पुंसः ॥ ३२ ॥

[illegible]

किं-यत्तदोस्यमामि ॥ ३३ ॥

[illegible]

वा ॥ णि । फुल्लन्ति पङ्कयाणि गेण्ह वा । रुन्ति दहीणि जेम वा एवं महूणि ॥ क्लीब इत्येव । वच्छा । वच्छे ॥ जस्-शस इति किम् सुहं ॥

स्त्रियामुदोतौ वा ॥ २७ ॥

स्त्रियां वर्तमानान्नाम्नः परयोर्जस्-शसोः स्थाने प्रत्येकम् उत् ओत् इत्येतौ सप्राग्दीर्घौ वा भवतः ॥ वचनभेदो यथासंख्यनिवृत्त्यर्थः । मालाउ मालाओ । बुद्धीउ बुद्धीओ । सहीउ सहीओ । धेणूउ धेणूओ । वहूउ वहूओ । पक्षे । माला । बुद्धी । सही । धेणू । वहू ॥ स्त्रियामिति किम् । वच्छा । जस्-शस इत्येव । मालाए कयं ॥

ईतः सेश्चा वा ॥ २८ ॥

स्त्रियां वर्तमानादीकारान्तात् सेर्जस् शसोश्च स्थाने आकारो वा भवति ॥ एसा हसन्तीआ । गोरीआ चिट्ठन्ति पेच्छ वा । पक्षे । हसन्ती[3] । गोरीओ ॥

टा-ङस्-ङेरदादिदेद्वा तु ङसेः ॥ २९ ॥

स्त्रियां वर्तमानान्नाम्नः परेषां टाङस्ङीनां स्थाने प्रत्येकम् अत् इत् एत् इत्येते चत्वार आदेशाः सप्राग्दीर्घा भवन्ति । ङसेः तु सप्राग्दीर्घा वा भवन्ति ॥ मुद्धाअ । मुद्धाइ । मुद्धाए कयं मुहं वा ॥ कप्रत्यये तु मुद्धिआअ । मुद्धिआइ । मुद्धिआए ॥ कमलिआइ । कमलिआए ॥ बुद्धीअ । बुद्धीआ । बुद्धीइ । बुद्धीए कयं विहओ ठिअं वा ॥ सहीअ । सहीआ । सहीइ । सहीए वयणं ठिअं वा ॥ धेणूअ । धेणूआ । धेणूइ । धेणूए कयं दुद्धं वा ॥ वहूअ । वहूआ । वहूइ । वहूए कयं भवणं ठिअं वा ॥ वा । मुद्धाअ । मुद्धाइ । मुद्धाए । बुद्धीअ । बुद्धीआ । बुद्धीइ । बुद्धीए ॥ सहीअ । सहीआ । सहीइ । सहीए ॥ धेणूअ ।

---

१ A उत ओत इ°. २ B चिट्ठन्ति ३ B हसन्तीओ. ४ B °र्घा भ°. ५ P इह
६ P B °ए । तु°

[illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] [१.१२४] [illegible] [१.१२] [illegible]

[illegible] ॥ ३० ॥

[illegible]

[illegible] ॥ ३१ ॥

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ॥ ३२ ॥

[illegible]

[illegible] ॥ ३३ ॥

[illegible]

छाया-हरिद्रयोः ॥ ३४ ॥

अनयोराप्प्रसङ्गे नाम्नः स्त्रियां ङीर्वा भवति ॥ छाही छाया । हलद्दी हलद्दा ॥

स्वस्रादेर्डा ॥ ३५ ॥

स्वस्रादेः स्त्रियां वर्तमानात् डा प्रत्ययो भवति ॥ ससा । नणन्दा । दुहिआ । दुहिआहिं । दुहिआसु । दुहिआ-सुओ । गउआ ॥

ह्रस्वोमि ॥ ३६ ॥

स्त्रीलिङ्गस्य नाम्नोमि परे ह्रस्वो भवति ॥ मालं । नइं । वहुं । हसमाणिं । हसमाणं पेच्छ ॥ अमीति किम् । माला । सही । वहू ॥

नामन्त्र्यात्सौ मः ॥ ३७ ॥

आमन्त्र्यार्थात्परे सौ सति क्लीबे स्वरान्म् सेः [३.२५] इति यो म् उक्तः स न भवति ॥ हे तण । हे दहि । हे महु ॥

डो दीर्घो वा ॥ ३८ ॥

आमन्त्र्यार्थात्परे सौ सति अतः सेर्डोः [३.२] इति यो नित्यं डोः प्राप्तो यश्च अक्लीबे सौ [३.१९] इति इदुतोरकारान्तस्य च प्राप्तो दीर्घः स वा भवति ॥ हे देव हे देवो ॥ हे खमा-समण हे खमा-समणो । हे अज्ज हे अज्जो ॥ दीर्घः । हे हरी हे हरि । हे गुरू हे गुरु । जाइ-विसुद्धेण पहू । हे प्रभो इत्यर्थः । एवं दोण्णि पहू जिअ-लोए । पक्षे । हे पहु । एषु प्राप्ते विकल्पः ॥ इह त्वप्राप्ते हे गोअमा हे गोअम । हे कासवा हे कासव । रे रे चप्फलया । रे रे निग्घिणया ॥

ऋतोद्वा ॥ ३९ ॥

ऋकारान्तस्यामन्त्रणे सौ परे अकारोन्तादेशो वा भवति ॥ हे पितः । हे पिअ ॥ हे दातः । हे दाय । पक्षे । हे पिअरं । हे दायर ॥

---

१ B छाया. २ A हा. ३ B ° दा । दुहिआहिं. ४ A °हुं. ५ B [illegible] ६ B °[illegible] ७ B [illegible] ८ A [illegible] ९ B दोण्णि. १० B [illegible] ११ B [illegible] १२ B अकारान्तो°. १३ B दायर

नान्यरं वा ॥ ८० ॥

[illegible]मध्ये यो यं नाम्नि संज्ञायां [illegible] इति [illegible]
[illegible] वा भवति ॥ [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible] ।

आप ए ॥ ८१ ॥

[illegible] आप [illegible] वा भवति ॥ [illegible] । [illegible] ।
[illegible] । [illegible] । [illegible] माला इत्यादि । आप इति किम् [illegible]
[illegible] । [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] ॥

[illegible] ॥ ८२ ॥

[illegible] भवति । [illegible] । [illegible] ।
[illegible] । [illegible] । [illegible] ।

[illegible] ॥ ८३ ॥

[illegible] भवति । [illegible]
[illegible] ॥

[illegible] वा ॥ ८४ ॥

[illegible]

राहि । भत्ताराहिन्तो । भत्तारो । ङस् । भत्तुणो । भत्तुस्स । पक्षे । भत्तारस्स । सुप् । भत्तूसु । पक्षे । भत्तारेसु ॥ बहुवचनस्य व्याप्त्यर्थत्वात् यथादर्शनं नाम्न्यपि उद् वा भवति जस्शस्ङसिङस्सु । पिउणो । जामाउणो । भाउणो ॥ टायाम् । पिउणा ॥ भिसि । पिऊहिं ॥ सुपि । पिऊसु । पक्षे । पिअरा । इत्यादि ॥ अस्यमौस्विति किम् । सि । पिआ ॥ अम् । पिअरं ॥ औ । पिअरा ॥

आरः स्यादौ ॥ ४५ ॥

स्यादौ परे ऋत आर इत्यादेशो भवति ॥ भत्तारो । भत्तारा । भत्तारं । भत्तारे । भत्तारेण । भत्तारेहिं ॥ एवं ङस्यादिषूदाहार्यम् ॥ लुप्तस्याद्यपेक्षया । भत्तार-विहिअं ॥

आ अरा मातुः ॥ ४६ ॥

मातृसंबन्धिन ऋतः स्यादौ परे आ अरा इत्यादेशौ भवतः ॥ माआ । माअरा । माआउ । माआओ । माअराउ । माअराओ । माअं । माअरं । इत्यादि ॥ बाहुलकाज्जनन्यर्थस्य आ देवतार्थस्य तु अरा इत्यादेशः । माआए कुच्छीए । नमो माअराण ॥ मातुरिद् वा [१.१३५] इतीत्त्वे माईण इति भवति ॥ ऋतामुद° [३.४४] इत्यादिना उत्त्वे तु माऊए समन्निअं वन्दे इति ॥ स्यादावित्येव । माइ-देवो । माइ-गणो ॥

नाम्न्यरः ॥ ४७ ॥

ऋदन्तस्य नाम्नि संज्ञायां स्यादौ परे अर इत्यन्तादेशो भवति ॥ पिअरा । पिअरं । पिअरे । पिअरेण । पिअरेहिं । जामायरा । जामायरं । जामायरे । जामायरेण । जामायरेहिं । भायरा । भायरं । भायरे । भायरेण । भायरेहिं ॥

---

१ B °रा ॥ भ्यस् । भत्त् । भत्तूओ । भत्तूहिन्तो । भत्तूसुन्तो । पक्षे । भत्ताराओ । भत्ताराउ । भत्ताराहि । भत्तारेहि । भत्ताराहिन्तो । भत्तारेहिन्तो । भत्तारासुन्तो । भत्तारेसुन्तो ॥ २ B °स्स । आम् । भत्तूण । भत्तूण । पक्षे । भत्ताराण । भत्ताराण । ङि । भत्तुम्मि । पक्षे । भत्तारे । भत्तारम्मि ॥ ३ B पिउसु. ४ B ङि । पिआ. ५ P भत्तारेहि. ६ A समुन्निअं. ७ A माइण. ८ P पिअरेहि. ९ B °रं । जामाअरेण.

[illegible] ॥ ९८ ॥
[illegible]

[illegible] ॥ ९९ ॥
[illegible]

[illegible] ॥ १०० ॥
[illegible]

[illegible] ॥ १०१ ॥
[illegible]

[illegible] ॥ १०२ ॥
[illegible]

[illegible] ॥ १०३ ॥
[illegible]

ईद्भिस्भ्यसाम्सुपि ॥ ५४ ॥

राजन्शब्दसंबन्धिनो जकारस्य भिसादिषु परतो वा इकारो भवति ॥ भिस् । राईहिं ॥ भ्यस् । राईहि । राईहिन्तो । राईसुन्तो ॥ आम् । राईणं ॥ सुप् । राईसु । पक्षे । रायाणेहि । इत्यादि ॥

आजस्य टा-ङसि-ङस्सु सणाणोष्वण् ॥ ५५ ॥

राजन्शब्दसंबन्धिन आज इत्यवयवस्य टाङसिङस्सु णा णो इत्यादेशापन्नेषु परेषु अण् वा भवति ॥ रण्णा राइणा कयं । रण्णो राइणो आगओ धणं वा ॥ टाङसिङस्स्विति किम् । रायाणो चिट्ठन्ति पेच्छ वा ॥ सणाणोष्विति किम् । राएण । रायाओ । रायस्स ॥

पुंस्यन आणो राजवच्च ॥ ५६ ॥

पुंलिङ्गे वर्तमानस्यान्नन्तस्य स्थाने आण इत्यादेशो वा भवति । पक्षे यथादर्शनं राजवत् कार्यं भवति ॥ आणादेशे च अतः सेर्डोः [३.२] इत्यादयः प्रवर्तन्ते । पक्षे तु राज्ञः जस्-शस्-ङसि-ङसां णो [३.५०] टो णा [३.२४] इणममामा [३.५३] इति प्रवर्तन्ते ॥ अप्पाणो । अप्पाणा । अप्पाणं । अप्पाणे । अप्पाणेण । अप्पाणेहि । अप्पाणाओ । अप्पाणासुन्तो । अप्पाणस्स । अप्पाणाण । अप्पाणम्मि । अप्पाणेसु । अप्पाण-कयं । पक्षे । राजवत् । अप्पा । अप्पो । हे अप्प । अप्पाणो चिट्ठन्ति । अप्पाणो पेच्छ ॥ अप्पणा । अप्पेहि । अप्पाणो । अप्पाओ । अप्पाउ । अप्पाहि । अप्पाहिन्तो । अप्पासुन्तो ॥ अप्पणो धणं । अप्पाणं । अप्पे । अप्पेसु ॥ रायाणो । रायाणा । रायाणं । रायाणे । रायाणेण । रायाणेहि । रायाणाहिन्तो । रायाणस्स । रायाणाणं । रायाणम्मि । रायाणेसु । पक्षे । राया । इत्यादि । एवं जुवाणो । जुवाण-जणो । जुआ ॥ बम्ह

[illegible footnotes]

[illegible]

[illegible] ॥ ८७ ॥

[illegible]

[illegible] ॥ ८८ ॥

[illegible]

[illegible] ॥ ८९ ॥

[illegible]

[illegible] ॥ ९० ॥

[illegible]

व्वम्मि । सव्वत्थ । इत्यादि ॥ स्त्रियां तु पक्षे । काए । कीए । जाए । जीए । ताए । तीए ॥ इदमेतद्वर्जनं किम् । इमस्सि । एअस्सि ॥

आमो डेसिं[3] ॥ ६१ ॥

सर्वादेरकारान्तात्[4]परस्यामो डेसिमित्यादेशो[5] वा भवति ॥ सव्वेसिं । अन्नेसिं । अवरेसिं । इमेसिं । एएसिं । जेसिं । तेसिं । केसिं । पक्षे । सव्वाण, । अन्नाण । अवराण । इमाण । एआण । जाण । ताण । काण ॥ बाहुलकात् स्त्रियामपि । सर्वासाम् । सव्वेसिं ॥ एवम् अन्नेसिं । तेसिं ॥

किंतद्भ्यां डासः ॥ ६२ ॥

किंतद्भ्यां परस्यामः स्थाने डास इत्यादेशो वा भवति ॥ कास । तास । पक्षे । केसिं । तेसिं ॥

कियत्तद्भ्यो ङसः ॥ ६३ ॥

एभ्यः परस्य ङसः स्थाने डास इत्यादेशो वा भवति । ङसः स्सः [३.१०] इत्यस्यापवादः । पक्षे सोपि भवति ॥ कास । कस्स । जास । जस्स । तास । तस्स ॥ बहुलाधिकारात् किंतद्भ्यामाकारान्ताभ्यामपि डासादेशो वा । कस्या धनम् । कास धणं ॥ तस्या धनम् । तास धणं । पक्षे । काए । ताए ॥

ईद्भ्यः स्सा से ॥ ६४ ॥

किमादिभ्य ईदन्तेभ्यः परस्य ङसः स्थाने स्सा से इत्यादेशौ वा भवतः । टा-ङस्-ङेरदादिदेद्वा तु ङसेः [३.२९] इत्यस्यापवादः । पक्षे अदादयोपि ॥ किस्सा । कीसे । कीअ । कीआ । कीइ । कीए ॥ जिस्सा । जीसे । जीअ । जीआ । जीइ । जीए ॥ तिस्सा । तीसे । तीअ । तीआ । तीइ । तीए ॥

---

१ B सव्वत्थ । अन्नस्मिं । अन्नम्मि । अन्नत्थ इत्यादि २ B इदमसि ३ B डे-सिम्. ४ A °रान्ता°. ५ B डेः सि°. ६ A °रस्य सर्वादेरान- ७ A डे- ८ P B इत्येवमादे°.

[illegible]

[illegible] ॥ ६८ ॥

[illegible]

[illegible] ॥ ६६ ॥

[illegible]

[illegible] ॥ ६९ ॥

[illegible]

[illegible] ॥ ७० ॥

[illegible]

[illegible] ॥ ७१ ॥

[illegible]

ज्झौ वेति वचनात् तुम्हत्तो । तुज्झत्तो ॥ एवं दोदुहिहिन्तोसुन्तो-ष्वप्युदाहार्यम् ॥

तइ-तु-ते-तुम्हं-तुह-तुहं-तुव-तुम-तुमे-तुमो-तुमाइ-दि-दे-इ-ए-तुब्भोब्भोय्हा ङसा ॥ ९९ ॥

युष्मदो ङसा षष्ठ्येकवचनेन सहितस्य एते अष्टादशादेशा भवन्ति ॥ तइ । तु । ते । तुम्हं । तुह । तुहं । तुव । तुम । तुमे । तुमो । तुमाइ । दि । दे । इ । ए । तुब्भ । उब्भ । उय्ह धणं ॥ ब्भो म्ह-ज्झौ वेति वचनात् तुम्ह । तुज्झ । उम्ह । उज्झ । एवं च द्वाविंशती रूपाणि ॥

तु वो भे तुब्भ तुब्भं तुब्भाण तुवाण तुमाण तुहाण उम्हाण आमा ॥ १०० ॥

युष्मद आमा सहितस्य एते दशादेशा भवन्ति ॥ तु । वो । भे । तुब्भ । तुब्भं । तुब्भाण । तुवाण । तुमाण । तुहाण । उम्हाण । क्त्वास्यादेर्णस्वोर्वा [१.२७.] इत्यनुस्वारे तुब्भाणं । तुवाणं । तुमाणं । तुहाणं । उम्हाणं ॥ ब्भो म्ह-ज्झौ वेति वचनात् तुम्ह । तुज्झ । तुम्हं । तुज्झं । तुम्हाण । तुम्हाणं । तुज्झाण । तुज्झाणं धणं । एवं च त्रयोविंशती रूपाणि ॥

तुमे तुमए तुमाइ तइ तए ङिना ॥ १०१ ॥

युष्मदो ङिना सप्तम्येकवचनेन सहितस्य एते पञ्चादेशा भवन्ति ॥ तुमे तुमए तुमाइ तइ तए ठिअं ॥

तु-तुव-तुम-तुह-तुब्भा ङौ ॥ १०२ ॥

युष्मदो ङौ परत एते पञ्चादेशा भवन्ति । ङेस्तु यथाप्राप्तमेव ॥

---

१ B °सुम्हेसु°. २ A तइतुतेतुम्हंतु°. ३ B तुं. ४ B तुम्ह. ५ B °शाविंश°. ६ B भेतुब्भतुम्भतब्भ. ७ P B तुम्हाण. ८ B °ते आदे°. ९ B भे । तुम्ह तुम्भ । तब्भ. १० P B तुम्हाणं. ११ B तइ । तए. १२ B तुम्हम्मि.

मि मे ममं ममए ममाइ मइ मए मयाइ णे टा ॥ १०९ ॥

अस्मदष्टा सह एते नवादेशा भवन्ति ॥ मि मे ममं ममए ममाइ मइ मए मयाइ णे कयं ॥

अम्हेहि अम्हाहि अम्ह अम्हे णे भिसा ॥ ११० ॥

अस्मदो भिसा सह एते पञ्चादेशा भवन्ति ॥ अम्हेहि अम्हाहि अम्ह अम्हे णे कयं ॥

मइ-मम-मह-मज्झा ङसौ ॥ १११ ॥

अस्मदो ङसौ पञ्चम्येकवचने परत एते चत्वार आदेशा भवन्ति । ङसेस्तु यथाप्राप्तमेव ॥ मइत्तो ममत्तो महत्तो मज्झत्तो आगओ ॥ मत्तो इति तु मत्त इत्यस्य ॥ एवं दो-दु-हि-हिन्तो-लुक्ष्वप्युदाहार्यम् ॥

ममाम्हौ भ्यसि ॥ ११२ ॥

अस्मदो भ्यसि परतो मम अम्ह इत्यादेशौ भवतः । भ्यसस्तु यथाप्राप्तम् ॥ ममत्तो । अम्हत्तो । ममाहिन्तो । अम्हाहिन्तो । ममासुन्तो । अम्हासुन्तो । ममेसुन्तो । अम्हेसुन्तो ॥

मे मइ मम मह महं मज्झ मज्झं अम्ह अम्हं ङसा ॥ ११३ ॥

अस्मदो ङसा षष्ठ्येकवचनेन सहितस्य एते नवादेशा भवन्ति ॥ मे मइ मम मह महं मज्झ मज्झं अम्ह अम्हं धणं ॥

णे णो मज्झ अम्ह अम्हं अम्हे अम्हो अम्हाण ममाण महाण मज्झाण आमा ॥ ११४ ॥

अस्मद आमा सहितस्य एते पञ्चदशादेशा भवन्ति ॥ णे णो मज्झ अम्ह अम्हं अम्हे अम्हो अम्हाण ममाण महाण मज्झाण धणं ॥ क्त्वा-स्यादेर्ण-स्वोर्वा [१.२७.] इत्यनुस्वारे । अम्हाणं । ममाणं । महाणं । मज्झाणं । एवं च पञ्चदश रूपाणि ॥

[illegible] ॥ १५१ ॥

[illegible]

[illegible] ॥ १५२ ॥

[illegible]

[illegible] आदौ [illegible] ॥ १५३ ॥

[illegible]

[illegible] ॥ १५४ ॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

क्यङोर्यलुक् ॥ १३८ ॥

क्यङन्तस्य क्यङ्षन्तस्य वा संबन्धिनो यस्य लुग् भवति ॥ गरुआइ । गरुआअइ । अगुरुर्गुरुर्भवति गुरुरिवाचरति वेत्यर्थः ॥ क्यङ्ष् । दमदमाइ । दमदमाअइ ॥ लोहिआइ । लोहिआअइ ॥

त्यादीनामाद्यत्रयस्याद्यस्येचेचौ ॥ १३९ ॥

त्यादीनां विभक्तीनां परस्मैपदानामात्मनेपदानां च संबन्धिनः प्रथमत्रयस्य यदाद्यं वचनं तस्य स्थाने इच् एच् इत्येतावादेशौ भवतः ॥ हसइ । हसए । वेवइ । वेवए । चकारौ इचेचः [४.३१८] इत्यत्र विशेषणार्थौ ॥

द्वितीयस्य सि से ॥ १४० ॥

त्यादीनां परस्मैपदानामात्मनेपदानां च द्वितीयस्य त्रयस्य संबन्धिन आद्यवचनस्य स्थाने सि से इत्येतावादेशौ भवतः ॥ हससि । हससे । वेवसि । वेवसे ॥

तृतीयस्य मिः ॥ १४१ ॥

त्यादीनां परस्मैपदानामात्मनेपदानां च तृतीयस्य त्रयस्याद्यस्य वचनस्य स्थाने मिरादेशो भवति ॥ हसामि । वेवामि ॥ बहुलाधिकाराद् मिवेः स्थानीयस्य मेरिकारलोपश्च ॥ बहु-जाणय रूसिउं सक्कं । शक्नोमीत्यर्थः ॥ न मरं । न म्रिये इत्यर्थः ॥

बहुष्वाद्यस्य न्ति न्ते इरे ॥ १४२ ॥

त्यादीनां परस्मैपदात्मनेपदानामाद्यत्रयसंबन्धिनो बहुषु वर्तमानस्य

---

१ B °ङो यलुक्. २ B °न्य क्यङंतस्य क्यङं°. P °... गुरु°. ३ P क्यङ्. B क्यच्. ५ B °इ । क्यङ् । लो°. ६ A ° ...इ°. ८ B दस्य व°. ९ P मिवेस्था°. B मिवस्था. १० A ... ११ B °दानामात्मनेपदानां च आद्य°

लुगावी क्त-भाव-कर्मसु ॥ १५२ ॥

णेः स्थाने लुक् आवि इत्यादेशौ भवतः क्ते भावकर्मविहिते च प्रत्यये परतः ॥ कारिअं । कराविअं ॥ हासिअं । हसाविअं ॥ खामिअं । खमाविअं ॥ भावकर्मणोः । कारीअइ । करावीअइ । कारिज्जइ । कराविज्जइ । हासीअइ । हसावीअइ । हासिज्जइ । हसाविज्जइ ॥

अदेल्लुक्यादेरत आः ॥ १५३ ॥

णेरदेल्लोपेषु कृतेषु आदेरकारस्य आ भवति[1] ॥ अति । पाडइ । मारइ ॥ एति । कारेइ । खामेइ ॥ लुकि । कारिअं । खामिअं । कारीअइ । खामीअइ । कारिज्जइ । खामिज्जइ ॥ अदेल्लुकीति किम् । कराविअं । करावीअइ । कराविज्जइ ॥ आदेरिति किम् । संगामेइ । इह व्यवहितस्य मा भूत् ॥ कारिअं । इहान्त्यस्य मा भूत् ॥ अत इति किम् । दूसेइ ॥ केचित्तु आवेआव्यादेशयोरप्यादेरत आत्वमिच्छन्ति । कारावेइ । हासाविओ जणो सामलीए ॥

मौ वा ॥ १५४ ॥

अत आ इति वर्तते । अदन्ताद्धातोर्मौ परे अत आत्वं वा भवति ॥ हसामि हसमि । जाणामि जाणमि । लिहामि लिहमि ॥ अत इत्येव । होमि ॥

इच्च मो-मु-मे वा ॥ १५५ ॥

अकारान्ताद्धातोः परेषु मोमुमेषु अत इत्वं चकारात् आत्वं च भवतः ॥ भणिमो भणामो । भणिमु भणामु । भणिम भणाम । पक्षे भणमो । भणमु । भणम ॥ वर्तमाना-पञ्चमी-शतृषु वा [३.१५८] इत्येत्वे तु भणेमो । भणेमु । भणेम ॥ अत इत्येव । ठामो । होमो

क्ते ॥ १५६ ॥

क्ते परतोत इत्वं भवति ॥ हसिअं । पढिअं । नविअं । हासिअं

---

१ A कारिज्ज ।. २ A °ति । पा°. ३ B °वी° ४ A °रे आत्व ५ B आका
६ B त्वं वा भवति.

गच्छं । संगंसे ॥ रोच्छं । रोदिष्यामि ॥ विदँ ज्ञाने । वेच्छं । वेदिष्यामि ॥ दच्छं । द्रक्ष्यामि ॥ मोच्छं । मोक्ष्यामि । वोच्छं । वक्ष्यामि । छेच्छं । छेत्स्यामि ॥ भेच्छं । भेत्स्यामि ॥ भोच्छं । भोक्ष्ये ॥

सोच्छादय इजादिषु हिलुक् च वा ॥ १७२ ॥

श्वादीनां स्थाने इजादिषु भविष्यदादेशेषु यथासंख्यं सोच्छादयो भवन्ति । ते एवादेशा अन्त्यस्वराद्यवयववर्जा इत्यर्थः । हिलुक् च वा भवति ॥ सोच्छिइ । पक्षे । सोच्छिहिइ । एवं सोच्छिन्ति । सोच्छिहिन्ति । सोच्छिसि । सोच्छिहिसि । सोच्छित्था । सोच्छिहित्था । सोच्छिह । सोच्छिहिह । सोच्छिमि । सोच्छिहिमि । सोच्छिस्सामि । सोच्छिहामि । सोच्छिस्सं । सोच्छं । सोच्छिमो । सोच्छिहिमो । सोच्छिस्सामो । सोच्छिहामो । सोच्छिहिस्सा । सोच्छिहित्था । एवं मुमयोरपि ॥ गच्छिइ । गच्छिहिइ । गच्छिन्ति । गच्छिहिन्ति । गच्छिसि । गच्छिहिसि । गच्छित्था । गच्छिहित्था । गच्छिह । गच्छिहिह । गच्छिमि । गच्छिहिमि । गच्छिस्सामि । गच्छिहामि । गच्छिस्स । गच्छं । गच्छिमो । गच्छिहिमो । गच्छिस्सामो । गच्छिहामो । गच्छिहिस्सा । गच्छिहित्था । एवं मुमयोरपि ॥ एवं रुदादीनामप्युदाहार्यम् ॥

दु सु मु विध्यादिष्वेकस्मिंस्त्रयाणाम् ॥ १७३ ॥

विध्यादिष्वर्थेषूत्पन्नानामेकत्वेऽर्थे वर्तमानानां त्रयाणामपि त्रिकाणां स्थाने यथासंख्यं दु सु मु इत्येते आदेशा भवन्ति ॥ हसउ सा । हससु तुमं । हसामु अहं ॥ पेच्छउ । पेच्छसु । पेच्छामु ॥ दकारोच्चारणं भाषान्तरार्थम् ॥

सोर्हिर्वा ॥ १७४ ॥

पूर्वसूत्रविहितस्य सोः स्थाने हिरादेशो वा भवति ॥ देहि देसु ॥

---

१ A सिद्धू. २ B °दादिषु. ३ B °वर्ज्या. ४ A गच्छउ ष. ५ B नादेशौ.

अत इज्जस्विज्जहिज्जे-लुको वा ॥ १७५ ॥

अकारान्तस्य सोः इज्जसु इज्जहि इज्जे इत्येते लुक् च आदेशा वा भवन्ति ॥ हसेज्जसु । हसेज्जहि । हसेज्जे । हस । पक्षे । हससु ॥ अत इति किम् । होसु । ठाहि ॥

बहुषु न्तु ह मो ॥ १७६ ॥

विध्यादिषूत्पन्नानां बहुष्वर्थेषु वर्तमानानां त्रयाणां त्रिकाणां स्थाने यथासंख्यं न्तु ह मो इत्येते आदेशा भवन्ति ॥ न्तु । हसन्तु । हसन्तु हसेयुर्वा ॥ ह । हसह । हसत । हसेत वा ॥ मो । हसामो । हसाम । हसेम वा ॥ एवं तुवरन्तु । तुवरह । तुवरामो ॥

वर्तमाना-भविष्यन्त्योश्च ज्ज ज्जा वा ॥ १७७ ॥

वर्तमानाया भविष्यन्त्याश्च विध्यादिषु च विहितस्य प्रत्ययस्य स्थाने ज्ज ज्जा इत्येतावादेशौ वा भवतः ॥ पक्षे यथाप्राप्तम् ॥ वर्तमाना । हसेज्ज । हसेज्जा । पढेज्ज । पढेज्जा । सुणेज्ज । सुणेज्जा ॥ पक्षे । हसइ । पढइ । सुणइ ॥ भविष्यन्ती । पढेज्ज । पढेज्जा । पक्षे । पढिहिइ ॥ विध्यादिषु । हसेज्ज । हसिज्जा । हसतु । हसेद्वा इत्यर्थः । पक्षे । हसउ ॥ एवं सर्वत्र । यथा तृतीयत्रये । अइवाएज्जा । अइवायावेज्जा । न समणुजाणामि । न समणुजाणेज्जा वा ॥ अन्ये त्वन्यासामपीच्छन्ति । होज्ज । भवति । भवेत् । भवतु । अभवत् । अभूत् । बभूव । भूयात् । भविता । भविष्यति । अभविष्यद्वेत्यर्थः ॥

मध्ये च स्वरान्ताद्वा ॥ १७८ ॥

स्वरान्ताद्धातोः प्रकृतिप्रत्यययोर्मध्ये चकारात्प्रत्ययानां च स्थाने ज्ज ज्जा इत्येतौ वा भवतः वर्तमानाभविष्यन्त्योर्विध्यादिषु च ॥ वर्तमाना । होज्जइ । होज्जाइ । होज्ज । होज्जा । पक्षे । होइ ॥ एवं होज्जसि । होज्जासि । होज्ज । होज्जा । होसि । इत्यादि ॥ भविष्यन्ती । होज्जहिइ । होज्जाहिइ । होज्ज । होज्जा । पक्षे । होहिइ ॥ एवं होज्जहिसि । होज्जाहिसि । होज्ज । होज्जा । होहिसि । होज्जहिमि । होज्जाहि

1 B हसिज्जहि. 2 B लइइ. 3 P B हसेज्ज 4 B होज्जा. 5 A अभूत्. 6 B होज्जिहिसि.

ज्जस्सामि । होज्जहामि । होज्जस्सं । होज्ज । होज्जा । इत्यादि ॥ विध्यादिषु । होज्जउ । होज्जाउ । होज्ज । होज्जा । भवतु भवेद्वेत्यर्थः । पक्षे । होउ ॥ स्वरान्तादिति किम् । हसेज्ज । हसेज्जा । तुवरेज्ज । तुवरेज्जा ॥

क्रियातिपत्तेः ॥ १७९ ॥

क्रियातिपत्तेः स्थाने ज्जज्जावादेशौ भवतः ॥ होज्ज । होज्जा । अभविष्यदित्यर्थः । जइ होज्ज वण्णणिज्जो ॥

न्त-माणौ ॥ १८० ॥

क्रियातिपत्तेः स्थाने न्तमाणौ आदेशौ भवतः ॥ होन्तो । होमाणो । अभविष्यदित्यर्थः ॥

हरिण-ट्ठाणे हरिणङ्क जइ सि हरिणाहिवं निवेसन्तो ।
न सहन्तो च्चिअ तो राहुपरिहवं से जिअन्तस्स ॥

शत्रानशः ॥ १८१ ॥

शतृ आनश् इत्येतयोः प्रत्येकं न्त माण इत्येतावादेशौ भवतः ॥ शतृ । हसन्तो हसमाणो ॥ आनश् । वेवन्तो वेवमाणो ॥

ई च स्त्रियाम् ॥ १८२ ॥

स्त्रियां वर्तमानयोः शत्रानशोः स्थाने ई चकारात् न्तमाणौ च भवन्ति ॥ हसई । हसन्ती । हसमाणी । वेवई । वेवन्ती । वेवमाणी ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितायां सिद्धहेमचन्द्राभिधानस्वोपज्ञशब्दानुशासनवृत्तौ अष्टमस्याध्यायस्य तृतीयः पादः ॥ ३ ॥

ऊर्द्धं स्वर्गनिकेतनादपि तले पातालमूलादपि
त्वत्कीर्तिर्भ्रमति क्षितीश्वरमणे पारे पयोधेरपि ।
तेनास्याः प्रमदास्वभावसुलभैरुच्चावचैश्चापलै-
स्ते वाचंयमवृत्तयोऽपि मुनयो मौनव्रतं त्याजिताः ॥ १ ॥

[illegible] ॥

[illegible]

बुभुक्षि-वीज्योर्णीरव-वोज्जौ ॥ ५ ॥

बुभुक्षेराचारक्विबन्तस्य च वीजेर्यथासंख्यमेतावादेशौ वा भवतः॥ णीरवइ । बुहुक्खइ । वोज्जइ । वीजइ ॥

ध्या-गोर्झा-गौ ॥ ६ ॥

अनयोर्यथासंख्यं झा गा इत्यादेशौ भवतः ॥ झाइ । झाअइ । [illegible] ज्झाई । णिज्झाअइ । निपूर्वो दर्शनार्थः । गाइ । गायइ । झा[illegible] गाणं ॥

ज्ञो जाण-मुणौ ॥ ७ ॥

जानातेर्जाण मुण इत्यादेशौ भवतः ॥ जाणइ । मुणइ ॥ बहुलाधि कारात्क्वचिद्विकल्पः । जाणिअं । णायं । जाणिऊण । णाऊण । [illegible] णणं । णाणं । मणइ इति तु मन्यतेः ॥

उदो ध्मो धुमा ॥ ८ ॥

उदः परस्य ध्मो धातोर्धुमा इत्यादेशो भवति ॥ उद्धुमाइ ॥

श्रदो धो दहः ॥ ९ ॥

श्रदः परस्य दधातेर्दह इत्यादेशो भवति ॥ सद्दहइ । सद्दहमा[illegible] णो ॥

पिबेः पिज्ज-डल्ल-पट्ट-घोट्टाः ॥ १० ॥

पिबतेरेते चत्वार आदेशा वा भवन्ति ॥ पिज्जइ । डल्लइ । पट्टइ । घोट्टइ । पिअइ ॥

उद्वातेरोरुम्मा वसुआ ॥ ११ ॥

उत्पूर्वस्य वातेः ओरुम्मा वसुआ इत्येतावादेशौ वा भवतः ॥ ओरुम्माइ । वसुआइ । उव्वाइ ॥

[illegible]
[illegible] Our Notes and Kā[illegible] [illegible] Mss read [illegible] instead of [illegible] in Sūtras 11, 12 & 13. [illegible]

निद्रेरोहीरोङ्घौ ॥ १२ ॥

निपूर्वस्य द्रातेः ओहीर उङ्घ इत्यादेशौ वा भवतः ॥ ओहीरइ । उङ्घइ । निद्दाइ ॥

आघ्रेराइग्घः ॥ १३ ॥

आजिघ्रतेराइग्घ इत्यादेशो वा भवति ॥ आइग्घइ । अग्घाइ ॥

स्नातेरब्भुत्तः ॥ १४ ॥

स्नातेरब्भुत्त इत्यादेशो वा भवति ॥ अब्भुत्तइ । ण्हाइ ॥

समः स्त्यः खाः ॥ १५ ॥

संपूर्वस्य स्त्यायतेः खा इत्यादेशो भवति ॥ संखाइ । संखायं ॥

स्थष्ठा-थक्क-चिट्ठ-निरप्पाः ॥ १६ ॥

तिष्ठतेरेते चत्वार आदेशा भवन्ति ॥ ठाइ । ठाअइ । ठाणं । पट्ठिओ । उट्ठिओ । पट्ठाविओ । उट्ठाविओ । थक्कइ । चिट्ठइ । चिट्ठिऊण । निरप्पइ ॥ बहुलाधिकारात्क्वचिन्न भवति । थिअं । थाणं । पत्थिओ । उत्थिओ । थाऊण ॥

उदष्ठ-कुक्कुरौ ॥ १७ ॥

उदः परस्य तिष्ठतेः ठ कुक्कुर इत्यादेशौ भवतः ॥ उट्ठइ । उक्कुक्कुरइ ॥

म्लेर्वा-पव्वायौ ॥ १८ ॥

म्लायतेर्वा पव्वाय इत्यादेशौ वा भवतः ॥ वाइ । पव्वायइ । मिलाइ ॥

निर्मो निम्माण-निम्मवौ ॥ १९ ॥

निर्पूर्वस्य मिमीतेरेतावादेशौ[11] भवतः ॥ निम्माणइ । निम्मवइ ॥

1 Our Sūtra and Kumārapālacharita Mss. read द्रे instead of द्रा in Sūtras 11, 12 & 14. 2 B [illegible]. 3 B [illegible]. 4 B [illegible]. 5 B [illegible]. 6 B [illegible]. 7 P B [illegible]. 8 B [illegible]. 9 B [illegible]. 10 B [illegible]. 11 B [illegible]. 12 B [illegible]. 13 A [illegible].

क्षेर्णिज्झरो वा ॥ २० ॥

क्षयतेर्णिज्झर इत्यादेशो वा भवति ॥ णिज्झरइ । पक्षे । झिज्जइ ॥

छदेर्णेर्णुम-नूम-सन्नुम-ढक्कौम्बाल-पव्वालाः ॥ २१ ॥

छदेर्ण्यन्तस्य एते षडादेशा वा भवन्ति ॥ णुमइ । नूमइ । णत्वे णूमइ । सन्नुमइ । ढकइ । ओम्बालइ । पव्वालइ । छायइ ॥

निविपत्योर्णिहोडः ॥ २२ ॥

निवृगः पतेश्च ण्यन्तस्य णिहोड इत्यादेशो वा भवति ॥ णिहोडइ । पक्षे । निवारेइ । पाडेइ ॥

दूङो दूमः ॥ २३ ॥

दूङो ण्यन्तस्य दूम इत्यादेशो भवति ॥ दूमेइ मज्झ हिअयं ॥

धवलेर्दुमः ॥ २४ ॥

धवलयतेर्ण्यन्तस्य दुमादेशो वा भवति ॥ दुमइ । धवलइ ॥ स्वराणां स्वरा (बहुलम्) [४.२३८] इति दीर्घत्वमपि । दूमिअं । धवलितमित्यर्थः

तुलेरोहामः ॥ २५ ॥

तुलेर्ण्यन्तस्य ओहाम इत्यादेशो वा भवति ॥ ओहामइ । तुलइ ॥

विरिचेरोलुण्डोल्लुण्ड-पल्हत्थाः ॥ २६ ॥

विरेचयतेर्ण्यन्तस्य ओलुण्डादयस्त्रय आदेशा वा भवन्ति ॥ ओलुण्डइ । उल्लुण्डइ । पल्हत्थइ । विरेअइ ॥

तडेराहोड-विहोडौ ॥ २७ ॥

तडेर्ण्यन्तस्य एतावादेशौ वा भवतः ॥ आहोडइ । विहोडइ । पक्षे । ताडेइ ॥

---

१ P B निव्व°. २ P निवृन. ३ B विरेचो. ४ B °य आ°. ५ A B °श्चावं°.

क्षेर्णिज्झरो वा ॥ २० ॥

क्षयतेर्णिज्झर इत्यादेशो वा भवति ॥ णिज्झरइ । पक्षे । झिज्जइ ॥

छदेर्णेर्णुम-नूम-सन्नुम-ढक्कौम्वाल-पव्वालाः ॥ २१ ॥

छदेर्ण्यन्तस्य एते षडादेशा वा भवन्ति ॥ णुमइ । नूमइ । णत्वे णूमइ । सन्नुमइ । ढक्कइ । ओम्वालइ । पव्वालइ । छायइ ॥

निवृ[1]पत्योर्णिहोडः ॥ २२ ॥

निवृगः पतेश्च ण्यन्तस्य णिहोड इत्यादेशो वा भवति ॥ णिहोडइ । पक्षे । निवारेइ । पाडेइ ॥

दूङो दूमः ॥ २३ ॥

दूङो ण्यन्तस्य दूम इत्यादेशो भवति ॥ दूमेइ मज्झ हिअयं ॥

धवलेर्दुमः ॥ २४ ॥

धवलयतेर्ण्यन्तस्य दुमादेशो वा भवति ॥ दुमइ । धवलइ ॥ स्वराणां स्वरा (बहुलम्)[४.२३८] इति दीर्घत्वमपि । दूमिअं । धवलितमित्यर्थः ॥

तुलेरोहामः ॥ २५ ॥

तुलेर्ण्यन्तस्य ओहाम इत्यादेशो वा भवति ॥ ओहामइ । तुलइ ॥

विरि[3]चेरोलुण्डोल्लुण्ड-पल्हत्थाः ॥ २६ ॥

विरेचयतेर्ण्यन्तस्य ओलुण्डादयस्त्रय आदेशा वा भवन्ति ॥ ओलुण्डइ । उल्लुण्डइ । पल्हत्थइ । विरेअइ ॥

तडेराहोड-विहोडौ ॥ २७ ॥

तडेर्ण्यन्तस्य एतावादेशौ वा भवतः ॥ आहोडइ । विहोडइ । पक्षे । ताडेइ ॥

---

[1] P B निवृग°. [2] P निवृग- [3] B विरेचो. [4] B °य आ°. [5] A B °डा औ°.

क्मेर्णिहुवः ॥ ४४ ॥

नेः स्वार्थण्यन्तस्य णिहुव इत्यादेशो वा भवति ॥ णिहुवइ । निइ ॥

प्रकाशेर्णुव्वः ॥ ४५ ॥

काशेर्ण्यन्तस्य णुव्व इत्यादेशो वा भवति ॥ णुव्वइ । पयासेइ ॥

कम्पेर्विच्छोलः ॥ ४६ ॥

म्पेर्ण्यन्तस्य विच्छोल इत्यादेशो वा भवति ॥ विच्छोलइ । म्पेइ ॥

आरोपेर्वलः ॥ ४७ ॥

आरुहेर्ण्यन्तस्य वल इत्यादेशो वा भवति ॥ वलइ । आरोवेइ ॥

दोले रङ्खोलः ॥ ४८ ॥

दुलेः स्वार्थे ण्यन्तस्य रङ्खोल इत्यादेशो वा भवति ॥ रङ्खोलइ । दोलइ ॥

रञ्जेरावः ॥ ४९ ॥

रञ्जेर्ण्यन्तस्य राव इत्यादेशो वा भवति ॥ रावेइ । रञ्जेइ ॥

घटेः परिवाडः ॥ ५० ॥

घटेर्ण्यन्तस्य परिवाड इत्यादेशो वा भवति ॥ परिवाडेइ । घडेइ ॥

वेष्टेः परिआलः ॥ ५१ ॥

वेष्टेर्ण्यन्तस्य परिआल इत्यादेशो वा भवति ॥ परिआलेइ । वेढेइ ॥

क्रियः किणो वेस्तु क्के च ॥ ५२ ॥

णेरिति निवृत्तम् । क्रीणातेः किण इत्यादेशो भवति । वेः परस्य तु द्विरुक्तः केश्चकारात्किणश्च भवति ॥ किणइ । विक्केइ । विक्किणइ ॥

[illegible]

[illegible]भियो भा-वीहौ ॥ ५३ ॥

[illegible] भवतः ॥ भाइ । भाइअं । वीहइ । वीहि[illegible] भीओ ॥

[illegible]ल्लीलेल्ली ॥ ५४ ॥

[illegible] अल्ली इत्यादेशो भवति ॥ अल्लियइ । अल्लीणो ॥

[illegible]निलीअ-णिलुक्क-णिरिग्घ-लुक्क-लिक्क-ल्हिक्काः ॥[illegible]

[illegible] षडादेशा वा भवन्ति ॥ णिलीअइ । णिलुक्कइ । णि[illegible] । लुक्कइ । लिक्कइ । ल्हिक्कइ । निलिज्जइ ॥

[illegible]रा ॥ ५६ ॥

[illegible] इत्यादेशो वा भवति ॥ विराइ । विलिज्जइ ॥

[illegible] ॥ ५७ ॥

[illegible] भवतः ॥ रुअइ । रुण्टइ । रवइ ॥

[illegible] ॥

[illegible] ॥ हुणइ । सुणइ ॥

[illegible]

[illegible]वर्णेण्यन्त[illegible]

[illegible]वेइ ॥

विकोशेः प[illegible]

विकोशयतेर्नामधात[illegible]

[illegible]क्खोडइ । विकोसइ ॥

रोमन्थे ओग्गाल-वग्ग[illegible]

रोमन्थेर्नामधातोर्ण्यन्तस्य [illegible]

[illegible]ग्गालइ । रोमन्थइ ॥

[illegible]

इत्तो। भविउं। पभवइ। परिभवइ। संभवइ॥ क्वचिदन्यदपि। उब्भुअइ। भत्तं॥

अविति हुः ॥ ६१ ॥

विद्वर्ज्जे प्रत्यये भुवो हु इत्यादेशो वा भवति॥ हुन्ति। भवन्। हुन्तो। अवितीति किम्। होइ॥

पृथक्स्पष्टे णिव्वडः ॥ ६२ ॥

पृथग्भूते स्पष्टे च कर्तरि भुवो निव्वड इत्यादेशो भवति॥ निव्वडइ। पृथक् स्पष्टो वा भवतीत्यर्थः॥

प्रभौ हुप्पो वा ॥ ६३ ॥

प्रभुकर्तृकस्य भुवो हुप्प इत्यादेशो वा भवति॥ प्रभुत्वं च प्रपूर्वस्यैवार्थः। अङ्गे च्चिअ न पहुप्पइ। पक्षे। पभवेइ॥

क्ते हूः ॥ ६४ ॥

भुवः क्तप्रत्यये हू इत्यादेशो भवति॥ हूअं। अनुहूअं। पहूअं॥

कृगेः कुणः ॥ ६५ ॥

कृगेः कुण इत्यादेशो वा भवति॥ कुणइ। करइ॥

काणेक्षिते णिआरः ॥ ६६ ॥

काणेक्षितविषयस्य कृगो निआर इत्यादेशो वा भवति॥ निआरइ। काणेक्षितं करोति॥

निष्टम्भावष्टम्भे णिट्ठुह-संदाणं ॥ ६७ ॥

निष्टम्भविषयस्यावष्टम्भविषयस्य च कृगो यथासंख्यं निट्ठुह संदान

---

१ B हुवे. २ P [illegible] B [illegible] ३ P विद्व°. ४ B [illegible] ५ P [illegible] ६ P [illegible] B [illegible] ७ A [illegible] ८ B [illegible] ९ P [illegible] १० P [illegible] B [illegible] ११ P [illegible] B [illegible] १२ P [illegible]

भियो भा-बीहौ ॥ ५३ ॥

बिभेतेरेतावादेशौ भवतः ॥ भाइ । भाइअं । बीहइ । बीहिअं ।
बहुलाधिकारात् भीओ ॥

आलीङोल्ली ॥ ५४ ॥

आलीयतेः अल्ली इत्यादेशो भवति ॥ अल्लिअइ । अल्लीणो ॥

निलीङेर्णिलीअ-णिलुक्क-णिरिग्घ-लुक्क-लिक्क-ल्हिक्काः ॥५५

निलीङ एते षडादेशा वा भवन्ति ॥ णिलीअइ । णिलुक्कइ । णिरि
ग्घइ । लुक्कइ । लिक्कइ । ल्हिक्कइ । निलिज्जइ ॥

विलीङेर्विरा ॥ ५६ ॥

विलीङेर्विरा इत्यादेशो वा भवति ॥ विराइ । विलिज्जइ ॥

रुते रुञ्ज-रुण्टौ ॥ ५७ ॥

रौतेरेतावादेशौ वा भवतः ॥ रुञ्जइ । रुण्टइ । रवइ ॥

श्रुटेर्हणः ॥ ५८ ॥

शृणोतेर्हण इत्यादेशो वा भवति ॥ हणइ । सुणइ ॥

धूगेर्धुवः ॥ ५९ ॥

धुनातेर्धुव इत्यादेशो वा भवति ॥ धुवइ । धुणइ ॥

भुवेर्हो-हुव-हवाः ॥ ६० ॥

भुवो धातोर्हो हुव हव इत्येते आदेशा वा भवन्ति ॥ होइ । होन्ति
हुवइ । हुवन्ति । हवइ । हवन्ति ॥ पक्षे । भवइ । परिहीण-वि

---

१ A °इ । भाअइ । बीह°. २ B अल्लीअइ. ३ B °लीङो णि°. ४ P णिरिग्घ
B निलिज्जिइ ५ B विलीङो विरा. ६ P B विलीङो विरा. ७ P रुते र°. ८
रवइ. ९ P धूञो धु° १० B धुनोते°. ११ A °शा भ°.

स्मरेर्झर-झूर-भर-भल-लढ-विम्हर-सुमर-पयर-पम्हुहाः ॥७४॥

स्मरेरेते नवादेशा वा भवन्ति ॥ झरइ । झूरइ । भरइ । भलइ । लढइ । विम्हरइ । सुमरइ । पयरइ । पम्हुहइ । सरइ ॥

विस्मुः पम्हुस-विम्हर-वीसराः ॥ ७५ ॥

विस्मरतेरेते आदेशा भवन्ति ॥ पम्हुसइ । विम्हरइ । वीसरइ ॥

व्याहृगेः कोक्क-पोक्कौ ॥ ७६ ॥

व्याहरतेरेतावादेशौ वा भवतः ॥ कोक्कइ । ह्रस्वत्वे तु कुक्कइ । पोक्कइ । पक्षे । वाहरइ ॥

प्रसरेः पयल्लोवेल्लौ ॥ ७७ ॥

प्रसरतेः पयल्ल उवेल्ल इत्येतावादेशौ वा भवतः ॥ पयल्लइ । उवेल्लइ । पसरइ ॥

महमहो गन्धे ॥ ७८ ॥

प्रसरतेर्गन्धविषये महमह इत्यादेशो वा भवति ॥ महमहइ मालई । मालईगन्धो पसरइ ॥ गन्ध इति किम् । पसरइ ॥

निस्सरेर्णीहर-नील-धाड-वरहाडाः ॥ ७९ ॥

निस्सरतेरेते चत्वार आदेशा वा भवन्ति ॥ णीहरइ । नीलइ । धाडइ । वरहाडइ । नीसरइ ॥

जाग्रेर्जग्गः ॥ ८० ॥

जागर्तेर्जग्ग इत्यादेशो वा भवति ॥ जग्गइ । पक्षे । जागरइ ॥

व्याप्रेराअड्डः ॥ ८१ ॥

व्याप्रियतेराअड्ड इत्यादेशो वा भवति ॥ आअड्डइ । वावरेइ ॥

---

१ A पम्हुह॰ २ B ह्रस्वे॰ ३ A हर्वे॰ ४ B नालइ॰ ५ B [illegible] ६ B [illegible]

इत्यादेशौ वा भवतः ॥ णिट्ठुहइ । निष्टम्भं करोति । संदाणइ । अवष्टम्भं करोति ॥

श्रमे वावम्फः ॥ ६८ ॥

श्रमविषयस्य कृगो वावम्फ इत्यादेशो वा भवति ॥ वावम्फइ । श्रमं करोति ॥

मन्युनौष्ठमालिन्ये णिव्वोलः ॥ ६९ ॥

मन्युना करणेन यदोष्ठमालिन्यं तद्विषयस्य कृगो णिव्वोल इत्यादेशो वा भवति ॥ णिव्वोलइ । मन्युना ओष्ठं मलिनं करोति ॥

शैथिल्य-लम्बने पयल्लः ॥ ७० ॥

शैथिल्यविषयस्य लम्बनविषयस्य च कृगः पयल्ल इत्यादेशो वा भवति ॥ पयल्लइ । शिथिलीभवति लम्बते वा ॥

निष्पाताच्छोटे णीलुञ्छः ॥ ७१ ॥

निष्पतनविषयस्य आच्छोटनविषयस्य च कृगो णीलुञ्छ इत्यादेशो भवति वा ॥ णीलुञ्छइ । निष्पतति । आच्छोटयति वा ॥

क्षुरे कम्मः ॥ ७२ ॥

क्षुरविषयस्य कृगः कम्म इत्यादेशो वा भवति ॥ कम्मइ । क्षुरं करोतीत्यर्थः ॥

चाटौ गुललः ॥ ७३ ॥

चाटुविषयस्य कृगो गुलल इत्यादेशो वा भवति ॥ गुललइ । चाटु करोतीत्यर्थः ॥

---

१ A [illegible] २ L [illegible] ३ P [illegible] ४ A [illegible] ५ P [illegible] ६ B [illegible] ७ A [illegible] ८ A [illegible] ९ A [illegible]

अनुव्रजेः पडिअग्गः ॥ १०७ ॥

अनुव्रजेः पडिअग्ग इत्यादेशो वा भवति ॥ पडिअग्गइ । अणुवच्चइ ॥

अर्जेर्विढवः ॥ १०८ ॥

अर्जेर्विढव इत्यादेशो वा भवति ॥ विढवइ । अज्जइ ॥

युजो जुञ्ज-जुज्ज-जुप्पाः ॥ १०९ ॥

युजो जुञ्ज जुज्ज जुप्प इत्यादेशा भवन्ति ॥ जुञ्जइ । जुज्जइ । जुप्पइ ॥

भुजो भुञ्ज-जिम-जेम-कम्माण्ह-समाण-चमढ-चड्डाः ॥ ११० ॥

भुज एतेऽष्टादेशा भवन्ति ॥ भुञ्जइ । जिमइ । जेमइ । कम्मेइ । अण्हइ । समाणइ । चमढइ । चड्डइ ॥

वोपेन कम्मवः ॥ १११ ॥

उपेन युक्तस्य भुजेः कम्मव इत्यादेशो वा भवति ॥ कम्मवइ । उवहुञ्जइ ॥

घटेर्गढः ॥ ११२ ॥

घटेर्गढ इत्यादेशो वा भवति ॥ गढइ । घडइ ॥

समो गलः ॥ ११३ ॥

सम्पूर्वस्य घटतेर्गल इत्यादेशो वा भवति ॥ संगलइ । संघडइ ॥

हासेन स्फुटेर्मुरः ॥ ११४ ॥

हासेन करणेन यः स्फुटिस्तस्य मुरादेशो वा भवति ॥ मुरइ । हासेन स्फुटति ॥

मण्डेश्चिञ्च-चिञ्चअ-चिञ्चिल्ल-रीड-टिविडिक्काः ॥ ११५ ॥

मण्डेरेते पञ्चादेशा वा भवन्ति ॥ चिञ्चइ । चिञ्चअइ । चिञ्चिल्लइ । रीडइ । टिविडिक्कइ । मण्डइ ॥

वृषे र्ढिक्कः ॥ ९९ ॥

वृषकर्तृकस्य गर्जेर्ढिक्क इत्यादेशो वा भवति। ढिक्कइ। वृषभो गर्जति॥

राजेरग्घ-छज्ज-सह-रीर-रेहाः ॥ १०० ॥

राजेरेते पञ्चादेशा वा भवन्ति ॥ अग्घइ। छज्जइ। सहइ। रीरइ। रेहइ। रायइ ॥

मस्जेराउड्ड-णिउड्ड-बुड्ड-खुप्पाः ॥ १०१ ॥

मज्जतेरेते चत्वार आदेशा वा भवन्ति ॥ आउड्डइ। णिउड्डइ। बुड्डइ। खुप्पइ। मज्जइ ॥

पुञ्जेरारोल-वमालौ ॥ १०२ ॥

पुञ्जेरेतावादेशौ वा भवतः ॥ आरोलइ। वमालइ। पुञ्जइ।

लस्जेर्जीहः ॥ १०३ ॥

लज्जतेर्जीह इत्यादेशो वा भवति ॥ जीहइ। लज्जइ

तिजेरोसुक्कः ॥ १०४ ॥

तिजेरोसुक्क इत्यादेशो वा भवति ॥ ओसुक्कइ। तेअणं

मृजेरुग्घुस-लुञ्छ-पुञ्छ-पुंस-फुस-पुस-लुह-हुल-रोसाणाः ॥ १०५ ॥

मृजेरेते नवादेशा वा भवन्ति ॥ उग्घुसइ। लुञ्छइ। पुञ्छइ। पुंसइ। फुसइ। पुसइ। लुहइ। हुलइ। रोसाणइ। मज्जइ।

भञ्जेर्वेमय-मुसुमूर-मूर-सूर-सूड-विर-पविरञ्ज-करञ्ज-नीरञ्जाः ॥ १०६ ॥

भञ्जेरेते नवादेशा वा भवन्ति ॥ वेमयइ। मुसुमूरइ। मूरइ। सूरइ। सूडइ। विरइ। पविरञ्जइ। करञ्जइ। नीरञ्जइ। भञ्जइ ॥

[illegible]

अनुव्रजेः पडिअग्गः ॥ १०७ ॥

अनुव्रजेः पडिअग्ग इत्यादेशो वा भवति ॥ पडिअग्गइ । अणुवच्चइ ॥

अर्जेर्विढवः ॥ १०८ ॥

अर्जेर्विढव इत्यादेशो वा भवति ॥ विढवइ । अज्जइ ॥

युजो जुञ्ज-जुज्ज-जुप्पाः ॥ १०९ ॥

युजो जुञ्ज जुज्ज जुप्प इत्यादेशा भवन्ति ॥ जुञ्जइ । जुज्जइ । जुप्पइ ॥

भुजो भुञ्ज-जिम-जेम-कम्माण्ह-समाण-चमढ-चड्डाः ॥ ११० ॥

भुज एतेष्टादेशा भवन्ति ॥ भुञ्जइ । जिमइ । जेमइ । कम्मेइ । अण्हइ । समाणइ । चमढइ । चड्डइ ॥

वोपेन कम्मवः ॥ १११ ॥

उपेन युक्तस्य भुजेः कम्मव इत्यादेशो वा भवति ॥ कम्मवइ । उवहुञ्जइ ॥

घटेर्गढः ॥ ११२ ॥

घटतेर्गढ इत्यादेशो वा भवति ॥ गढइ । घडइ ॥

समो गलः ॥ ११३ ॥

संपूर्वस्य घटतेर्गल इत्यादेशो वा भवति ॥ संगलइ । संघडइ ॥

हासेन स्फुटेर्मुरः ॥ ११४ ॥

हासेन करणेन यः स्फुटिस्तस्य मुरादेशो वा भवति ॥ मुरइ । हासेन स्फुटति ॥

मंडेश्चिञ्च-चिञ्चअ-चिञ्चिल्ल-रीड-टिविडिक्काः ॥ ११५ ॥

मण्डेरेते पञ्चादेशा वा भवन्ति ॥ चिञ्चइ । चिञ्चअइ । चिञ्चिल्लइ । रीडइ । टिविडिक्कइ । मंडइ ॥

[illegible]

वृषे [1]ढिक्कः ॥ ९९ ॥

वृषकर्तृकस्य गर्जेर्ढिक्क इत्यादेशो वा भवति ॥ ढिक्कइ । वृषभो

राजेरग्घ-छज्ज-सह-रीर-रेहाः ॥ १०० ॥

राजेरेते पञ्चादेशा वा भवन्ति ॥ अग्घइ । छज्जइ । सहइ
रेहइ । रायइ ॥

मस्जेराउड्ड-णिउड्ड-बुड्ड-खुप्पाः ॥ १०१ ॥

मस्जेरेते चत्वार आदेशा वा भवन्ति ॥ आउड्डइ । णिउ
ड्डइ । खुप्पइ । मज्जइ ॥

पुञ्जेरारोल-वमालौ ॥ १०२ ॥

पुञ्जेरेतावादेशौ वा भवतः ॥ आरोलइ । वमालइ । पुञ्जइ ॥

लस्जेर्जीहः ॥ १०३ ॥

लस्जेर्जीह इत्यादेशो वा भवति ॥ जीहइ । लज्जइ ॥

तिजेरोसुक्कः ॥ १०४ ॥

तिजेरोसुक्क इत्यादेशो वा भवति ॥ ओसुक्कइ । तेअणं ॥

मृजेरुग्घुस-लुञ्छ-पुञ्छ-पुंस-फुंस-पुस-लुह-हुल-रोसाण

मृजेरेते नवादेशा वा भवन्ति ॥ उग्घुसइ । लुञ्छइ । पुञ्
छइ । फुंसइ । पुसइ । लुहइ । हुलइ । रोसाणइ । पक्षे । मज्

भञ्जेर्वेमय-मुसुमूर-मूर-सूर-सूड-विर-पविरञ्ज-करञ्ज-
नीरञ्जाः ॥ १०६ ॥

भञ्जेरेते नवादेशा वा भवन्ति ॥ वेमयइ । मुसुमूरइ । मूरइ ।
सूरइ । सूडइ । विरइ । पविरञ्जइ । करञ्जइ । नीरञ्जइ । भञ्जइ ।

[illegible]

क्षिपेर्गलत्थाड्डक्ख-सोल्ल-पेल्ल-णोल्ल-छुह-हुल-परी-घत्ताः॥१४३॥
क्षिपेरेते नवादेशा वा भवन्ति ॥ गलत्थइ । अड्डक्खइ । सोल्लइ । पेल्लइ । णोल्लइ । ह्रस्वत्वे तु णुल्लइ । छुहइ । हुलइ । परीइ । घत्तइ । खिवइ ॥

उत्क्षिपेर्गुलगुञ्छोत्थंघाल्लत्थोब्भुत्तोस्सिक्क-हक्खुवाः ॥१४४॥
उत्पूर्वस्य क्षिपेरेते षडादेशा वा भवन्ति ॥ गुलगुञ्छइ । उत्थंघइ । अल्लत्थइ । उब्भुत्तइ । उस्सिक्कइ । हक्खुवइ । उक्खिवइ ॥

आक्षिपेर्णीरवः ॥ १४५ ॥
आङ्पूर्वस्य क्षिपेर्णीरव इत्यादेशो वा भवति ॥ णीरवइ । अक्खिवइ ॥

स्वपेः कमवस-लिस-लोट्टाः ॥ १४६ ॥
स्वपेरेते त्रय आदेशा वा भवन्ति ॥ कमवसइ । लिसइ । लोट्टइ । सुअइ ॥

वेपेरायम्बायज्झौ ॥ १४७ ॥
वेपेरायम्ब आयज्झ इत्यादेशौ वा भवतः ॥ आयम्बइ । आयज्झइ । वेवइ ॥

विलपेर्झङ्ख-वडवडौ ॥ १४८ ॥
विलपेर्झङ्ख वडवड इत्यादेशौ वा भवतः ॥ झङ्खइ । वडवडइ । विलवइ ॥

लिपो लिम्पः ॥ १४९ ॥
लिम्पतेर्लिम्प इत्यादेशो भवति ॥ लिम्पइ ॥

गुप्येर्विर-णडौ ॥ १५० ॥
[illegible]

[illegible]

भाराक्रान्ते नमेर्णिसुढः ॥ १५८ ॥

भाराक्रान्ते कर्तरि नमेर्णिसुढ इत्यादेशो भवति। णिसुढइ। पक्षे। णवइ। भाराक्रान्तो नमतीत्यर्थः॥

विश्रमेर्णिव्वा ॥ १५९ ॥

विश्रमतेर्णिव्वा इत्यादेशो वा भवति। णिव्वाइ। वीसमइ॥

आक्रमेरोहावोत्थारच्छुन्दाः ॥ १६० ॥

आक्रमतेरेते त्रय आदेशा वा भवन्ति। ओहावइ। उत्थारइ। छुन्दइ। अक्कमइ॥

भ्रमेष्टिरिटिल्ल-ढुण्ढुल्ल-ढण्ढल्ल-चक्कम्म-भम्मड-भमड-भमाड-तलअण्ट-झण्ट-झम्प-भुम-गुम-फुम-फुस-ढुम-ढुस-परी-पराः ॥ १६१ ॥

भ्रमेरेतेष्टादशादेशा वा भवन्ति। टिरिटिल्लइ। ढुण्ढुल्लइ। ढण्ढल्लइ। चक्कम्मइ। भम्मडइ। भमडइ। भमाडइ। तलअण्टइ। झण्टइ। झम्पइ। भुमइ। गुमइ। फुमइ। फुसइ। ढुमइ। ढुसइ। परीइ। परइ। भमइ॥

गमेरई-अइच्छाणुवज्जावज्जसोक्कुसाक्कुस-पच्चड्ड-पच्छन्द-णिम्मह-णी-णीण-णीलुक्क-पदअ-रम्भ-परिअल्ल-वोल-परिअल-णिरिणास-णिवहावसेहावहराः ॥ १६२ ॥

गमेरेते एकविंशतिरादेशा वा भवन्ति। अईइ। अइच्छइ। अणुवज्जइ। अवज्जसइ। उक्कुसइ। अक्कुसइ। पच्चड्डइ। पच्छन्दइ। णिम्महइ। णीइ। णीणइ। णीलुक्कइ। पदअइ। रम्भइ। परिअल्लइ। वोलइ। परिअलइ। णिरिणासइ। णिवहइ। अवसेहइ। अवहरइ॥

[illegible]

क्रपोवहो णिः ॥ १५१ ॥

क्रपेः अवह इत्यादेशो ण्यन्तो भवति ॥ अवहावेइ । कृपां करोतीत्यर्थः ॥

प्रदीपेस्तेअव-सन्दुम-सन्धुक्काब्भुत्ताः ॥ १५२ ॥

प्रदीप्यतेरेते चत्वार आदेशा वा भवन्ति ॥ तेअवइ । सन्दुमइ । सन्धुक्कइ । अब्भुत्तइ । पलीवइ ॥

लुभेः संभावः ॥ १५३ ॥

लुभ्यतेः संभाव इत्यादेशो वा भवति ॥ संभावइ । लुब्भइ ॥

क्षुभेः खउर-पड्डुहौ ॥ १५४ ॥

क्षुभेः खउर पड्डुह इत्यादेशौ वा भवतः ॥ खउरइ । पड्डुहइ । खुब्भइ ॥

आङो रभे रम्भ-ढवौ ॥ १५५ ॥

आङः परस्य रभे रम्भ ढव इत्यादेशौ वा भवतः ॥ आरम्भइ । आढवइ । आरभइ ॥

उपालम्भेर्झङ्ख-पच्चार-वेलवाः ॥ १५६ ॥

उपालम्भेरेते त्रय आदेशा वा भवन्ति ॥ झङ्खइ । पच्चारइ । वेलवइ । उवालम्भइ ॥

अवेर्जृम्भो जम्भा ॥ १५७ ॥

जृम्भेर्जम्भा इत्यादेशो भवति वेस्तु न भवति ॥ जम्भाइ । जम्भाअइ ॥ अवेरिति किम् । केलि-पसरो विअम्भइ ॥

---

१ B कुरोइ॰ २ B हो॰ ३ A ॰सुरम॰ ४ B ॰ट्टइ ५ [illegible]
६ [illegible] ७ A [illegible] ८ B [illegible]

प्रविशे रिअः ॥ १८३ ॥

प्रविशेः रिअ इत्यादेशो वा भवति ॥ रिअइ । पविसइ ॥

प्रान्मृश-मुषोर्म्हुसः ॥ १८४ ॥

प्रात्परयोर्मृशतिमुष्णात्योर्म्हुस इत्यादेशो भवति ॥ पम्हुसइ । प्रमृशति । प्रमुष्णाति वा ॥

पिषेर्णिवह-णिरिणास-णिरिणज्ज-रोञ्च-चड्डाः ॥ १८५ ॥

पिषेरेते पञ्चादेशा भवन्ति वा ॥ णिवहइ । णिरिणासइ । णिरिणज्जइ । रोञ्चइ । चड्डइ । पक्षे । पीसइ ॥

भषेर्भुक्कः ॥ १८६ ॥

भषेर्भुक्क इत्यादेशो वा भवति ॥ भुक्कइ । भसइ ॥

कृषेः कड्ड-साअड्ढाञ्चाणच्छायञ्छाइञ्छाः ॥ १८७ ॥

कृषेरेते षडादेशा वा भवन्ति ॥ कड्डइ । साअड्ढइ । अञ्चइ । अणच्छइ । अयञ्छइ । आइञ्छइ । पक्षे । करिसइ ॥

असावक्खोडः ॥ १८८ ॥

असिविषयस्य कृषेरक्खोड इत्यादेशो भवति ॥ अक्खोडेइ । असिं कोशात् कर्षति ॥

गवेषेर्ढुण्ढुल्ल-ढण्ढोल-गमेस-घत्ताः ॥ १८९ ॥

गवेषेरेते चत्वार आदेशा वा भवन्ति ॥ ढुण्ढुल्लइ । ढण्ढोलइ । गमेसइ । घत्तइ । गवेसइ ॥

भ्रंशेः फिड-फिट्ट-फुड-फुट्ट-चुक्क-भुल्लाः ॥ १७७ ॥

भ्रंशेरेते षडादेशा वा भवन्ति ॥ फिडइ । फिट्टइ । फुडइ । फुट्टइ । चुक्कइ । भुल्लइ । पक्षे । भंसइ ॥

नशेर्णिरणास-णिवहावसेह-पडिसा-सेहावहराः ॥ १७८ ॥

नशेरेते षडादेशा वा भवन्ति ॥ णिरणासइ । णिवहइ । अवसेहइ । पडिसाइ । सेहइ । अवहरइ । पक्षे । नस्सइ ॥

अवात्काशो वासः ॥ १७९ ॥

अवात्परस्य काशो वास इत्यादेशो भवति ॥ ओवासइ ॥

संदिशेरप्पाहः ॥ १८० ॥

संदिशतेरप्पाह इत्यादेशो वा भवति ॥ अप्पाहइ । संदिसइ ॥

दृशो निअच्छ-पेच्छावयच्छावयज्झ-वॅज्ज-सव्वव-देक्खौअक्खा-वॅक्खावअक्ख-पुलोॲ-पुलअ-निआवआस-पासाः॥१८१॥

दृशेरेते पञ्चदशादेशा भवन्ति ॥ निअच्छइ । पेच्छइ । अवयच्छइ । अवयज्झइ । वँज्जइ । सर्व्ववइ । देक्खइ । ओअक्खइ । अवॅक्खइ । अवअक्खइ । पुलोएइ । पुलॅएइ । निअइ । अवआसइ । पासइ ॥ निज्झाअइ इति तु निर्ध्यायतेः स्वरादत्यन्ते भविष्यति ॥

स्पृशः फास-फंस-फरिस-छिव-छिहालुङ्खालिहाः ॥ १८२ ॥

स्पृशतेरेते सप्त आदेशा भवन्ति ॥ फासइ । फंसइ । फरिसइ । छिवइ । छिहइ । आलुङ्खइ । आलिहइ ॥

---

१ B णिरिणा°. २ A B णिरिणा°. ३ B °चज्जसव्ववदे°. ४ B °वक्खा°. ५ B °पुलोए°. ६ B °न्ति वा. ७ B वज्ज°. ८ B सव्व°. ९ B अव°. १० B °अइ ११ B निपूर्वस्य ध्यायते, स्वरादत्यन्ते°.

स्फुटि-चलेः ॥ २३१ ॥

अनयोरन्त्यस्य द्वित्वं वा भवति ॥ फुट्टइ फुडइ । चल्लइ चलइ ॥

प्रादेर्मीलेः ॥ २३२ ॥

प्रादेः परस्य मीलेरन्त्यस्य द्वित्वं वा भवति ॥ पमिल्लइ पमीलइ । निमिल्लइ निमीलइ । संमिल्लइ संमीलइ । उम्मिल्लइ उम्मीलइ । प्रादेरिति किम् । मीलइ ॥

उवर्णस्यावः ॥ २३३ ॥

धातोरन्त्यस्योवर्णस्य अवादेशो भवति ॥ ह्नुङ् । निण्हवइ ॥ च्युङ् । चवइ ॥ रु । रवइ ॥ कु । कवइ ॥ सू । सवइ । पसवइ ॥

ऋवर्णस्यारः ॥ २३४ ॥

धातोरन्त्यस्य ऋवर्णस्य अरादेशो भवति ॥ करइ । धरइ । मरइ । वरइ । सरइ । हरइ । तरइ । जरइ ॥

वृषादीनामरिः ॥ २३५ ॥

वृष इत्येवंप्रकाराणां धातूनाम् [illegible] अरिः इत्यादेशो भवति ॥ [illegible] येषामरिरादेशो दृश्यते ते वृषादयः ॥

रुषादीनां दीर्घः ॥ २३६ ॥

[illegible]

युवर्णस्य गुणः ॥ २३७ ॥

[illegible]

[illegible] तत्सन्नियोगे च क्यस्य लुक्॥ चिव्वइ चिणिज्जइ। जिव्वइ जिणिज्जइ। सुव्वइ सुणिज्जइ। हुव्वइ हुणिज्जइ। थुव्वइ थुणिज्जइ। लुव्वइ लुणिज्जइ। पुव्वइ पुणिज्जइ। धुव्वइ धुणिज्जइ॥ एवं भविष्यति। चिव्विहिइ। इत्यादि॥

म्मश्चेः ॥ २४३ ॥

चिगः कर्मणि भावे च अन्ते संयुक्तो म्मो वा भवति तत्सन्नियोगे क्यस्य च लुक्॥ चिम्मइ। चिव्वइ। चिणिज्जइ॥ भविष्यति। चिम्मिहिइ। चिव्विहिइ। चिणिहिइ॥

हन्खनोऽन्त्यस्य ॥ २४४ ॥

अनयोः कर्मभावेऽन्त्यस्य द्विरुक्तो मो वा भवति तत्सन्नियोगे क्यस्य च लुक्॥ हम्मइ हणिज्जइ। खम्मइ खणिज्जइ॥ भविष्यति। हम्मिहिइ हणिहिइ। खम्मिहिइ खणिहिइ॥ बहुलाधिकाराद्धन्तेः कर्तर्यपि॥ हम्मइ। हन्तीत्यर्थः॥ क्वचिन्न भवति॥ हन्तव्वं। हन्तूण। हओ॥

ब्भो दुह-लिह-वह-रुधामुच्चातः ॥ २४५ ॥

दुहादीनामन्त्यस्य कर्मभावे द्विरुक्तो भो वा भवति तत्सन्नियोगे क्यस्य च लुक् वहेरकारस्य च उकारः॥ दुब्भइ दुहिज्जइ। लिब्भइ लिहिज्जइ। वुब्भइ वहिज्जइ। रुब्भइ रुन्धिज्जइ। भविष्यति। दुब्भिहिइ दुहिहिइ। इत्यादि॥

दहो ज्झः ॥ २४६ ॥

दहोऽन्त्यस्य कर्मभावे द्विरुक्तो झो वा भवति तत्सन्नियोगे क्यस्य च लुक्॥ डज्झइ। डहिज्जइ। भविष्यति। डज्झिहिइ। डहिहिइ॥

---

१ B [illegible]. २ A [illegible]. ३ A [illegible] संयुक्तो ४ B [illegible]. ५ B [illegible]. ६ A [illegible]. ७ B [illegible]. ८ A [illegible]. ९ B [illegible]. १० B [illegible]. ११ PB [illegible]. १२ A [illegible].

नेइ । नेन्ति । उड्डेइ । उड्डेन्ति । मोत्तूण । सोऊण ॥ कचिन्न भवति। नीओ । उड्डीणो ॥

स्वराणां स्वराः ॥ २३८ ॥

धातुषु स्वराणां स्थाने स्वरा बहुलं भवन्ति ॥ हवइ । हिवइ ॥ चिणइ । चुणइ ॥ सद्दहणं । सद्दहाणं ॥ धावइ । धुवइ ॥ रुवइ । रोवइ॥ कचिन्नित्यम् । देइ । लेइ । विहेइ । नासइ ॥ आर्षे । बेमि ॥

व्यञ्जनाददन्ते ॥ २३९ ॥

व्यञ्जनान्ताद्धातोरन्ते अकारो भवति ॥ भमइ । हसइ । कुणइ । चुम्बइ । भणइ । उवसमइ । पावइ । सिञ्चइ । रुन्धइ । मुसइ । हरइ । करइ॥ शबादीनां च प्रायः प्रयोगो नास्ति ॥

स्वरादनतो वा ॥ २४० ॥

अकारान्तवर्जितात्स्वरान्ताद्धातोरन्ते अकारागमो वा भवति॥ पाइ पाअइ । धाइ धाअइ । जाइ जाअइ । झाइ झाअइ । जम्भाइ जम्भाअइ । उव्वाइ उव्वाअइ । मिलाइ मिलाअइ । विक्केइ विक्केअइ । होऊण होईऊण ॥ अनत इति किम् । चिइच्छइ । दुगुच्छइ ॥

चि-जि-श्रु-हु-स्तु-लू-पू-धूगां णो ह्रस्वश्च ॥ २४१ ॥

च्यादीनां धातूनामन्ते णकारागमो भवति एषां स्वरस्य च ह्रस्वो भवति ॥ चि । चिणइ ॥ जि । जिणइ ॥ श्रु । सुणइ ॥ हु । हुणइ ॥ स्तु । थुणइ ॥ लू । लुणइ ॥ पू । पुणइ ॥ धूग् । धुणइ ॥ बहुलाधिकारात्कचिद्विकल्पः । उच्चिणइ । उच्चेइ ॥ जेऊण । जिणिऊण । जयइ । जिणइ ॥ सोऊण । सुणिऊण ॥

न वा कर्म-भावे व्वः क्यस्य च लुक् ॥ २४२ ॥

च्यादीनां कर्मणि भावे च वर्तमानानामन्ते द्विरुक्तो वकारागमो

---

१ A °इ । कणइ । चू°. २ B धुवा°. ३ A P होअऊण. ४ B °दु°. ५ P E च दीर्घस्य ह्र°. ६ B हु. ७ B °वे वर्त°.

ज्ञो णव्व-णज्जौ ॥ २५२ ॥

जानातेः कर्मभावे णव्व णज्ज इत्यादेशौ वा भवतः तत्संनियोगे क्यस्य च लुक् ॥ णव्वइ । णज्जइ । पक्षे । जाणिज्जइ । मुणिज्जइ ॥ म्नज्ञोर्णः [२.४२] इति णादेशे तु । णाइज्जइ ॥ नञ्पूर्वकस्य । अणाइज्जइ ॥

व्याहृगेर्वाहिप्पः ॥ २५३ ॥

व्याहरतेः कर्मभावे वाहिप्प इत्यादेशो वा भवति तत्संनियोगे क्यस्य च लुक् ॥ वाहिप्पइ । वाहरिज्जइ ॥

आरभेराढप्पः ॥ २५४ ॥

आङ्पूर्वस्य रभेः कर्मभावे आढप्प इत्यादेशो वा भवति क्यस्य च लुक् ॥ आढप्पइ । पक्षे । आढवीअइ ॥

स्निह-सिचोः सिप्पः ॥ २५५ ॥

अनयोः कर्मभावे सिप्प इत्यादेशो भवति क्यस्य च लुक् ॥ सिप्पइ । स्निह्यते । सिच्यते वा ॥

ग्रहेर्घेप्पः ॥ २५६ ॥

ग्रहेः कर्मभावे घेप्प इत्यादेशो वा भवति क्यस्य च लुक् ॥ घेप्पइ । गिण्हिज्जइ ॥

स्पृशेश्छिप्पः ॥ २५७ ॥

स्पृशतेः कर्मभावे छिप्पादेशो वा भवति क्यलुक् च ॥ छिप्पइ । छिविज्जइ ॥

---

१ A °पूर्वस्य. २ P B क्यलुक् च. ३ B घेह°. ४ A °शो वा भ°. ५ B स्निह°.

बन्धो न्धः ॥ २४७ ॥

बन्धेर्धातोरन्त्यस्य न्ध इत्यवयवस्य कर्मभावे ज्झो वा भवति तत्संनियोगे क्यस्य च लुक् ॥ बज्झइ । बन्धिज्जइ ॥ भविष्यति । बज्झिहिइ । बन्धिहिइ ॥

समनूपाद्रुधेः ॥ २४८ ॥

समनूपेभ्यः परस्य रुधेरन्त्यस्य कर्मभावे ज्झो वा भवति तत्संनियोगे क्यस्य च लुक् ॥ संरुज्झइ । अणुरुज्झइ । उवरुज्झइ । पक्षे । संरुन्धिज्जइ । अणुरुन्धिज्जइ । उवरुन्धिज्जइ ॥ भविष्यति । संरुज्झिहिइ । संरुन्धिहिइ । इत्यादि ॥

गमादीनां द्वित्वम् ॥ २४९ ॥

गमादीनामन्त्यस्य कर्मभावे द्वित्वं वा भवति तत्संनियोगे क्यस्य च लुक् ॥ गम् । गम्मइ । गमिज्जइ ॥ हस् । हस्सइ । हसिज्जइ ॥ भण् । भण्णइ । भणिज्जइ ॥ छुप् । छुप्पइ । छुविज्जइ ॥ रुद-नमोर्वः [४.२२६] इति कृतवकारादेशो रुदिरत्र पठ्यते । रुव् । रुव्वइ । रुविज्जइ ॥ लभ् । लब्भइ । लहिज्जइ ॥ कथ् । कत्थइ । कहिज्जइ ॥ भुज् । भुज्जइ ॥ भुञ्जिज्जइ ॥ भविष्यति । गम्मिहिइ । गमिहिइ । इत्यादि ॥

हृ-कृ-तृ-ज्रामीरः ॥ २५० ॥

एषामन्त्यस्य ईर इत्यादेशो वा भवति तत्संनियोगे च क्यलुक् ॥ हीरइ हरिज्जइ । कीरइ करिज्जइ । तीरइ तरिज्जइ । जीरइ जरिज्जइ ॥

अर्जेर्विढप्पः ॥ २५१ ॥

अन्त्यस्येति निवृत्तम् । अर्जेर्विढप्प इत्यादेशो वा भवति तत्संनियोगे क्यस्य च लुक् ॥ विढप्पइ । पक्षे । विढविज्जइ । अज्जिज्जइ ॥

[illegible]

तो दोनादौ शौरसेन्यामयुक्तस्य ॥ २६० ॥

शौरसेन्यां भाषायामनादावपदादौ वर्तमानस्य तकारस्य दकारो भवति न चेदसौ वर्णान्तरेण संयुक्तो भवति । तदो पूरिद-पदिञ्ञेण मारुदिना मन्तिदो । एतस्मात् । एदाहि । एदाओ ॥ अनादाविति किम् । तधा करेध जधा तस्स राइणो अणुकम्पणीआ भोमि ॥ अयुक्तस्येति किम् । मत्तो । अय्यउत्तो । असम्भाविद-सक्कारं । हला सउन्दले ॥

अधः क्वचित् ॥ २६१ ॥

वर्णान्तरस्याधो वर्तमानस्य तस्य शौरसेन्यां दो भवति । क्वचिल्लक्ष्यानुसारेण । महन्दो । निच्चिन्दो । अन्देउरं ॥

वादेस्तावति[1] ॥ २६२ ॥

शौरसेन्यां तावच्छब्दे आदेस्तकारस्य दो वा भवति ॥ दाव । ताव ॥

आ आमन्त्र्ये सौ वेनो नः ॥ २६३ ॥

शौरसेन्यामिनो नकारस्य आमन्त्र्ये सौ परे आकारो वा भवति ॥ भो कञ्चुइआ । सुहिआ । पक्षे । भो तवस्सि । भो मणस्सि ॥

मो वा ॥ २६४ ॥

शौरसेन्यामामन्त्र्ये सौ परे नकारस्य मो वा भवति ॥ भो रायं । भो वियवम्मं । सुकम्मं । भयवं कुसुमाउह । भयवं तित्थं पवत्तेह । पक्षे । सयल-लोअ-अन्तेआरि भयव हुदवह ॥

भवद्भगवतोः ॥ २६५ ॥

आमन्त्र्य इति निवृत्तम् । शौरसेन्यामनयोः सौ परे नस्य मो भवति ॥ किं एत्थ भवं हिदएण चिन्तेदि । एदु भवं । समणे भगवं महावीरे ॥

---

1 P [illegible] 2 A [illegible] 3 B [illegible] 4 [illegible] 5 A [illegible] 6 P [illegible] 7 A [illegible] 8 B [illegible] 9 P [illegible]

क्तेनाप्फुण्णादयः ॥ २५८ ॥

अप्फुण्णादयः शब्दा आक्रमिप्रभृतीनां धातूनां स्थाने क्तेन सह वा निपात्यन्ते ॥ अप्फुण्णो । आक्रान्तः ॥ उक्कोसं । उत्कृष्टम् ॥ फुडं । स्पष्टम् ॥ वोलीणो । अतिक्रान्तः ॥ वोसट्टो । विकसितः ॥ निसुढो । निपातितः ॥ लुग्गो । रुग्णः ॥ ल्हिक्को । नष्टः ॥ पम्हुट्ठो । प्रमृष्टः प्रमुषितो वा ॥ विढत्तं । अर्जितम् ॥ छित्तं । स्पृष्टम् ॥ निमिअं । स्थापितम् ॥ चक्खिअं । आस्वादितम् ॥ लुअं । लूनम् ॥ जढं । त्यक्तम् ॥ झोसिअं । क्षिप्तम् ॥ निच्छूढं । उद्वृत्तम् ॥ पल्हत्थं पलोट्टं च । पर्यस्तम् ॥ हीसमणं । हेषितम् । इत्यादि ॥

धातवोर्थान्तरेपि ॥ २५९ ॥

उक्तादर्थादर्थान्तरेपि धातवो वर्तन्ते ॥ बलिः प्राणने पठितः खादनेपि वर्तते । बलइ । खादति प्राणनं करोति वा ॥ एवं कलिः संख्याने संज्ञानेपि । कलइ । जानाति संख्यानं करोति वा ॥ रिगिर्गतौ प्रवेशेपि ॥ रिगइ । प्रविशति गच्छति वा ॥ काङ्क्षतेर्वम्फ आदेशः प्राकृते । वम्फइ । अस्यार्थः । इच्छति खादति वा ॥ फक्कतेस्थक्क आदेशः । थक्कइ । नीचां गतिं करोति विलम्बयति वा ॥ विलप्युपालम्भ्योर्झङ्ख आदेशः । झङ्खइ । विलपति उपालभते भाषते वा ॥ एवं पडिवालेइ । प्रतीक्षते रक्षति वा ॥ केचित् कैश्चिदुपसर्गैर्नित्यम् । पहरइ । युध्यते ॥ संहरइ । संवृणोति ॥ अणुहरइ । सदृशीभवति ॥ नीहरइ । पुरीषोत्सर्गं करोति ॥ विहरइ । क्रीडति ॥ आहरइ । खादति ॥ पडिहरइ । पुनः पूरयति ॥ परिहरइ । त्यजति ॥ उवहरइ । पूजयति ॥ वाहरइ । आह्वयति । पवसइ । देशान्तरं गच्छति ॥ उच्चुपइ । चटति ॥ उल्हुअइ । निर्वाति ॥

[illegible]

स्यम्-जस्-शसां लुक् ॥ ३४४ ॥

अपभ्रंशे सि अम् जस् शस् इत्येतेषां लोपो भवति ॥ एइ तिं घोडा एइ थलि । इत्यादि । अत्र स्यम्जसां लोपः ॥

जिवँ जिवँ वंकिम लोअणहं णिरु सामलि सिक्खेइ ।
तिवँ तिवँ वम्महु निअय-सर खर-पत्थरि तिक्खेइ ॥

अत्र स्यम्शसां लोपः ।

षष्ठ्याः ॥ ३४५ ॥

अपभ्रंशे षष्ठ्या विभक्त्याः प्रायो लुग् भवति ॥

संगर-सएहिं जु वण्णिअइ देक्खु अम्हारा कन्तु ।
अइमत्तहं चत्तंकुसहं गय कुम्भइं दारन्तु ॥

पृथग्योगो लक्ष्यानुसारार्थः ॥

आमन्त्र्ये जसो होः ॥ ३४६ ॥

अपभ्रंशे आमन्त्र्येऽर्थे वर्तमानान्नाम्नः परस्य जसो हो इत्यादेशो भवति । लोपापवादः ।

तरुणहो तरुणिहो मुणिउ मइं करहु म अप्पहो घाउ ॥

भिस्सुपोर्हिं ॥ ३४७ ॥

अपभ्रंशे भिस्सुपोः स्थाने हिं इत्यादेशो भवति ॥ गुंणहिं न संपइ कित्ति पर । सुप् । भाईरहि जिंव भारइ मग्गेहिं तिहिं वि पयट्टइ ॥

स्त्रियां जस्-शसोरुदोत् ॥ ३४८ ॥

अपभ्रंशे स्त्रियां वर्तमानान्नाम्नः परस्य जसः शसश्च प्रत्येकमुदोतावादेशौ भवतः । लोपापवादौ ॥ जसः । अंगुलिउ जज्जरिआओ नहेण ॥ शसः । सुन्दर-सव्वङ्गाउ विलासिणीओ पेच्छन्ताण ॥ वचनभेदान्न यथासंख्यम् ॥

---

१ B ई. २ A B [illegible] ३ A जिव ४ B [illegible] ५ A B [illegible] ६ B [illegible] ७ P [illegible] ८ P [illegible] ९ A [illegible] १० A [illegible] B [illegible] ११ P B [illegible] १२ B [illegible] १३ A [illegible] १४ B [illegible] १५ A B [illegible] १६ P [illegible] १७ B [illegible] १८ P B [illegible] १९ P B [illegible] २० P [illegible]

ङसि-भ्यस्-ङीनां हे-हुं-हयः ॥ ३४१ ॥

अपभ्रंशे इदुद्भ्यां परेषां ङसि भ्यस् ङि इत्येतेषां यथासंख्यं हे हुं हि इत्येते त्रय आदेशा भवन्ति ॥ ङसेर्हे ।

गिरिहे सिलायलु तरुहे फलु घेप्पइ नीसावँन्नु ।
घरु मेल्लेप्पिणु माणुसहं तो वि न रुच्चइ रन्नु ॥

भ्यसो हुं ।

तरुहुं वि वक्कलु फलु मुणि वि परिहणु असणु लहन्ति ।
सामिहुं एत्तिउ अग्गलउं आयरु भिच्चु गृहन्ति ॥

ङेर्हि । अह विरल-पहाउ जि कलिहि धम्मु ॥

आट्टो णानुस्वारौ ॥ ३४२ ॥

अपभ्रंशे अकारात्परस्य टावचनस्य णानुस्वारावादेशौ भवतः ॥ दइएं पवसन्तेण ॥

एं चेदुतः ॥ ३४३ ॥

अपभ्रंशे इकारोकाराभ्यां परस्य टावचनस्य एं चकारात् णानुस्वारौ च भवन्ति ॥ एं ।

अग्गिएं उण्हउ होइ जगु वाएं सीअलु तेवँ ।
जो पुणु अग्गिं सीअला तसु उण्हत्तणु केवँ ॥

णानुस्वारौ ।

विप्पिअ-आरउ जइ वि पिउ तो वि तं आणहि अज्जु ।
अग्गिण दड्ढा जइ वि घरु तो तें अग्गिं कज्जु ॥

एवमुकारादप्युदाहार्यौ ॥

[illegible]

ङेर्हिं ॥ ३५२ ॥

अपभ्रंशे स्त्रियां वर्तमानान्नाम्नः परस्य ङेः सप्तम्येकवचनस्य हिं इत्यादेशो भवति ॥

वायसु उड्डावन्तिअए पिउ दिट्ठउ सहसत्ति ।
अद्धा वलया महिहिं गय अद्धा फुट्ट तडत्ति ॥

क्लीबे जस्-शसोरिं ॥ ३५३ ॥

अपभ्रंशे क्लीबे वर्तमानान्नाम्नः परयोर्जस्-शसोः इं इत्यादेशो भवति ॥

कमलइं मेल्लवि अलि-उलइं करि-गण्डाइं महन्ति ।
असुलहमेच्छण जाहं भलि ते णवि दूर गणन्ति ॥

कान्तस्यात उं स्यमोः ॥ ३५४ ॥

अपभ्रंशे क्लीबे वर्तमानस्य ककारान्तस्य नाम्नो योकारस्तस्य स्यमोः परयोः उं इत्यादेशो भवति ॥ अन्नु जु तुच्छउं तहे धणहे ॥

भग्गउं देक्खिवि निअय-बलु बलु पसरिअउं परस्सु ।
उम्मिल्लइ ससि-रेह जिवँ करि करवालु पियस्सु ॥

सर्वादेर्ङसेर्हां ॥ ३५५ ॥

अपभ्रंशे सर्वादेरकारान्तात्परस्य ङसेर्हां इत्यादेशो भवति ॥ जहां होन्तउ आगदो । तहां होन्तउ आगदो । कहां होन्तउ आगदो ॥

किमो डिहे वा ॥ ३५६ ॥

अपभ्रंशे किमोकारान्तात्परस्य ङसेर्डिहे इत्यादेशो वा भवति ॥

जइ तहो तुट्टउ नेहडा मइं सहुं नवि तिल-तार ।
तं किहे वङ्किहिं लोअणेहिं जोइज्जउं सय-वार ॥

---

१ A [illegible]. २ A [illegible]. ३ B [illegible]. ४ A [illegible]. ५ B [illegible]. ६ B [illegible]. ७ B [illegible]. ८ B [illegible]. ९ B [illegible]. १० B [illegible]. ११ B [illegible]. १२ A [illegible]. १३ A B [illegible]. १४ B [illegible]. १५ B [illegible]. १६ B होन्तउ. १७ B [illegible]. १८ B [illegible]. १९ B [illegible]. २० A [illegible] B [illegible]. २१ P [illegible]. २२ B [illegible]. २३ P [illegible]. २४ B [illegible]. २५ P [illegible].

ट ए ॥ ३४९ ॥

अपभ्रंशे स्त्रियां वर्तमानान्नाम्नः परस्याष्टायाः स्थाने ए इत्यादेशो भवति ॥

निअ-मुह-करहिं वि मुद्ध कर अन्धारइ पडिपेक्खइ ।
ससि-मण्डल-चन्दिमए पुणु काइं न दूरे देक्खइ ॥

जहिं मरगय-कन्तिए संवलिअं ॥

ङस्-ङस्योर्हे ॥ ३५० ॥

अपभ्रंशे स्त्रियां वर्तमानान्नाम्नः परयोर्ङस् ङसि इत्येतयोर्हे इत्यादेशो भवति ॥ ङस् ।

तुच्छ-मज्झहे तुच्छ-जम्पिरहे ।
तुच्छच्छ-रोमावलिहे तुच्छ-राय तुच्छयर-हासहे ।
पिय-वयणु अलहन्तिअहे तुच्छ-काय-वम्मह-निवासहे ॥
अन्नु जु तुच्छउं तहे धणहे तं अक्खणह न जाइ ।
कटरि थणन्तरु मुद्धडहे जें मणु विच्चि ण माइ ॥

ङसेः ।

फोडेन्ति जे हिअडउं अप्पणउं ताहं पराई कवण घण ।
रक्खेज्जहु लोअहो अप्पणा बालहे जाया विसम थण ॥

भ्यसामोर्हुः ॥ ३५१ ॥

अपभ्रंशे स्त्रियां वर्तमानान्नाम्नः परस्य भ्यस आमश्च हु इत्यादेशो भवति ॥

भल्ला हुआ जु मारिआ बहिणि महारा कन्तु ।
लज्जेज्जं तु वयंसिअहु जइ भग्गा घरु एन्तु ॥

वयस्याभ्यो वयस्यानां वेत्यर्थः ।

[illegible]

इदम आयः ॥ ३६५ ॥

अपभ्रंशे इदम्शब्दस्य स्यादौ आय इत्यादेशो भवति ॥

आयइं लोअहो लोअणइं जाईं सरइं न भन्ति ।
अप्पिए दिट्ठइं मउलिअहिं पिए दिट्ठइं विहसन्ति ॥
सोसउ म सोसउ च्चिअ उअही वडवानलस्स किं तेण ।
जं जलइ जले जलणो आएण वि किं न पज्जत्तं ॥
आयहो दड्ढ-कलेवरहो जं वाहिउ तं सारु ।
जइ उट्ठब्भइ तो कुहइ अह डज्झइ तो छारु ॥

सर्वस्य साहो वा ॥ ३६६ ॥

अपभ्रंशे सर्वशब्दस्य साह इत्यादेशो वा भवति ॥

साहु वि लोउ तडप्फडइ वड्डत्तणहो तणेण ।
वड्डप्पणु परि पाविअइ हत्थिं मोक्कलडेण ॥

पक्षे । सव्वु वि ॥

किमः काइं-कवणौ वा ॥ ३६७ ॥

अपभ्रंशे किमः स्थाने काइं कवण इत्यादेशौ वा भवतः ॥

जइ न सु आवइ दूइ घरु काइं अहो-मुहु तुज्झु ।
वयणु जु खण्डइ तउ सहिए सो पिउ होइ न मज्झु ॥

काइं न दूरे देक्खइ ॥

फोडेन्ति जे हिअडउं अप्पणउं ताहं पराई कवण घृण ।
रक्खेज्जहु लोअहो अप्पणा बालहे जाया विसम थण ॥

[illegible]

अनादौ स्वरादसंयुक्तानां क-ख-त-थ-प-फां ग-घ-द-ध-ब-भाः ॥ ३९६ ॥

अपभ्रंशेऽपदादौ वर्तमानानां स्वरात्परेषामसंयुक्तानां कखतथपफां स्थाने यथासंख्यं गघदधबभाः प्रायो भवन्ति ॥ कस्य गः ।

जं दिट्ठउं सोम-ग्गहणु असइहिं हसिउ निसङ्कु ।
पिअ-माणुस-विच्छोह-गरु गिलि गिलि राहु मयङ्कु ॥

खस्य घः ।

अम्मीए सत्थावत्थेहिं सुधिं चिन्तिज्जइ माणु ।
पिए दिट्ठे हल्लोहलेण को चेअइ अप्पाणु ॥

तथपफानां दधबभाः ।

सबधु करेप्पिणु कधिदु मइं तसु पर सभलउं जम्मु ।
जासु न चाउ न चारहडि न य पम्हट्ठउ धम्मु ॥

अनादाविति किम् । सबधु करेप्पिणु । अत्र कस्य गत्वं न भवति ॥ स्वरादिति किम् । गिलिगिलि राहु मयङ्कु ॥ असंयुक्तानामिति किम् । एक्कहिं अक्खिहिं सावणु ॥ प्रायोधिकारात्क्वचिन्न भवति ।

जइ केँवइ पावीसु पिउ अकिआ कुड्ड करीसु ।
पाणिउ नवइ सरावि जिवँ सव्वंगें पइसीसु ॥
उअ कणिआरु पफुल्लिअउ कञ्चण-कन्ति-पयासु ।
गोरी-वयण-विणिज्जिअउ नं सेवइ वण-वासु ॥

१ P दिट्ठउ. २ A असईहिं. B असइहिं. ३ A [illegible] ४ P °[illegible]. ५ P सुधं. B [illegible]. ६ A [illegible]. ७ P [illegible]. ८ B [illegible]. ९ B [illegible]. १० A [illegible]. ११ B [illegible]. १२ B [illegible]. १३ A [illegible]. १४ A [illegible]. १५ A सावनु. B सावन. १६ A B [illegible]. १७ B [illegible]. १८ B [illegible]. १९ A B [illegible]. २० A [illegible]. B [illegible]. २१ B [illegible].

दृशेः प्रस्सः ॥ ३९३ ॥

अपभ्रंशे दृशेर्धातोः प्रस्स इत्यादेशो भवति ॥ प्रस्सदि ॥

ग्रहेर्गृण्हः ॥ ३९४ ॥

अपभ्रंशे ग्रहेर्धातोर्गृण्ह इत्यादेशो भवति ॥ पढ गृण्हेप्पिणु व्रतु ॥

तक्ष्यादीनां छोल्लादयः ॥ ३९५ ॥

अपभ्रंशे तक्षिप्रभृतीनां धातूनां छोल्ल इत्यादय आदेशा भवन्ति ॥

जिवँ तिवँ तिक्खा लेवि कर जइ ससि छोल्लिज्जन्तु ।
तो जइ गोरिहे मुह-कमलि सरिसिम कावि लहन्तु ॥

आदिग्रहणाद् देशीषु ये क्रियावचना उपलभ्यन्ते ते उदाहार्याः ॥

चूडुल्लउ चुण्णीहोइसइ मुद्धि कवोलि निहित्तउ ।
सासानल-जाल-झलक्किअउ वाह-सलिल-संसित्तउ ॥
अब्भडवंचिउ बे पयइं पेम्मु निअत्तइ जावँ ।
सव्वासण-रिउ-संभवहो कर परिअत्ता तावँ ॥
हिअइ खुडुक्कइ गोरडी गयणि घुडुक्कइ मेहु ।
वासा-रत्ति-पवासुअहं विसमा संकडु एहु ॥
अम्मि पओहर वज्जमा निच्चु जे संमुह थन्ति ।
महु कन्तहो समरङ्गणइ गय-घड भज्जिउ जन्ति ॥
पुत्तें जाएं कवणु गुणु अवगुणु कवणु मुएण ।
जा बप्पीकी भुंहडी चम्पिज्जइ अवरेण ॥
तं तेत्तिउ जलु सायरहो सो तेवडु वित्थारु ।
तिसहे निवारणु पलु वि नवि पर धुट्ठुअइ असारु ॥

---

१ A [illegible] । गृह्ण°. २ A °गृन्ह. ३ A गृन्हे°. ४ P [illegible]. ५ B [illegible]. ६ A B [illegible]. ७ A [illegible]. B [illegible]. ८ A [illegible]. ९ B [illegible]. १० P [illegible]. B [illegible]. ११ A [illegible]. १२ B °[illegible]. १३ P °[illegible]. १४ A °[illegible]. १५ A B [illegible]. १६ B [illegible]. १७ A B [illegible]. १८ B [illegible]. १९ A [illegible]. २० B [illegible]. २१ B [illegible]. २२ P [illegible]. २३ P [illegible]. B [illegible]. २४ B [illegible]. २५ B [illegible]. २६ A [illegible]. २७ B [illegible]. २८ B °[illegible]. २९ B [illegible]. ३० B [illegible]. ३१ P [illegible]. B [illegible]. ३२ B [illegible]. ३३ P [illegible]. B [illegible].

केम समप्पउ दुट्ठु दिणु किध रयणी छुडु होइ ।
नव-वहु-दंसण-लालसउ वहइ मणोरह सोइ ॥
ओ गोरी-मुह-निज्जिअउ वद्दलि लुक्कु मियङ्कु ।
अन्नु वि जो परिहविय-तणु सो किवँ भवँइ निसङ्कु ॥
बिम्बाहरि तणु रयण-वणु किह ठिउ सिरिआणन्द ।
निरुवम-रसु पिएं पिअवि जणु सेसहो दिण्णी मुद्द ॥
भण सहि निहुअउं तेवं मइं जइ पिउ दिट्ठु सदोसु ।
जेवं न जाणइ मज्झु मणु पक्खावडिअं तासु ॥
जिवं जिवं वंकिम लोअणहं ॥ तिवं तिवं वम्महु निअय-सर ॥
मइं जाणिउं प्रिय विरहिअहं कवि धर होइ विआलि ।
नवर मिअङ्कु वि तिह तवइ जिह दिणयरु खय-गालि ॥
एवं तिध-जिधावुदाहार्यौ ॥

याद्दृक्ताद्दृक्कीद्दृगीद्दृशां दादेर्डेहः ॥ ४०२ ॥

अपभ्रंशे याद्दगादीनां दादेरवयवस्य डित् एह इत्यादेशो भवति ॥
मइं भणिअउ बलिराय तुहुं केहउ मग्गणु एहु ।
जेहु तेहु नवि होइ वढ सइं नारायणु एहु ॥

अतां डइसः ॥ ४०३ ॥

अपभ्रंशे याद्दगादीनामदन्तानां यादृशतादृशकीदृशेदृशानां दादेरवयवस्य डित् अइस इत्यादेशो भवति ॥ जइसो । तइसो । कइसो । अइसो ॥

---

१ P [illegible] २ B [illegible] ३ A [illegible] ४ B [illegible] ५ A [illegible] ६ B [illegible] ७ B [illegible] ८ A [illegible] B [illegible] ९ A [illegible] B [illegible] १० P [illegible] ११ A [illegible] १२ B [illegible] १३ P [illegible] १४ A B [illegible] १५ A [illegible] P [illegible] १६ B [illegible] १७ A B [illegible] १८ P [illegible] १९ A B [illegible] २० A B [illegible] २१ P [illegible] २२ A [illegible] २३ P [illegible] २४ A [illegible] २५ A [illegible] २६ P [illegible] B [illegible] २७ P [illegible] २८ A [illegible] २९ A [illegible]

मोनुनासिको वो वा ॥ ३९७ ॥

अपभ्रंशेनादौ वर्तमानस्यासंयुक्तस्य मकारस्य अनुनासिको वकारो वा भवति ॥ कवँलु कमलु । भवँरु भमरु ॥ लाक्षणिकस्यापि[3] । जिवँ । तिवँ । जेवँ । तेवँ[4] ॥ अनादावित्येव । मयणु ॥ असंयुक्तस्येत्येव ॥ तसु पर सभलउं जम्मु ॥

वाधो रो लुक् ॥ ३९८ ॥

अपभ्रंशे संयोगादधो वर्तमानो रेफो लुग् वा भवति ॥ जइ केवँइ पावीसु पिउं ॥ पक्षे ।

जइ भग्गा पारक्कडा तो सहि मज्झु प्रियेण ॥

अभूतोपि क्वचित् ॥ ३९९ ॥

अपभ्रंशे क्वचिदविद्यमानोपि रेफो भवति ॥

व्रासु महारिसि एउ भणइ जइ सुइ-सत्थु पमाणु ।

मायहं चलण नवन्ताहं[11] दिविदिवि गङ्गा-ण्हाणु ॥

क्वचिदिति किम् । वासेणवि भारह-खम्भि बद्ध ॥

आपद्विपत्संपदां द इः ॥ ४०० ॥

अपभ्रंशे आपद् विपद् संपद् इत्येतेषां दकारस्य इकारो भवति ॥

अनउ करन्तहो पुरिसहो आवइ आवइ ।

विवइ । संपइ ॥ प्रायोधिकारात् । गुणहिँ न संपय कित्ति पर ॥

कथं-यथा-तथां थादेरेमेमेहेधा डितः ॥ ४०१ ॥

अपभ्रंशे कथं यथा तथा इत्येतेषां थादेरवयवस्य प्रत्येकम् एम इम इह इध इत्येते डितश्चत्वार आदेशा भवन्ति ॥

---

1 A कवँलु 2 A भवँरु. 3 A °वि । केवँ । तेवँ । अना°. 4 B केवँ । तवँ । तेवँ । अना° 5 B °सउं°. 6 A B केवँइ. 7 A पिउ । पक्षे. 8 P प्रियेण. 9 P व्रासु 10 A नवन्ताहं 11 P B दिविदिवि. 12 P °इ इकारो भ°. 13 B गुणँ°. 14 B पर. 15 A था था°

वेदं-किमोर्यादेः ॥ ४०८ ॥

अपभ्रंशे इदम् किम् इत्येतयोरत्वन्तयोरत्प्रत्ययान्तयोर्यादेरवयवस्य डित् एवड इत्यादेशो वा भवति ॥ एवडु अन्तरु । केवडु अन्तरु ॥ पक्षे । एत्तुलो । केत्तुलो ॥

परस्परस्यादिरः ॥ ४०९ ॥

अपभ्रंशे परस्परस्यादिरकारो भवति ॥

ते मुंगडा हराविआ जे परिविट्ठा ताहं ।
अवरोप्परु जोअन्ताहं सामिउ गंजिउ जाहं ॥

कादि-स्थैदोतोरुच्चार-लाघवम् ॥ ४१० ॥

अपभ्रंशे कादिषु व्यञ्जनेषु स्थितयोर् ए ओ इत्येतयोरुच्चारणस्य लाघवं प्रायो भवति ॥

सुधें चिन्तिज्जइ माणु ॥ तसु हउं कलि-जुगि दुल्लहहो ॥

पदान्ते उं-हुं-हिं-हंकाराणाम् ॥ ४११ ॥

अपभ्रंशे पदान्ते वर्तमानानां उं हुं हिं हं इत्येतेषां उच्चारणस्य लाघवं प्रायो भवति ॥

अन्नु जु तुच्छउं तहे धणहे ॥ बलि किज्जउं सुअणस्सु ॥

दइउ घडावइ वणि तरुहुं ॥

तरुहुंवि वक्कलु ॥ खग्ग-विसाहिउं जहिं लहहुं ॥

तणहं तइज्जी भङ्गि नवि ॥

म्हो म्भो वा ॥ ४१२ ॥

अपभ्रंशे म्ह इत्यस्य स्थाने म्भ इति मकाराक्रान्तो भकारो वा

---

१ A एवडु. २ B एत्तुलो । केत्तुलो. ३ B °स्परस्या°. ४ P मुग्गडा. B मुग्गुडा. ५ B °प्पर. ६ A जोअन्ताहं. B जोहंताहं. ७ A °स्थ. ८ B कलिज्जुगि. ९ A दइवु. १० A वक्क. ११ A °हिओ. P °हिउं. १२ A °हहु. १३ A तिणहं. B तेणहंतइज्जी. १४ B नविहु ॥

यत्र-तत्रयोस्त्रस्य डिदेत्थ्वत्तु ॥ ४०४ ॥

अपभ्रंशे यत्रतत्रशब्दयोस्त्रस्य एत्थु अत्तु इत्येतौ डितौ भवतः ॥

जइ सो घडदि प्रयावदी केत्थुवि लेप्पिणु सिक्खु ।
जेत्थुवि तेत्थुवि एत्थु जगि भण तो तहि सारिक्खु ॥

जत्तु ठिदो । तत्तु ठिदो ॥

एत्थु कुत्रात्रे ॥ ४०५ ॥

अपभ्रंशे कुत्र अत्र इत्येतयोस्त्रशब्दस्य डित् एत्थु इत्यादेशो भवति ॥

केत्थुवि लेप्पिणु सिक्खु ॥ जेत्थुवि तेत्थुवि एत्थु जगि ॥

यावत्तावतोर्वादेर्म उं महिं ॥ ४०६ ॥

अपभ्रंशे यावत्तावदित्यव्ययोर्वकारादेरवयवस्य म उं महिं इत्येते त्रय आदेशा भवन्ति ॥

जाम न निवडइ कुम्भ-यडि सीह-चवेड-चडक्क ।
ताम समत्तहं मयगलहं पइ-पइ वज्जइ ढक्क ॥
तिलहं तिलत्तणु ताउं पर जाउं न नेह गलन्ति ।
नेहि पणट्ठइ तेज्जि तिल तिल फिट्टवि खल होन्ति ॥
जामहि विसमी कज्ज-गइ जीवहं मज्झे एइ ।
तामहि अच्छउ इयरु जणु सु-अणुवि अन्तरु देइ ॥

वा यत्तदोतोर्डेवडः ॥ ४०७ ॥

अपभ्रंशे यद् तद् इत्येतयोरत्वन्तयोर्यावत्तावतोर्वकारादेरवयवस्य डित् एवड इत्यादेशो वा भवति ॥

जेवडु अन्तरु रावण-रामहं तेवडु अन्तरु पट्टण-गामहं ॥

पक्षे । जेत्तुलो । तेत्तुलो ॥

---

१ B °त्तु. २ A पयावदी ३ P B तहे. ४ B चपेड. ५ B वज्जर. ६ A तिलइ ७ B °त्तण. ८ P तेंजि. ९ B खलु. १० P हन्ति. ११ A जाम्वहिं. १२ A जीवह. १३ A तामहि. १४ A रामहु. B रामह. १५ A अतर. १६ B जेत्तुलो । तेत्तुलो

वान्यथोनुः ॥ ४१५ ॥

अपभ्रंशे अन्यथाशब्दस्य अनु इत्यादेशो वा भवति ॥

विरहानल-जाल-करालिअउ पहिउ कोवि बुड्डिवि ठिअओ ।
अनु सिसिर-कालि सीअल-जलहु धूमु कहन्तिहु उट्ठिअओ ॥

पक्षे । अन्नह ॥

कुतसः कउ कहन्तिहु ॥ ४१६ ॥

अपभ्रंशे कुतस्शब्दस्य कउ कहन्तिहु इत्यादेशौ भवतः ॥

महु कन्तहो गुट्ठ-ट्ठिअहो कउ झुम्पडा वलन्ति ।
अह रिउ-रुहिरें उल्हवइ अह अप्पणें न भन्ति ॥

धूमु कहन्तिहु उट्ठिअओ ॥

ततस्तदोस्तोः ॥ ४१७ ॥

अपभ्रंशे ततस् तदा इत्येतयोस्तो इत्यादेशो भवति ॥

जइ भग्गा पारक्कडा तो सहि मज्झु पिएण ।
अह भग्गा अम्हहं तणा तो तें मारिअडेण ॥

एवं-परं-समं-ध्रुवं-मा-मनाक एम्व पर समाणु ध्रुवु मं मणाउं ॥ ४१८ ॥

अपभ्रंशे एवमादीनां एम्वादय आदेशा भवन्ति ॥ एवम एम्व ।

पिय-संगमि कउ निद्दडी पिअहो परोक्खहो केम्व ।
मइं बिन्निवि विन्नासिआ निद्द न एम्व न तेम्व ॥

परमः परः । गुणहिं न संपय कित्ति पर ॥ समम: समाणु ।

---

१ A °हिओ वोर. २ B वुड्डि. ३ B अहु. ४ B [illegible]. ५ A °कह. ६ A °हिडु. ७ B कुंतस. ८ B अह. ९ P °अह. १० B [illegible]. ११ B [illegible]. १२ A [illegible]. १३ B [illegible]. १४ B [illegible]. १५ A [illegible]. P [illegible]. १६ B [illegible]. १७ A °[illegible]. १८ B [illegible]. १९ A [illegible]. २० B [illegible]. २१ A [illegible].

भवति ॥ म्ह इति पक्ष्म-श्म-ष्म-स्म-ह्मां म्हः [२.७४] इति प्राकृत-लक्षणविहितोत्र गृह्यते । संस्कृते तदसंभवात् । गिम्भो । सिम्भो ॥

वम्भ ते विरला केवि नर जे सव्वङ्ग-च्छइल्ल ।
जे वंङ्का ते वञ्चयर जे उज्जुअ ते वइल्ल ॥

अन्यादृशोन्नाइसावराइसौ ॥ ४१३ ॥

अपभ्रंशे अन्यादृशशब्दस्य अन्नाइस अवराइस इत्यादेशौ भवतः ॥ अन्नाइसो । अवराइसो ॥

प्रायसः प्राउ-प्राइव-प्राइम्वै-पग्गिम्वाः ॥ ४१४ ॥

अपभ्रंशे प्रायस् इत्येतस्य प्राउ प्राइव प्राइम्व पग्गिम्व इत्येते चत्वार आदेशा भवन्ति ॥

अन्ने ते दीहर लोअण अन्नु तं भुअ-जुअलु ।
अन्नु सु घण थण-हारु तं अन्नु जि मुह-कमलु ॥
अन्नु जि केस-कलावु सु अन्नु जि प्राउ विहि ।
जेण णिअम्बिणि घडिअ स गुण-लायण्ण-णिहि ॥
प्राइव मुणिहंवि भन्तडी [11]ते मणिअडा गणन्ति ।
अखइ निरामइ परम-पइ अज्जवि लउ नें लहन्ति ॥
अंसुं-जलें प्राइम्व गोरिअहे सहि उव्वत्ता नयण-सरें ।
तें सम्मुह संपेसिआ देन्ति तिरिच्छी घत्त परें ॥
एसी पिउ रूसेसुं हउं रुट्ठी मइं अणुणेइ ।
पग्गिम्व पइ मणोरहइं दुक्करु दइउ करेइ ॥

---

१ B वकारेवच°. २ A वञ्जु. ३ P प्राइवपग्गिवा. ४ P प्राइवें पग्गिव ५ B वे ६ B घणहार. ७ B °लाउ. ८ P निअविरणि. B णिअवरणि. ९ A लायन्न. १० P मुणिहिं°. ११ B ते. १२ B नहन्ति. १३ B असुजलें P असुजलि. १४ P प्राइवें १५ P गोरिअहि. १६ P उवत्ता. B टवत्ता. १७ A सरा १८ B त. १९ B दिति २० A तिरच्छी. २१ A परा. २२ B रूसेस हउं. २३ P मइ. २४ P पग्गिव

जंउ पवसन्तें सहुं न गयअ न मुअ विओएं तस्सु ।
लज्जिज्जइ संदेसडा दिन्तेहिं सुहय-जणस्सु ॥

नहेनाहिं ।

एत्तहे मेह पिअन्ति जलु एत्तहें वडवानल आवट्टइ ।
पेक्खु गहीरिम सायरहो एक्कवि कणिअ नाहिं ओहट्टइ ॥

पश्चादेवमेवैवेदानीं-प्रत्युतेतसः पच्छइ एम्वइ जि एम्वहिं पच्चलिउ एत्तहे ॥ ४२० ॥

अपभ्रंशे पश्चादादीनां पच्छइ इत्यादय आदेशा भवन्ति ॥ पश्चातः पच्छइ । पच्छइ होइ विहाणु ॥ एवमेवस्य एम्वइ । एम्वइ सुरउ समत्तुं ॥ एवस्य जिः ।

जाउ म जन्तउ पल्लवह देक्खउं कइ पय देइ ।
हिअइ तिरिच्छी हउं जि पर पिउ डम्बरइं करेइ ॥

इदानीम एम्वहिं ।

हरि नच्चाविउ पंङ्गणइ विम्हइ पाडिउ लोउ ।
एम्वहिं राह-पओहरहं जं भावइ तं होउ ॥

प्रत्युतस्य पच्चलिउ ।

साव-सलोणी गोरडी नवखी कवि विस-गण्ठि ।
भडु पच्चलिउ सो मरइ जासु न लग्गइ कण्ठि ॥

इतस एत्तहे । एत्तहे मेह पिअन्ति जलु ॥

विषण्णोक्त-वर्त्मनो वुन्न-वुत्त-विच्चं ॥ ४२१ ॥

अपभ्रंशे विषण्णादीनां वुन्नादय आदेशा भवन्ति ॥ विषण्णस्य वुन्नः ।

---

१ P जओ पवसन्तेन सहुं न मुअअ विएए तस्सु ।. B जउ पवसिन्ते न गए मुअअ न मुअ विओएं तस्सु ।. २ P दिन्तिहिं. B देतेहिं. ३ A एत्तहि. ४ A °नरे. P °नर. ५ B उहट्टइ. ६ A °क्खि. ७ P पच्चलिउ. B पच्चलिउ. ८ B °मच स नं°. ९ B समत्तु. १० P B दिक्खउ. ११ B °दइ. १२ B हिअइ. १३ A तिरिच्छी. १४ B हुउं. १५ P °हिउ. १६ P नच्चा°. १७ B राअ°. १८ B पच्चलिउ. १९ A °लग्गे. २० B °गण्ठी°.

कन्तु जु सीहहो उवमिअइ तं महु खण्डिउ माणु।
सीहु निरक्खय गय हणइ पिउ पय-रक्ख-समाणु॥

ध्रुवमो ध्रुवुः।

चञ्चलु जीविउ ध्रुवु मरणु पिअ रूसिज्जइ काइं।
होसइं दिअहा रूसणा दिव्वइं वरिस-सयाइं॥

मो मं। मं धणि करहि विसाउ॥ प्रायोग्रहणात्।

माणि पणट्ठइ जइ न तणु तो देसडा चइज्ज।
मा दुज्जण-कर-पल्लवेहिं दंसिज्जन्तु भमिज्ज॥

लोणु विलिज्जइ पाणिएण अरि खल मेह म गज्जु॥
वालिउ गलइ सु झुम्पडा गोरी तिम्मइ अज्जु॥

मनाको मणाउं॥

विहवि पणट्ठइ वङ्कुडउ रिद्धिहि जण-सामन्नु।
किंपि मणाउं महु पिअहो ससि अणुहरइ न अन्नु॥

किलाथवा-दिवा-सह-नहेः किराहवइ दिवे सहुं नाहिं ॥४१९॥

अपभ्रंशे किलादीनां किरादय आदेशा भवन्ति॥ किलस्य किरः।

किर खाइ न पिअइ न विद्दवइ धम्मि न वेच्चइ रूअडउ।
इह किवणु न जाणइ जह जमहो खणेण पहुच्चइ दूअडउ॥

अथवोहवइ। अहवइ न सुवंसहं एह खोडि॥ प्रायोधिकारात्।

जाइज्जइ तहिं देसडइ लब्भइ पियहो पमाणु।
जइ आवइ तो आणिअइ अहवा तं जि निवाणु॥

दिवो दिवे। दिविदिवि गङ्गा-ण्हाणु॥ सहस्य सहुं।

१ B वन्तु. २ B °अइ. ३ P °क्खइ ४ B हणद. ५ B चंचल. ६ B पिइ ७ A रूसंज्जइ ८ B काइ ९ P होसइ. १० B माम. ११ B कराहि विसाउ १२ B पणट्ठइ १३ B तणु. १४ P चएज्ज. १५ P °विहि. १६ PB भमेज्ज. १७ B लोण १८ P पाणिए. १९ P अरे. २० A गज्जे. २१ A °इ झुपडइ गो°. २२ B मणाउ. २३ P अणु २४ P सहु २५ B पीअइ. २६ B वेचइ°. २७ B किविणु. २८ B °होयस°. २९ P सणें प°. ३० B सह. ३१ B आणीउ. ३२ P B दिवेदिवे

विहवे कस्सु थिरत्तणउं जोव्वणि कस्सु मरट्टु ।
सो लेखडउ पठाविअइ जो लग्गइ निच्चट्टु ॥

असाधारणस्य सड्ढलः ।

कहिं ससहरु कहिं मयरहरु कहिं बरिहिणु कहिं मेहु ।
दूरे-ठिआहं वि सज्जणहं होइ असड्ढलु नेहु ॥

कौतुकस्य कोड्डः ।

कुञ्जरु अन्नहं तरु-अरहं कुड्डेण घल्लइ हत्थु ।
मणु पुणु एक्कहिं सल्लइहिं जइ पुच्छह परमत्थु ॥

क्रीडायाः खेड्डः ।

खेड्डयं कयमम्हेहिं निच्छयं किं पयम्पह ।
अणुरत्ताउ भत्ताउ अम्हे मा चय सामिअ ॥

रम्यस्य रवण्णः ।

सरिहिं न सरेहिं न सरवरेहिं नवि उज्जाण-वणेहिं ।
देस रवण्णा होन्ति वढ निवसन्तेहिं सुअणेहिं ॥

अद्भुतस्य ढक्करिः ।

हिअडा पइं एहु बोल्लिअओ महु अग्गइ सय-वार ।
फुट्टिसु पिएं पवसन्ति हउं भण्डय ढक्करि-सार ॥

हे सखीत्यस्य हेल्लिः । हेल्लि म झङ्खहि आलु ॥ पृथक्पृथगित्यस्य जुअंजुअः ।

---

१ B कस्स. २ B °रट्ट. ३ A लेहडउ°. ४ B निच्चट्ट. ५ B सड्ढल. ६ B ससहर. ७ A °रहिणु. ८ B °आहवि. ९ B होई. १० B दुड्ढ. ११ P कसांड. १२ P °रहं. B °रह. १३ P कोड्डेन. B कोड्डेन. १४ B हट. १५ B °चाले°. १६ B °रवो. १७ B सरिहिं न सरवरेहि. १८ A °वण्ण. १९ P होइ°. २० B वोल्लिअ. २१ A महुं. २२ A °ग्गइ. २३ B फुट्टिसु. २४ A पिए. २५ P °न्ति. २६ B भड्डू. २७ A हल. २८ A रत्त°. २९ A पृथगित्यस्य. ३० P °गित्यस्य.

मइं वुत्तउं तुहुं धुरु धरहि कसरेहि विगुत्ताइं।
पइं विणु धवल न चडइ भरु एम्वइ वुन्नउ काइं॥

उक्तस्य वुत्तः। मइं वुत्तउं॥ वर्त्मनो विच्चः। जं मणु विच्चि न माइं॥

शीघ्रादीनां वहिल्लादयः ॥ ४२२ ॥

अपभ्रंशे शीघ्रादीनां वहिल्लादय आदेशा भवन्ति॥

एक्कु कइअ ह वि[1] न आवही अन्नु वहिल्लउ जाहि।
मइं मित्तडा प्रमाणिअउ पइं जेहउ खलु नाहि॥

झकटस्य घङ्घलः।

जिवँ सुपुरिस तिवँ घङ्घलइं जिवँ नइ तिवँ वलणाइं।
जिवँ डोङ्गर तिवँ कोट्टरइं हिआ विसूरहि काइं॥

अस्पृश्यसंसर्गस्य विट्टालः।

जे छड्डेविणु रयणनिहि[23] अप्पउं तडि घल्लन्ति।
तहं सङ्खहं विट्टालु परु फुक्किज्जन्त भमन्ति॥

भयस्य द्रवक्कः।

दिवेहिं विढत्तउं खाहि वढ संचि म एक्कुवि द्रम्मु।
कोवि द्रवक्कउ सो पडइ जेण समप्पइ जम्मु॥

आत्मीयस्य अप्पणः। फोडेन्ति जे हिअडउं अप्पणउं॥ दृष्टेर्द्रेहिः। एक्कमेक्कउं जइवि जोएदि हरि सुट्ठु सव्वायरेण। तो वि द्रेहि जहिं कहिंवि राही। को सक्कइ संवरेवि दड्ढ-नयणा नेहिं पलुट्टा॥ गाढस्य निच्चट्टः।

---

१ P मइ. २ B तुहु. ३ P धुरु. ४ B [illegible]. ५ P पइ. ६ P B [illegible] ७ P [illegible]. ८ P [illegible]. B [illegible]. ९ B माइं. १० B [illegible]. ११ B [illegible]. १२ P [illegible] १३ B [illegible]. १४ A [illegible]. १५ B [illegible]. १६ B [illegible]. १७ B [illegible]. १८ A [illegible] १९ A B [illegible]. २० A B [illegible]. २१ B [illegible]. २२ A [illegible] B [illegible]. २३ A [illegible]. B [illegible]. २४ P [illegible]. २५ A [illegible]. B [illegible] २६ B [illegible]. २७ A [illegible]. २८ A [illegible]. २९ B [illegible]. ३० B [illegible] ३१ B [illegible] ३२ A [illegible]. ३३ B [illegible]. ३४ A [illegible]. P [illegible]. ३५ A [illegible]. ३६ P [illegible] ३७ A [illegible]. ३८ B [illegible].

विरहानल-जाल-करालिअउ पहिउ पन्थि जं दिट्ठउं ।
तं मेलवि सव्वहिं पन्थिअहिं सो जि किअउ अग्गिट्ठउं ॥

डर। महु कन्तहो बे दोसडा ॥ डुल्ल। एक्क कुडुल्ली पञ्चहिं रुद्धी ॥

योगजाश्चैषाम् ॥ ४३० ॥

अपभ्रंशे अडडडुल्लानां योगभेदेभ्यो ये जायन्ते डडअ इत्यादयः प्रत्ययास्तेपि स्वार्थे प्रायो भवन्ति ॥ डडअ। फोडेन्ति जे हिअडउं अप्पणउं ॥ अत्र किसलय° [१.२६९] इत्यादिना यलुक् ॥ डुल्लअ। चूडुल्लउ चुण्णीहोइसइ ॥ डुल्लडड।

सामि-पसाउ सलज्जु पिउ सीमा-संधिहिं वासु ।
पेक्खिवि बाहु-बलुल्लडा धण मेल्लइ नीसासु ॥

अत्रामि स्यादौ दीर्घ-ह्रस्वौ [४.३३०] इति दीर्घः ॥ एवं बाहु-बलुल्लडउ। अत्र त्रयाणां योगः ॥

स्त्रियां तदन्ताड्डीः ॥ ४३१ ॥

अपभ्रंशे स्त्रियां वर्तमानेभ्यः प्राक्तनसूत्रद्वयोक्तप्रत्ययान्तेभ्यो डीः प्रत्ययो भवति ॥

पहिआ दिट्ठी गोरडी दिट्ठी मग्गु निअन्त ।
अंसूसासेहिं कञ्चुआ तिंतुव्वाणं करन्त ॥

एक्क कुडुल्ली पञ्चहिं रुद्धी ॥

---

१ B °[illegible]. २ A °[illegible]. ३ B [illegible]. ४ P [illegible]. ५ P [illegible]. ६ A [illegible]. B [illegible]. ७ P [illegible]. ८ A [illegible]. ९ A °[illegible]. १० A °[illegible]. ११ B [illegible]. १२ B [illegible]. १३ P [illegible]. B [illegible]. १४ A [illegible]. १५ P [illegible]. १६ A [illegible]. P [illegible]. १७ P [illegible]. १८ B [illegible]. १९ B °[illegible]. २० A °[illegible]. २१ B [illegible]. २२ B [illegible]. २३ B [illegible]. २४ B [illegible]. २५ P °[illegible].

ढोल्ला एह परिहासडी अइभ न कवणहिं देसि।
हउं झिज्जउं तउ केहिं पिअ तुहुं पुणु अन्नहिं रेसि॥

एवं तेहिंरेसिमावुदाहार्यौ ॥ वड्डत्तणहो तणेण ॥

पुनर्विनः स्वार्थे डुः ॥ ४२६ ॥

अपभ्रंशे पुनर्विना इत्येताभ्यां परः स्वार्थे डुः प्रत्ययो भवति ॥

सुमरिज्जइ तं वल्लहउं जं वीसरइ मणाउं ॥
जहिं पुणु सुमरणु जाउं गउ तहो नेहहो कइं नाउं ॥

विणु जुज्झें न वलाहुं ॥

अवश्यमो डें-डौ ॥ ४२७ ॥

अपभ्रंशेऽवश्यमः स्वार्थे डें ड इत्येतौ प्रत्ययौ भवतः ॥

जिब्भिन्दिउ नायगु वसि करेहु जसु अधिन्नइं अन्नइं।
मूलि विणट्ठइ तुंबिणिहे अवसें सुक्कइं पण्णइं ॥

अवस न सुअहिं सुहच्छिअहिं ॥

एकशसो डिः ॥ ४२८ ॥

अपभ्रंशे एकशश्शब्दात्स्वार्थे डिर्भवति ॥

एक्कसि सील-कलंकिअहं देज्जहिं पच्छित्ताइं।
जो पुणु खण्डइ अणुदिअहु तसु पच्छित्तें काइं ॥

अ-डड-डुल्लाः स्वार्थिक-क-लुक् च ॥ ४२९ ॥

अपभ्रंशे नाम्नः परतः स्वार्थे अ डड डुल्ल इत्येते त्रयः प्रत्यया भवन्ति तत्संनियोगे स्वार्थकप्रत्ययस्य लोपश्च ॥

[illegible]

एत्तहे तेत्तहे बारि घरि लच्छि विसण्टुल धाइ ।
पिअ-पब्भट्ठव गोरडी निच्चल कहिँवि न ठाइ ॥

त्व-तलोः प्पणः ॥ ४३७ ॥

अपभ्रंशे त्वतलोः प्रत्यययोः प्पण इत्यादेशो भवति ॥ वड्डप्पणु परि-पाविअइ ॥ प्रायोधिकारात् । वड्डत्तणहो तणेण ॥

तव्यस्य इएव्वउं एव्वउं एवा ॥ ४३८ ॥

अपभ्रंशे तव्यप्रत्ययस्य इएव्वउं एव्वउं एवा इत्येते त्रय आदेशा भवन्ति ॥

एउ गृण्हेप्पिणु ध्रुं मइं जइ प्रिउ उव्वारिज्जइ ।
महु करिएव्वउं किं पि णवि मरिएव्वउं पर देज्जइ ॥
देसुच्चाडणु सिहि-कढणु घण-कुट्टणु जं लोइ ।
मंजिट्ठए अइरत्तिए सव्वु सहेव्वउं होइ ॥
सोएवा पर वारिआ पुप्फवईहिं समाणु ।
जग्गेवा पुणु को धरइ जइ सो वेउ पमाणु ॥

क्त्व इ-इउ-इवि-अवयः ॥ ४३९ ॥

अपभ्रंशे क्त्वाप्रत्ययस्य इ इउ इवि अवि इत्येते चत्वार आदेशा भवन्ति ॥ इ ।

हिअडा जइ वेरिअ घणा तो किं अब्भि चडाहुं ।
अम्हाहिं बे हत्थडा जइ पुणु मारि मराहुं ॥

इउ । गय-घड भज्जिउ जन्ति ॥ इवि ।

१ P वइ. B adds नविज्ज°. २ A [illegible]. B [illegible]. ३ A °[illegible]°. ४ B [illegible]. ५ A °[illegible]. ६ B [illegible]. ७ P B [illegible]. ८ A °[illegible]. ९ B [illegible]. १० P B [illegible]. ११ A °[illegible]. १२ B [illegible]. १३ B °[illegible]. १४ A °[illegible]. १५ B [illegible]. १६ P [illegible].

आन्तान्ताड्डाः ॥ ४३२ ॥

अपभ्रंशे स्त्रियां वर्तमानादप्रत्ययान्तप्रत्ययान्तात् डाप्रत्ययो भवति ड्यपवादः ॥

पिउ आइउ सुअ वत्तडी झुणि कन्नडइ पइट्ठु।
तहो विरहहो नासन्तअहो धूलडिआवि न दिट्ठु ॥

अस्येदे ॥ ४३३ ॥

अपभ्रंशे स्त्रियां वर्तमानस्य नाम्नो योकारस्तस्य आकारे प्रत्यये परे इकारो भवति ॥ धूलडिआवि न दिट्ठु ॥ स्त्रियामित्येव। झुणि कन्नडइ पइट्ठु ॥

युष्मदादेरीयस्य डारः ॥ ४३४ ॥

अपभ्रंशे युष्मदादिभ्यः परस्य ईयप्रत्ययस्य डार इत्यादेशो भवति ॥

संदेसें काइं तुहारेण जं संगहो न मिलिज्जइ।
सुइणन्तरि पिएं पाणिएण पिअ पिआस किं छिज्जइ ॥

दिक्खि अम्हारा कन्तु। बहिणि महारा कन्तु ॥

अतोर्डेत्तुलः ॥ ४३५ ॥

अपभ्रंशे इदंकिंयत्तदेतद्भ्यः परस्य अतोः प्रत्ययस्य डेत्तुल इत्यादेशो भवति ॥ एत्तुलो। केत्तुलो। जेत्तुलो। तेत्तुलो। एत्तुलो ॥

त्रस्य डेत्तहे ॥ ४३६ ॥

अपभ्रंशे सर्वादेः सप्तम्यन्तात्परस्य त्रप्रत्ययस्य डेत्तहे इत्यादेशो भवति ॥

[illegible]

गमेरेप्पिण्वेप्प्योरेर्लुग् वा ॥ ४४२ ॥

अपभ्रंशे गमेर्धातोः परयोरेप्पिणु एप्पि इत्यादेशयोरेकारस्य लुग् भवति वा ॥

गम्प्पिणु वाणारसिहिं नर अह उज्जेणिहिं गम्पि ।
मुआ परावहिं परम-पउ दिव्वन्तरइं म जम्पि ॥

पक्षे ।

गङ्ग गमेप्पिणु जो मुअइ जो सिव-तित्थ गमेप्पि ।
कीलदि तिदसावास-गउ सो जम-लोउ जिणेप्पि ॥

तृनोणअः ॥ ४४३ ॥

अपभ्रंशे तृनः प्रत्ययस्य अणअ इत्यादेशो भवति ॥ हत्थि मारणउ लोउ बोल्लणउ पडहु वज्जणउ सुणउ भसणउ ॥

इवार्थे नं-नउ-नाइ-नावइ-जणि-जणवः ॥ ४४४ ॥

अपभ्रंशे इवशब्दस्यार्थे नं नउ नाइ नावइ जणि जणु इत्येते षड् भवन्ति ॥ नं । नं मल्ल-जुज्झु ससि-राहु करन्ति ॥ नउ ।

रवि-अत्थमणि समाउलेण कण्ठि विइण्णु न छिण्णु ।
चक्कें खण्डु मुणालिअहे नउ जीवग्गलु दिण्णु ॥

नाइ ।

वलयावलि-निवडण-भएण धण उद्धब्भुअ जाइ ।
वल्लह-विरह-महादहहो थाह गवेसइ नाइ ॥

नावइ ।

रक्खइ सा विस-हारिणी बे कर चुम्बिवि जीउ ।
पडिबिम्बिअ-मुंजालु जलु जेहिं अडोहिउ पीउं ॥

अपि ।

बाह विछोडवि जाहि तुहुं हउं तेवँइ को दोसु ।
हिअय-ट्ठिउ जइ नीसरहि जाणउं मुञ्ज स रोसु ॥

एप्प्येप्पिण्वेव्येविणवः ॥ ४४० ॥

अपभ्रंशे क्त्वाप्रत्ययस्य एप्पि एप्पिणु एवि एविणु इत्येते चत्वार आदेशा भवन्ति ॥

जेप्पि असेसुं कसाय-बलु देप्पिणु अभउ जयस्सु ।
लेवि महव्वय सिवु लहहिं झाएविणु तत्तस्सु ॥

पृथग्योग उत्तरार्थः ॥

तुम एवमणाणहमणहिं च ॥ ४४१ ॥

अपभ्रंशे तुमः प्रत्ययस्य एवम् अण अणहम् अणहिं इत्येते चत्वारः। चकारात् एप्पि एप्पिणु एवि एविणु इत्येते । एवं चाष्टावादेशा भवन्ति ॥

देवं दुक्करु निअय-धणु करण न तउ पडिहाइ ।
एम्वइ सुहु भुंजणहं मणु पर भुंजणहिं न जाइ ॥
जेप्पि चएप्पिणु सयल धर लेविणु तवु पालेवि ।
विणु सन्तें तित्थेसरेण को सक्कइ भुवणे वि ॥

[illegible]

गमेरेप्पिण्वेप्प्योरेर्लुग् वा ॥ ४४२ ॥

अपभ्रंशे गमेर्धातोः परयोरेप्पिणु एप्पि इत्यादेशयोरेकारस्य लुग् भवति वा ॥

गम्प्पिणु वाणारसिहिं नर अह उज्जेणिहिं गम्प्पि ।
मुआ परावहिं परम-पउ दिव्वन्तरइं म जम्पि ॥

पक्षे ।

गङ्ग गमेप्पिणु जो मुअइ जो सिव-तित्थ गमेप्पि ।
कीलदि तिदसावास-गउ सो जम-लोउ जिणेप्पि ॥

तृनोणअः ॥ ४४३ ॥

अपभ्रंशे तृनः प्रत्ययस्य अणअ इत्यादेशो भवति ॥ हत्थि मारणउ लोउ बोल्लणउ पडहु वज्जणउ सुणउ भसणउ ॥

इवार्थे नं-नउ-नाइ-नावइ-जणि-जणवः ॥ ४४४ ॥

अपभ्रंशे इवशब्दस्यार्थे नं नउ नाइ नावइ जणि जणु इत्येते षट् भवन्ति ॥ नं । नं मल्ल-जुज्झु ससि-राहु करहिं ॥ नउ ।

रवि-अत्थमणि समाउलेण कण्ठि विइण्णु न छिण्णु ।
चक्कें खण्डु मुणालिअहे नउ जीवग्गलु दिण्णु ॥

नाइ ।

वलयावलि-निवडण-भएण धण उद्धब्भुअ जाइ ।
वल्लह-विरह-महादहहो थाह गवेसइ नाइ ॥

नावइ ।

[illegible]

रक्खइ सा विस-हारिणी बें कर चुम्बिवि जीउ ।
पडिबिम्बिअ-मुंजालु जलु जेहिँ अडोहिउ पीउँ ॥

वि ।

बाह विछोडवि जाहि तुहुं हउं तेवँइ को दोसु ।
हिअय-ट्ठिउ जइ नीसरहि जाणउं मुञ्ज स रोसु ॥

एप्प्येप्पिण्वेव्येविणवः ॥ ४४० ॥

पभ्रंशे क्त्वाप्रत्ययस्य एप्पि एप्पिणु एवि एविणु इत्येते चत्वार
ादेशा भवन्ति ॥

जेप्पि असेसुं कसाय-बलु देप्पिणु अभउ जयस्सु ।
लेवि महव्वय सिवु लहहिं झाएविणु तत्तस्सु ॥

थग्योग उत्तरार्धः ॥

तुम एवमणाणहमणहिं च ॥ ४४१ ॥

पभ्रंशे तुमः प्रत्ययस्य एवम् अण अणहम् अणहि इत्येते चत्वारः।
कारात् एप्पि एप्पिणु एवि एविणु इत्येते । एवं चाष्टावादेशा
वन्ति ॥

देवँ दुक्करु निअय-धणु करण न तउ पडिहाइ ।
एम्वइ सुहु भुंजणहं मणु पर भुंजणहिं न जाइ ॥
जेप्पि चएप्पिणु सयल धर लेविणु तवु पालेवि ।
विणु सन्तें तित्थेसरेण को सक्कइ भुवणेवि ॥

---

१ P B [illegible]. २ B °[illegible]. ३ P [illegible]. ४ A [illegible]. ६ A B [illegible].
L [illegible]. ८ A °[illegible]. ९ B [illegible]. १० A B रोस. ११ A [illegible]°.
१ A [illegible]. १३ A °[illegible]. B °[illegible]. १४ A [illegible]. १५ B तुम°. १६ B °[illegible] आदेशा
[illegible]°. १७ B [illegible]. १८ A [illegible]. १९ B [illegible]°. २० B [illegible].
P [illegible]°. B [illegible]°.

णिम्मविदु खणु कण्ठि पालंबु किदु रदिए विहिदु खणु मुण्डमालिए
जं पणएण तं नमहु कुसुम-दाम-कोदण्डु कामहो ॥

व्यत्ययश्च ॥ ४४७ ॥

प्राकृतादिभाषालक्षणानां व्यत्ययश्च भवति ॥ यथा मागध्यां तिष्ठश्चिष्ठः [४.२९८] इत्युक्तं तथा प्राकृतपैशाचीशौरसेनीष्वपि भवति । चिष्ठदि ॥ अपभ्रंशे रेफस्याधो वा लुगुक्तो मागध्यामपि भवति । शद-माणुश-मंश-भालके कुम्भ-शहश्र-वशाहे शंचिदे इत्याद्यन्यदपि द्रष्टव्यम् ॥ न केवलं भाषालक्षणानां त्याद्यादेशानामपि व्यत्ययो भवति । ये वर्तमाने काले प्रसिद्धास्ते भूतेपि भवन्ति । अह पेच्छइ रहु-तणओ ॥ अथ प्रेक्षांचक्रे इत्यर्थः ॥ आभासइ रयणीअरे । आबभाषे रजनीचरानित्यर्थः ॥ भूते प्रसिद्धा वर्तमानेपि[3] । सोहीअ एस वण्ठो । शृणोत्येष वण्ठ इत्यर्थः ॥

शेषं संस्कृतवत्सिद्धम् ॥ ४४८ ॥

शेषं यदत्र प्राकृतादिभाषासु अष्टमे नोक्तं तत्सप्ताध्यायीनिबद्धसंस्कृतवदेव सिद्धम् ॥

हेट्ठ-ट्ठिय-सूर-निवारणाय छत्तं अहो इव वहन्ती ।
जयइ ससेसा वराह-सास-दूरुक्खुया पुहवी ॥

अत्र चतुर्थ्या आदेशो नोक्तः स च संस्कृतवदेव सिद्धः । उक्तमपि क्वचित्संस्कृतवदेव भवति । यथा प्राकृते उरस्शब्दस्य सप्तम्येकवचनान्तस्य उरे उरम्मि इति प्रयोगौ भवतस्तथा क्वचिदुरसीत्यपि भवति । एवं सिरे । सिरम्मि । सिरसि । सरे । सरम्मि । सरसि ॥ सिद्धग्रहणं मङ्गलार्थम् । ततो ह्यायुष्मच्छ्रोतृकताभ्युदयश्चेति ॥

[illegible]

पेक्खेविणु मुहु जिण-वरहो दीहर-नयण सलोणु।
नावइ गुरु-मच्छर-भरिउ जलणि पवीसइ लोणु॥

मणि।

चम्पय-कुसुमहो मज्झि सहि भसलु पइट्ठउ।
सोहइ इन्दनीलु जणि कणइ बइट्ठउ॥

जणु। निरुवम रसु पिएं पिएवि जणु॥

लिङ्गमतन्त्रम् ॥ ४४५ ॥

अपभ्रंशे लिङ्गमतन्त्रं व्यभिचारि प्रायो भवति। गय-कुम्भइं दारन्तु॥
अत्र पुल्लिङ्गस्य नपुंसकत्वम्।

अब्भा लग्गा डुङ्गरिहिं पहिउ रडन्तउ जाइ।
जो एहा गिरि-गिलण-मणु सो किं धणहे धणाइ॥

अत्र अब्भा इति नपुंसकस्य पुंस्त्वम्॥

पाइ विलग्गी अन्त्रडी सिरु ल्हसिउं खन्धस्सु।
तो वि कटारइ हत्थडउ बलि किज्जउं कन्तस्सु॥

अत्र अन्त्रडी इति नपुंसकस्य स्त्रीत्वम्॥

सिरि चडिआ खन्ति प्फलइं पुणु डालइं मोडन्ति।
तो वि महद्दुम सउणाहं अवराहिउ न करन्ति॥

अत्र डालइं इत्यत्र स्त्रीलिङ्गस्य नपुंसकत्वम्॥

शौरसेनीवत् ॥ ४४६ ॥

अपभ्रंशे प्रायः शौरसेनीवत् कार्यं भवति। सीसि सेहरु खणु

[illegible]

ग्रंथाग्रं २१८८ श्लोकाः ॥ छ ॥

श्रीः ॥ शुभं भवतु ॥

लेखकवाचकयोः शुभं कल्याणं भूयात् भवतु ॥ छ ॥

अवन्तीनगरे

संवत् १६१२ वर्षे ॥ ॥ श्री ॥—॥

आशे(नो?) शु(सु?)दि विजया ॥

BOMBAY SANSKRIT SERIES.

Edited under the superintendence of Prof. A. V. Kathavate and Prof. S. R. Bhandarkar.

	Rs.	a.	p.
No. I.—Pañchatantra, Books IV. and V. Edited, with Notes, by Dr. G. Bühler	0	4	0
No. II.—Nâgojîbhaṭṭa's Paribhâshenduśekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. The Sanskrit Text and various Readings, Part I....	0	8	0
No. III.—Pañchatantra, Books II. and III. Edited, with Notes, by Dr. G. Bühler...	0	4	0
No. IV.—Pañchatantra, Book I. Edited, with Notes, by Dr. F. Kielhorn	0	6	0
No. V.—The Raghuvaṁśa of Kâlidâsa, with the Commentary of Mallinâtha. Edited, with Notes, by S. P. Pandit, M. A. Part I., Cantos I.—VI.	1	8	0
No. VI.—Mâlavikâgnimitra: Sanskrit Play by Kâlidâsa. Edited, with Notes by Shankar P. Pandit, M. A.	2	2	0
No. VII.—Nâgojîbhaṭṭa's Paribhâshenduśekhara. Edited and explained by Dr F. Kielhorn. Part II. (Translation and Notes), Paribhâshâs I.—XXXVII.	0	8	0
No. VIII.—The Raghuvaṁśa of Kâlidâsa, with the Commentary of Mallinâtha. Edited, with Notes, by S. P. Pandit, M. A. Part II., Cantos VII.—XIII.	0	12	0
No. IX.—Nâgojîbhaṭṭa's Paribhâshenduśekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. Part II. (Translation and Notes), Paribhâshâs XXXVIII.—LXIX.	0	8	0
No. X.—The Daśakumâracharita of Daṇḍin. Part I. Edited, with Critical and Explanatory Notes, by Dr. G. Bühler...	0	8	0
No. XI.—The Nîtiśataka and Vairâgyaśataka of Bhartṛihari, with extracts from two Sanskrit Commentaries. Edited, with Notes, by Kâshinath Trimbak Telang, M. A. (copies not available) ...			

BOMBAY SANSKRIT SERIES.

Edited under the superintendence of Prof. A. V. Kathavate and Prof. S. R. Bhandarkar.

	Rs.	a.	p.
No. I.—Panchatantra, Books IV. and V. Edited, with Notes, by Dr. G. Bühler	0	4	0
No. II.—Nâgojîbhatta's Paribhâshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. The Sanskrit Text and various Readings, Part I...	0	8	0
No. III.—Panchatantra, Books II. and III. Edited, with Notes, by Dr. G. Bühler...	0	4	0
No. IV.—Panchatantra, Book I. Edited, with Notes, by Dr. F. Kielhorn	0	6	0
No. V.—The Raghuvams'a of Kâlidâsa, with the Commentary of Mallinâtha. Edited, with Notes, by S. P. Pandit, M. A. Part I., Cantos I.—VI.	1	8	0
No. VI.—Mâlavikâgnimitra: Sanskrit Play by Kâlidâsa. Edited, with Notes by Shankar P. Pandit, M. A.	2	2	0
No. VII.—Nâgojîbhatta's Paribhâshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. Part II. (Translation and Notes), Paribhâshâs I.—XXXVII.	0	8	0
No. VIII.—The Raghuvams'a of Kâlidâsa, with the Commentary of Mallinâtha. Edited, with Notes, by S. P. Pandit, M. A. Part II., Cantos VII.—XIII.	0	12	0
No. IX.—Nâgojîbhatta's Paribhâshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. Part II. (Translation and Notes), Paribhâshâs XXXVIII.—LXIX.	0	8	0
No. X.—The Das'akumâracharita of Dandin. Part I. Edited, with Critical and Explanatory Notes, by Dr. G. Bühler...	0	[illegible]	0
No. XI.—The Nîtis'ataka and Vairâgyas'ataka of Bhartrihari, with extracts from two Sanskrit Commentaries. Edited, with Notes, by Kâshinâth Trimbak Telang, M. A. (copies not available) ...			

BOMBAY SANSKRIT SERIES.

Edited under the superintendence of Prof. A. V. Kâthavate and Prof. S. R. Bhândârkar

	Rs.	a.	p.
No. I.—Pañchatantra, Books IV. and V. Edited, with Notes, by Dr. G. Bühler	0	4	0
No. II.—Nâgojibhaṭṭa's Paribhâshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. The Sanskrit Text and various Readings. Part I....	0	8	0
No. III.—Pañchatantra, Books II. and III. Edited, with Notes, by Dr. G. Bühler...	0	4	0
No. IV.—Pañchatantra, Book I. Edited, with Notes, by Dr. F. Kielhorn	0	6	0
No. V.—The Raghuvaṃs'a of Kâlidâsa, with the Commentary of Mallinâtha. Edited, with Notes, by S. P. Paṇḍit, M. A. Part I., Cantos I.—VI.	1	8	0
No. VI.—Mâlavikâgnimitra: Sanskrit Play by Kâlidâsa. Edited, with Notes by Shankar P. Paṇḍit, M. A.	2	2	0
No. VII.—Nâgojibhaṭṭa's Paribhâshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. Part II. (Translation and Notes), Paribhâshâs I.—XXXVII.	0	8	0
No. VIII.—The Raghuvaṃs'a of Kâlidâsa, with the Commentary of Mallinâtha. Edited, with Notes, by S. P. Paṇḍit, M. A. Part II., Cantos VII.—XIII.	0	12	0
No. IX.—Nâgojibhaṭṭa's Paribhâshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. Part II. (Translation and Notes), Paribhâshâs XXXVIII.—LXIX.	0	8	0
No. X.—The Das'akumâracharita of Daṇḍin. Part I. Edited, with Critical and Explanatory Notes, by Dr. G. Bühler...	0	8	0
No. XI.—The Nîtis'ataka and Vairâgyas'ataka of Bhartṛihari, with extracts from two Sanskrit Commentaries. Edited, with Notes, by Kâshinath Trimbak Telang, M. A. copies not available ...			

BOMBAY SANSKRIT SERIES.

Edited under the superintendence of Prof. A. V. Kathavate and Prof. S. R. Bhandarkar

	Rs.	a.	p.
No. I.—Pañchatantra, Books IV. and V. Edited, with Notes, by Dr. G. Bühler	0	4	0
No. II.—Nâgojîbhatta's Paribhâshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. The Sanskrit Text and various Readings. Part I....	0	8	0
No. III.—Pañchatantra, Books II. and III. Edited, with Notes, by Dr. G. Bühler...	0	4	0
No. IV.—Pañchatantra, Book I. Edited, with Notes, by Dr. F. Kielhorn	0	6	0
No. V.—The Raghuvams'a of Kâlidâsa, with the Commentary of Mallinâtha. Edited, with Notes, by S. P. Pandit, M. A. Part I., Cantos I.—VI.	1	8	0
No. VI.—Mâlavikâgnimitra: Sanskrit Play by Kâlidâsa. Edited, with Notes by Shankar P. Pandit, M. A.	2	2	0
No. VII.—Nâgojîbhatta's Paribhâshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. Part II (Translation and Notes, Paribhâshâs I.—XXXVII.)	0	8	0
No. VIII.—The Raghuvams'a of Kâlidâsa, with the Commentary of Mallinâtha. Edited, with Notes, by S. P. Pandit, M. A. Part II., Cantos VII.—XIII.	0	12	0
No. IX.—Nâgojîbhatta's Paribhâshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. Part II. (Translation and Notes, Paribhâshâs XXXVIII.—LXIX.	0	8	0
No. X.—The Das'akumâracharita of Dandin. Part I. Edited, with Critical and Explanatory Notes, by Dr. G. Bühler...	[illegible]	[illegible]	[illegible]
No. XI.—The Nîtis'ataka and Vairâgyas'ataka of Bhartrihari, with extracts from two Sanskrit Commentaries. Edited, with Notes, by Kâshinâth Trimbak Telang, M. A. [illegible]			

BOMBAY SANSKRIT SERIES.

Edited under the superintendence of Prof. A. V. Kâthavate and Prof. S. R. Bhândârkar.

	Rs.	a.	p.
No. I.—Pañchatantra, Books IV. and V. Edited, with Notes, by Dr. G. Bühler	0	4	0
No. II.—Nâgojîbhaṭṭa's Paribhâshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. The Sanskrit Text and various Readings, Part I....	0	8	0
No. III.—Pañchatantra, Books II. and III. Edited, with Notes, by Dr. G. Bühler...	0	4	0
No. IV.—Pañchatantra, Book I. Edited, with Notes, by Dr. F. Kielhorn	0	6	0
No V.—The Raghuvaṁs'a of Kâlidâsa, with the Commentary of Mallinâtha. Edited, with Notes, by S. P. Pandit, M. A. Part I., Cantos I.—VI.	1	8	0
No. VI.—Mâlavikâgnimitra: Sanskrit Play by Kâlidâsa. Edited, with Notes by Shankar P. Pandit, M. A.	2	2	0
No. VII.—Nâgojîbhaṭṭa's Paribhâshendus'ekhara. Edited and explained by Dr F Kielhorn. Part II. (Translation and Notes), Paribhâshâs I.—XXXVII.	0	8	0
No. VIII.—The Raghuvaṁs'a of Kâlidâsa, with the Commentary of Mallinâtha. Edited, with Notes, by S. P Pandit, M. A. Part II., Cantos VII.—XIII.	0	12	0
No. IX.—Nâgojîbhaṭṭa's Paribhâshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. Part II. (Translation and Notes), Paribhâshâs XXXVIII.—LXIX.	0	8	0
No. X.—The Das'akumâracharita of Daṇḍin. Part I. Edited, with Critical and Explanatory Notes, by Dr. G. Bühler...	0	8	0
No. XI.—The Nîtis'ataka and Vairâgyas'ataka of Bhartrihari, with extracts from two Sanskrit Commentaries. Edited, with Notes, by Kâshinâth Trimbak Telang, M. A. copies not available.) ...			

BOMBAY SANSKRIT SERIES.

Edited under the superintendence of Prof. A. V. Kathavate and Prof. S. R. Bhandarkar.

BOMBAY SANSKRIT SERIES.

Edited under the superintendence of Prof. A. V. Kâthavate and Prof. S. R. Bhândârkar.

	Rs.	a.	p.
No. I.—Pañchatantra, Books IV. and V. Edited, with Notes, by Dr. G. Bühler	0	4	0
No. II.—Nâgojîbhaṭṭa's Paribhâshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. The Sanskrit Text and various Readings, Part I....	0	8	0
No. III.—Pañchatantra, Books II. and III. Edited, with Notes, by Dr. G. Bühler...	0	4	0
No. IV.—Pañchatantra, Book I. Edited, with Notes, by Dr. F. Kielhorn	0	6	0
No. V.—The Raghuvaṃs'a of Kâlidâsa, with the Commentary of Mallinâtha. Edited, with Notes, by S. P. Pandit, M. A. Part I., Cantos I.—VI.	1	8	0
No. VI.—Mâlavikâgnimitra: Sanskrit Play by Kâlidâsa. Edited, with Notes by Shankar P. Pandit, M. A.	2	2	0
No. VII.—Nâgojîbhaṭṭa's Paribhâshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. Part II. (Translation and Notes), Paribhâshâs I.—XXXVII.	0	8	0
No. VIII.—The Raghuvaṃs'a of Kâlidâsa, with the Commentary of Mallinâtha. Edited, with Notes, by S. P. Pandit, M. A. Part II., Cantos VII.—XIII.	0	12	0
No. IX.—Nâgojîbhaṭṭa's Paribhâshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. Part II. (Translation and Notes), Paribhâshâs XXXVIII.—LXIX.	0	8	0
No. X.—The Das'akumâracharita of Daṇḍin. Part I. Edited, with Critical and Explanatory Notes, by Dr. G. Bühler...	0	8	0
No. XI.—The Nîtis'ataka and Vairâgyas'ataka of Bhartrihari, with extracts from two Sanskrit Commentaries. Edited, with Notes, by Kâshinâth Trimbak Telang, M. A. (copies not available.) ...			

BOMBAY SANSKRIT SERIES.

Edited under the superintendence of Prof. A. V. Kielhorn and Prof. S. R. Bhandarkar.

	Rs.	a.	p.
No. I.—Panchatantra, Books IV. and V. Edited, with Notes, by Dr. G. Bühler	0	4	0
No. II.—Nágojíbhaṭṭa's Paribhâshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. The Sanskrit Text and various Readings, Part I....	0	8	0
No. III.—Panchatantra, Books II. and III. Edited, with Notes, by Dr. G. Bühler...	0	4	0
No. IV.—Panchatantra, Book I. Edited, with Notes, by Dr. F. Kielhorn	0	6	0
No. V.—The Raghuvans'a of Kálidása, with the Commentary of Mallinátha. Edited, with Notes, by S. P. Pandit, M. A. Part I., Cantos I.—VI.	1	8	0
No. VI.—Málavikágnimitra: Sanskrit Play by Kálidása. Edited, with Notes by Shankar P. Pandit, M. A.	2	2	0
No. VII.—Nágojíbhaṭṭa's Paribhâshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. Part II. (Translation and Notes), Paribhâshâs I.—XXXVII.	0	8	0
No. VIII.—The Raghuvans'a of Kálidása, with the Commentary of Mallinátha. Edited, with Notes, by S. P. Pandit, M. A. Part II., Cantos VII.—XIII.	0	12	0
No. IX.—Nágojíbhaṭṭa's Paribhâshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. Part II. (Translation and Notes), Paribhâshâs XXXVIII.—LXIX.	0	8	0
No. X.—The Das'akumáracharita of Dandin. Part I. Edited, with Critical and Explanatory Notes, by Dr. G. Bühler...	0	[illegible]	0
No. XI.—The Nítis'ataka and Vairágyas'ataka of Bhartṛihari, with extracts from two Sanskrit Commentaries. Edited, with Notes, by Kashinath Trimbak Telang, M. A. [illegible] ...			